"YÜREK TAŞIYAN YOL" 12 kitaplık CARLOS CASTANEDA DİZİSİ: 1

CARLOS CASTANEDA

Eski Meksika Şamanlarının Sonuncusu Kızılderili Büyücüsü

Don Juan'ın Öğretileri

Yaqui Kızılderililerinin Bilgi Yöntemi

CARLOS CASTANEDA

ÇAGDAŞ ÖGRETİLER (NEW AGE) ANADİZİSİ

YÜREK TAŞIYAN YOL

12 kitaplık CARLOS CASTANEDA DİZİSİ: 1

Özgün Adı:

THE TEACHJNGS OF DON JUAN

A Yaqui Way of Knowledge

SÖZ YAYIN OYUNAJANS

YAYIMCILIK VE ZEKA OYUNLARI TİC. LTD. ŞTİ.

• 4. Gazeteciler Sitesi, C 2 D: 8, Levent 80630 İstanbul

-

• P.K. 7 Levent 80622 İstanbul

Tel: (0212) 280 67 Ol Fax: (0212) 280 68 03

•

sozyayin@turk.net

ISBN 975 -7190-35-7

4. Baskı: 2002

Kapak Tasarım

Ali Erkmen

Baskı ve Cilt:

Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.

İstanbul (0212) 212 03 39-40

Tel: (0212) 212 03 39 (Pbx)

CARLOS CASTANEDA

•

Don Juan'ın

Oğretileri

YAQUİ

KIZILDERİLİLERİNİN

BİLGİ YÖN TEMİ

Çeviri:

NEVZAT ERKMEN

Don Juan'ın Oğretileri

Carlos Castaneda, Los Angeles'teki Califomia Üniversitesi'nde insanbilim (antropoloji) dalında uzman bir öğrenciydi. Yaşlı bir Yaqui Kızılderilisi olan Don Juan 'la tanıştığı zaman, Meksika 'nın Sonora yöresindeki Kızılderililerce kullanılan çeşitli tıbbi bitkileri incelemekteydi. Don J uan' ın Öğretileri, bu iki insanın usta ve öğrenci olarak geçirdikleri ilk beş yılın öyküsüydü.

Carlos Castaneda, sonraları, bu incelemelerinin öyküsünü sürdürerek toplam

şu 1 2 yapıtı bizlere armağan etmiştir:

1

DON JUAN' iN ÖGRETiLERi:

Yaqui Km/deri/ilerinin Bilgi Yöntemi

2

BiR BAŞKA GERÇEKLiK

3

IXTLAN Y OLCULUGU:

Yaqui Kızılderili Büyücüsü Don Juan' ın Yeni Öğretileri

4

ERK ÖYKÜLER}

5

İKiNCi ERK ÇEMBERİ

6

KARTAL' f N ARMA GANi

Don Juan'ın

ve onun büyülü zaman duyusunu

benimle paylaşan o iki kişinin anısına

içindekiler

DON JUAN'IN ÖGRETİLERİ:

YAQUI KIZILDERİLİLERİNİN BİLGİ YÖNTEMİ'NİN

YAYIMLANMASININ OTUZUNCU YILDÖNÜMÜ

NEDENiYLE YAZARIN YORUMLARI

Don Juan' ın Öğretileri: Yaqui Kızılderililerinin Bilgi Y öıtemi nin ilk baskısı

'

1 9 68 'de yapıldı. Kitabın yayımlanmasının otuzuncu yıl dönümü nedeniyle, yapıta ilişkin birkaç açıklama yapmak, ve yıllar süren ciddi ve tutarlı çabalardan sonra kitabın konusu üzerinde varmış olduğum kimi genel sonuçları ifade etmek istiyorum. Kitap, Arizona eyaletinde ve Mexico'nun Sonora eyaletinde yapmış olduğum insanbilimsel alan çalışmasının bir sonucu olarak ortaya çıktı. Los Angeles'teki California Üniversitesi 'nin (UCLA) İnsanbilim Bölümü 'nde doktora çalışması yaparken, Mexico 'nun Sonora eyaletinden bir Yaqui Kızılderilisi olan yaşlı bir şamanla tanıştım. Adı Juan Matus'tu.

İnsanbilim Bölümü'ndeki çeşitli profesörlerle, o yaşlı şamanı anahtar bilgi kaynağı olarak kullanıp insanbilimsel alan çalışması yapma olasılığı üzerinde görüştüm. O profesörlerin her biri beni caydırmaya çalıştı; genelde gerekli ve oldukça geniş çaptaki akademik konulara ve yazılı ve sözlü sınavlar gibi

doktora çalışmamın formalitelerine öncelik vermeliymişim. Profesörler son

derece haklıydılar. Verdikleri öğüdün mantıksallığını görebilmem için ısrarlı

davranmalarına hiç gerek yoktu.

Ne var ki, beni alan çalışması yapmam için açıkça yüreklendiren Dr. Clement Meighan adlı bir profesör vardı. İnsanbilimsel araştırmalarımı sürdürmem için bana esin kaynaklığı eden tek insanın o olduğunu söylemek isterim.

Önümde açılmış olan olasılıklara en derin bir biçimde dalmam için beni teşvik

eden tek kişiydi o. Bu ısrarı, onun bir arkeolog olarak kendi alan deneyimlerinden kaynaklanıyordu. Kendi çalışmaları sırasında, zamanın temel bir öz olduğunu, ve ondan kalan az miktarının da, çağdaş teknolojinin ve felsefi hareketlerin çarpıcı etkisiyle, çökmekte olan kültürlerin devasa ve kompleks bilgi alanlarına ulaşmalarından önce, ebediyen yok olacağını bulguladığını bana anlatmıştı. Bana, örnek olarak, geçen yüzyılın sonunda ve yüzyılımızın başında Amerika kırlarında ya da California'da yaşayan Kızılderilerin kültürü üzerinde alelacele ama metotlu bir biçimde budunbilimsel veri toplayan kimi saygın antropologların yapıtlarını örnek olarak göstermişti. Onların hızlı davranmaları gerekiyordu, çünkü bir kuşaklık bir süre içinde, o yerli kültürlere. özellikle California Kızılderili kültürlerine ilişkin bilgi kaynaklarının hepsi yok edilmişti.

Bütün bunların yer aldığı sıralarda, UCLA'nın Toplum bilim Bölümü 'nde

Profesör Harold Garfinkel'in derslerine katılabilme şansını elde etmiştim. O,

bana, gündelik yaşamın sıradan edimlerinin felsefi açıdan gerçek inceleme konusunu oluşturduğu-ve araştırılmakta olan herhangi bir olayın kendi ışığında ve kendi kural ve tutarlığı uyarınca incelenmesi gerektiği biçimindeki son derece olağandışı etnometodolojik modeli öğretmişti. Şayet ortaya çıkarılabile-

DON JUAN'IN ÖGRETİLERİ

cek herhangi bir yasa ya da kural var idiyse, bu yasa ve kurallar o olayın kendisine özgü olmak zorundaydılar. Bu nedenle, kendi kural ve biçimlenmeleri olan tutarlı bir dizge olarak bakıldığında, şamanların sıradan edimleri, ciddi inceleme bağlamında önemli konular oluşturuyorlardı. Böylesi bir inçelemenin a priori (önsel= denemeye dayanmadan ve yalnız us yoluyla) kurulan kuramlara göre, ya da farklı bir felsefi temel uyarınca edinilmiş verilerle karşılaştırılarak yürütülmesi koşulu yoktur.

Bu iki profesörün etkisi altında, kendimi alan çalışmalarıma derinlemesine verdim. Bu iki insan sayesinde kazanmış olduğum iki itici gücüm şunlardı: birincisi, her şeyin çağdaş teknoloji karmaşasında yok olup gitmesinden önce

henüz ayakta kalan Yerli Amerikan kültürünün düşünce süreçleri için çok az

bir zaman kalmış olması; ikincisi de, her ne olursa olsun gözlem altındaki olayın, gerçek bir inceleme konusu olması ve olanca dikkat ve ciddiyetimi hak etmiş bulunması.

Alan çalışmama öyle derinlemesine dalmıştım ki, sonunda eminim beni

destekleyen kimseleri bile hayal kırıklığına uğratmıştım. Hiç kimsenin bilmediği bir alana ulaşmıştım. Antropolojinin, toplumbilimin, felsefenin, hatta dinin ilgi alanına girmeyen bir alan. Ben bu olayların kendi kurallarını ve biçimlenmelerini izlediysem de, emin bir yere çıkabilecek yeteneğe sahip değildim.

Bu nedenle, tüm çabalarımı, onun değerini ya da ondaki değer yokluğunu öl

çecek yeterli akademik ölçütlerden uzaklarda aramaya yoğunlaştırdım.

Alandayken yaptığım son derece kannaşık çalışmalarıma gelince, bunu

en kısa bir şekilde, Yaqui Kızılderili büyücüsü don Juan Matus'un beni kadim

Meksika şamanlarının bitişiyle (cognition) tanıştırmış olması şeklinde özetleyebilirim. Biliş ile, gündelik yaşam farkındalığından sorumlu süreç-belleği, deneyimi, sezgiyi ve herhangi belli bir sözdiziminin uzmanca kullanımını içeren süreçler-anlaşılır. Biliş �avramı, o sıralarda, benim için aşılması en güç engeldi. Eğitim görmüş Batılı bir insan olarak benim için, biliş, günümüz felsefi diliyle tanımlandığı biçimiyle, topyekun insanlık için homojen, her şeyi kucaklayan bir kavram olamazdı. Batılı insan, kimi olayların tanımlanmasındaki birtakım tuhaf yöntemlerin kültürel farklılıklarla açıklanmasını kabul etmeye hazır ise de, kültürel farklılıkların, hepimizin bildiği süreçlerden başka bir şey olmayan bellek, deneyim, sezgi, ve dilin uzmanca kullanımı süreçlerini açıklaması olanaksızdır. Bir başka deyişle, Batılı insan için genel süreçler grubu olarak yalnızca biliş vardır.

Ne var ki, don Juan'ın çizgisindeki büyücüler için, çağdaş insanın bilişi

olduğu gibi, kadim Meksika' şamanlarının bilişi de vardır. Don Juan, bu ikisine, özlerinde birbirinden apayrı, gündelik yaşamın topyekun dünyaları olarak bakar. Herhangi belli bir anda, ben farkında olmaksızın, görevim gizemli bir

şekilde salt antropolojik veri derlemekten şamanların dünyasındaki yeni bilişsel süreçlerin içselleştirilmesine dönüşmüştü.

Bu türden ussallıkların içselleştirilmesi bir dönüşümü, gündelik yaşam

dünyasına farklı bir tepkiyi gerektirir. Şamanlar, böylesi bir dönüşümün ken-

YAZARIN YORUMLARI

dilerini içine soktukları yeni durumun ilk kez olarak hep, dıştan görünmese de

gizliden gizliye var olan güçlü yanları içeren, salt bir kavram imiş gibi görünen bir şeye zihinsel bir bağlılık biçiminde meydana geldiğini bulgulamışlardır. Don Juan bunu şu sözleriyle en iyi şekilde dile getirmişti: "Gündelik ya

şam dünyası, asla, üzerimizde etkisi olan kişisel bi şey, bizi yapan ya da yıkan

bi şey olarak görülmemelidir, zira insanın savaş alanı, çevresindeki dünyayla

giriştiği kavgasının alanı değildir. Onun savaş alanı ta ufukta, sıradan bi insanın düşünemeyeceği bi alandadır insanın insan olmaktan vazgeçtiği alan.

-

Don Juan bu sözlerini açıklayarak, insanoğlu için bu tek önemli şeyi, yani, sonsuzlukla karşılaşmayı kavramasının enerji bağlamında şart olduğunu söylemişti. Don Juan, sonsuzluk terimini daha anlaşılabilir bir tanıma indirgeyemiyordu. Sonsuzluğun enerji bağlamında indirgenemezliğinden söz ederdi.

La infinito (ey sonsuzluk) gibi belirsiz kullanım biçimleri dışında, onun kişiselleştirilemeyecek, hatta anıştırılamayacak bir şey olduğunu söylerdi.

O zamanlar don Juan 'ın bana sırf çekici bir entelektüel tanım vermemiş

olduğunu pek kavrayamamıştım; o, enerji bağlamındaki olgu dediği bir şeyi

tanımlıyordu. Enerji bağlamındaki olgular, onun için, onun ve onun çizgisindeki öbür şamanların görme adını verdikleri bir işlevi sürdürerek vardıkları sonuçlardı: yani, ernerjinin evrende akadurduğu biçimde görülmesi edimi.

Enerjiyi bu biçimde algılayabilme yetisi, şamancılığın erdiği doruk noktalarından biridir.

Don Juan Matus 'a göre, bana kadim Meksika şamanlarının bilişini tanıtmadaki kılavuzluk görevi geleneksel bir yöntem imiş, yani bana yaptığı her şey çağlar boyunca çömezlik aşamasındaki her bir şaman için yapılagelmiş

imiş. Farklı bir bilişsel dizgenin süreçlerinin içselleştirilmesi, her zaman, çömezlik aşamasındaki şamanın topyekun dikkatini bizlerin ölme yolumuzdaki varlıklar olduğumuzu kavramaya çekmekle başlar. Don Juan ve onun çizgisindeki öbür şamanlar, bu enerji bağlamındaki olgunun, bu indirgenemez ger

çekliğin tam olarak kavranmasının, bu yeni bilişin kabul edilmesine yol açaca

ğına inanagelmişlerdir.

Don Juan Matus gibi şamanların izdeşlerinin erişmelerini hedefledikleri

son aşama, basitliğinden dolayı son kerte zor bir kavrayıştı: gerçekten ölecek

olan varlıklar oluşumuz. Bu nedenle, insanın gerçek mücadelesi başka insanlarla olan kavgaları değil, sonsuzlukla olan kavgasıdır-hatta buna kavga bile denilemez, özünde bir teslimiyettir bu. Bizler gönüllü olarak sonsuzluğu kabul

etmeliyiz. Büyücülerin tanımıyla, bizim yaşamlarımız sonsuzluktan çıkar ve

çıkmış oldukları yerde biter: yani, sonsuzlukta.

Yayımlanmış yapıtlarında anlatageldiğim süreçlerin çoğu, yeni durumların etkisi altında benim kişisel ve toplumsal varlığım arasındaki doğal alışverişle ilgili olmak zorundaydı. Alan çalışmalarımda, gelişmekte olan durum, yeni şamancı/ık bilişi süreçlerinin içselleştirilmesine salt bir

davetiye olmaktan öte, bir gereksinmeydi. Kişiselliğimin sınırlarını zedelenmeden koruyabilmek

için yıllardır verdiğim savaşım, sonunda çöktü. Onları korumaya çalışmak,

don Juan'ın ve onun çizgisindeki şamanların yapmak istedikleri şeyin ışığında

görüldüğünde, anlamsız bir edimdi. Oysa, benim gereksinmemin-ki bütün

uygar insanların gereksinmesiydi-ışığında çok önemli bir edimdi bu: bilinen

dünyanın sınırlarını korumak.

Don Juan, kadim Meksika şamanlarının bi/işinin temeltaşı olan enerji

bağlamında, evrenin en ince ayrıntısının dahi bir enerji ifadesi olduğunu söylemişti. Enerjiyi dolaysızca görme düzlemlerinden, bu şamanlar tüm evrenin aynı zamanda birbirine hem karşıt hem de birbirini tamamlayıcı çift güçlerden

oluştuğu enerji bağlam111daki olguya ulaştılar. Bu iki güce canlı ve cansız

eneıji adını verdiler.

Cansız erneıjinin farkındalıktan yoksun olduğunu gördüler. Şamanlar için

farkındalık, canlı enerjinin titreşimsel bir durumudur. Don Juan, Yeryüzü 'ndeki tüm organizmaların titreşimsel enerjiye sahip olduklarını ilk görenlerin kadiın Meksika şamanları olduğunu söylemişti. Bu şamanlar onlara, organik varlıklar adını vermişler, ve bu tür enerjinin bağlılığını ve sınırlarını belirleyen şeyin organizmanın kendisi olduğunu görmüşlerdi. Şamanlar, ayrıca, titreşimsel canlı enerji toplaşımlarının, bir organizmaya bağlı olmaksızın, kendine özgü

bir bağlılığa sahip olabileceğini de gördüler. Şamanlar bunlara inorganik varlıklar dediler, ve onları insan gözüyle görülemeyen toplu enerji yığıntıları, kendinin farkında olan ve bir organizmanın birleştirici gücünden başka bir birleştirici güçle belirlenen bir birliğe sahip enerji diye tanımladılar.

Don Juan'ın çizgisindeki şamanlar, organik ya da inorganik canlı enerjinin temel koşulunun, evrendeki başıboş enerjiyi duyusal veriye çevirmek olduğunu gördüler. Organik varlıklar durumunda, bu duyusal veri, başıboş

enerjinin sınıflandırıldığı ve bu sınıflandırma ne olursa olsun, her sınıflandırmaya belli bir tepkinin atandığı bir açıklama dizgesine çevrilir. Büyücülerin savı, inorganik varlıklar aleminde, başıboş enerjinin inorganik varlıklar tarafından dönüştürüldüğü duyusal veri, tanımı gereği, onlar taratından kendi yeğledikleri akıl almaz bir biçimde yorumlanır.

Şamanların mantığına göre, insanların durumunda, duyusal verinin açıklama dizgesi bizim bilişimizdir. Onlar. bitişimize geçici olarak ara verilebilece

ği görüşündedirler-zira bu salt, tepkilerin, duyusal verinin yorumlanmasıyla

birlikte sınıflandırıldığı bir sınıflandırma dizgesidir. Büyücüler, bu ara verme

meydana geldiği zaman, enerjinin dolaysızca, evrende aktığı gibi algılanabildiğini ileri sürerler. Büyücüler, enerjinin dolaysızca algılanmasını, gözlerin pek kullanılmamasına karşın, onu gözleriyle görüyormuş etkisini yarattığı bi

çiminde tanımlarlar.

Enerjinin dolaysız olarak algılanması, don Juan'ın çizgisindeki büyücülerin insanları, ışıklı toplara benzeyen enerji alanları toplaşımları gibi görmelerini sağlamıştır. İnsanların bu biçimde gözlemlenmeleri, bu şamanların ola

ğandışı eneıji bağlamında sonuçlar çıkarmalarını da sağlamıştır. Bu ışıklı toplardan her birinin bireysel olarak, evrende mevcut olan inanılmaz boyutlarda-

YAZARIN YORUMLARI

1 1

ki bir enerji kütlesine

karan/ık farkında/ık denizi adını verdikleri bir kütle

-

ye-bağlı olduğu da onların dikkatinden kaçmamıştır. Bu büyücüler bu toplardan her birinin o karanlık farkında/ık denizine, ışıklı topun kendisinden daha da parlak bir noktadan bağlanmış olduğunu gözlemlediler. Bu şamanlar o bağlantı noktasına birleşim noktası diyorlardı, çünkü algılamanın o noktada ger

çekleştiğini gözlemlemişlerdi. Başıboş enerji akışı, o noktada, duyusal veriye

dönüşüyor, ve bu veri de sonra bizi saran dünya olarak yorumlanıyordu.

Don Juan'dan, bu enerji akışının duyusal veriye dönüşmesi sürecinin nasıl cereyan ettiğini bana açıklamasını istediğimde, şamanların bildiği tek şeyin, karanlık farkmda/ık denizi denilen bu devasa enerji kütlesinin insanlara, bu

enerjiyi duyusal veriye çevirmelerini olası kılmaya yeterli her neyse onu sunduğu biçiminde olduğunu, ve orijinal kaynağının enginliğinden ötürü böylesi bir sürecin asla çözülemeyeceğini söyleyerek yanıt verdi.

Kadim Meksika şamanları görmelerini, karanlık farkında/ık denizi üzerinde odakladıkları zaman bulguladıkları şey. tüm evrenin, kendileri de sonsuza dek uzayıp giden ışıklı iplikçiklerden meydana gelmiş olduğu esinlenmesiydi. Şamanlar bunları, birbirlerine asla değmeksizin her bir yana doğru uzanıp giden ışıklı iplikçikler olarak tanımlarlar. Onlar, bunların birbirlerinden ayrı ayrı iplikçikler olduklarını, ancak hepsinin de akıl almaz boyutlardaki kütleler halinde kümelenmiş olduklarını görmüşlerdir.

Karanlıkfarkındalık denizi dışında şamanların gözlemlemiş ve titreşiminden dolayı hoşlanmış oldukları bir başka iplikçik kütlesi de niyet dedikleri bir şeydi; şamanların dikkatlerini bu tür kütlelere odaklamaları edimineyse niyetlenme denirdi. Onlar, bütün evrenin bir niyet evreni olduğunu

görmiişlerdi. ve niyet, onlar için, anlakla eşti. Evren, bu nedenle, onlar için en üstün bir anlak

evreniydi. Onların vardıkları, bilişsel dünyalarının bir parçası haline gelen bu

sonuç, kendisinin farkında olan titreşimsel enerjinin anlağın en uç noktası olduğuydu. Evrendeki niyet kütlesinin, bütün olası dönüşümlerin, evrende meydana gelmiş tüm olası değişimlerin nedeni olduğunu görmüşlerdi-yani, bütün bu dönüşüm ve değişimler rastlantısal, düzensiz koşulların değil de, titreşimsel enerjinin, enerji akışı düzeyinde yaptığı niyetlenmenin ürünüydü.

Don Juan, gündelik yaşam dünyasında insanların niyet ve niyetlenmeden

dünyayı yorumlama amacıyla yararlandıklarına dikkatimi çekti. Don Juan, örneğin, benim gündelik dünyamı algılarımla değil de, algılarımı yorumlayışımla düzenlenmekte olduğum konusunda beni uyardı. Örnek olarak da, o zamanlar benim için en büyük önemli kavram olan üniversite kavramını verdi. Görme, işitme, tat alma, dokunma ve koku alma duyularımın hiçbirinin bana üniversiteye ilişkin herhangi bir ipucu vermediği için, üniversitenin duyularımla algılayabileceğim bir şey olmadığını söyledi. Üniversite yalnızca benim 11iyetlenmemde cereyan etmekteydi; onu orada kurabilmek için uygar bir kişi olarak bildiğim her şeyden bilinçli ya da bilinçaltı yoluyla yararlanmam gerekiyordu.

Evrenin ışıklı iplikçiklerden meydana geldiği enerji bağlamındaki olgu,

şamanları, sonsuza dek uzayagiden bu iplikçiklerden her birinin bir enerji alanı olduğu sonucuna götürdü. Şamanlar bu ışıklı iplikçiklerin ya da, daha doğrusu, enerji alanlarının, birleşim noktasından geçecek biçimde yönlendiklerini gözlemlemişlerdi. Birleşim noktasının boyutu, çağdaş bir tenis topuna eşit olarak belirlendiğinden, yalnızca sınırlı sayıda-gene de pek büyük bir sayıdaenerji alanı yönlenip o noktadan geçebilir.

Kadim Meksika büyücüleri birleşim noktasını gördükleri zaman, enerji

alanlarının birleşim noktasıdan geçerken neden olduğu çarpmanın, daha sonra

gündelik yaşam dünyasının bilişine çevrilecek olan duyusal veriye dönüştürüldüğünü keşfettiler. Bu şamanlar, insanlar arasındaki bilişin homojenliğini, bütün insan soyunda birleşim noktasının, enerji bağlamındaki ışıklı küreler olan bizlerin aynı bölgelerinde yer alması gerçeğine bağlarlar: kürek kemiklerinin

yüksekliğinde, onların bir kol kadar arkasında, ışıklı topun sınırına karşı.

Birleşim noktasını görme-gözlemleri kadim Meksika büyücülerinin birleşim noktasının normal uyku, aşırı yorgunluk, hastalık ya da psikotropik bitkilerin yenilmesi koşullarında yer değiştirdiğini keşfetmelerine yol açmıştır.

Bu büyücüler, birleşim noktasının yeni bir pozisyondayken, onun içinden

farklı bir enerji alanları demetinin geçtiğini, birleşim noktasının o enerji alanlarını duyusal veriye çevirmeye zorladığını ve sonuç olarak gerçek bir yeni dünya algılamasına yol açtığını gördüler. Bu şamanlar bu şekilde ortaya çıkan

her bir yeni dünyanın, gündelik yaşam dünyasından farklı bir tam-kapsamlı

dünya olduğunu, ama içinde yaşanabilecek ve orada ölünebilecek olması bakımından ona son derece benzediğini ileri sürdüler.

Don Juan Matus gibi şamanlar için, en önemli niyetlenme alıştırması, birleşim noktasının bizi oluşturan topyekun enerji alanları toplaşımındaki önceden belirlenmiş noktalara ulaşmak amacıyla istençli devinimlerle yapılır; bunun anlamı şudur ki, binlerce yıllık arayışlardan sonra, don Juan'ın çizgisindeki büyücüler, bizleri oluşturan topyekun ışıklı topun içinde, birleşim noktasının yerinin belirlenebileceği ve onun üzerinde, yoğunlaştırılacak enerji alanları bombardımanı sonucunda yepyeni bir gerçek dünyanın yaratılabileceği anahtar noktaların yer aldığını bulgulamışlardır. Don Juan bu dünyalardan herhangi birine, ya da hepsine, yolculuk olasılığının enerji bağlamında bir olgu olduğu ve her insanın bunu gerçekleştiriebilccek kapasitesi bulunduğu üzerinde beni temin etti. Don Juan bana, o dünyalara gitmenin son derece kolay oldu

ğunu, bir büyücünün ya da sıradan bir insanın oraya ulaşması için yapması gereken tek şeyin birleşim noktasmın devinimini niyet etmek olduğunu anlatmıştı.

Kadim Meksika şamanları için niyete ilişkin ama onun evrensel niyetlenme düzeyine dönüştürülmesi bağlamında bir başka konu da, bizleri oluşturan eneı:ji bağlamındaki olgunun, evrenin kendisi tarafından sürekli olarak itilmesi, çekilmesi ve sınanmasıydı. Onlara göre, genelde evrenin son derece vahşi

YAZARIN YORUMLARI

olması, bir enerji bağlamındaki olgu idiyse de, bu, evrenin bildiğimiz anlamda-kendi çıkarı için yağmalama, çalma, yaralama ya da başkalarını sömürme gibi-yırtıcılığı demek değildi. Kadim Meksika şamanlarına göre, evrendeki

bu vahşet, niyetlenmenin sürekli olarak farkındalığı sınadığı anlamına gelmekteydi. Onlar evrenin pek büyük sayılarda organik varlıklar ve gene pek büyük sayılarda inorganik varlıklar yarattığını gördüler. Onların hepsinin üzerinde

baskı uygulayarak, evren onları, farkındalıklarım arttırmaya zorlamaktadır; ve

gene bu yolla, evren kendisinin farkında olmaya çalışmaktadır. Bu nedenle, şamanların bilişsel dünyasında farkındalık son aşamadır.

Don Juan Matus ve onun çizgisindeki şamanlar farkındalığa, sırf, rolü izdeşlerinin algısal kapasitesini kısıtlamakmış gibi görünen herhangi belli bir kültürün buyurduğu algısal olasılıkların değil, insanın bütün algısal olasılıklarının ölçünmeli olarak (yani kasten, bile bile) bilincinde olma edimi diye bakmışlardır. Don Juan, insanların topyekun algılama kapasitelerini özgür kılma ya da özgür bırakmanın, onların işlevsel davranışlarını hiçbir şekilde bozmadığını söylerdi. Aksine, yeni değerler kazanacağından dolayı, işlevsel davranışlar olağandışı bir niteliğe bürünürmüş. İşlevler de en kaçınılmaz gereksinmeler haline gelirler. İdealciliklerden ve düzme-amaçlardan kurtulan insanın, yol gösterici güç olarak yalnızca işlevleri kalır. Şamanlar buna kusursuzluk

derler. Onlar için, kusursuz olmak, insanın yapabileceğinin en iyisini artı biraz

daha fazlasını yapması demektir. Onlar işlevi, enerjiyi evrende akarken görmekten çıkarmışlardır. Şayet enerji belli bir biçimde akıyorsa, enerjinin akışını izlemek, onlar için, işlevsel olmak demektir. İşlev, bu bakımdan, enerji bilişsel dünyalarının enerji bağlamındaki olgularıyla yüzleşmelerini sağlayan ortak paydadır.

Büyücülerin bitişinin bütün birimlerinin yerine getirilmesi sayesinde, don

Juan ve onun çizgisindeki bütün öbür şamanlar, ilk bakışta yalnızca onlara ve

onların kişisel koşullarına özgüymüş gibi görünen, ama dikkatle incelendiklerinde, herhangi birimiz için de geçer! i olabilecek birtakım yabansı enerji bağlamında sonuçlara varabilmişlerdir. Don Juan'a göre, şamanların arayışlarının doruk noktası, onun yalnızca büyücüler için değil, Yeryüzü 'ndeki insanların hepsi için nihai enerji bağlamında olgu diye baktığı bir şeydir. Don Juan buna doğru yolculuk adını vermişti.

Doğru yolculuk, bireysel farkındalığın, bireyin şamanların bitişine bağlanarak üst sınırına dek artırılması yoluyla, organizmanın birleşik bir birim olarak işlev görebildiği noktanın ötesinde sürdürülmesi olasılığıdır. Bu akışın farkındalık, kadim Meksika şamanlarınca insan farkındalığının bilinen her şeyin ötesine gitmesi ve bu şekilde evrende akan enerji düzeyine ulaşması olasılığı

diye anlaşılmıştı. Don Juan gibi şamanlar, arayışlarını, sonunda bir organizması olmaksızın birleşik bir birim gibi davranabilme anlamında bir inorganik varlık olma arayışı diye tanımlamışlardır. Bilişlerinin bu yanını, farkındalığın, toplumsallaşmanın ve sözdiziminin yüklerinden azade bir durumda var olma-

sına, topyekun özgürlük adını verdiler.

Bunlar, benim kadim Meksika şamanlarının bitişine dalışımdan çıkarmış

olduğum genel vargılardır. The Teachings of Don Juan: A Yaqui Way to Knowledge'in (Don Juan'ın Öğretileri: Yaqui Kızılderililerinin Bilgi Yöntemi) yayımlanmasından yıllar sonra, don Juan Matus'un bana sunduğu şeyin topyekun bir bilişsel devrim olduğunu kavramış bulunuyorum. Bunu izleyen yapıtlarımda, bu bilişsel devrimi uygulayabilmenin yöntemleri üzerinde bir fikir vermeye çalıştım. Don Juan'ın beni yaşayan bir dünya ile tanıştırmakta oldu

ğu gerçeğinin ışığında, böylesi yaşayan bir dünyada değişim süreçleri asla son

bulmaz. Bu açıdan, vargılar sadece, yeni biliş ufuklarına götürecek sıçrama

tahtaları işlevini gören hatırlatıcı araçlar ya da uygulayımsal yapılardır.

Don Juan'ın

Oğretileri

••

Onsöz

Bu kitap hem budunbetimdir (etnografya), hem de örnek öykü (alegori).

Carlos Castaneda, don Juan'ın vasiliğinde, bizi o alacakaranlıktan

evrenin o gün ışığıyla karanlığı arasındaki yarıktan-geçirip, yalnızca

tanıdığımızdan başka bir dünyaya değil, üstelik bütünüyle değişik bir

gerçeklik düzeninin egemen olduğu bir aleme götürüyor. Kendisi oraya, mescalito, yerba del diablo ve humito-peyote, datura ve mantarların yardımıyla ulaşmıştı. Ama bu inceleme, salt sanrılı deneyimlerin öyküsü değil. Çünkü don Juan'ın ustaca yönlendim1eleri, araştırmacıya kılavuzluk etmiş; yorumları da, olayları büyücünün çömezi aracılı

ğıyla, algılamamızı sağlamıştır.

İnsanbilim bize dünyanın, değişik yerlerde başka başka tanımlandığını öğretmiştir. Bu, yalnızca insanların değişik gelenekleri olması, insanların değişik tanrılara inanması, ölümden sonra değişik yazgısal

beklentileri olması açısından değildir. Demek istediğim şu ki, değişik

insanların dünyalarında değişik biçimler vardır. Farklı olan şey, doğa

ötesi varsayımların ta kendisidir: uzay, Öklitçi geometriye uymuyor;

YAZARIN YORUMLARI

1 7

zaman, sürekli tek yönlü akış göstermiyor; neden-sonuç ilişkisi, Aristocu mantığa uymuyor. İnsanlar insandışı şeylerden, yaşam, ölümden ayırt edilmiyor. Kimi insanbilimcilerin yerel dillerin mantığı, söylenceleri ve dinsel törenleri üzerine yazdıklarından, bu başka dünyaların biçimlerini az çok çıkarabiliyoruz. Don Juan bize yer yer bir Yaqui büyücüsünün dünyasından görüntüler vermiştir. Bunları sanrılandırıcı maddelerin etkisiyle gördüğümüz için, öbür kaynaklardan edindiklerimizden büsbütün farklı bir gerçeklikle algılayabiliyoruz. Bu incelemenin kendine özgü erdemi de buradadır.

Castaneda doğru olarak bu dünyanın, bütün sezgi farklarına kar

şın, kendi içsel mantığı olduğunu öne sürmektedir. Castaneda bunu

kendi mantığımıza dayanarak incelemek yerine, içerden--don Juan 'ın

vasiliğindeyken edindiği kendi zengin ve yoğun kişisel deneyimlerinden yararlanarak-doğrudan do�ru:ra anlatmaya çalışmıştır. Bunda tam başarı sağlayamıyorsa, kend; kültürümüzün, kendi dilimizin sezgiye koyduğu sınırlamalardan ötüı idür; onun kişisel yetersizliğinden

.

ötürü değil. Gene de çabalarıyla bir Yayl.: hiivücüsünün dünyasıyla bizim dünyamız arasında bir köprü kurduğunu görüyoruz.

Kendimizinkinin dışında bulunan dünyaları tanımanın, ve en başta insanbilimin asıl önemi, bunların bize kendi dünyamızın da bir kültürel kurgu olduğunu göstemıesindedir. Öyleyse, öbür dünyaları algılayarak kendimizinkinin iç yüzünü anlamış ve böylece kendi kültürel kurgumuz olan dünya ile öbür dünyalar arasındaki gerçek dünyanın

nasıl olabileceğini bir an için göımüş oluruz. Bu nedenle hem örnek

öykü, hem de budunbetim diye nitelendirmiştim bu yapıtı. Don Juan'ın

bilgeliği ve şiiri ile yazarın ustalığı ve şiiri bize hem kendimizin hem

de gerçekliğin bir önsezisini sunuyor. Bütün etkili örnek öykülerde olduğu gibi, görülen şey görenin içindedir; başkaca yoruma da gerek yok sanırım.

Carlos Castaneda don Juan 'la görüşmelerine Los Angeles 'teki

California Üniversitesi 'nde insanbilim öğrencisiyken başlamıştı. İkisi

de zor olan bu görevleri üstlenmekte ve deneyimlerinin ayrıntılarını bize aktarmakta gösterdiği sabır, yüreklilik ve anlayışa gönül borcumuz vardır. Bu incelemede iyi budunbetimin başlıca uzluğu sergilenmektedir. Yabancı bir dünyaya girebilme yetisi. Y ürek taşıyan bir yol bulmuş

Carlos Castaneda.

Walter Goldschmidt

Teşekkür

İnsanbilimsel araştımıalarımı başlatıp yönlendiren Profesör Clement

Meighan'a, bana örnek olup derinlemesine araştırma soluğu veren

Profesör Harold Gmfinkel'e, başlangıcından beri çalışmamı eleştiren

Profesör Robert Edgerton'a, eleştiri ve yüreklendirimlerinden ötürü

Profesör William Bright ve Profesör Pedro Carrasco'ya, çözümleme

çalışmalarımın açıklığa kavuşturulmasında bana çok değerli yardımlarda bulunan Profesör Lawrence Watson 'a derin şükranlarımı bildirmek isterim. Bayan Grace Stimson ile Bay F. A. Guilford'a da yapıt metninin hazırlanmasındaki yardımları için teşekkür ederim.

Para mi solo recorre fos caminos que tienen corazon,

cualquier camino que tenga corazon. Por ahi yo recomo, y la unica prueba que vale es atravesar todo su largo. Y por ahi yo recorro miranda, miranda,

sin aliento.

(Yalnızca yürek taşıyan yollarda yürürüm ben, yürek

taşıyan herhangi bi yolda. O yolda ilerlerim; ve inanırım

ki uğruna baş komaya değer tek uğraş bi yolu bütünüyle

aşmaktır. Ve, soluğum tutulmuş, bakarak, bakarak ilerlerim o yolda.)

-Don Juan

... çok uzun bir yolda insanın yapabileceği tek şey, yola

nereden gireceğini ve yönünü kestirmektir. Kendini tam

anlamıyla ve bütün yönleriyle yetkinliğe erişmiş gibi

göstermeye çalışmak, en azından kendini kandınnaktır.

Burada yetkinliğe, ancak, öznel anlamda görebilmiş

olduğu her şeyi aktaran öğrenci erişebilir.

--George Simmel

1960 yazında, Los Angeles 'teki California Üniversitesi 'nde

Sunuş

1960 yazında, Los Angeles 'teki California Üniversitesi 'nde

insanbilim öğrencisiyken, güneybatıya birkaç kez o yöre Kızılderililerinin kullandığı tıbbi bitkilerle ilgili bilgi derlemek için gitmiştim. Burada anlattığım olaylar bu gezilerimden birinde başladı. Bir sınır kasabasında Greyhound otobüsünü bekliyor, kılavuzluğumu yapan ve araştırmama yardım eden

bir arkadaşla konuşuyordum. Arkadaşırrı birden bana doğru

eğilerek pencerenin önünde oturan yaşlı bir Kızılderilinin bitkileri, özellikle peyoteyi çok iyi bildiğini fısıldadı. Arkadaşıma beni bu adamla tanıştırmasını söyledim.

Arkadaşım onu selamladı, sonra yanına gidip tokalaştı.

Bir süre konuştuktan sonra da yanlarına çağırdı; ama daha bizi tanıştırmadan, beni yaşlı adamla baş başa bırakarak, çekip gitti. Adamın pek aldırdığı yoktu bu duruma. Adımı söyledim. O da adının Juan olduğunu, yardımıma hazır bulunduğu-

SUNUŞ

2 1

nu söyledi. Konuşurken İspanyolcanın saygı gösteren biçimini kullanıyordu. Elimi uzattım. Tokalaştık. B ir süre öyle sessiz durduk. Gergin bir sessizlik değildi bu; ikimizin de yapmacıksız, gevşemiş olduğu bir dinginlik .. . Yağız yüzündeki ve boynundaki kırışıklıklar yaşını belli ediyordu, ama bedeninin çevik, kaslarının güçlü olduğu da besbelliydi.

Sonra ona, tıbbi bitkilerle ilgili bilgi derlediğimi söyledim. Oysa gerçekte peyote konusunda kara cahil sayılırdım, ama işte pek çok şey bilirmiş gibi görünmeye kalkışmıştım.

Üstelik, benimle görüşmesinin ona yararlı olacağını bile anıştırmıştım. Ben saçmalayıp dururken, o yüzün1e bakıp belli belirsiz başını eğiyor, ama bir şey demiyordu. Sözüm bitince

ikimiz de öyle kaldık. Gözlerine bakmaktan kaçınıyordum.

Sessizlik ürkünçtü. Bana çok uzun gelen bir süreden sonra

don Juan kalktı, pencereden dışarıya baktı. Otobüsü gelmişti.

Hoşçakal deyip ayrıldı.

Ona anlattığım abuk sabuk şeylerden, bir de o benzersiz

gözleriyle zihnimin ta içlerini çakmasından tedirgindim. Arkadaşım döndüğünde, don Juan 'dan bir şeyler öğrenmekteki başarısızlığım için beni avutmaya çalıştı. Yaşlı adamın çoğu

zaman sessiz durduğunu, düşüncesini açığa vurmadığını anlattı. Ama bu ilk karşılaşmanın tasalandırıcı etkisi kolay kolay silineceğe benzemiyordu.

Don Juan ' ın oturduğu yeri bulmayı aklıma koydum ve

sonraları birkaç kez onunla görüştüın. Her buluşmamızda sözü peyoteye getirmeye uğraştım, aına başaramadıın. Öte yandan arkadaşlığımız ilerledi. Bilimsel araştırrnalarım unutuldu, daha doğrusu ilk düşündüğümden büsbütün başka yönlere çevrildi.

Beni don Juan 'la tanıştıran arkadaş sonraları, bu yaşlı

adamın, tanıştığımız yer olan Arizona'nın yerlilerinden olmadığını, Meksika'nın Sonora yöresindeki Yaqui Kızılderililerinden olduğunu açıklamıştı.

Önceleri don Juan 'a, peyoteyi iyi bilen, İspanyolcayı çok

iyi konuşan yabansı bir adam diye bakmıştım. Ama çevresin-

DON JUAN' IN ÖGRETİLERİ

deki kimseler onun elinde bir tür "gizli bilgi" bulunduğuna,

onun bir "hrujo" olduğuna inanıyorlardı. Brujo sözcüğü İspanyolcadır. Sağaltıcı kişi, otacı , büyüleyici , büyücü anlamına gelir. Bu sözcük, kökeninde, özellikle kötü güçlere egemen bir kişi demeye gelir.

Don Juan ' ın güvenini kazandığımda, tanışıklığımız birinci yılını doldurmuştu. Bir gün, yanında bir tür çömezlik yapmış olduğu bir öğretmenden, onun deyimiyle bir "velini

ınet"ten, kimi bilgiler edindiğini söyledi. Don Juan da buna

karşın beni kendine çömez seçtiğini, ancak kendimi tamamıyla bu işe bağlamam gerektiğini söyledi; yetişmeının uzun süreli ve çetin olacağı uyarısında bulundu.

Don Juan, kendi velinimetini anlatırken, "diahlero" sözcüğünü kullanıyordu. Sonradan öğrendim ki diahlero yalnızca Sonoralı Kızılderililerce kullanılan bir sözcükmüş. Karabüyü uygulayan, kendini bir hayvana, örneğin bir kuşa, bir köpeğe, bir çakala ya da başka bir yaratığa dönüştürmeye

muktedir bir kötü kiş iye denirmiş. Sonoro 'ya gidişlerimden

birinde Kızılderililerin diablerolara karşı neler duyduklarını

gösteren şaşılası bir deneyimim oldu. Geceleyin, yolu karşıdan karşıya geçen köpeğe benzer bir hayvan gördüm. Arkadaşlardan biri bunun bir köpek değil de çok iri bir çakal oldu

ğunu söyledi. Yavaşlayıp yolun kıyısına yanaştım. Hayvanı

iyice görn1ek istiyordum. Farların görüş sınırı içinde birkaç

saniye daha kalan hayvan, çalıların arasına daldı. Kuşkusuz

bir çakaldı bu; bildiğimiz çakalların iki katı büyüklüğünde.

Yürekleri oynayan arkadaşlarım, bunun pek olağandışı bir

hayvan olduğunda birleştiler. Biri de onun bir diahlero olabileceğini ileri sürdü. Bu olayı anlatarak, o yöredeki kızılderililerin diablerolarm varlığına ilişkin inançlarını soruşturmayı aklıma koydum. B irçok kimseyle görüşüp bu olayı anlattım,

sorular sordum. Şu üç görüşme onların neler duyduklarını bel irtiyor:

Olayı anlattıktan sonra, bir delikanlıya sordum:

SUNUŞ

"Choy, sence o bir çakal mıydı?"

"Kimbilir? Bir köpekti kuşkusuz. Öyle kocaman çakal

olur mu ki?"

"Ya bir diablero ise, ne dersin?"

"Hadi canım sen de ! Yok öyle bir şey .. . "

"Nerden biliyorsun Choy?"

"Herkes bir şeyler uyduruyor. Yakalasaydın o hayvanı

görürdün o zaman bir köpek olduğunu. B ir gün başka bir yerde işim vardı. Gün doğmadan kalktım. Vurdum ata eyeri.

Tam yola çıkıyordum ki, baktım yolun üzerinde hayvan biçiminde koyu bir gölge. Atım geri geri basıyor, nerdeyse yere atacak beni. Korkmadım değil hani! Ama baktım, kasabaya

giden bir kadının gölgesiydi .. . "

"Demek diablerolara inanmıyorsun, Choy?"

"Diablerolar! Neymiş şu diablerolar! Sen söyle bakalım

diablero dediğin şey neymiş ! "

"Ne bileyim, Choy. O gece arabada bulunan Manuel, o

çakalın bir diablero olabileceğini söylemişti. Peki sence nedir

diablero?"

"Dediklerine bakılırsa diablero, seçtiği bir kılığa girebilen bir brujoymuş. Ama milletin kamı tok bu palavralara. Buradaki yaşlılar anlatıp dururlar bu diablero masallarını. B iz gençler arasında pek bulamazsın öylesini. "

"Bu hayvan nasıl bir şeydi sence, dofia Luz?" diye orta yaşlı

bir kadına sordum.

"Anca Allah bilir böyle şeyleri kesinlikle, ama bence çakal değildi o. Çakalmış gibi görünen şeyler vardır, ama değildir. Koşuyor muydu bu çakal, yoksa bir şeyler mi yiyordu?"

"Öyle duruyordu, ama onu ilk gördüğümde bir şeyler yi-

yordu."

"Ağzında bir şey taşıyor muydu? Anımsamaya çalış."

"Evet, olası bu. Ama ne önemi var bunun?"

"Öyle bir var ki! Ağzında bir şey taşıyorduysa, çakal ola-

maz ! "

"Ya neydi, peki?"

"Bir adamdı,

kadın."

"Ne denir böyle kimselere dofia Luz?"

Yanıt alamadım. Bir süre daha soru yönelttimse de, sonuç sıfır .. . En sonunda, bilmediğini söyledi. Bu tür insanlara diahlero denip denmediğini sorunca da, diableronun onlara

verilen adlardan biri olduğu yanıtını verdi.

"Tanıdığın diahlero var rnı hiç?" diye sordum.

"Bir kadın vardı bildiğim," diye yanıtladı. "Ama öldürüldü. Çok ufaktım. Bu kadın, kancık bir köpek olurmuş. Bir gece beyaz bir adamın evine köpek girmiş peynir çalmaya. Beyaz adam av çiftesiyle vurmuş köpeği. Beyaz adamın evinde köpek ölür ölmez, kadın da kendi kulübesinde ölmüş. Yakınları toplanıp beyaz adamın evine gitmişler, kan akçesi istemişler. Beyaz adam da kadını öldürdüğü için dünyanın parasını ödeıniş."

"Adam bir köpek öldürmüş yalnızca; nasıl para isterler

ondan?"

"Beyaz adam köpeğin köpek olmadığını biliyormuş, derler. Çünkü yanında başkaları da varmış da, hepsi köpeğin çatıya asılı tepsideki peyniri almak için insan gibi iki ayağı üzerine dikilmiş olduğunu görmüşlermiş. O adamlar da hırsızı beklerlermiş çünkü her gece beyaz adamın peyniri çalınır dururmuş. Demek ki adam hırsızı, köpek olmadığını bile bile öldürmüş. "

"Günümüzde de diahlero var mıdır, dofia Luz?"

"Çok gizli şeyler bunlar. Artık diablero kalmadı diyorlar

ama bence doğru değil. Çünkü bunların ailelerindeki birisi diabl eroların bildiklerini öğrenmek zorundadır. Diableroların kendi yasaları vardır. Bunlardan birisi de bir diableronun gizlerini bir yakınına öğretme zorunluluğudur."

"Neydi bu hayvan sence, Genaro?" diye çok yaşlı bir adama

SUNUŞ

sordum.

"O yöredeki çiftliklerden birinin köpeği derim. Başka ne

diyeyim?"

"Bir diableroydu diyemez misin? ! "

"Diablero mu? Delisin sen! Diablero diye bir şey yoktur ! "

"Günümüzde mi yoktur, yoksa hiç m i olmamıştır?"

"Bir zamanlar vardı, evet. Herkes bilir bunu. Kime sorsan bilir. Ama onlardan çok korktuklarından, hepsini öldürdüler."

"Kim öldürdü onları, Genaro?"

"Uruktaki herkes .. . Bildiğim son diablero S- idi. B üyüsüyle bir sürü, belki de yüzlerce kişiyi öldürmüştü. B ir gün geldi, artık dayanamadık. Toplanıp bir gece evini bastılar,

onu diri diri yaktılar."

"Ne zaman olmuştu bu, Genaro?"

"Dokuz yüz kırk ikide. "

"Sen de orada mıydın?"

"Değildim. Ama bugün bile anlatırlar. Külü mülü kalmamış derler. Üstelik de yakmak için bağladıkları kazık yaş

ağaçtanmış. Sonunda yerde kala kal kocaman bir yağ birikintisi kalmış."

Don Juan kendi velinimetine diablero diyorduysa da bilgisini nerede edindiğine ya da öğretmeninin kimliğine ilişkin bir ipucu vermemiştir. Kendi özel yaşamından bile çok az söz

ederdi. 1 89 1 'de güneybatıda doğmuş olduğunu, yaşamının

hemen hemen bütününü Meksika'da geçirdiğini, 1 900'de ailesinin Meksika hükümetince binlerce Kızılderiliyle birlikte ülkenin içlerine sürüldüğünü, bir de 1 940 ' a kadar Orta ve

Güney Meksika'da yaşadığını anlatmıştır yalnızca. Böylece

don Juan epey gezmiş. Edindiği bilgi, birçok etkenin ürünü

olsa gerektir. Kendisini Sonoralı bir Kızılderili olarak görmesine karşın, onun bu bilgisinin salt Sonoralı Kızılderili kül-

türünden kaynaklandığım sanmıyordum. Ama amacım burada onun kesin kültürel ortamını saptamak değil.

1 96 1 Haziranında don J uan' a çömezlik etmeye başladım.

O tarihten önce onu birçok kez görmüştüm. Ama ona hep bir

insanbilim gözlen1cisi olarak bakmıştım. B u ilk görüşmelerimiz sırasında, notlarımı gizlice tutuyordum. Sonra, belleğime güvenerek bütün konuşmayı yeni baştan yazıyordum. Ama

çömezlik işine başlayınca bu not tutma yöntemi çok güçleşti.

Çünkü söyleşilerimiz çok çeşitli konulara değiniyordu. Ben

dayattım; don Juan da nice takışmalardan sonra söylenilenleri yazmama olur verdi. Fotoğraf çekmeyi, konuşulanları banda almayı da isterdim ama, bunlara kesinlikle karşı çıktı.

Çömezliğimi önceleri Arizona' da sonraları da-don Juan

eğitimim sırasında Meksika'ya geçtiğinden-Sonora'da yürüttüm. Kullandığım yöntem sık sık ona gitn1ek ve her def asında birkaç gün onunla kalmaktı. 1 96 1 , 1 962, 1 963 ve

1 964 ' ün yaz aylarında daha sık gitıniş, daha uzun süreler kalmıştım. Ş imdi o günleri düşündüğümde, çömezliğimi bu yöntemle sürdürmemin eğitimimin başarısını kösteklediğine inanıyorum, zira bir büyücü olmam için şart olan kendimi bu

işe bütünüyle adayabilmem geciktirilmiş oluyordu. Gene de

bu yöntem, az da olsa bir uzaktalık sağlaması ve böylece tüm

olaya eleştirel gözle bakabilme olanağını vermesi açısından

bana uygun düşüyordu. Aralık vermeden, sürekli olarak birlikte olsaydık, bu olanakları bulamayacaktım. 1 965 Eylülünde kendi isteğimle çömezliğime son verdim.

Çekilişimden aylar sonra, tuttuğum notları dizgeli bir biçimde düzenlemeyi düşünmeye başladım. Derlediğim veriler büyük bir oylumdaydı, ve çok dağınık bilgileri kapsıyordu. Bu yüzden önce bir sın ıflandırma dizgesi kurmaya çalıştım. Verileri bağdaşık kavram alanlarına ve yöntemlerine ayırıp bu kavramları öznel önemlerine göre-yani her birinin beni etkileme derecesine göre-bir aşama sırasına soktum. Sonuçta şöyle bir sınıflandırma çıktı: sanrılandırıcı bitkilerin kullanımı; büyücülükte kullanılan yöntemler ve reçeteler; erk nesne-

terinin kazanılması ve kullanım yolları; sağaltıcı bitkilerin

kullanımı; şarkılar ve söylenceler.

Yaşadığım olayları düşündükçe, sınıflandırma çabalarımın bir kategoriler dökümü olmaktan başka bir işe yaramadı

ğını anladım; yaptığım taslağı sadeleştirmek için ne yapsam,

ayrıntıları daha da karmaşıklaştırmaktan başka bir işe yaramayacaktı. Bunu istemiyordum. Çömezliği bıraktıktan sonraki birkaç ay boyunca deneyimlerimi anlamak, bu deneyimlerimin tutarlı bir inançlar dizgesinin öğretisi olup olmadıklarını, pragmatik (yararcı) ve deneysel bir yöntemle açıklığa kavuşturmak gereğini duydum. Don Juan 'ın öğretilerinin içsel tutarlılığını ta ilk buluşmamızdan beri açıkça görmüştüm.

Bilgisini bana aktarmaya kesin karar verir vermez de açıklamalarını düzenli basamaklarla sunmaya başlaınıştı. Bu düzeni bulgulamak ve kavramak çetin bir uğraş oldu benim için.

Dört yıl süren çömezliğim sonunda bile işe daha yeni

başlamış gibi olmamdır, diyorum bu kesin bir anlayışa varamayışımın nedeni. Belli ki, don Juan ' ın bilgisi ve bilgiyi aktarış yöntemi, kendi velinimetininkinin tıpkısıydı; demek ki onun öğretisini kavramakta çektiğim zorluklar, onun kendi

karşılaştıklarının benzeri oluyordu. Don Juan ara sıra kendi

çömezliği sırasında öğretmenini anlamaktaki güçlüklere de

ğinerek toyluk dönemindeki benzerliğimizi anıştırmaktaydı.

Onun bu sözlerinden iyice anladım ki, bu deneyimlerin

şaşırtıcı özellikleri, Kızılderili olsun olmasın bu işe yeni başlayan bir kimseye, büyücülük bilgisini içinden çıkılmaz bir durum gibi gösterirdi. Bir batılı olarak bu özellikler beni öyle şaşkına çeviriyordu ki, onları gündelik

yaşamımızın ölçütleriyle açıklayabilmek gerçekten olanaksızdı. Bu da beni, araştırma verilerini kendi ölçütlerime göre sınıflandırmaya

çalışmamın boşuna olacağı sonucuna sürüklüyordu.

Böylece şunu anladım: don Juan ' ın bilgisi, onun bu bilgiyi kavrayış biçimine göre incelenmeliydi. Bu yapılırsa ancak, bu bilgi açıklanabilir, inandırıcı olabilirdi. Ne var ki, kendi görüşlerimi don Juan ' ınkilerle uzlaştırmaya çalışırken

onun, bilgisini bana anlatmaya uğraştığı zamanlar kendisinin

kolayca anlayabileceği kavramlar kullandığını ayrımsadım.

Bu kavramlara yabancı olduğumdan, onun bilgisini onun anladığı biçimde anlamaya çalışmakla başka bir boşluğa itiliyordum. Bu nedenle ilk görevim, onun kavramlaştırma düzenini belirlemek olmalıydı. Bu yönde çalışırken baktım ki don Juan da, öğretilerinin belirli bir yanına ağırlık vermektedir

özellikle, sannlandıncı otlar üzerinde durmaktadır. Bu gözlemime dayanarak, daha önce yaptığım ulamlar (kategoriler) taslağını yeniden düzenledim.

Don Juan değişik amaçlarla ve ayrı ayn üç sanrılandırıcı

(halusinojenik) bitki kullanıyordu: Peyote (Lophophora williamsii), Jimson otu (Datura inoxia-D . meteloidesle eşanlamlı) ve bir mantar (olasıdır ki Psilocybe mexicana) Amerika Kızılderilileri Avrupalılarla tanışmadan önce de bu üç otun sanrılandırıcı özelliklerini bilirlerdi. Bu özelliklerinden ötürü

bu otlar eğlence, iyileştirme, bakı ve esrime durumuna geçme

amaçlarıyla yaygın olarak kullanılagelmişlerdir. Don Juan,

öğretilerinin bu bağlamında Datura inoxia ile Psilocybe

mexicananın kullanımını erk kazanımıyla, bir "dost" diye adlandırdığı erkle birleştiriyordu. Lophophora williamsiinin kullanımını da bilgelik ya da doğru yaşam bilgisinin kazanılmasına bağlıyordu.

Don Juan ' a göre bu otların önemi, insanda yabansı sezgi

evreleri yaratma güçlerindeydi. Bilgisini göz önüne sermeyi

ve doğrulamayı amaçlayarak bu evreleri art arda denememi

sağladı. Gündelik yaşamımızda alıştığımız gerçekliğe karşıt

olarak olağanüstü gerçeklik anlamında "olağandışı gerçeklik

durumları" diye adlandırıyonım bunları. İkisi arasındaki ayrım, olağandışı gerçeklik durumlarının içsel anlamına dayanmaktadır. Alıştığımız gerçeklikten ayırt edilmesine karşın bu durumların gerçekliği don Juan'ın bilgisi bağlamında gerçek

sayılıyordu.

Don Juan, olağandışı gerçeklik durumlarına, yararcı bir

öğrenimin tek yolu, erk kazanmanın tek aracı diye bakıyordu.

Öğretisinin öbür bölümlerinin, erk kazanılmasına bağlı öğreti ymiş izlenimini veriyordu. Bu bakış açısı, olağandışı ger-

SUNUŞ

çeklik durumlarıyla doğrudan doğruya ilintisi bulunmayan

her şeye karşı don Juan 'ın tutumunu belirliyordu. Araştırma

notlarım, don Juan'ın konumunu gösteren göndermelerle dolu. Örneğin, bir söyleşisinde kimi nesnelerin belli bir oranda erk taşıdığını söylemişti. Kendisi bu erk nesnelerini önemsemiyordu ama çapsız brujoların sık sık bunların yardımına başvurduklarını da eklemişti. Bu tür nesnelerle ilgili epey soru sormuşsam da, onun ilgisini bir türlü çekememişimdir bu yöne. Bir gün gene bu konu açılmıştı. O da yarım ağızla anlatmaya başladı.

"Kimi nesneler vardır, erk dolu .. . " diye söze başladı. "Erk

dolu kişilerin iyi ruhların yardımıyla benimsedikleri türden bi

sürü nesne var. Bu nesneler bi tür alet ya da araçtır, öyle bildiğimiz aletlerden değil; ölüm aracıdır bunlar. . . Ama eninde sonunda bi araçtır bunlar, öğretecek bi şeyleri yoktur. Doğrusunu istersen, bunları savaşım gereçleri sınıfına sokabiliriz; öldürmeye, saldırmaya yararlar."

"Nasıl oluyor bu nesneler don Juan, biraz anlatır nusın?"

"Gercek nesneler değildir bunlar, daha doğrusu bi tür

erktir."

"Nerde bulunur bu tür erkler, don Juan?"

"Hangi tür bi nesne istediğine bağlıdır bu."

"Kaç türü var ki?"

"Dedim ya! Bi sürü var. Her şey bi erk nesnesi olabilir."

"En çok erki olanlar hangileridir?"

"Kimdeyse ona göre değişir erki. Adamına göre değişir.

Önemsiz brujoların benin1sediği erk nesnelerine pek bakma,

önemsizdir onlar; ne var ki erk sahibi, yeğin bi brujo gereçlerine bu niteliklerini aktarır."

"En çok bulunanları hangileridir bu erk nesnelerinin?

Brujoların en çok tuttukları hangisidir?"

"Ne tutması? Hepsi erk nesnesidir işte, ayrım yapılmaz. "

"Sende var mı bunlardan, don Juan?"

Yanıt alamadım� bana bakıp güldü, o kadar. Bir süre sessiz kaldık. Sorularım onu sıkmıştı anlaşılan.

Don Juan, "Bu erk türlerinin de var bi sınırı kuşkusuz,"

diye sürdürdü. "Ama anlayacağını sanmıyorum işin bu yanını. Bi dostun kendi başına, önemsiz erklerin gizlerini açığa vurup gülünçleştirdiğini anlamak için kendim bi yaşam tükettim. Benim de vardı öyle gereçlerim bi zamanlar, çok genç-

k en . . ."

"Neydi seninkiler?"

"Maiz-pinto , billur ve tüyler."

"Maiz-pinto nedir don Juan?"

"Ortası yollu darı taneleridir. "

"Tek bir tane mi?"

"Yoo. Bi hrujo kırk sekiz darı tanesi bulundurur."

"Ne yapılır bu tanelerle, don Juan?"

"Her biri, bi insanın bedenine girerek onu öldürebilir."

"Nasıl girer bunlar insanın içine?"

"Erk nesnesidir bunlar, erkleri arasında bedene girmek de

vardır."

"Peki, bedene girdikten sonra ne yapar?"

"Yürür insanın içinde, gider böğrüne ya da bağırsaklarına yerleşir. Adamı sayrılandırır. Eğer bu adamı kollayan hrujo , büyüyü yapandan daha güçlü değilse tanenin bedenine girdiği andan sonra üç ay içinde ölür adam."

"İyileştirilmesi için bir çare çok mudur?"

"Tek çare, taneyi emerek çıkarmaktır. Ne var ki bunu göze alacak brujo pek çıkmaz. Çünkü taneyi püskürtecek erke sahip değilse, içine girip bu kez onu öldürür."

"Nasıl oluyor da bir darı tanesi insanın bedenine girebiliyor?"

"Bunu anlaman için sana darı büyüsünü anlatmam gerek.

Benim bildiğim en erkli büyülerden biridir darı büyüsü. İki

tane alırsın. B irini sarı bi çiçeğin tomurcuğuna yerleştirirsin.

Sonra bu çiçeği kurbanına değebilecek bi yere koyarsın; her

SUNUŞ

gün geçtiği yola y a da sürekli kaldığı b i yere .. . Kurbanın basmayagörsün bi tanenin üstüne! Ya da bi dokunuversin! Büyü tutmuştur. Tane giriverir adamın bedenine. "

"Adam taneye dokunduktan sonra n e oluyor yani?"

"Bütün erki adama geçer; tane özgür kalır. Öbür tanelerden bi farkı kalmaz. Ya büyü yerinde durur, ya da süprülür gider-hepsi bir ... Ama bi çalı dibine süpürmek daha iyidir. Bi kuş gelsin yesin diye ... "

"E, kuş, adam taneye dokunmadan yerse? .. "

"Yemez ki! Kuştan öyle avanak çıkmaz! İnan ! Kuşlar

fellik fellik kaçarlar ondan."

Don Juan ardından, bu erk tanelerini hazırlamak için çok

karmaşık bi yöntemi anlattı.

"Unutma ki maiz-pinto yalnız bi araçtır, bi dost değil,"

diye sürdürdü. "Bu ayrımı yaptın mı sorun kalmaz. Ama bu

gereçlere yüce bi şeymişler gibi bakarsan, aptalsın."

"Erk nesneleri de bir dost denli erkli midir?"

Don Juan küçümsercesine güldü yanıtlamadan once.

Sanki bana katlanmak için zorluk çekmekteydi.

"Maiz-pinto, billur, tüyler, bunların hepsi bi dost yanında

oyuncak kalırlar," dedi. "Bu erk nesneleri ancak bi dostu yoksa gerekebilir bi kimseye. Bunların peşine düşmek, hele senin gibi biri için, boşuna vakit harcamak olur. B i dost edinmeye

çalışmalısın; başarırsan, şu anda ne dediğimi anlarsın. Bırak

çocuklar oynasın erk nesneleriyle."

"Yanlış anlama, don Juan," diye karşılık verdim, "isterim

bir dostum olmasını; ama her şeyi de bilmek istiyorum olabildiğince. Sen kendin demedin mi bilgi erktir diye?"

"Hayır! " diye vurguladı. "Erk kişideki bilgi türüne bağlıdır. Yararsız şeyleri bilmenin anlamı var mı?"

Don Juan 'ın inanç dizgesinde, bir dost kazanmak demek, yalnız ve yalnız, onun bana sanrılandırıcı otların yardımıyla gösterdiği olağandışı gerçeklik durumlarını kendi çıkarıma kul-

!anmak demekti. B ilgisinin öbür yanlarına geçip ilgimi bu

durumlar üzerinde yoğunlaştırmakla, edindiğim görüngülerin

beni tutarlı bir görüşe ulaştıracağına inanıyordu.

O nedenle bu kitabı iki bölüme ayırdım. B irinci bölümde, çömezJiğim süresince gördüğüm olağandışı gerçeklik durumlarına ilişkin tuttuğum araştırma notlarından seçmeleri sunuyorum. Notlarımı, anlatımın sürekliliğine uyacak biçimde düzenlediğimden, her vakit zamandizinsel sırasında olmayabilir. Olağandışı gerçeklik durumlarını betimlemeyi hep birkaç gün sonraya bırakmışımdır. Böylece bu deneyimlerimi

daha serinkanlılıkla ve yansız olarak yazmayı yeğlemişimdir.

Ol ağandışı gerçeklik durumlarının hemen ardından don Juan 'la yaptığımız söyleşilere gelince, söylenilenleri anında yazıyordum. Bu yüzden burada sunduğum söyleşiler, yer yer, deneyimimin ayrıntılı bir betiminden önce verilmiş olabilir.

Araştırma notlarım, deneyimleriıni geçirirken algıladıklarımı öznel tanımlarla açığa vuruyor. Bu tanımlamalar, tıpkı onları don Juan' a anlattığım biçimiyledir. Don Juan, her bir

deneyin1imin bütün ayrıntılarını eksiksiz ve doğru olarak

anımsamamı ve hepsini teker teker anlatmamı isterdi. Ola

ğandışı gerçeklik durumlarının her birinin ortamını yeniden

tümüyle yaratma amacıyla kimi ikincil ayrıntıları da, bu deneyimlerin yazımı sırasında ekledim. Algıladığım coşkusal etkiyi elimden geldiğince eksiksiz betimlemek istedim.

Araştırma notlarım, don Juan ' ın inanç dizgesinin içeriğini de açığa vurmaktadır. Don Juan 'la benim soru ve yanıtlarımızı içeren birçok sayfayı, söyleşileri yineleyip durmaınak için, özetledim. Ne var ki, karşılıklı görüşmelerimizin hava-

. sını bütünüyle ve doğru olarak yansıtmak istediğimden, çıkardığım parçalar, onun bilgi yöntemini anlamama hiçbir katkısı bulunmayan konuşmalardan oluşanlardı yalnızca. Don Juan'ın, öğretilerine ilişki11 verdiği bilgi hep dağınık olmuş,

üstelik ağzından çıkacak her söz için onu saatlerce itelemek

zorunda kalmışımdır. Gene de, bilgisini cömertçe açımladığı

birçok günler olmuştur.

Bu kitabın ikinci bölümünde, yalnızca birinci bölümde

SUNUŞ

anlatılan verilerden kaynaklanan yapısal çözümleme sunuluyor. Amacım, yaptığıın bu çözün1lemey1e şu savlan ileri sürmektir: (1) don Juan, öğretilerini mantıksal bir düşünce dizgesiyle sunmuştur; (2) bu dizge, ancak, kendi yapısal birimlerinin ışığında incelendiğinde ussallık taşır, ve (3) bu dizge, yetişmekte olan birini, bu kimsenin yaşadığı olayların niteli

ğini açıklayacak bir kavramlaştırma düzeyine ulaştırmak için

kurulmuştur.

. .

.

BOLUM BiR

*

Oğretiler

1

Don Juan 'la ilk oturumumuz sırasında tuttuğum notlar 23 Haziran 196 1 tarihli. Öğretilere o gün başlamışız. O güne dek onu birçok kez salt bir gözlemci olarak izlemiştim. Her dengine getirişimde, bana peyote üzerinde bilgi vermesini ister dururdum. O da bu isteklerimin her birine kulak tıkar, ama,

konuyu tümden başlamazdı da. Ben de bunu, duraksamasının

üzerine daha da varırsam bilgisini açıklamaya yanaşabilece

ği anlamına çekiyordum.

Bu ilk oturumumuzda, ona sorduklarımı duru bir us gücüyle ve içtenlikle izleyecek olursam isteğimi göz önünde tutabileceğini belli etmişti. Böyle bir koşulu yerine getirmeme olanak yoktu; çünkü bana peyoteye ilişkin bilgi vermesini

yalnızca onunla bir ilişki kurayım diye istemiştim. Bu konudaki bilgisinin, onu daha açık ve istekli bir biçimde konuşmaya anık kılacağını, böylece onun bitkilerin özelliklerine

ilişkin bilgilerinden yararlann1ama olanak sağlanacağını dü

�ünmüştüm. Oysa, don Juan benim isteğimi harfi harfine almış ve peyoteyle ilgili bilgi istememdeki amaç onu kaygılandırmıştı.

23 Haziran 1 961 , Cuma

"Peyoteyi öğretir misin bana, don Juan?"

"Neden istiyorsun böyle bi öğrenime girişmeyi?"

"İçimden öğrenmek geliyor da ondan, Salt i stemiş olmak

yeterli bir neden değil midir?"

"Değildir! Yüreğini bi yokla bakalım, senin gibi bi delikanlı böyle bi öğrenime neden girmek istermiş, önce bunu yanıtla."

Sen kendin neden öğrendin öyleyse, don Juan?"

"Niçin soruyorsun?"

"Olasıdır ki ikimizin de nedenlerimiz birdir. "

"Hiç sanmam. Ben Kızılderiliyim. Yollarıınız bi olamaz."

"Öğrenmek isteyişimin tek nedeni, bilgi edinmektir. İnan

bana don Juan, kötü bir amacım yok."

"Sana inanıyorum. Dumanını çekn1iştim."

"Efendim ? ! "

"Neyse, önemi yok. Amaçlarını biliyorum."

"İçimi mi okudun yani?"

"Eh, öyle de denilebilir."

"Demek ki öğreteceksin?"

"Hayır! "

"Kızılderili değilim diye mi?"

"Hayır. Kendi yüreğini tanımadığın için ! Önemli olan, bi

i�c neden girmek istediğini kesinlikle bilınendir. Mescalilo 'yu öğrenmek çok ama çok ağır edimdir. Kızılderili olsay-

dın, yeterdi istekli olman bi başına. Pek az Kızılderili böyle

bi şeyi istemiştir."

2 5 Haziran 1 96 1 , Pazar

Cuma günü don Juan'la kalmıştın1. Akşam üzeri saat 7:00'de

ayrılacaktım. Evinin önündeki sundurmanın altında birlikte

otururken, öğreti konusunu gene açayım dedim. Soruyu sorarken pek öyle üzerinde durmamış, nasıl olsa gene tersler diye geçirmiştim. Ona, sanki bir Kızılderiliymişim gibi, öğrenme isteğimi onaması için bir yol olup olmadığını sordum. Yanıtlamadan önce uzun uzun düşündü. Bir karara ulaşır gibi göründüğünden sonucu beklemek zorunda kaldım.

Sonunda bir yol bulunduğunu söyledi ve bir soruna de

ğindi. Yerde öyle oturup durmamın beni çok yorduğunu ve

yapılacak şeyin o taban üzerinde yorgunluk duymadan oturabileceğim bir "nokta" (sitio) bulmak olduğunu belirtti. Dizlerim kalkık, çeneme dayalı, kollarımı baldırlarıma dolayarak, kenetlemiş oturmaktaydım. Yorgun olduğumu söyleyince,

sırtımın ağrıdığını, bitkin durumda olduğumu ayrımsadım.

Bir "nokta" ile deınek istediğini açıklamasını bekledimse de, bu konuyu aydınlatacak hiçbir şeye yeltenmedi. Belki de oturuş biçimimi değiştirmem gerekiyordur diye, kalkıp

ona biraz daha yakın bir yere oturdum. Bu hareketime karşı

çıkıp, bir "nokta" demekle bir insanın doğal bir mutluluk

içinde ve dipdiri bir durumda olacağı bir yeri anlatmak istediğini iyice vurguladı. Oturduğu yere eliyle vurarak orasının kendi yeri olduğunu söyledi, daha fazla tartışmaya girmeden

bu bilmeceyi kendi başıma çözümlemem gerektiğini ekledi.

Çözümlemek üzere verdiği bu sorun da ne bilmeceydi

ya! Nasıl başlayacağıını bir türlü kestiremiyor, onun ne düşünüp de bu sorunu çıkardığını anlayamıyordum. Mutlu, dipdiri olacağım bir noktayı aramakta tutulacak yola ilişkin bir ipucu versin, bir şeyler çıtlatsın diye birkaç kez asıldım. So-

runu kavrayamadığımdan ötürü, ne istediğini anlamanın olanaksızlığını anlatmaya çalışıp durdum. Don Juan, o yeri bulana dek biraz gezinmemi söyledi.

Kalkıp sahanlığı arşınlamaya başladım. Durumumu çok

gülünç buluyordum.

Don Juan sinirlenerek, beni, anlattıklarını dinlememekle

suçladı; belki de öğrenmek istemediğimi söyledi. Bir süre

sonra durgunlaşarak, her yere oturmanın doğru olmadığımı

sundurmanın altındaki bu sahanlıkta benzersiz tek bir noktanın varlığını, en iyi durumuma o noktada kavuşacağımı anlattı. Benim görevim o noktayı bütün öbür yerlerden ayırt etmekti. Yapmam gereken iş orada var olan bütün noktaları duyumsayıp, hangisinin doğru yer olduğunu belirlemekti.

Oturduğumuz sahanlığın pek geniş olmamasına karşın (4

x 25 metre), olası nokta sayısının ürkünçlüğünü , hepsini denememin çok uzun süreceğini, üstelik bu nokta denilen şeyin boyutlarının da verilmediğini sayıp dökerek böyle bir işin

olanaksızlığını sergilemeye uğraştım. Hiçbirini dinlemedi.

Ayağa kalkarak, çok katı bir biçimde, o noktayı bulmamın

günlerce sürebileceği, ama sorunu çözümlemek istemiyorsam

çekip gitmemin daha iyi olacağı, çünkü artık bana diyecek bir

şeyi kalmamış olacağı uyarısında bulundu. Benim noktamın

nerede olduğunu bildiğini, bu bakımdan ona yalan söyleyemeyeceğimi de vurguladı. Mescalito'yu öğrenme isteğimi onaması için geçerli tek nedenin bu yol olduğunu belirtti. Bu

dünyada hiçbir şeyin armağan gibi verilmediğini, her şeyin

zorluklarla öğrenildiğini de ekledi.

İ şemek için evin arkasındaki çalılığa gitti. Eve arka kapıdan girdi.

O sözde mutluluk noktasını bulma görevini, beni kovmak için verdiğini düşünüyordum. Sonra kalkıp sahanlığı bir aşağı bir yukarı adımlamaya başladım. Hava açıktı. Sahanlıktaki ve çevresindeki her şeyi görebiliyordum. B ir saate yakın öyle gezinmiş olmalıydım. Ama noktamın bulunduğu yeri

gösterecek hiçbir şey olmamıştı. Yürümekten yorulup, otur-

dum. Birkaç dakika sonra bir başka yere oturdum, sonra bir

başka yere, derken tüm sahanlık tabanını yarı-dizgesel bir bi

çimde tarayarak oturmayı sürdürdüm. Oturduğum yerler arasında bile bile farklı duyumsamaya çalıştımsa da bu farkların ölçütlerini bilmiyordum ki ! Saçma şeylerle uğraştığımı düşünüyordum, ama kaldım. Ta uzaklardan sırf don Juan' ı görmeye geldiğimi ve nasıl olsa başka yapacak bir şey bulunmadı

ğını düşünerek yaptıklarımı usa uygun görmeye çalışıyordum.

Sırtüstü uzanarak ellerimi yastık gibi başımın altına koydum. Ardından yuvarlanıp bir süre yüzükoyun uzandım. Bu yuvarlanma eylenıini tüm tabanı kapsayana dek yineledim.

İlk kez, belirsiz bir ölçütü yakalar gibi olmuştum. Sırtüstü yatarken daha bir ılıklık duyuyordum içimde.

Gene yuvarlanarak tüm tabanı kapsadım. Ama bu kez ilk

dönüştekinin tersine, yüzükoyun değil de sırtüstü yata yata

duraklıyordum. Yüzükoyun ya da sırtüstü duruşuma göre bir

serinlik ya da ılıklık duymam sürüyordu ya, değişik noktalar

arasında herhangi bir ayrım sezemiyordum.

Sonra parlak bulduğum bir düşünce geldi aklıma: don Juan 'ın noktası ! Oraya oturdum, ardından yattım, önce yüzükoyun sonra sırtüstü; ne var ki öbür yerlerden bir farkı yoktu bu yerin. Ayağa kalktım. Artık burama gelmişti ! Don Juan ' a gideceğimi söylemek istiyordum, ama onu uyandırmaya çekiniyordum. Saatime baktım. Sabahın ikisi olmuştu ! Altı saattir yuvarlanıp durmuşum.

O anda don Juan çıkageldi, arka çalılığa doğru gitti. Dönünce, kapının önünde durdu. Karamsarlığım sonsuzdu. Öfkemi boşalttıktan sonra çekip

gitmek istiyordum. Ama onun suçu olmadığını da seziyordum; bütün o saçmalıkları kendi

isteğimle yapmamış mıydım? Bütün gece alıkçasına orada

yuvarlanıp durduğumu, daha bilmecesinden bir anlam bile çıkaraınadığımı, kısacası bu işi becerernediğimi söyledim.

Gülerek, hiç şaşmadığını, çünkü doğru yol tutmamış olduğumu söyledi. Gözlerimi kullanmıyormuşum. Haklıydı.

ÖÖRETİLER

Ama duyumsayarak ayırt etmeye çalışmamı söylemiş oldu

ğunu çok iyi biliyordum. Bunu ileri sürmek istediysem de, insanın bir şeye gözlerini dikerek bakmadan da gözleriyle duyumsayabileceğini söyleyerek beni susturdu. Bu problemi çözmek için olanaklarımı-yani gözlerimi kullanmaktan başka bir çarem olmadığını ekledi.

Don Juan sözünü bitirdikten sonra içeri girdi. Beni gözetleyip durmuş olacaktı kuşkusuz. Yoksa gözlerimi kullanmamış olduğumu başka nasıl bilebilirdi?

Yuvarlanmaya başladım gene. Bu yöntem bana en kolay

geleniydi. Ama bu kez çenemi ellerime dayayıp her türlü ayrıntıya bakıyordum.

Bir süre sonra çevremdeki karanı ık değişti. Bakışlarımı

tam önümdeki noktada yoğunlaştırdığımda, görüş alanımın

çevresindeki alan pasparlak ve yeknesak bir yeşilinıtırak sarı

renge büründü. Şaşırıp kalmıştım. Gözlerimi önümdeki noktaya dikmeyi sürdürerek ve karnımın üzerinde sürünerek azar azar yana doğru ilerlemeye başladım.

Birden döşemenin ortalarında bir yerde değişik bir renklenme gördüm. Sağ yanımda, gene görüş alanımın çevresindeki yeşilimtırak sarılık bu kez kopkoyu ama parlak bir morluğa dönüşmüştü. Dikkatle bakmayı sürdürdükçe de, renk öyle kalıyordu.

Ceketimi koyarak o noktayı iıııledim ve don Juan ' ı çağırdım. Sahanlığa çıktı. Çok heyecanlıydım; renklerdeki değişimi öyle açıkça görmüştüm k i ! Don Juan pek önemsemedi bunu. Yalnızca o noktada oturmamı ve neler hissettiğimi ona anlatmamı söyledi.

Oturdum. Sıtüstü uzandım. O, yanımda duruyor ve boyuna neler hissettiğimi soruyordu; ama bir şey duyduğum yoktu ! On beş dakika kadar bir şeyler duyumsamaya ya da kimi ayrıntıları görmeye çalıştım. O da

sabırla yanımda dikildi durdu. Bıkkınlıktan, tiksintiden başka duyduğum şey yoktu.

Ağzımda metalimsi bir tat vardı. B aşım zonklamaya başlamıştı. Midem bulanıyordu. Bu manyakça çabalar beni çıldır-

tacaktı herhalde. Kalktım.

Don Juan, çaresizlik içinde kıvrandığımı görmüş olacak

ki, gülmeden, ağırbaşlılıkla, eğer bir şeyler öğrenmek istiyorsan, kendimi çok esnek tutmam gerektiğini söyledi. Önümde yalnızca iki yol bulunduğunu belirtti: ya vazgeçip evime dönmeliymişim, ki bu durumda öğrenmeyi aklımdan çıkarmalıymışım; ya da bilmeceyi çözmeliymişim.

Don Jun gene içeri girmişti. Hemen orada gitmek istedim, ama çok yorgun olduğumdan araba kullanacak gücüm kalmamıştı; üstelik o renkleri göıınek öyle şaşırtıcıydı ki onların bir tür ölçüt olduğuna emindim . Belki de daha başka bir değişiklik olabilirdi. Zaten öyle yorgundum ki, gitıneyi gözüm yemedi. Oturdum , uzattın1 bacaklarımı, sil baştan başladım.

Bu kez her yeri çabucak bir deneyiverdim. Don Juan 'ın

yerinden geçip döşemenin eve doğru olan ucuna, sonra da avlu yönündeki ucuna doğru yöneldim. Ortaya varınca renklenmelerde bir değişim daha oldu. Gene görüş alanımın hemen sınırında. Tüm çevremde gördüğüm bu likör yeşili gitgide sa

ğımda bir noktada koyu bir bakır pası yeş iline dönüştü. Bir

süre öyle kaldı, sonra birden daha öncekilerden bambaşka bir

renge çevrildi ve öyle kaldı. Ayakkabımı çıkarıp o noktayı da

imleyerek sahanlığı kapsayana dek yuvarlanmayı sürdürdüm.

Renklerde değişiklik olmuyordu artık.

Ayakkabımı koyduğum yere döndüm ve orayı inceledim.

Ceketimi koyduğun1 yerden, güneydoğu doğrultusunda, bir

buçuk metre uzaklıkta bir yerdi bu. İrice bir kayanın dibinde

bir yer. Bir süre orada uzanıp kaldım, bir ipucu bulmaya çalıştım. Ne kadar ayrıntı varsa hepsini görmeye çabaladım.

Ama hissedebildiğim yeni bir şey olmadı.

Başka bir noktayı denemeye karar verdim. Diz çöküp ceketimin üzerine uzanacaktım ki birden içimi tanımsız bir korku kapladı. Sanki bir şeylerin gerçekten karnımı fiziki olarak itmesi gibi bir duyumsama içindeydim. Bir hamlede kendimi

geriye fırlattım. Tüylerim diken diken olmuştu. Bacaklarım-

da hafif bir ağrı vardı; bedenim öne doğru eğildi, kollarım

önümde kaskatı uzandı, parmaklarım hayvan pençesi gibi

kıvrıldı. Bu cin çarpmışa benzeyen halimi sezinleyerek daha

da korkmaya başladım.

B ir robot gibi gerileyerek ayakkabımın bitişiğindeki kayanın dibine çöktüm. Kendimi kayanın dibinden sahanl ığa attım. Beni bu denli korkutan şeyi çıkarmaya çalışıyordum.

Belki de yorgunluğumun etkisiydi bunlar. Gün ağarmaya başlıyordu. Aptallaşmıştım, utanç duyuyordum. Beni korkutan şeyin ne olduğunu, don Juan 'ın ne istediğini bir türlü çıkaramıyordum.

Dişimi sıkıp son bir deneyime girişmeye karar verdim.

Yavaşça kalkarak ceketimle imlediğim yere yaklaştım. Korku

gene sarmaya başlamıştı. Bu kez kendimi kontrol etmek için

son gayrecimi kullandım. Oturdum. Sonra yüzükoyun yatmak

için dizlerimin üstüne kalktım; ama tüm istencime karşın bunu yapamıyordum. Ellerimle öne yaslandım. Soluk alış verişlerim hızlanmıştı. İçim bulanıyordu. Ürküye kapıldığımı gördüm. Kaçmaktan başka bir şey düşünmüyordum artık. Don Juan o anda beni gözetliyormuş gibi geldi. Yavaş yavaş öbür

yana süründüm ve arkamı kayaya yasladım. Biraz z ihnim

açılsın diye dinlenmek istedim. Ama uyuyakalmıştım .

Don Juan 'ın tepemde gülerek konuştuğun u işitip uyandım.

"Noktanı bulmuşsun," diyordu.

Önce ne dediğini anlayamadım. Ama uyuyakaldığım yerin o nokta olduğunu yineledi gene. Orada yatmaktan hoşlanıp hoşlanmadığımı sorunca, ben de pek bir fark duymadığımı söyledim.

Sonra don Juan'ın, bu noktayı öbür noktada yatışımla

karşılaştırmamı istemesi, geceleyin nasıl bir korkuya kapıldı

ğımı aklıma getiriverdi. Gidip bir de öbür noktaya oturınamı

söyledi. Açıklanması zor bir nedenle öbür yerden korkuyordum ve oraya otun11 adım. Don Juan da bunu ayırt edememesi için insanın ahmak olması gerek, diye söyleniyordu.

Bu iki yerin özel adları var mıdır, diye sordum kendisine.

İyi olanına sitio, kötü olanına da düşman dendiğini, bu iki yerin özellikle bilgi peşinde koşan bir insanın esenliğinin açkısı olduğunu söyledi. Bir kişinin kendi yerinde sırf oturmuş olması üstün bir güç yaratırmış, öteki yerde ise düşman o kişiyi zayıflatırmış, hatta ölümüne neden olurmuş. Şimdi sabaha dek bol keseden harcadığım enerjimi, kendi noktamda kestirerek tazelemekte olduğu

._

ınu anlattı.

Bir de bu belirli noktalarda gördüğüm renklenmelerin

enerjimi artırmak ya da yok etmek gibi etkilerinin olduğunu

ekledi.

Bulguladığım bu iki nokta dışında başka noktalar olup

olmadığını, varsa onları nasıl bulabileceğimi sordum. O da,

dünyadaki çoğu yerin bu iki noktaya benzediğini, onları belirlemede en doğru yöntemin bunların çıkardıkları renkleri incelemek olduğunu söyledi.

Sorunu çözümlemişim gibi gelmiyordu bana hiç. B ırak

çözümü, ortada sorun olduğuna bile inanmış değildim. Bütün

bu deneyimlerin zoraki ve yapay olduğunu düşünmekten alıkoyamıyordum kendimi. Don Juan' ın bütün gece beni gözetlediğini, sonra da gelip uyuyakaldığım yerin aradığım nokta olduğunu söyleyerek gönlümü almak istediğini sanıyordum.

Ama böyle bir şey yapması için akla uygun bir neden bulamıyordum. Öbür noktaya oturmamı söylediğinde, bunu yapabiimiş miydim! ? "Öbür nokta"dan, korku biçiminde ortaya çıkan kendimi kollama durumuyla, olayın tümüne ilişkin ussal düşüncelerim arasında yabansı bir ayrıl ık vardı.

Oysa don Juan kesinlikle başardığımı, bu başarım karşılığında da peyoteye ilişkin bilgi vereceğini söylüyordu.

"Mescalito'yu öğretmemi istemiyor muydun ! Onunla

yüz yüze gelmeyi göze alabilecek sağlamlıktamısındır, diye

sınadıın seni. Çocuk oyuncağı değildir Mescalito. Tüm olanaklarına egemen olmalısın. Artık, istemini, tek başına yeterl i bir öğrenme nedeni sayabilirsin."

"Demek peyoteyi öğreteceksin bana?"

"Mescalito derim ben ona. Sen de öyle de."

"Ne zaman başlıyoruz?"

"Kolay mı öyle birdenbire? Hazır ol bi bakalım."

"Hazırım ben .. . Herhalde."

"Oyun oynan1ıyoruz burda. Hiçbi kuşkun kalmayana dek

beklemen gerekir. Sonra tanışırsın onunla. "

"Kendimi hazırlamam mı gerekiyor?"

"Hayır. Yalnız bekleyeceksin. Belki vazgeçersin bu sevdadan bi süre sonra. Hemen yılıyorsun. Dün gece işler biraz sarpa sarınca kaçıp gidecektin. Mescalito, amaçta sıkılık ister."

1

2

7 Ağusros 1 96 1 , Pazartesi

Don Juan ın Arizona'daki evine Cuma akşamı saat yediye

doğru vardım . Beş Kızılderiliyle evin sahanlığında oturuyordu. Don Juan ' ı selamlayarak oturdum. Bir şeyler demelerini bekliyordum. Soğuk bir sessizlikten sonra adamlardan biri

kalkarak bana doğru yürüdü, "Buenas noches" dedi. Ben

kalktım ve "Buenas noches" diye yanıtladım. Ardından öbür

adamlar da kalkıp yanıma geldiler, "Buenas noches" diye

mırıldanıp parmaklarının uçlarını şöyle bir değdirerek ya da

elimi bir an tutup hemen bırakıvererek tokalaştılar.

Hepimiz oturduk. Çok sıkılgan görünüyorlar, hepsi de,

İspanyolca bilmelerine karşın, susuşup duruyorlardı .

Saat yedi buçuk sıralarında hepsi birden kalkıverdiler,

evin arkasına doğru yürüdüler. Uzun bir süre kimseden bir

ses çıkmadı . Don Juan gelmem için bir işaret yaptı. Hepimiz

ÖGRETİLER

orda duran bir kamyonete doluştuk. Ben, don Juan ve Kızılderililerin daha genç olan ikisiyle arkada oturuyordum. Minder, sıra falan olmadığından, ana yoldan çıkıp da toprak yola sapınca, aracın metal tabanı canımızı iyice acıtmaya başlamıştı. Don Juan, bir arkadaşının evine gittiğimizi, arkadaşının bana yedi tane Mescalito vereceğini kulağıma fısıldadı.

"Sende yok ınuydu ki, don Juan?" diye sordum.

"Var. Ama sana veremem ki ! Bi başkasının vermesi gerekiyor. "

"Nedenini açıklar mısın lütfen?"

"E, belki de hoşlanmayacak ' o ' senden, belki de ' o ' sevmez seni. O zaman duygularını ' ona' yöneltemeyeceksin.

Çünkü 'onu' tanımıyorsun ki ! Oysa duygularını belirtmen gerekir; bu da arkadaşlığımızın sonu olur."

"Neden sevmesin beni? Ona bir şey yapmış değilim ki ! "

"Gerekmez bi şey yapman beğenilmek ya da beğenilmemek için. Ya yanaşır sana, ya da teper."

"Beni sevmedi diyelim .. . Kendimi sevdirmek için bir

şeyler yapamaz mıyım?"

Yanımızdaki iki adam bizi işitip gülüştüler.

Don Juan, "Hayır, yapılabilecek bi şey olduğunu sanmıyorum," diye yanıtladı.

Sonra başka yöne doğru çevirdi başını; ben de konuşmayı kesmek zorunda kaldım.

B ir saat kadar gittikten sonra küçük evin önünde durduk.

Hava kararmıştı. Sürücü farları söndürünce, yapının karaltısını zar zor seçebildim.

Konuşmasından Meksikalı olduğunu çıkardığım genç bir

kadın, havlamayı kesmesi için bir köpeğe bağırıp duruyordu.

Kamyonetten inip eve doğru yürüdük. Adamlar, kadının yanından geçtikçe, ağızlarının içinde geveleyerek "Buena) noches " diyorlardı. O da karşılık verip gene köpeğin ardından yırtınıyordu.

B ir süre eşya ile tıka basa doldurulmuş geniş bir odaya

girdik. Çok ufak bir elektrik lambasının donuk ışığı odaya

insanın içini karartıcı bir hava veriyordu. Ayakları kırık, oturacak yerleri bel vermiş birkaç iskemle duvara yaslanmış duruyordu. Adamlardan üçü odanın en iri eşyası olan bir kanepeye oturdular. Çok eski, minderleri yerlere kadar çökük bir kanepeydi bu. Donuk ışığın altında kırmızı ve pis bir görünü

şü vardı . Öbürlerimiz iskemlelere oturduk. Uzun bir süre öyle sessiz durduk.

Adamlardan biri birden kalkıp başka bir odaya geçti. Ellisinde görünen, uzun boylu, dinç bir adamdı bu. Az sonra bir kahve kavanozuyla döndü. Kapağını açıp kavanozu bana

uzattı. İçinde yedi tane yabansı görünüşlü bir madde vardı.

Boyları ve görünüşleri birbirini tutmuyordu. Kin1ileri yuvarlağımsı, kimileri uzuncaydı. Dokununca ceviz içini ya da şi

şe mantarını andırıyordu. Kahverengimsi renkleri onlara sert,

kuru ceviz kabuğu görünümü veriyordu. Avucuma alıp bir süre yüzeylerini ovuşturdum.

"Bunlar çiğnenecek (esto se masca), " diye fısıldadı don

Juan.

Bunu söyleyene dek yanımda oturmakta olduğunu fark

etmemiştim. Öbür adamlara baktım, ama hiçbiri bana bakmıyordu; alçak sesle aralarında konuşuyorlardı. O anda kararsızlık ve korkunun son kertesindeydim. Kendimi kontrol edemez durumdaydım.

"Ayakyoluna gitmem gerek," dedim don Juan 'a, "Çık ıp

biraz dolaşayım."

Kahve kavanozunu el ime verdi, ben de peyote parçalarını içine koydum. Tam dışarı çıkarken kavanozu getiren adam ayağa kalkarak yanıma geldi ve

ayakyolunun öbür odada olduğunu söyledi.

Ayakyolu, kapının karşısına geliyordu. B itişiğinde de

nerdeyse odanın yansını kaplayan geniş bir yatak vardı. Gelirken gördüğümüz kadın yatakta uyuyordu. Kapıda çakılı kaldım bir süre. Sonra adaml arın bulunduğu odaya döndüm.

Evin sahibi olan adam bana İngilizce olarak: "Don Juan,

senin Güney Amerikalı olduğunu söyledi. Mescal yok ınu or-

ÖGRETİLER

da?" diye sordu. Ben de hiç böyle bir şey işitınediğimi söyledim.

Güney Amerika onların ilgisini çekınişe benziyordu; bir

süre de Kızılderililerden söz ettik. Sonra adamlardan biri neden peyote yemek istediğimi sordu. Ben de nasıl bir şey olduğunu öğrenmek istediğimi söyledim. Hepsi utangaç utangaç gülüştüler.

Don Juan yumuşak bir sesle "Hadi çiğne, çiğne (mesca,

mesca), " diyordu.

Ellerim terden sırılsıklam olmuştu, karnım kasılmıştı.

Peyotelerin bulunduğu kavanoz iskemlenin yanında yerde

durmaktaydı. Eğilip, gelişigüzel bir tanesini aldım, ağzıma

koydum. B ayat bir tadı vardı. Isırıp ikiye böldüm ve bir par

çasını çiğnemeye başladım. Keskin, yakıcı bir acılık duydum ;

ağzım birden uyuşuverdi. Çiğnedikçe acılık artıyordu; bu da

çeşmeden boşanırcasına salya salmama neden oluyordu. Di

şetlerimde ve ağzımın içinde bıraktığı etki, tuzlu kuru et ya

da balık yerken olduğu gibi insanı ha bire çiğnemeye zorluyordu. Biraz sonra öbür parçayı da çiğnedim. Ağzım öyle uyuşmuştu ki artık acılığı da duymaz olmuştum. Peyote par

çaları, portakalın ya da şekerkamışının lifli bölümleri gibi lime lime oluyordu. Bunları yutmam mı yoksa tükürmem mi gerektiğini de bilmiyordum. O sırada ev sahibi ayağa kalktı

ve herkesi dışarıya, sahanlığa çağırdı.

Hepimiz çıkıp karanlıkta oturduk. Hava çok güzeldi . Ev

sahibi bir şişe kaktüs likörü getirdi.

Adamlar sırtları duvara dayalı, yan yana oturuyorlardı.

Ben sağ uçta oturmuştum. Yanımda oturan don Juan peyotelerin bulunduğu kavanozu bacaklarımın arasına yerleştirdi.

Sonra elden ele gezen şişeyi bana uzatarak ağzımdaki acılığı

alması için biraz kaktüs likörü içmemi söyledi.

İlk peyotenin liflerini tükürüp bir yudum aldım. Don Juan içkiyi yutmamamı, salgıyı biraz olsun kesmek için yalnızca ağzımı çalkalamamı söyledi.

B ir parça kayısı kurusu (yosa kunı incir miydi?) verdi-·

karanlıkta seçemiyor, tadını da alamıyordum-ve acele etmeden yavaş yavaş çiğnememi istedi. B ir türlü yutamıyordum çiğnediklerimi; boğazımdan geçmesi olanaksızdı sanki.

Kısa bir duraklamadan sonra, şişe gene dolaşn1aya başladı. Don Juan bir parça kurutulmuş et verdi. Karnımın tok olduğunu söyledim .

"Bu yemek değil ki," diye dayattı .

Bu süreç altı kez yinelendi. Altıncı peyoteyi çiğnediğimde söyleşmelerin iyice canlandığını anımsıyorum . Ne dilden konuşulduğunu kestiremiyordum ama herkesin katıldığı konuşmaların konusu çok ilginçti. Ben de katılayım, diye dikkatle dinlemeye çalıştım. Ama bir şey söylemeye çabalayınca baktım ki konuşamıyorum. Sözcükler kafamın içinde dolanıp duruyorlar.

Sırtımı duvara dayayıp adamların neler söylediklerini

dinledim. İtalyanca konuşuyorlar, köpekbalıklarının aptallığına ilişkin bir sözü yineleyip duruyorlardı. Ussal, tutarlı bir konu gibi geldi bana konuştukları şey. Daha önceleri don Juan 'a Arizona' daki Colorado Nehri ' ne, oraya ilk giden İspanyolların "el rio de los tizones (kömürleşmiş odun nehri)," dediklerini anlatmıştım; birisi de "tizones" i yanlış hecelemiş ya da yanlış okumuş ve nehre "el rio de los tiburones (köpekbalığı nehri)," demiş. Bu öyküyü anlattıklarından emindim ya, hiçbirinin İtalyanca bilmediği aklımın kıyısından bile geçmemişti.

Kusmak için can atıyordum. Ama bu eylemin nasıl yapıldığını anımsayamıyordum. Birine su getirmesini söyledim.

Dayanılmaz bir hararet basmıştı.

Don Juan genişçe bir tencere getirdi. Duvarın dibine bıraktı. Bir de fincan mı maşrapa mı ne getirmişti. Maşrapayı tencereye daldırıp bana uzattı. İçmememi, yalnızca ağzımı tazelememi söyledi.

Suda yabansı bir parlaklık vardı; cıva gibi yoğun görünüyordu. Don Juan ' a bunu sormak istedim ve düşüncelerimi İngilizce olarak toparlamaya

çalıştım. Ama onun İngilizce bil-

ÖÔRETİLER

mediğini düşünerek sustum. O anda algıladıklarım çok karı

şıktı. İyice görüyordum ki düşüncelerimin zihnimde apaçık

durmalarına karşın, onları dile getirmek olanaksızlaşmıştı.

Suyun yabansı niteliğine ilişkin bir şeyler söylemek istiyordum ama konuşamıyordum. Sanki düşünceler seslendirilmeden, ağzımdan sıvı gibi akmaktaydı. Diyaframımda kasılma olmadan zorlamasız bir kusma duygusuydu bu. Sıvı sözcük

.lerin tatlı tatlı akışı gibi.

İçtim. Artık kusma isteğim geçmişti. O sırada bütün gürültüler kesilmişti. Gözlerimi bir noktada toplayamıyordum.

Don Juan'ı aradım. Tam başımı çeviriyordum ki, görüş alanımın gözlerimin önündeki yuvarlak bir bölüme indirgenmiş

olduğunu ayrımsadım. Ürkütücü, tedirgin edici bir duygu de

ğildi bu; tersin�, bir yenilikti; gözlerimi bir yöne çevirerek

yerleri bile süpürebilirmişim gibi geliyordu bana. Sahanlığa

ilk çıktığım zaman, kent ışıklarının uzak pırıltıları dışında,

her şeyin karanlık olduğunu görm üştüm. Oysa görüş alanımın çevresi içinde kalan her şeyi iyice seçebiliyordum. Don Juan ' la öbür adamları unutup kendimi bütünüyle, iğne ucu

gibi keskinleşen görüşümle. yerleri incelemeye verdim.

Sahanlığın tabanıyla duvarın birleştiği yeri gördüm. Duvarı izleyerek, başımı ağır ağır sağa çevirdim ve don Juan 'ı duvara yaslanmış otururken gördüm. Bu kez başımı sola döndürüp suyu odakladım, tencerenin dibini buldum. Başımı biraz kaldırınca orta boyda siyah bir köpeğin yaklaştığını

gördüm. Suya doğru geliyordu. Köpek, içmeye koyuldu. Elimle ittim köpeği. Gözlerimi odaklayarak köpeğe dikmeyi ve onu

öyle itmeyi geçiriyordum. Birden köpeğin saydamlaştığını

gördüm. Su, parlak ve macunumsu bir sıvı gibiydi. Köpeğin

boğazından içine gidişini izledim. Hayvanın tüm gövdesine

eşit olarak akıyor ve her bir kılına dek ulaşıyordu. Yanardöner sıvının, kılların her birini boydan boya geçerek uzun, beyaz, ipek gibi bir yele oluşturduğunu gördüm.

O anda yeğin sarsıntılar geçirmekteydim; bir de baktım,

çevremde bir tünel oluşmuş; çok alçak, dar, sert ve soğuk bir

tünel. . . Dokununca, sanki alüminyum varaktan yapılmış gi-

biydi duvarlarının her yanı. Tünelin içinde oturuyordum.

Kalkmaya çalıştıın, ama başımı metal tavana çarptım. Tünel,

beni boğacak gibi daralmaya başladı. Tünelin ucundaki bir

yuvarlak noktaya doğru sürünmek zorunda kaldığımı anımsıyorum. Ucuna geldiğimde, geldiyseın eğer, köpeği, don Juan'ı, kendiıni falan unutmuştum. B itkindim. Giysilerim so

ğuk, yapışkan bir sıvıya batmı ştı. Dinlenebileceğiın, yüreğimin böyle acımasızca vurmayacağı bir yer bulmak için oraya buraya dönüp durdum. Bu dönüşlerimden birinde gene gördüm köpeği.

Tüm anılar dönüverdi birden; zihnimde her şey yerli yerine oturuverdi. Don Juan 'a bakmak için döndüm, ama kimseyi, hiçbir şeyi ayırt edemiyordum. Köpeğin yanardönerli bir renge bürünmesinden, gövdesinden yoğun bir ışık çıktı

ğından başka bir şeyi seçmek olanaksızdı. Suyun gene köpe

ğin içine aktığını, yangına sıkılan körük gibi onu nasıl canlandırdığını görüyordum. Suya uzanıp yüzümü tencerenin içine daldırdım; köpekle beraber içtik. Ellerim önümde yere

dayalıydı; içerken sıvının damarlarımdan kırnıızı, sarı, yeşil

renkler yayarak akışını izledim. İçtikçe içtim. İçtikçe alevleniyor, ışıyordum. Sular bedeniındeki bütün gözeneklerden ipek lifleri gibi çıkasıya dek içtinı. Artık, benim de parlak, yanardönerli bir yelem vardı . Köpeğe baktım; yelesi benimkine benziyordu. Benliğimi çok büyük bir mutluluk sarıyordu. Belirsiz bir yerden gelen sarımsı bir ılıklığa doğru koştuk ikimiz de. Oynaşmaya başladık. Ben onun, o da benim isteklerimizi

bilesiye dek oynaşıp güreştik. Kukla oyunlarındaki gibi sırayla birbirimizi oynatıyorduk. Ben, ayak parmaklarımı kımıldatınca onun kuyruğunu, bacakl arını oynattırabiliyordum. O da baş sallayınca, dayanılmaz bir zıplama isteği duyuyordum.

Ama en şeytanca numarası, otururken ayağımla başımı kaşıtmasıydı. Kulaklarını sağa sola sallayarak yaptırıyordu bunu.

Bundan daha gülünç bir şey olamaz gibi geliyordu bana o zaman. Beni saran bu aşırı dirilik duygusunu tanımlayabilmem olanaksızdır. Soluk alan1ayacak kerteye gelinceye dek güldüm.

ÖGRETİLER

Gözlerimi açamıyormuşum gibi çok belirli bir duygu

içindeydim; sanki bir sarnıç dolusu suyun içinden bakıyordum. Uzun süren, acı veren bir durumdu bu; üstelik uyanıkmışım ama bir türlü uyanamıyoımuşum gibi bir tasa içindeydim. Sonra yavaş yavaş ortalık belirgin çizgileriyle görünmeye başladı. Görüş alanım gene yuvarlaklaşıp genişledi ve ola

ğan bilinçli bir eylem yaptım; dönüp o olağanüstü yaratığa

baktım . Değişimimin bu noktasında aşılmaz bir güçlükle kar

şılaştım. Olağan durumumdan bu duruma geçişim kendiliğinden oluvermişti. Farkındaydım; düşünce ve duygularım bu farkındalığın gerekli sonuçlarıydı; ve geçiş düzgün ve açıkça

olmuştu. Ama bu ikinci uyanış gerçekten çarpıcıydı. Bir insan

olduğumuzu unutmuştum ! Böylesine uzlaştırılamaz bir durumun üzgüsü öyle derindi ki, ağladım.

5 Ağustos 1 961 , Cumartesi

O sabah, daha sonra, kahvaltı bitince evin sahibi, don Juan ve

ben kamyonetle don Juan'ın evine yollandık. Çok yorgundum ama bu kamyonette de uyunmazdı ki ! Ancak eve vardıktan ve adam gittikten sonra don Juan 'ın evinin sahanlığında uyuyabildim.

Uyandığımda hava kararıyordu; don Juan üzerime bir

battaniye örtmüştü. Onu aradım. Evde yoktu. Az sonra bir

çömlek kuru fasulye ile bir yığın tortilla (Meksika pidesi) getirdi. Öyle açtım ki!

Yemekten sonra dinlenirken önceki gece başıma gelenleri anlatmamı istedi. Duyumsadıklarımı bütün ayrıntılarıyla ve elimden geldiğince özenli bir biçimde anlattım.

Bitirdiğimde, başını salladı ve "İyi gidiyorsun; şu anda

nasıl, neden, anlatmam zor, am:ı anlattıklarına bakılırsa, çok

iyi gitmiş. Çünkü kimi zaman çocuk gibi oynaşır, kimi zaman

da ürkünçtü r, korkunçtur. Ya böyle oynaşır, ya da suratın dan

düşen bin parça olur. Bi yabancıya nasıl davranacağını önce-

den kestirmek olanağı yoktur. Ama onu iyi tanırsan, o zaman

belki .. . Oynadın onunla dün gece. Senden başkasına böyle

davrandığını görmüş değilim. "

"Benim geçirdiklerim, başkalarınınkinden ne bakımdan

farklı?"

"Sen Kızılderili değilsin; bu bakımdan kesin olarak belirleyebilmem zor. Gene de bi kimseyi, Kızılderili olup olmadı

ğına bakmaksızın, tutar ya da teper. Bu kesin. Çok gördüm . . .

Oynaştığını da biliyorum. Kimi insanı güldürür; ama bugüne

de� kiınseyle böyle oynadığını görn1üş değilim.""

"Peyotenin insanı nasıl koruduğunu şimdi anlatır mısın,

don Juan?"

Sözümü bitiremedim. Don Juan, çökertircesine omzuma

vurdu.

.

"O adı kullanma demiştim. Daha onu yeterince görmüş

değilsin."

"Mescalito nasıl korur insanları?"

"Yol gösterir. Bütün sorularını yanıtlar."

"Demek ki Mescalito, gerçek bir varlık? Yani görülebilen

bir şey?"

Bu sorularım onu şaşırtmışa benziyordu. Dalgın dalgın

yüzüme baktı.

"Demem şu ki, Mescalito .. . "

"İşittim ne dediğini. Sen dün gece görn1edin mi onu?"

Sadece bir köpek gördüğümü söyleyecektim , ama şaşkın

şaşkın yüzüme baktığını görüp, sustum. Sonra, "Sana göre

dün gece gördüğüm şey o muydu?" dedim.

Küçümsercesine bakmaktaydı bana. İşittiklerine inanmamış· gibi ·gülerek başını sallıyordu. Sesinde kavgacı bir titremle, ."A poco crees que era tu mama (Ya ananın ----- mı gör

-

düğünü sandın)?" diye patladı. "'Mama" demeden önce duraklamıştı biraz. Çünkü "tu chingada madre" demeye hazırl andığı belliyd(Bu, birisinin anasına saygısızlık belirten bir deyimdir. "Maİn.a"' s.özcügü öyle uyumsuz biı;. durumdaydı ki,

ÖGRETİLER

ikimiz birden gülmeye başladık. Bir süre kendimize gelemedik.

Sonra baktım, sorumu yanıtlamadan uyuyakalmış.

6 Ağustos 1 961 , Pazar

Don Juan ' ı arabamla, peyote çiğnediğim eve götürdüm. Yolda, "bana Mescalito sunan" adamın adının John olduğunu söyledi. Eve vardığımızda John, sahanlıkta iki genç adamla

birlikte oturmaktaydı. Çok neşeli görünüyorlardı; gülüşüp

söyleşiyorlardı. Üçünün de İngilizceleri çok güzeldi. John'a,

yardımından ötürü teşekkür etmeye geldiğiini söyledim.

Sanrılanma deneyimim sırasındaki davranışlarıma ilişkin

görüşlerini almak istediğimi, önceki gece neler yaptığımı

anımsamaya çalışmışsam da bir türlü başaramadığımı söyledim. Gülüştüler. Ama pek gönüllü görünmüyorlardı. Don Juan'ın yanında açılmak istemedikleri belliydi. Olumlu bir işaret vermesini beklercesine ona bakıyorlardı. Ben görmedim ama, don Juan işaretini vermiş olacak ki, birdenbire John geceleyin neler yaptığımı anlatmaya başladı.

Dün gece kustuğumu duyar duymaz "yakayı ele verdiğimi" anladığını söyledi. Otuz kez kadar kustuğumu da ekledi.

Don Juan onu düzelterek yalnız on kez çıkarmış olduğumu

belirtti.

John sürdürdü; "Sonra hepimiz yanına geldik. Kaskatı

kesilmiştin, çırpınıp duruyordun. Sırt üstü uzanmış, ağızını

boyuna konuşur gibi oynatıyordun. Ardından da başını yere

vurmaya başladın; don Juan başına eski bir şapka geçirdi ve

öyle durdun. Saatlerce yerde yatarak titredin, sızlandın. O sıralarda herkes uyuyordu, ama uykumun arasında senin poflamalarını, iniltilerini işitebiliyordum. Sonra bastırdın çığlığı da, uyanıverdim. Baktım ki, havalara zıplamaktasın, bağırıp

çağırmaktasın. Suya koştun, tencereyi devirdin; başladın su

birikintisinde yüzmeye.

"Don Juan biraz daha su getirdi. Oturdun tencerenin ba

şına. Sonra gene zıpladın; bütün giysilerini çıkardın. Suyun

önünde diz çöküp, kurbağalar gibi su içmeye başladın. Bir ara

durdun, göğe baktın. Hep öyle duracaksın sandık. Don Juan ' ın da, herkesin de uyukladıkları bir sırada, birden gene ulumaya başladın. Köpeğin ardından seğirttin. Köpek korkup

ulumaya başlamasın mı ! Kaçtı, evin arkasına gitti. O zaman

herkes uyandı.

"Hepimiz kalktık. Bu kez öbür yandan, köpeği kovalayarak geldin. Köpek önde havlayarak, uluyarak koşuyor, senden kaçıyordu. Evin çevresinde yirmi turdan fazla attın. Bir yandan da köpek gibi havl amaktaydın. Çevredekiler ne diyecek d�ye tasalandım. Yakınımızda oturan kimse yok ama öyle

yüksek sesle havlıyordun ki, çok uzakta oturanlar bile işitmişlerdir."

Gençlerden biri ekledi: "Köpeği yakaladın, kucağına alıp

sahanlığa getirdin."

John sürdürdü : "Sonra da oyuna başladın köpekle. Güreştiniz. Birbiriniz ısırarak oynaştınız. Çok gülünçtü haliniz.

Köpeğim pek öyle oyuncu değildir. Ama al takke ver külah

yuvarlanıp durdunuz.

"Sonra da suya koştun ve köpek de seninle su içti," diye

atıldı genç adam. "İkiniz de beş altı kez su içmeye gittiniz. "

"Ne kadar sürdü bunlar?" diye sordum.

"Saatlerce," dedi don Juan. "Bi kezinde baktık, ikiniz de

yoksunuz. Arka yana kaçmıştın sanırım. Sırf uluma ve inilti

sesleri geliyordu. Senin sesin tıpkı köpek sesi gibi çıkıyordu.

O yüzden hangisi kimin sesidir, bilemiyorduk. "

"Belki de köpeğindi b u sesler yalnızca," dedim.

Gülüşmeye başladılar. John, "Sen de havlıyordun evlat,

sen de! " diye bastırdı.

"Ee, sonra ne oldu?"

Daha sonra neler olduğunu anımsamakta güçlük çekercesine, üç adam da birbirlerine bakıp kaldılar. Henüz söze karışmamış olan genç adam, sonunda, konuştu.

ÖGRETİLER

"Tıkanıp kaldın," dedi John 'a bakarak.

"Evet, hem de nasıl tikandın ya! Katıla katıla ağlıyordun.

Öylesini hiç görmemişim. Sonra yere yıkıldın. Dilini mi ısırıyordun, nedir! Don Juan çeneni açtı, döktü suyu yüzüne. Bir titreme aldı seni. Sarsılıp durdun. Ardından, bir süre devin

ıneden öyle kaldın. Don Juan artık geçti, diyerek, bir battaniye örttü üzerine. Eh, artık sabah olmuştu. Uyuyasın diye seni sahanı ık ta bıraktık."

Burada kesip, gülmemeye çalıştıktan besbelli olan öbür

iki adama baktı. Dönüp don Juan ' a bir şeyler sordu. Don Juan onu gülümseyerek yanıtladı. John da bana dönerek, "Seni burada bıraktık, içerisini ıslatmandan korktuk. "

Hepsi birden kahkahayı bastılar.

"Ne yapmıştım?" diye sordum. "Şey ıni . . . "

John, bana öykünürcesine, "Şey mi de söz mü?" dedi.

"Sana söylemeyecektik, ama don Juan önemi yok dedi. Köpeğimin üs tüne işedin ! "

"Ne yaptım?"

"Köpek, senden korktuğu için mi kaçıyordu sandın? Üstüne işiyordun da ondan kaçıyordu."

Bu noktada kahkahalar tazelendi. Delikanlılardan birine

bir şey sormak istiyordum, ama gülmekten beni işitebilecek

durumda değildi.

John sürdürdü: "Ama köpeğim çıkarttı acısını; o da senin

üstüne işedi! "

Don Juan 'ın evine dönerken, arabada sordum: "Bu anlattıkları gerçekten oldu mu, don Juan?"

"Evet," diye yanıtladı, "ama onlar senin gördüğün şeyi

bilmiyorlar ki! ' O'nunla oynadığını nerden bilsinler? B u yüzden, o vakit, seni tedirgin etmedim."

"Öyle de, ben şu köpekle birbirimizin üzerine işememizi

sormuştum."

"Köpek değildi ki o! Kaç kez söylemem gerek sana?

' Onu ' anlamanın tek yoludur bu. Tek yolu ! Seninle oynayan,

'o'ydu."

"Sana anlatmadan önce de bunların olduğunu biliyor

muydun?"

Yanıtlamadan önce bir an bocaladı.

"Hayır, anımsadım, sen bana anlattıktan sonra, öyle tuhaf

görünüyordun ki ! Ama korkmuş değildin. Ben de bi şey de

ınedim-gerekmez diye .. . "

"Köpek, gerçekten benimle, öyle anlattıkları gibi oynamış mıydı?"

"Hay Allah ! Köpek değildi o ! "

1 7 Ağustos 1 96 1 , Perşembe

Don Juan'a, deneyimlerimin bana neler duyumsatmış oldu

ğunu anlattım. Amaçladığım çalışmalar açısından talihsiz bir

olaydı bu. Bir daha Mescalito 'yla buna benzer bir "karşılaşma"yı pek istemediğiini belirttim. Başımdan geçenlerin bütünüyle ilginç olmaktan öte olduğunu doğrulamakla birlikte, içeriğindeki hiçbir şeyin beni yeniden kendisine çekebilece

ğini sanmadığımı da ekledim. Bu tür uğraşlar için yaratıldığıma gerçekten inanmıyordum. Peyote deneyimim, bende, alı

şık olmadığım bedensel bir tedirginlik bırakmıştı. Kesin olarak tanımlayamayacağım bir mutsuzluk ya da korkuydu bu; bir tür melankol i. Doğrusu bunları pek yüceltici bulmuyordum.

Don Juan gülerek, "Öğrenmeye başlıyorsun." dedi.

"Eksik olsun böyle öğrenim. Bana göre değil bu işler,

don Juan."

"Hep de abartırsın. "

"Abartma falan değil bu."

"Abartıyorsun. Yalnız şu var, hep kötü yanlarını abartırsın bi şeyin."

"İyi bir yanı yok ki, bana göre! B ana korku veriyor. Bil-

ÖGRETİLER

diğim, gördüğüm, yalnızca bu."

"Korkmak kötü bi şey değildir ki ! Korktuğun zaman de

ğişik görürsün her şeyi."

"Ne yapayım ben her şeyi değişik görmeyi, don Juan? En

iyisi, Mescalito'yu öğrenmeyi bir yana bırakayım. Beni aşıyor bu iş. Vaziyetim berbat, desene! "

"Berbat ya! Benim de öyle. Apışıp kalan, tek sen değil-

.

sı "

n.

"Sana ne olmuş ki, don Juan?"

"Aklım hep dün gece gördüklerinde. Mescalito seninle

oynadı yahu! İşte buna şaştım. B i belirti (yora) bu. "

"Nasıl bi belirti, don Juan?"

"Mescalito seni bana göstermeye çalışıyordu."

"Niçin?"

"O zaman pek anlayamamıştım, ama, şimdi her şey apa

\·ık. Senin, ' seçilen kişi' (escogido) olduğunu belirtiyordu.

Mescalito, seni bana itiyordu; böylece, senin ' seçilen kişi ' olduğunu anlatmak istemişti bana. "

"Yani bir sürü insan arasında bula bula beni mi bulmuş?

Bu görevi yüklenmek için bir beni seçmiş, öyle mi?"

"Değil. Demem şu ki, Mescalito bana, aradığım kimsenin sen olduğunu söyledi."

"Ne zaman dedi bunu, don Juan?"

"Seninle oynayarak anlattı bunu bana. Sen de seçilmiş

kişim oluyorsun böylece. "

"Ne demek bu seçilmiş kişi?"

"Bildiğim kimi gizler var (Tengo secretos). Seçilen kişimi bulmadıkça, hiç kimseye açıklayamayacağım gizlerim var. Geçen gece Mescalito 'yla oynadığını görünce, senin o

kişi olduğunu anladım. Kızılderili de değilsin, ama. Olur şey

d " '

egı11"

.

"Benimle ilgisi ne bunun, don Juan? Ne yapmam gerekiyor?"

"Kararımı verdim; bi bilgi adamının nasibi olan gizleri

ı rı 1

öğreteceğim sana."

ıl

"Mescal ito' yla ilgili gizleri mi demek istiyorsun?"

"Evet. Ama, bildiğin1 gizlerin hepsi bu değil. Başkala

da var. Biris ine vermek istediğim değişik türden gizler. Bı

nim de bi öğretmenim vardı. Velinimetim. Şaşılası bi iş başa

1\ı\

mıştım; onun seçilen kişisi olmuştum. O da bütün bildikler

ı �,

ni bana öğretti . "

1 1

B u yeni rolümün bana neler yükleyeceğini sordum. Ö�

renmekten başka yapmam gereken bir şeyin olmadığını SÖ)

led i . Yaptığımız iki oturum sırasındaki deneyimlerim biç:

ıninde bir öğrenme olacakmış.

İşlerin bu biçime dönüşmesi ne tuhaftı ! Ben, peyotey

ilişkin öğrenimi bırakacağımı aklıma koymuştum; bu diyesi

mi tam ona anlatacağım sırada, adam çıkıyor, bana "bilgi"si

ni sunuyor! Aslında, ne deınek istediğini de anlamamıştım ya

gene de ortaya çıkıveren bu yeni durumun ağırlığın

hissetmekteydim. Böyle bir görev için yeterli niteliklerimir

bulunmadığını; bu işin, bende olmayan türden ender rastla·

nan bir yürekliliği gerektirdiğini ileri sürdüm. Yaradılışımın

ancak başkalarının yerine getirdiği edimleri inceleme eğiliminde olduğunu anlattım. Onu sık sık ziyaret edip, onun heı şeyle ilgili görüşlerini, düşüncelerini dinlemek istediğimi

ı lı

söylediın. Yalnızca orada oturup, günlerce onun konuşmalalit l!

ıllı

rını dinlemenin beni daha mutlu kılacağını belirttim . Bana

göre, öğrenmek huydu işte !

Konuşmamı kesmeden dinledi. Uzun uzun anlatıyordum.

Sonra, şunları söyledi: "Zor değil bütün bunları anl amak.

Korku, bilgi yolunda yenmemiz gereken birinci doğal düşmanımızdır. Dahası var. Meraklı birisin sen. Al bakalım ! Zaten istemesen de öğreneceksin. Bu işin yasası böyle .. . "

B ir süre daha karşı koyarak, onu caydırmaya çalıştım.

Ama, öğrenmekten başka yapabileceğim bir şey olmadığına

öyle inanmış görünüyordu ki! . . .

"Yanlış düşünüyorsun," diye sürdürdü konuşmasını.

"Mescalito seninle oynasın ha! Ş aşılacak şey doğrusu. Dü-

�ünmen gereken şey, işte budur. Korku yerine, bu noktaya
versene akl ını biraz ! "
"Bu, çok mu olağanüstü bir şey?"
"Senden başka onunla oynayan kimse görmemiştim.
Sen, bizim yaşam biçimimize alışık değilsin; o nedenle, bu
belirtiler seni ırgalamıyor. Oysa, ağırbaşlı bi kimsesin. Ama,
ıie yazık ki, hep kendinle haşır neşirsin. Kendi dışında olup
bitene bakmıyorsun bile ! Sorun burda. Yorar bu, adamı."
"Başka yapılacak ne var ki, don Juan?"
"Başını kaldırıp bak; çevrendeki tansıkları gör. Yal nızca
kendisine bakması, adamı yorar. Yorgun adam da körleşir, her
şeye karşı sağırlaşır."
"Doğru diyorsun don Juan, ama nasıl değişebilirim. "
"Mescalito 'nun seninle oynamasını düşün, şaş, ürper.
Başka bi şey düşünme. Gerisi , kendiliğinden gelecektir."
20 Ağustos 1 96 1 , Pazar
Dün gece don Juan beni yepyeni bir bilgi alanına götürmeye
başladı. Evinin önünde, karanlıkta oturuyorduk. Uzun süren

bir sessizlikten sonra, birden anl atmaya başladı. Bana öğretisini, velinimetinin onu çömezliğe aldığı ilk gün kullandığı sözcüklerin tıpkısıyla vereceğini söyledi. Don Juan bu sözcükleri ezberlemişe benziyordu. Çünkü hiçbirini kaçırmayayım diye birkaç kez yinelemişti onları:

"Bi insan bilgiye, savaşa gider gibi yaklaşır: Apaçık, korkulu, saygılı ve tam bi güvençle. Bilgiye giderken ya da savaşa giderken başka türlü davranmak, hata olur. Her kim bu hataya düşerse, pişmanlığı yaman olur."

Bunun nedenini sorunca, şöyle bir yanıt verdi: "Bi insan

bu dört zorunluluğu yerine getirince, hiçbir hatasının hesabını vermesi gerekmez; bu koşullar altında ne yaparsa yapsın, ahmakça davranış ve niteliklerden arınmıştır. Böyle bi kimse,

ister güçten düşsün, ister yenilgiye uğrasın, yalnızca koca savaş içinde ufak bi çarpışmayı kaybetmiş sayılır. Acınıp, pişmanlık duyması gerekmez. "

Sonra bana, kendi velinimetinin ona öğrettiği yöntemin

tıpkısıyla, bi "dost"u öğretmeyi amaçladığını söyledi. "Yöntemin tıpkısıyla" sözcüklerini iyice vurgulayarak birkaç kez söylemişti.

"Bi 'dost' , insanın yaşamına, kendisine yardım etsin, akıl

versin, büyük-küçük, doğru-yanlış bütün eylemlerini sürdürebilmek için güç versin diye, soktuğu bir erktir. Bu dost, insanın, yaşaınını varsıllaştırması, edimlerine kılavuzluk etmesi, bilgisini ilerletmesi için gereklidir. Zaten dost oln1adan bilgi edinilemez. " Don Juan bunları büyük bir inanç ve yürek gücüyle söylemekteydi. Sözcüklerini özenle seçtiğini görüyordum. Şu tümceyi dört kez yinelemişti:

"Bi dost, sana her şeyi, hiçbi insanoğlunun aydınlatamayacağı denli açık biçimde gösterir ve anlamanı sağlar."

"Koruyucu melek gibi bir şey oluyor demek bi dost?"

'Koruyucu evet, ama, melek değil. B i yardımcıdır o."

"Senin dostun �1escalito mu?"

"Değil ! Mescalito başka tür bi erktir, benzersiz bi erk! Bi

koruyucudur, bi öğretmendir. "

"Mescalito nasıl ayırt edilir bir dosttan?"

"Bi dost gibi uysallaştırılıp kull anılamaz o. Mescalito ki

şinin dışındadır. Karşısına çıkan ister bi brujo olsun, ister bi

çiftçi, kendisini değişik biçimlerde gösterir onlara."

Don Juan, Mescalito'nun doğru yaşan1 yolunun öğreticisi olduğunu, büyük bir çoşkuyla anlattı. Ona, Mescalito ' nun

"doğru yaşam yolu"nu nasıl öğrettiğini sordum. Don Juan,

Mescalito'nun, nasıl yaşanması gerektiğini gösterdiğini söyledi.

"Nasıl gösterir?" diye sormayı sürdürdüm.

"Sayısız yöntemleri vardır bunun. Kimi zaman elinde, ya

da kayalarda, ağaçlarda gösterir; kimi zaman da bakmışsın

burnunun dibinde gösteriverir."

"Bir resim gibi mi çıkarır önüne?"

"Hayır. Önünde öğretir."

"Mescalito konuşur mu insanlarla?"

"Konuşur, ama sözcük kullanmaz."

"Ya nasıl konuşur?"

"Adamına göre değişir bu. "

Sorularımın onu tedirgin ettiğini sezmiştim. Sormayı bıraktım. Don Juan, Mescalito' yu öğrenmenin belli bir formülü olmadığını açıkladı . O yüzden Mescalito dışında hiç kiınse onu öğretemezmiş: benzersiz bir erk olmasının nedeni de buymuş. Herkese ayrı biçimde görünürmüş.

Oysa, bir dost edinmek için çok iyi belirlenmiş bir öğreti olduğunu ve bunun aşamalarını tek bir sapma yapmadan adım adım izlemek gerektiğini söylüyordu don Juan. Dünyada bu tür birçok dost erkler olduğunu, ancak bunlardan yalnızca ikisini iyi bildiğini söyledi. Yol gösterip beni onlara götürecek ve gizlerini gösterecekmiş. Ne var, yalnızca bir tanesini alabilirmişim. İkisinden birini seçmekte özgürmüşüm.

Kendi velinimetinin dostunun, la yerba del diebloda (şeytan

otu) olduğunu söyledi. Ama, velinimeti ona bu otun gizlerini

öğretmişse de, don Juan pek beğenmemiş. Sonra kendi dostunun humitoda (küçük duman) olduğunu söyledi; ama bu dumanın niteliklerine pek değinmedi.

Ben sordum. Don Juan, sessiz, durdu. Uzun bir aradan

sonra gene sordum:

"Ne tür bir erktir bir dost?"

"Bi yardımcıdır demiştim ya! "

"Nasıl yardım eder?"

"Dostlar, insanı kendi sınırlarının ötesine götürmeye yetenekli erklerdir. Hiç kimsenin açıklayamayacağı şeyleri işte böyle gösterebiliyor bi dost."

"E . . Mescalito da insanı sınırlarının ötesine götürüyor. O

.

da mr bir dos� sayılır?"

.

"Hayır. Mescalito, insanın kendisini aşıp ogrenmesını

sağlar. Dost ise insanı dışa çıkarıp ona erk verir."

Bu noktayı daha ayrıntılı olarak açıklamasını ya da ikisi

arasındaki ayrımı tam olarak anlatmasını istedim. Ama, uzun

uzun bakıp güldü. Söyleşilerle öğrenmenin yalnızca zaman

savurganlığı değil, üstel ik aptallık da olduğunu, çünkü öğrenmenin bir insanın üstlenebileceği en zor görev olduğunu söyledi . Kendi noktamı bul maya çalıştığım zaman, bütün bilgileri onun bana hazı rca vermesini beklediğim için, o noktayı hiç uğraşmadan bulmak istediğimi anıınsattı. Öyle yapmış olsa,

asla öğrenemeyeceğimi belirtti. Kendi noktamı bulmamın ne

denli zor olduğunu bilmek bir yana, en başta böyle bir noktanın varlığını öğrenmek bile, benzersiz bir güven duygusu verirmiş bana. "İyi nokta"ma adamakıllı sarılırsam, hiçbir şeyin bana bedensel zarar veremeyeceğini, çünkü o özel noktamda

en emin durumda bulunduğum inancına sahip bulunacağımı

söyledi. Zararlı ne varsa püskürtebilecek erkim olurmuş o zaman. Oysa, o noktanın nerede olduğunu bana söylemiş olsaymış, bunun gerçek bir bilgi olduğu savında bulunabilme inancım olamayacakmış. Bu nedenle, bilgi, gerçekten erk demekm ış.

Don Juan daha sonra bir şey öğrenmek için yola çıkan bir

kimsenin, benim o noktayı bulmaya çalışışım denli zorlu bır

çabaya girmesi gerektiğini; öğrenebileceklerinin de o kişinin

kendi yaradılışıyla sını rl ı olduğunu anlattı. Bu nedenle, bilgiye ilişkin lakırdı etmekle bir yere varılamazmış. Don J uan, ı

kimi tür bilgilerin, benim gücümü aştığını , bunlardan söz et1

menin, benim için zararlı olacağını da söyledi. Başka bir şey

1 söylemek istemediğini seziyordum. Nitekim kalktı, eve doğru yürüdü. Ben de bu işlerin beni bunalttığını söyledim. Tasarlamış olduğum, istediğim şeyler bunlar değildi. O da ı!

korkuların doğal olduğunu söyledi; hepimizin zaman zaman

korkuya kapıldığını, bu konuda yapacak bir şey bulunmadığını anlattı . Ama beri yandan , öğrenme işi ne denli ürkünç olursa olsun, bir insanı n dostsuz ya da bi lgisiz kalmasının daha da korkunç olduğunu ekledi .

3

Don Juan, bana dost erklere ilişkin bilgi vermeyi kararlaştırclıktan sonra, bu konuları gerçek öğrenme yön lemi ded iği yararcı (pragmatik) ve benim de

katılacağım bir biçimde öğrenmeye hazır olduğum kanısına vardığı zamana kadar geçen iki yıldan fazla bir süre boyunca, söz konusu iki dostun genel niteliklerini azar azar tanımlamıştı. Beni, bütün sözlü anlatımlarının tüm öğretilerinin ereği olan, olağandışı gerçeklik durumlarına hazırlamıştı .

Önceleri dost erklere ilişkin konuları gelişigüzel bir bi

ç imde anlatmıştı. Aşağıdakileri, öbür konulardaki söyleşi

notlarımdan çıkardım.

23 Ağustos 1 96 1 , Çarşamba

"Şeytan otu (Jimson otu) velinimetimin dostuydu. Benim de

olabilirdi, ama pek beğenmedim ben."

"Şeytan otunu neden beğenmedin, don Juan?"

"Önemli bi sakıncası vardı da .. . "

"Öbür dost erklerden daha aşağı mı kalır?"

"Hayır. Yanlış anlamayasın. En iyi dostlar denli erklidir.

Ama, kişisel olarak tutmadığım yanları var da ! "

"Anlatır mısın, neymiş onl ar?"

"Şımartır insanları, erki vakitsiz tattırır onlara. Daha yürek gücü kazanmadan edindiği bu erkle, baskıcı olur çıkar adam. Kestirilemez ne yapacağı. Koca erkliliğinin ortasında

dermansız kalıverir."

"Önlenemez mi bu durum?"

"Önleyemezsin, ama üstesinden gelecek bi yol vardır. Bu

otun dostu oldun mu, bedelini böyle ödersin."

"Bu etkisinin üstesinden nasıl geliniyor, don J uan?"

"Dört başlıdır şeytan otu: Kökü, sapıyla yaprakları, çi

çekleri , bi de tohumlan . Her biri değişiktir. Onunla dost olan

kimsenin bunları bu sırayla öğrenmesi gerekir. En önemli

baş, köklerdir. Şeytan otunun erki köklerinden geçer insana.

Sapıyla yaprakları sayrılıkları sağaltır; iyi kullanılırsa, insanlığa mutluluk bağışlayabilir bu ot. Üçüncü baş, çiçeklerindedir; insanları çıldırtmaya, onlara boyun eğdirtmeye ya da onları öldürmeye yarar. Bu otun dostu olan kimse, çiçeklerini yutmaz. Yalnızca kökleri ve tohuınlan kullanılır bunların. En

çok da tohumları. Şeytan otunun dördüncü başıdır tohumlar,

dördü arasında en erklisi işte bu tohumlardır.

"Velinimetim bu tohumlara ' ayık baş ' derdi-insana yürek gücünü yalnızca bu baş verir. Şeytan otu, koruduğu kimselere karşı yeğinin yeğinidir. Çünkü daha onlar ' ayık baş ' ın -

gizlerine ermeden, bakmışsın öldürüvermiş onları bi çırpıda.

Sık sık yaparmış bunu. Gerçi ayık başın gizlerini çözenlerin

de çıktığını söylerler. Bi bilgi adamı için ne yaman bi başarıdır ! "

ÖGRETİLER

"Velinimetin bu gizleri çözmüş mü?"

"Hayır, çözmemiş."

"Sen gördün mü hiç çözen birisini?"

"Hayır. O adamlar, bu bilimin geçerli olduğu vakitler ya-

şamışlar. "

"E, bu adamları gören bir kimseyle de mi tanışmadın?"

"Tanışmadım."

"Velinimetin rastlamış mı böyle birilerine?"

"Rastlamış."

"Ayık başın gizlerini neden öğrenmemiş?"

"Şeytan otunu uysallaştırıp dost durumuna getirmek kadar zor şey yoktur dünyada. Yıldızlarımız barışmadı bi türlü; onu sevemedim diye mi ne ! "

Don Juan, umursamadığını gösterircesine omuzlarını

silkti ve bir süre sessiz kaldı. Sonunda, ona şimdilik "şeytan

otu" dediğimizi (su nombre de leche) belirtti. Şeytan olunun

başka adlarının da olduğunu, ama bunları kullanmamak gerektiğini, hele bir dostun erkini uysallaştırmayı öğrendiği sırada bu adları çağırmanın çok sakıncalı olacağını söyledi.

Bu adları çağırmanın ne gibi sakıncaları olduğunu sordum.

Don Juan da yanıtında, insanın ancak büyük bir sıkıntı içindeyken, yardıma çağırmak amacıyla bu adları ağzına alması gerektiğini söyledi. Bilgi arayan bir kimsenin yaşamında er

geç böyle anlar geleceğini iyi bilmem gerektiğini de ekledi.

3 Eylül 1 961 , Pazar

Bugün öğleden sonra don Juan, kırlarda Datura bitkisi topladı.

Durup dururken lafı şeytan otuna getirmiş, tepelere çıkarak bu ottan aramamızı önermişti. Arabayla o yöredeki dağlara yollandık. Arabamın bagajından bir kürek çıkarıp bir dere yatağına indim. Yumuşak, kumlu toprakta gittikçe sıklaşan

çalılara takıla takıla epey yürüdük.

Don Juan, koyu yeşil yapraklı, çan biçiminde koca koca

çiçekler açnuş ufak bir bitkinin yanında durdu.

"İşte bulduk," dedi.

Ve vakit geçirmeden bitkinin dip çevresini kürekle açmaya başladı. Ben de yardım edecektim, ama, başını sertçe sallayarak karışmamamı belirtti. Bitkinin çevresinde yuvarlak bir çukur açtı: koniye benzeyen, dış kıyısı derinde olan, çemberin ortasına doğru eğikleşerek bir küme oluşturan bir çukurdu bu. Kazması bitince, bitkinin sapına dönüp, diz çöktü ve parmaklarıyla çevresindeki yumuşak toprağı ayıkladı. Çel imsiz sapına oranla, iyice enli olan kocaman, yumrulu, çatal çatal kökünün on santimetre kadarını ortaya çıkardı.

Don Juan bana dönüp, bitkinin "erkek" olduğunu söyledi; kökün, sapla birleştiği noktada çatallaşması, bunu gösterirmiş. Sonra kalkarak uzaklaştı; bir şey arıyordu.

"Ne arıyorsun, don Juan?"

"Çomak gibi bi şey arıyorum. "

Ben de aramaya koyuldum, ama durdurdu. Beş altı metre ötedeki bir kayalığı göstererek, "Sen arama! Git otur şurda. Ben bulurum," dedi.

Az sonra baktım, elinde uzun, kuru bir dalla dönmekte.

Bu dalı, iki koldan inen kökteki toprakları temizlemek için,

sokup çıkarmaya başladı. Kökler, şimdi, 60 santimetre dibe

dek iyice temizlenmiş durumdaydı. İndikçe, kökü saran toprak katılaşıyor, elindeki dal parçasıyla kazıması olanaksızla

şıyordu.

Baktım, Don Juan durmuş. Oturmuş, soluk almakta bir

ara. Gidip ben de oturdum yamacına. Hiç konuşmadan durduk.

"Kürekle kazıp çıkarıversene ! " dedim dayanamayıp.

"Fidanı zedeler, incitir bi yerini. Bu yörede yetişen bi

ağacın dalını buldum ki, yabancı bi nesneyle hırpalamaktan

daha az incinsin kökçeğiz diye."

"Ne sopasıymış o öyle?"

"Pa/overde ağacının kuru dall arı iyi gelir bu işe. Kurusu-

nu bulamazsan, yaşını kesersin. O da olur. "

"Öbür ağaçların dalları olmaz mı?"

"Yalnız pa/overde dedik a! Başkası olmazl "

"Neden acaba, don Juan?"

"E ... Şeytan otunun da vardır arkadaşları . Bu yörede iyi

geçindiği bi pa/overde ağacı var-başkasını tutn1az (/o unico

que prende) . Kökü kürekle bozarsan, gene ektiğinde tutmaz.

Ama bu sopa onu incitse de, aldırmaz pek.,.

"Peki ne yapacaksın şimdi bu kökü?"

"Keseceğim. B ırak beni artık. Git başka bitki bul kendi-

ne, çağırırım ben seni. "

"Yardım edeyim?"

"Gerekirse ben sana söylerim."

Uzaklaştım. Başka bir bitki arar gibi yaptım. Çaktırmadan onu gözetleme isteğimi zor yeniyordum. Az sonra, don Juan yanıma geldi.

"Şimdi de 'dişi'sini arayalım," dedi.

"Nasıl ayırt ediyorsun dişisini erkeğini?"

"Dişileri epey yükselir yerden; ufacık bi ağaç gibi olur.

Erkekleri yana doğru büyür, çalı gibi yayılır. Dişisini çıkarınca göreceksin, kökünün çatallaşmadan dibe nasıl indiğini. Erkeğinde kök, saptan sonra çatallaşıverir."

Beraberce Daturaiarı inceledik. Bir bitki gösterip, "Bu

dişisi," dedi. Bunun da çevresini, öteki gibi kazdı. Kök ortaya çıkar çıkmaz, demin söylediklerine uygun olduğunu gördüm. O, kökü kesedursun, ben yanından uzaklaştım. Daha büyük olan erkeğini aldı, geniş bir tepside yıkadı. Kökündeki, sapındaki, yapraklarındaki tozu toprağı iyice sildi. Bu titiz ten1izlikten sonra, kökle sapın birleştikleri yerin çevresini kısa, testereli bir çakıyla enlemesine çenterek, bir kırışta ayırdı.

Sapı alıp yapraklarını, çiçeklerini, dikenli tohum zarfl arını

ayrı ayrı öbekler halinde yığdı. Kurumuş ya da kurtların ye-

miş olduğu kısımlarını atıyor, yalnızca bozulmamış, sağlam

parçaları topluyordu. Kökün iki dalını yan yana getirip iki yerinden sicimle bağladı. Kök dallarının birleştiği noktaya hafifçe bir çentik attı ve kırıp ayırarak, boyları eşit iki kök elde etti.

Sonra bir parça kaba çuval bezi alıp içine önce beraberce

bağlanmış olan iki kök dalını, onların üstüne de düzgünce

yerleştirerek yapraklarını, sonra da çiçekleri, tohum zarflarını ve sapını koydu. Bezi yukarı katlayıp köşelerini düğümledi.

Dişi olan öteki bitkiyi de tıpkı bu biçimde işlemeye başladı. Yalnız, kökünü kesmeyip ters Y harfi gibi çatal durumunda bıraktı . Bunları da başka bir beze sardı. Bitirdiğinde, akşam olmuştu.

6 Eylül 1 96 1 , Çarşamba

Bugün akşama doğru şeytan otu konusuna döndük. Don Juan, durup dururken, "Şu otla başlasak bugün ! " dedi.

İncelik gösterip biraz bekledikten sonra, "Ne yapacaksın

şimdi onları?" diye sordum.

"Kazıp çıkardığım, kestiğim o bitkiler benim," diye yanıtladı, "özümden sayılırlar; şeytan otunu uysallaştırmayı öğreteceğim onlarla sana."

"Nasıl yapacaksın bunu?"

"Şeytan otunun tohumları iki parçadan (partes) oluşur.

Birbirine benzemezler; ikisinin de amacı, görevi başkadır."

Sol elini açarak, yerde, başparmağıyla yüzükparmağının

ucu arası kadar bir bölüm ölçtü.

"Bu, bu benim payım. Sen kendininkini kendi elinle ölç.

Evet, şeytan otu üzerinde egemenlik kurmak için, kökün ilk

parçasını alarak başlamalısın. Ancak, seni ona ben götürdü

ğüme göre, benim parçam olmuş oluyor. "

ÖGRETİLER

Sonra eve girip çuval bezinden yaptığı bohçalardan birini getirdi. Yere oturdu, bohçayı açtı. B aktım, erkek olanıydı.

Kökün de yalnız bir parçası duruyordu. İlk koyacağı iki par

çadan kalanını alıp yüzüme tuttu.

"Senin ilk parçan bu işte," dedi, "sana verdim. Senin yerine ben kestim. Kendim ölçtüm; şimdi de onu sana veriyorum."

Bir an, havuç gibi kemirmem mi gerekecek bunu, diye

geçirdim; ama şükür ki, don Juan parçayı küçük beyaz bir bez

torbaya yerleştirdi.

Evin arka yanına gitti. Yere bağdaş kurup yuvarlak bir

manayla torbadaki kökü dövmeye başladı . Havan işini gören

geniş, yassı bir taş üzerinde çalışıyordu. Ara sıra iki taşı yıkıyor, çıkan suyu, kütükten oyma yassı, ufak bir kapta biriktiriyordu.

Bir yandan vuruyor, bir yandan da çok yumuşak bir sesle dua mı, şarkı mı anlayamadığım bir ezgi söylüyordu. Torbadaki kök, dövüle dövüle yumuşak bir lapaya dönüşünce, torbayı ağaç kaba oturttu. Yassı taşla dövme taşını da ağaç

kaptaki torbanın üzerine yerleştirip, kabı suyla doldurdu.

Sonra bunları alıp, arka bahçedeki parmaklığa dayalı duran

dikdörtgen biçimindeki yalağa götürdü.

Kökün, sabaha dek suda kalarak, gece havasını (el sereno) çekmesi gerektiğini söyledi. "Yarın, hava güneşli olursa, sıcak olursa bu çok iyi bir belirti sayılır," dedi.

10 Eylül 1 961 , Pazar

Perşembe günü (7 Eylül) hava açık ve sıcaktı. Don Juan bu

iyi yaraya çok sevinmiş, durup durup şeytan otunun beni sevmiş olduğunu yinelemişti. Kök, sabaha dek suda kalmıştı. Saat 1 0:00 sularında arka bahçeye gittik. Ağaç kabı yalaktan çıkarıp yere koydu ve yanına çöktü. Torbayı alıp, kabın dibine bastıra bastıra ezdi. Torbayı su düzeyinin birkaç santim üze-

rinde tutarak içindekileri sıkmaya başladı. Sonra torbayı suya daldırdı . Art arda yineledi bu işlemi üç kez. İçindekileri kaba boşaltıp, torbayı yalağa attı. Kabı güneşin alnına bıraktı.

İki saat sonra dönüp baktık. Don Juan orta boy bir çaydanlıkla, sarımtırak bir kaynar su da getirmişti. Ağaç kabı biraz yana devirerek özenle üstteki suyu boşalttı . Dipte yoğun bir çökelek kalmıştı. Sıcak suyu bu çökeleğin üzerine döktü

ve ağaç kabı gene güneşlenmeye bıraktı.

Bu işlemi birer saati aşan aralıklarla üç kez yineledi. Sonunda kaptaki suyun çoğunu boşaltarak, akşam güneşin i görecek biçimde eğik olarak orada bıraktı.

Birkaç saat sonra döndüğümüzde, hava kararmıştı . Kabın

dibinde macunumsu bir tabaka oluşmuştu. Yarı pişmiş, beyazımsı ya da açık gri renkli nişasta görünümündeydi. Bir çay kaşığını dolduracak kadar vardı. Kabı eve götürdü ve biraz su

kaynatmaya başladı. Ben de, rüzgarın kaptak i nıacunumsu

madde üzerine uçurduğu pislikleri ayıklam aya koyuldum .

Alaylı bir sesle:

"Yok bi zararı, bırak ! " dedi don Juan.

Sonra, kaynayan sudan bir bardak kadar al ıp tahta kabın

içine döktü. Daha önce kullandığı sarımtırak sudandı bu da.

Kaptaki macun eridi, sütümsü bir duruma geldi.

"Ne suyu koydun iç ine'?" diye sordum .

"Dereden topladığım yemiş lerin, çiçeklerin suyu," dedi.

Kabın iç indekileri saksıya benzeyen eski bir toprak maş-

rapaya boşalttı . Sıv ı hfüa sıcaktı. Don Juan , üfleyerek soğutmaya çal ıştı. Bir yudum içt i ; sonra maşrapayı bana uzattı.

"İç bakalım," dedi.

İçeyim mi içmeyim mi demeye kalmadan, dikiverdim

hepsini. Belli belirsiz bir acılığı vardı suyun. Ama kokusu

keskin mi keskindi. Hamamböceği kokuyormuş gibi geldi bana.

Birden terlemeye başladım. Bir sıcaklık basıyordu. Kanım başıma hücuın etmişti. Gözümün önünde kırmızı bir benek peyda olmuştu. Karın kaslarım acı verircesine kası lmaya

ÖGRETİLER

başlamıştı. Çok geçmeden üşümeye başladım. Terden sırılsıklam olmuştum. Acı duyuyordum.

Don Juan, gözlerimin önünde bir karalık ya da kara lekeler görünüp görünmediğini sordu. Ben de her şeyi kırmızı gördüğümü söyledim.

Dişlerim birbirine vuruyor, denetleyemediğim bir sinirlilik, bağrımın ta ortasından bütün bedenime doğru dalga dalga yayılıyordu.

Sonra da korkup korkmadığımı sordu. Don J uan ' ın bu

sorusu anlamsız geldi bana. Korku içinde olduğumu söyledim. Ama don Juan, ondan korkuyor musun, diye ısrarla sorunca, ne dediğini tam anlamadım. Evet dedim. Güldü. Aslında korkmadığımı söyledi. Kırmızılık sürüyor mu, diye sordu.

Koskoca bir kırmızılıktan başka bir şey gördüğün1 yoktu ki !

B ir süre sonra daha iyi hissetmeye başladım kendimi. Sinirsel kasılmalar geçmişti. Yerini hafif ağrılı, tatlı bir yorgunluğa, dayanılmaz bir uyku isteğine bırakarak. Gözlerimi açamıyordum. Ama, don Juan 'm sesini işitebiliyordum. Uyuyup kaldım. Kendimi koyu bir kırmızılığa batmış gibi algılamam

bütün gece sürmüştü. Düşlerim bile kırmızıydı.

Cumartesi günü öğleden sonra 3 :00 sıralarında uyandım.

Nerdeyse iki gün uyumuştum. Başımda belirsiz bir ağrı vardı. Midem bozulmuştu. Bağırsaklarım, kısa aralıklarla, delici bir sancıya tutuluyordu. Bunun dışında, her şey olağan bir

uyanıştaki gibiydi. Baktım, don Juan evin önünde kestimıekte. Bana bakıp güldü :

"İyi gitti önceki gece," dedi, "sırf kırmızı gördün. Önem-

li olan da budur."

"Kırmızı görmeseydim ne olurdu?"

"Karalık görürdün o zaman. O da kötü bir belirtidir."

"Ne bakımdan kötü?"

"İnsan karalık görürse, şeytan otuna göre değildir demektir. Kusar, içi dışına çıkar-yeşil ve siyah."

"Ölür mü?"

"Ölmez ama, uzun süre hasta kalır."

"Kırmızı görürsen?"

"O zaman kusmazsın. Kök, zevkli gelir bu kimselere. Bu

da o kimselerin güçlü ve zorlu olduğunu gösterir. Ot sever

bunu. Böyle ayartır onları. İşin tek kötü yanı, otun verdiği erk

karşılığında, insan tutsak olur çıkar ota. Ama yapacak bi şeyiıniz yoktur bu konularda. B iz yalnızca öğrenmek için yaşarız. İyi ya da kötü bi şeyler öğrenirsek, kısmetimizde olduğu içindir bu."

"Şimdi ne yapmam gerekiyor, don Juan?"

"Şimdi de kökün ilk bölümünün öbür yarısından kesti

ğim sürgünü (brote) dikeceksin. Yans mı, önceki gece içmiştin. Ş imdi de öbür yarısını dikmek gerekiyor. Asıl görevin olan bu bitkiyi uysallaştırn1a işine girişmeden önce, büyüınesi ve tohumlanması gerekir onun."

"Nasıl uysallaştıracağım?"

·'Şeytan otunun uysallaştırılmasına kökünden başlanır.

Kökün her bi bölümünün gizini adım adırn öğreneceksin.

Gizlerini öğrenmek, erkini elde etmek için, içmek zorundasın

bunları."

"Öbür bölümler de ilki gibi mi hazırlanacak?"

"Hayır, her bölümü başka başka yöntemlerle hazırlanır."

"Bu farklı bölümlerin etkileri nelerdir?"

"Demiştim ya, her biri ayrı bi erk biçimini öğretir. Geçen

gece içtiğin, daha bi şey sayılmaz. Herkes içebilir onu. Ama

kökün öbür bölümlerini ancak hrujolar içebilir. B unların sendeki etkileri ne olur, bilemem. Şeytan otu seni beğenir mi, be

ğenmez mi? Göreceğiz."

"Ne vakit?"

"Bitkin büyüsün, tohumlansın .. . "

"Üst bölümünü herkes içebildiğine göre, bu ne yarar sağlamış oluyor?"

' Sulandırılıp içilirse, her türlü erkeklik gücü sorununa iyi

gelir. Dinçliklerini yitirmiş yaşlılarla serüven arayan delikan-

ÖGRETİLER

1 ılara, hatta aşk delisi kadınlara."

"Bu kökler erk kazanmaya yarar demiştin; demek ki başka işlere de yarıyormuş. "

Yüzüme uzun uzun baktı. B akışı uzadıkça, sıkılmaya

başladım. Sorum, onu kızdırmıştı sanki ! Ama nedenini kestiremiyordum.

Sonunda, kuru bir sesle "Bu ot, yalnızca erki için kullanılır," dedi. Biraz durakladıktan sonra da, "yeniden dinçleşmek isteyen adam, açlığa, yorgunluğa katlanmayı özleyen genç, birisini öldürmek isteyen bi kimse, ateşini körüklemek

isteyen kadın-bunların hepsi erk peşindedir. Ot, veriyor onlara istediklerini ! Nasıl , beğendin mi bu otu şimdi?" diye sordu.

"Yabansı bir dinçlik duygusu verdi bana bu ot," dedim.

Gerçekten de öyleydi. Uyandığın1 sırada dikkatimi çekmişti

bu. Çok tuhaf bir rahatsızlık, hızını alamamışlık duygusu sarmıştı beni; bütün bedenim, olağanüstü bir hafiflik ve zindelikle kıpırdıyor, geriliyordu. Kollarım, bacaklarım kaşınıyordu. Omuzlarım şişmiş gibiydi. Sırt ve boyun kaslarım sanki beni itiyor ya da bana ağaca sürtünüyorınuşum duygusunu

veriyordu. Tos atsam, duvarları yıkarım gibi geliyordu.

Artık konuşmuyorduk. Sahanlıkta bir süre daha oturduk.

Don Juan 'ın uyumak üzere olduğunu gördüm. B irkaç kez, ba

şı önüne düşmüş; sonra da bacaklarını uzatıvermiş ve uyuyakalmıştı. Ben de kalkıp evin arkasına doğru gittim. Fazla enerjimi yakmak için, bahçedeki çöpleri, gereksiz yığıntıları

temizledim. Hep, bir gün şunları temizleyelim, dediğini

anımsamıştım, don Juan 'ın.

Epey sonra don Juan uyanıp da yanıma geldiği zaman,

iyice rahatlamış durumdaydım.

Oturup bir şeyler yedik. Yerken, don Juan, nasılsın, diye

sordu üç kez. Her zaman böyle sorular sormadığından dayanamadım, "Neden soruyorsun, don Juan? Kök suyunu içtim diye kötü bir şeyler mi olması gerek?"

Güldü. Bir şeytanlık yapmış da, ara sıra, bu şeytanlığının

ne sonuç verdiğine bakıp duran haylaz bir çocuk gibi davranıyordu. Gülmesini sürdürerek:

"Pek hasta görünmüyorsun. Az önce sert bile çıktın bana," dedi.

"Yok valla! " diye karşı çıktım. "Sana öyle bir şey dediğimi anımsamıyorum. " Bu konuda çok ciddiydim, çünkü ona içerlediğimi falan anımsamıyordum.

"Ona arka çıkıyordun," dedi.

"Kime arka çıkıyorum?"

"Koruyordun şeytan otunu. Ona şimdiden aşık oldun demek."

İçimden, karşı çıkıp söylediklerini yalanlamak geldi,

ama vazgeçtim.

"Onu kullanmayı falan düşünmemiştim," dedim.

"E, düşünmezsin elbette. Sen dediklerinin farkında bile

değilsin, di mi?"

"Galiba öyle, hakkın var."

"Gördün mü! Böyledir işte şeytan otu. Kadın gibi yana

şır adama. Farkına bile varmazsın. Sırf zevk versin, erk versin istersin: zindelik taşsın kaslarından, bileklerin zonklasın, birsini ezmek için tabanların kaşınsın. Onu tanıyan adam , istekle, iştahlar! a dolar taşar. Velinimetim derdi ki, şeytan otu erk arayan adamı tutar, erki kullanamayanları teper. O zamanlar çok geçerliymiş erk, daha bi doymazlıkları varmış insanların erke. Velinimetim erki yüksek bi adamdı. Bana anlattığına göre, kendi velinimeti ondan da daha fazla erk meraklısıymış. Ama o günlerde erk sahibi olmak, zorunluydu."

"Artık erk sahibi olmaya gerek kalmadı mı yani?"

"Bugün için erk gerekir sana. Gençsin. Kızılderili değilsin. Şeytan otu iyi ellerde sayılır herhalde. Baksana, sevdin onu l Dinçleştirdi seni. Bana da öyle olmuştu. Ama ben sevemedim işte."

"Neden acaba don Juan?"

"Verdiği erki beğenmedim ! Şimdi de bi işime yaramaz.

Vel in imetimin anlattığı zamanlarda, erk aramak zorunluydu.

Hayret verici eylemleri vardı insanların; güçlerine hayran

olurdu herkes. Bilgilerine saygı duyulurdu güçlü adamların;

onlardan korkulurdu. Vel inimetim öyle şaşı rtıcı şeyler anlatmıştır ki çook çok eskilere ilişkin, söylesem aklın durur.

Ama artık biz Kızılderililer, aramıyoruz o erkleri. Kızılderil iler, o otla, kendilerini ovmaktan başka bi şey yapmıyorlar.

Yapraklarıyla çiçeklerini de başka işler için kullanıyorlar; pi

ş iklere bile iyi geldiğini söylüyorlar. Erk ini istemiyorlar

ama. Köklerinin dip taraflarına doğru inildikçe insanı çeken,

kapan; gittikçe güçlenip adamı altüst eden erkini. B u otun

kökü dört metreyi buldumu-görenler varmı ş-o zaman insan tükenmez erke kavuşurn1uş. Sonu olamayan erke. Geçmişte bunu çok az sayıda kişi yapabilmiştir. Ş imdi ise hiç yoktur. Dem iştim ya, biz Kızılderililerin gereksinmemiz yok

artık şeytan otunun erkine. Gün geçtikçe azaldı ilgimiz. Erk

falan istemez hale geldik. Ben kendim istemiyorum erk

merk. Ama bi vakitler, sen yaştayken, benim içimi de kaynatmıştı o. Senin şu hal ine gelmiştim . Ş u farkla ki, ben senden beş yüz kat daha fazla güçle dolmuştum. B i v uruşta öldürüverm iş tim bi adamı. Koskoca kayaları tutup fırlatıverirdim havaya-yirmi kişinin birl ikte yerinden kı mıdatamadıkları kayaları . B i defasında öyle yükseğe zıplamıştım ki en yüksek ağaçların tepelerindeki yaprakl arı biçip geçmiştim.

Ama ne yararı oldu ki bunların! Kızılderilileri korkutmuş

oluyordum, o kadar. Yalnız Kızılderilileri ! B aşkaları, bu işleri bilmeyenler, inanmazlardı bile. Onlar, deli bi Kızılderili gördüklerini ya da ağaçların tepes inde devinen bi şey gördüklerini sanırlardı ."

Uzun süre sess iz oturduk. B ir şeyler söylemek istiyordun1.

" B i zamanlar bambaşkaydı bu i şler," diye sürdürdü don

Juan. "Adamın bi puma, bi kuş hal ine gelebildiğini ya da, ne

diyeyim, uçabildiğini bilen insanlar varken dünyada. Ben de

artık kullanmıyorum şeytan otunu i şte. Neden kullanayım?

Kızılderilileri korkutmak için mi? (Paraque ? Para as us tar a

los indios ?)"

Onu öyle tasalı görünce yüreğim erir gibi oldu. Basmakalıp da olsa bir şeyler söylemek geldi içimden.

"Ola ki, don Juan, bilmek isteyen herkesin yazgısıdır

bu! "

"Belki de," dedi alçak sesle.

23 Kasım 1 961 , Perşembe

Arabamı evin önüne çekerken baktım, don Juan ortalıkta yok.

Tuhaf, diye düşündüm. Yüksek sesle onu çağırdım. Evden

gelini çıktı.

"İçerde," dedi.

Birkaç hafta önce ayak bileği burkuln1uş. Kaktüsle kemik tozundan yaptığı bir lapa içine batırdığı bez şeritleri sararak kendi başına ayağını alçıya almış. Ayak bileğine sıkıca sardığı şeritler kurumuş; hafif, ayağının kıvrımlarını kavrayan bir alçı oluşturmuş tu: Gerçek alçı sertliğindeydi, ama al

çının kaba -sabalığı yoktu bunda.

"Nasıl oldu?" diye sordum.

Ona bakan, Yukatanlı bir Meksikalı kadın olan gelini yanıtladı sorumu:

"Kaza olmuş ! Düşmüş, az daha ayağını kıracakmış ! "

Don Juan güldü. Kadının evden çıkmasını bekledi yanıtını vermeden önce.

"Ne kazası be ! Bu yörede bi düşmanım var. Bi kadın ' La

Catalina! ' Zayıf bi anımda itiverdi; düştüm."

"Niye yaptı bunu?"

"Öldürmek istedi beni, neden olacak ! "

"Burda mıydı o da?"

"Evet! "

"Niye bıraktın içeri?"

ÖGRETİLER

"Bırakmadım. Uçarak girdi."

"Anlamadım ! "

"Bi karatavuk (chanate) bu kadın. Hem de nasıl ! Boş bulundum. Uzun süredir beni yok etmeye çalışıyordu. Bu kez çok yaklaştı amacına."

"Karatavuk mu dedin bu kadına? Yani bir kuş mu bu kadın?"

"Gene sorulara başladın. Bu kadın bi karatavuktur! Benim bi karga olduğum gibi. Ben insan mıyım, kuş muyum?

Kuş olmayı bilen bi insanım ben. Ama ' La Catalina'ya gelince, acımasız bi büyücü-cadısıdır o ! Beni öldürme isteği öyle kuvvetlidir ki onu başımdan savmak olanaksız. Karatavuk, ta

evin içine girmiş. Önleyemedim."

"Gerçekten kuş olabiliyor musun, don Juan?"

"Evet! Ama sonra görüşürüz bunu. "

"Neden öldürmek istiyor seni?"

"Haa, aramızda eski bi sorun var da! O duruma geldi ki

o beni öldürmeden benim onun işini bitim1em gerekecek."

"Büyü mü yapacaksın?" diye merakla sordum .

"Saçmalama. Büyü müyü işlemez ona. B aşka tasarılarım

var! Anlatırım bi gün."

"Dostun koruyabilir mi seni ondan?"

"Hayır! Bizim küçük duman yalnızca ne yapmam gerektiğini söyler bana. Sonra da korursun kendi kendini. "

"Ya Mescalito? O koruyabilir m i seni o kadından?"

"Hayır! Mescalito bir öğretmendir, kişisel nedenlerle

kullanılacak bi erk değil. "

"Ya şeytan otu?"

"Dedim ya! Kendi kendimi korumam gerek, diye ... Dostum dumanın gösterdiği yolu izleyerek ... Benim bildiğime göre dumanın bi şey yaptığı yoktur. B ilmek istediğin bi nokta varsa, duman anlatır sana. Yalnız bilgi değil, işe girişmek için gerekli araçları da sağlar. B undan daha güzel bi dost olur

mu?"

"Herkese en uygun dost bu dumandır, diyebilir miyiz?"

"Ee, herkese uyn1az. Çok kimse ondan korkar, ona dokunmaz bile .. . Yanına bile yaklaşmaz. Her şey de böyle değil midir? Kimine uyar, kimine uymaz! "

"Ne tür bir dumandır bu acaba?"

"Ön bilicilerin dumanı ! "

Sesinde belirli bir kutsama vardı-hiç böyle görmemiştim onu.

"Velinimetimin, bana dumanı öğretmeye başladığı zam an, an]attıklarını söyleyim sana önce. Gerçi o zamanlar, dediklerini anlamam olanaksızdı; senin şimdiki durumun gibi.

'Şeytan otu erk arayanlara göredir. Duman ise bakıp görmek

isteyenler içindir! ' Kanımca, eşi yoktur bu dumanın. İnsanlar

onun alanına girmesin bi kez ! Tüm öbür erkler buyruğundadır artık o insanların. Şaşılası bi şeydir bu ! Yaşam boyu çaba gerek, kuşkusuz. Çok önemli iki şey v ar bu duman konusunda ki sırf bunları tanıyabilmek yıllar alır: pipo ve tüttürülen harman. Pipoyu velinimetim verdi bana. Yıllarca avucumda

dura dura benim oldu çıktı. Elimin kıvrımlarıyla bütünleşti.

Ş imdi tutup senin eline vermek onu, örneğin, benim için ger

çekten zor bi görev olacak. Bu, senin için de büyük bi başarı

olacak-eğer başarırsak ! Başka birisinin elinde bulunmanın

gerilimini duyacak pipo. İkimizden biri yanlış bi hareket yapacak olursa, bakmışsın, pipo kendi zoruyla paramparça oluvermiş; ya da fırlayıp elimizden, kırılıvermiş. Samanlığa düşse bile tuz buz olur pipo, o vakit. Böyle bi şey olursa, ikimizin de sonu gelmiş demektir. Özellikle benim. O zaman dumanın beni nasıl çarpacağını anl atsam, aklın almaz."

"Nasıl oluyor da senin dostun öyle çarpıyor seni?"

Sorum, don Juan ' ın düşüncelerini bozmuş olacak ki, bir

süre konuşmadan durdu.

Sonra birden, "Bu dumanın bileşin1indeki bitkilerin toplanması en belalı işlerden biridir," dedi. "Kılavuz olmadan kimse hazırlayamaz onu. Dumanın koruduğu kimse dışında

herkese öldürücü bi zehir etkisi yapar! Pipoya da, harmana da

büyük bi özenle bakmak gerekir. Öğrenmek isteyen kimsenin

de, kendisini zor, yalın bi yaşam sürdürerek hazırlaması gerekir. Bu dumanın etkileri öyle korkunçtur ki, ancak çok güçlü bi kimse dayanabilir en ufak bi nefes çekmeye. B aşlangıçta

her şey ürkütücü ve çapraşıktır, ama çekilen her nefesle her.

şey daha keskinleşir. Ve birdenbire dünya yepyeni açılıverir!

Hayal etmesi bile olanaksız bi biçimde ! Bu olunca, duman artık o kişinin dostu olmuştur; akla hayale gelmez dünyalara sokar insanı; her türlü sorununu çözer.

Dumanın en büyük özelliği, en büyük yararı budur. Bu

işlevini yerine getirirken en ufak bi acı bile vermez. Gerçek

bi dosttur bu duman ! "

Her zamanki gibi evin önündeki temiz, sert toprak yerde

oturuyorduk. Don Juan birden kalktı ve eve girdi. Birkaç saniye sonra elinde küçük bir torbayla döndü.

"Pipomu getirdim. " dedi.

B ana doğru uzanarak yeşil çadır bezinden yapılınış bir

kılıftan çıkardığı piposunu gösterdi. Yirmi beş santimetre kadar bir uzunluktaydı. Sapı kırn1ızımsı bir ağaçtan yapılmış, sade, süssüz bir pipo. Ağzı da ağaçtandı; ince sapına oranla

çok büyük görünüyordu. Dış yüzeyi pürüzsüzdü ve kömür

rengindeydi.

Pipoyu yüzüme doğru tuttu. Bana veriyor sandım onu.

Almak için elimi uzattım; ama çabucak geri çekti.

"Bu pipoyu velinimetim verdi bana," dedi. "Şimdi de

onu sana veriyorum. Ama önce tanıman gerek onu. Buraya

her gelişinde onu sana vereceğim. Önce dokunursun. Azar

azar tutarsın. Pipoyla birbirinize iyice alışana dek . . . Sonra koyarsın cebine ya da gömleğinin içine, koynuna. En sonra da ağzına alırsın. Bütün bunlar azar azar, yavaş ve dikkatli bi bi

çimde olmalıdır. Aranızdaki bağ pekişince (la amistad esta

hecha) , artık tüttürürsün piponu. Beni dinler de acele etmezsen, duman senin de en iyi dostun olur çıkar. "

Pipoyu elime verdi, ama bir ucunu kendi tutuyordu. Sağ

kolumu uzatmış, pipoya dokunacaktım.

"İki elle dokunacaksın," dedi.

İki elimle pipoya şöyle bir dokunuverdim. Tutabileceğim

kadar uzatınıyordu zaten pipoyu. Ancak dokunabileceğim bir

uzaklıkta tutuyordu. Sonra pipoyu geri çekti.

"İlk adım, pipoyu sevmektir. Bu da zaman alır! "

"Pipo beni sevmeyebilir mi?"

"Hayır. Pipo sevmemezlik etmez seni. Ama sen onu sevmeyi öğrenn1elisin ki onu tüttürme zamanı geldiğinde pipo seni hiçbi şeyden korkmaz duruma getirsin."

"Sen ne tüttürüyorsun, don Juan?"

"Bunu ! "

Yakasını açtı; koynunda sakladığı küçük bir kese asılıydı

boynuna. Çıkardı. Ağzını açtı ve kesenin içindeki şeyden

avucuna bir tutam kadar döktü.

İnce kıyılmış çay liflerine benzettim bunu; koyu kahverengi açık yeşile değişen, yer yer parlak sarı benekli bir harman.

Avucundakileri geri koydu, keseyi bir deri bağcıkla bağladı. Boynuna astı.

"Nasıl yapılıyor bu harman?"

"Çok şey var içinde. Bileşimine giren şeylerin hepsini

bulmak, çok zor bi iştir. Diyar diyar gezmek gerekir. Bu kar

şımdaki ufak mantarlar (fos honguitos) sadece yılın belirli zamanlarında ve belirli yerlerde yetişir."

"İstediğin yardım türüne göre değişik harman�ar mı yapılıyor?"

"Hayır! Bi tek duman vardır. Benzeri de yoktur."

Göğsüne sarkan keseyi göstererek bacakları arasında duran pipoyu kaldırdı.

"Bu ikisi, bi bütündür! B iri olmadan öbürü bi işe yaramaz. Bu pipoyla bu karışımın gizlerini, bana, velinimetim vermiştir. O bana nasıl aktardıysa bunları, ona da öyle vermişler. Hazırlanmasındaki zorluğa karşın, bu karışımı gene yapmak olanağı vardır. Oysa bu pipo, yaşam boyu süren bi

ÖGRETİLER

uğraşın ürünüdür. Son derece dikkatli olunmalıdır onun bakımını yaparken. Dayanıklıdır, serttir, ama oraya buraya çarpmamak gerekir. Onu tutarken, eller kuru olmalıdır; terli olmamalıdır. Yalnız başınayken çıkarılmalıdır pipo ortaya. Kimse, evet kesinlikle hiç kimse görmemelidir onu. B irine vereceksen, tabii o zaman başka .. . Velinimetim bana bu biçimde verdi öğüdünü; ben de yaşamım boyunca öyle yaptım."

"Ya kaybedersen, kırarsan pipoyu? Ne olur?"

"Ölürsün o zaman ! "

"Bütün büyücülerin pipoları öyle midir?"

"Hepsinin, benimki gibi pipolar·ı yoktur. Ama böyle pipoları olan kimi adamlar gördüm."

"Sen kendin böyle bir pipo yapabilir misin, don Juan?"

diye uzattım. "Örneğin, bu pipo olmasaydı , o zaman nasıl verirdin bana bir pipo?"

"Pipom olmasaydı, o zaman veremezdim ki sana pipo falan; vermek isteğim de olmazdı ki ! O zaman başka şey verirdim sana."

B ana küsmüşe benziyordu. Pipoyu dikkatle kılıfına yerleştirdi. Pipoyu sıkıca saran kılıfın içi yumuşak astarlıydı, pipoyu sokar sokmaz rahatlıkla içeri kayıverrrıişti. Sonra pipoyu yerine koymak için eve girdi.

"Kızdın mı bana, don Juan?" diye sordum, döndüğümde.

Bu soruma şaşınnış göründü.

"Hayır! Hiç kimseye kızmam ben ! Hiç kimse o denli

önemli bi şey yapamaz ki. İnsanların edimleri önem taşıyorsa senin için, o zaman kızarsın. Benim için böyle bi şey söz konusu oln-ıaktan çıkmıştır artık."

26 Aralık 1 961 , Salı

Don Juan 'ın "sürgün" diye adlandırdığı kökü yeniden ekmek

için en iyi zamanı henüz saptamamıştık, ama bitki-erkini uy-

sallaştırma sürecinde bu aşamaya gelmiştik.

23 Aralık Cumartesi günü öğleden sonra, don Juan 'ın

evine vardım. Hep yaptığımız gibi, bir süre konuşmadan

oturduk. Ilık bir gündü, hava bulutluydu. Kökün ilk bölümünü bana içirteli birkaç ay olmuştu.

"Bitkiyi toprağa dikme zamanı geldi," dedi birden. "Ama

önce, seni korumak için bi şey vereceğim. Çok iyi sakla onu;

kimseye gösterme. Ben vereceğim için, ben görebilirim. Pek

hoşlanmıyorum bu işten ya! Demiştim sana, şeytan otunu pek

sevmem diye. Uyuşamadık bi türlü. Ama belleğimde tutamam uzun süre; çok yaşlandım. Başkalarının gözünden sakın onu; görenler onu unutuncaya dek otun koruma erki yok

olur."

Odasına girip eski bir saman minderin altından, çuval bezinden üç bohçayı çekip aldı. Sahanlığa döndü, oturdu.

Uzun bir sessizlikten sonra bohçalardan birini açtı. Beraber çıkardığımız dişi Daturaydı bu; üst üste yığdığı yapraklar, çiçekler, tohum zarfları iyice kuruniuştu. Y harfine benzeyen uzun kök parçasını çekti ve bohçayı gene bağladı.

Kök kurumuş ve kartlaşmıştı. Çatalın uçları iyice ayrılmış ve kıvrılınıştı. Kökü kucağına uzattı, çakısını deri kınından çıkardı . Kuru kökü bana doğru uzattı .

"Bu kısım baş içindir," dedi ve Y 'nin kuyruğuna ilk çentiği attı. Kökü ters tutunca, iki bacağını açmış duran bir adama benziyordu.

"Burası da yürek içindir," diyerek Y 'nin boğumuna yakın bir çentik daha attı. Ardından kökün uçlarını, Y'nin her bir çubuğu onar santime inesiye kadar kesti. Sonra yavaş yavaş ve sabırla yontarak, elindeki kökü bir insan bedenine benzetmeye başladı.

Kuru ve lifli bir köktü bu. Don Juan onu yontarken iki

yerini kesiyor ve kesik yerlerin arasında kalan lifleri derinlemesine soyuyordu.

Gene de kollar ve eller gibi ayrıntılı yontuları yaparken

bir ağaç keskisi kullanıyordu. Sonunda, sırım gibi bir adam

ÖGRETİLER

heykelciği çıkmıştı ortaya. Kollarını göğsünde kavuşturmuş

bir adam heykelciği.

Don Juan kalktı ve sundurmanın yanındaki duvarın dibinde yetişen mav i bir agaveye doğru gitti. Ortadaki etli bir yaprağın sert dikenini tutarak büktü; üç dört kez çevirdi. Diken, çevrile çevrile yapraktan kopacak duruma gelmiş, sarkmıştı. Don Juan dikeni ısırdı: daha doğrusu dişleri arasına kıstırarak hızla çekiverdi. Diken, yaprağın etli dokusundan

ayrılırken, ucunda 60 santimetre uzunluğunda beyaz b ir kuyruğu da birlikte çıkarmıştı. Dikeni hala dişleriyle tutarak, lifleri, iki elinin ayaları arasında birleştirip bir iplik haline gelesiye kadar ova ova büktü. Sonra bu ipliği, heykelciğin iki bacağını bir araya getirecek biçimde dolamaya başladı. Gövdenin alt yanını, iplik bitesiye kadar sardı. Sonra dikeni, büyük bir ustalıkla bir biz gibi gövdenin kavuşmuş kolları altında

kalan aralığına yerleştirdi. D ikenin sivri ucu, heykelciğin ellerinde tutuluyormuş gibi çıkmıştı ortaya. Gene dişlerini kullanarak ve hafif hafif çekerek dikeni iyice dışarı çekti. Ş imdi heykelcik, bir mızrağı tutar gibi görünüyordu. Don Juan, heykele bakmadan, bir deri torbaya koydu onu. Bu çaba, don Juan ' ı epeyce yormuşa benziyordu. Yere uzandı ve uyumaya başladı.

Uyandığında ortalık kararmıştı. Getirdiğim şeylerden yedik biraz ve bir süre daha oturduk sahanlıkta. Sonra don Juan elinde üç bohçayla evin arkasına doğru gitti. Çalı çırpı, kuru

dal falan toplayıp bir ateş yaktı. Rahatça ateşin önüne çöktük.

Don Juan bohçaların üçünü de açtı. Dişi bitkinin kuru parçalarını taşıyan bohçaların yanında erkek bitkinin artıklarını tutan bohça, onun yanında da Daturanın yeni kesilmiş yeşil kısımlarının bulunduğu büyük bohça duruyordu.

Don Juan domuz yalağına giderek bir taş havanla döndü.

Dibi yuvarlak kıvrımlı derin bir tencereye benziyordu bu havan. Sığ bir çukur kazarak havanı toprağa yerleştirdi. Ateşin üzerine biraz daha çalı koydu ve erkek ve dişi bitkilerin kuru

parçalarının bulunduğu bohçaları birlikte havanın içine bo

�alttı. Kırıntıların bile havana dökülmesi için, çuvalları dik-

katlice silkti. Üçüncü bohçadan iki taze Datura kökü parçası

aldı.

"Sana hazırlıyorum bunları," dedi.

"Ne yapıyorsun şimdi, don Juan?"

"Bu parçalardan birini erkek bitkiden, öbürünü dişi bitkiden aldım. Ancak böyle bi durumda, bu iki bitkiyi bi araya getirebiliriz. B i metre derinden çıkar bu parçalar."

Havanelini eşit aralıklarla vura vura havanda ezmeye

başladı bu parçaları. B ir yandan alçak bir sesle türkü tutturmuştu. Tartımsız, tekdüze bir mırıldanmaya benziyordu bu.

Sözlerini anlamam olanaksızdı. Don Juan kendini iyice vermişti bu işe.

Kökler lapalaşınca, bohçadan birkaç Datura yaprağı aldı.

Temiz ve yeni koparılmıştı bu yapraklar; hepsi sapasağlamdı.

Üzerlerinde kurt yeniği, kopuk falan yoktu. Don Juan bunları birer birer havanın içine attı. B ir avuç Datura çiçeği de alarak aynı kararlılıkla havandaki karışıma kattı. Saydım: tam on dört çiçek koymuştu. Sonra, başakları daha Üzerlerinde

duran açılmamış tohum zarflarından bir demet aldı. Hepsini

birden havanın içine atıverdi. Kaç tane olduklarını sayamadım, ama on dört tane olduklarını sanıyorum . Üç tane de yapraksız Datura sapı koydu. Koyu kırmızı renkte ve çok temizdi bu saplar. Çok kollu olmalarından, bunların büyükçe bitkilerden kesilmiş oldukları sonucuna varmıştım.

B ütün bu şeyler havana konduktan sonra, don Juan , aynı uyumlu vuruşlarla hamurlaşasıya dek ezdi onları. B ir ara havanı yana eğerek, içindeki karışımı, elini kepçe gibi kullanarak, eski bir tencereye aktardı. Elini bana doğru uzattı.

Ben de elini kurulamamı istiyor sandım. Oysa don Juan, sol

elimi tutup çok hızlı bir hareketle ortaparmağımla yüzükparmağımı ayrılabileceği kadar ayırdı. Sonra, çakısının ucunu, açılan iki parmağımın tam orta yerine batırarak derimi aşa

ğıya doğru yardı. Öyle ustalıkla ve çabucak yapmıştı ki bu

işi, sarsılarak elimi çektiğimde derin bir yara açılmıştı ve

kanlar fışkırıyordu. Elimi gene yakalayıverdi ve tencerenin

içine soktu. Daha çok kan aksın diye de sağar gibi sıktı, sıktı.

Kolum uyuşmuştu. Çarpılmış gibiydim-bir soğukluk

basmış, katılaşmıştım sanki. Göğsümde, kulaklarımda ezici

bir duygu vardı. Yer kayıyormuş gibi oluyordu. B ayılıyordum! Don Juan elimi bırakarak tenceredeki hamuru karıştırmaya koyuldu. Kendime geldiğimde, ona karşı bir öfke uyanmıştı içimde. Öfkemi yenebilmem için uzun süre geçmesi gerekti.

Ateşin çevresine üç tane taş yerleştirip, tencereyi bunların üstüne oturttu. Bütün koyduklarına ek olarak bir de tutkala benzettiğim bir nesneyle bir kap su koydu tencereye. Kaynatmaya başladı. Datura bitkilerinin kendilerine özgü çok tuhaf bir kokusu vardır. Tencere kaynarken, bu koku, tutkalın keskin kokusuyla birleşince, çıkan buğunun kokusu öyle dayanılmazdı ki kusmamak için zor tutuyordum kendimi.

Biz orada öyle oturmuş dururken, uzun bir süre kaynadı

durdu tenceredekiler. Ara sıra yel esip de buğuyu bana doğnı

gönderince, soluğumu tutuyor, pis kokular içinde boğulur gibi oluyordum.

Don Juan deri kesesinin içindeki heykelciği çıkardı;

özenle bana uzattı ve ellerimi yakmadan, heykelciği, tencerenin içine koymamı söyledi. Yavaşça bırakıverdim elimdekini tencerenin içinde. Don Juan çakısını çıkardı. Beni gene doğrayacağını sandım. Oysa, çakısının ucuyla heykelciği iterek batmasını sağladı.

Ertesi sabah gün doğarken, don Juan, heykelciği yapışkan eriyiğin içinden çıkarmamı, çatının doğuya bakan yanına asarak güneşte kurutmamı istedi. Öğleyin, kemik gibi kaskatı olmuştu heykelcik. Yaprakların yeşil rengi, tutkalın içine karışıp donmuştu. Bu, heykelciğe parlak, tekin olamayan bir

görünüm veriyordu.

Don Juan, heykelciği indirmemi istedi. Sonra da çok önce getirmiş olduğum eski bir süet ceketten keserek yaptığı bir deri keseyi tutuşturdu elime. Kendi kesesine benziyordu bu.

Tek farkı, onunkinin kahverengi, yumuşak bir deriden yapılmış olınasıydı .

"Bu senin ' suret' indir. Koy onu bu keseye, kapat," dedi.

Bana bakınıyordu. B ile bile başını öte yana çeviriyordu.

Ben heykelciği keseye koyar koymaz, don Juan bir file verdi

ve kil kabı fileye koymamı söyledi.

Arabama doğru yürüdü, fileyi elimden aldı ve arabanın

torpido gözünün açık duran kapağına astı.

"Gel benimle," dedi.

Onu izledim. Ev in çevresinde, saat akrebinin döndüğü

yönde, tam bir tur attık. Sahanlığa döndüğümüzde, durduk;

bir tur daha attık. Bu kez deminkinin tersi yönde gidiyorduk.

Gene varmıştık sahanlığa. Bir süre orada durduk, sonra oturduk.

Yaptığı her şeyin bir anlamı olduğu inancı yerleşmişti

bende. Ben, evin çevresindeki dolanmamızın anlamını çıkarmaya
çalışırken, don Juan, "Hey ! Nereye koyduğumu unuttum," dedi.

Ne aradığını sordum. Yeniden dikeceğim kökü koyduğu

yeri unuttuğunu söyledi. Sil baştan dönmeye başladık evin

çevresinde de öyle anımsadı koyduğu yeri. Çatının altında

duvara çivilenmiş bir tahta rafta duran küçük bir cam kavanozu gösterdi. İçinde, Datura kökünün ilk bölümünün öbür yarısı duruyordu. Tam tepesinde yeni yapraklar sürmeye başlamıştı. Kavanozda biraz su vardı, ama toprak yoktu.

"Neden toprak koymadın?" diye sordum.

"Toprak toprağa benzemez. Şeytan otuna yalnızca üzerinde yetişeceği, büyüyeceği toprağın değmesi gerektir. Şimdi de kurtlar uşüşmeden dikmek gerekir onu."

"Buralara, eve yakın bir yere dikemez miyiz?"

"Hayır! Hayır! Buralarda olmaz. Senin beğeneceğin bi

yere dikilmesi gerektir."

"Nerde bulacağın1 beğendiğim yeri ben?"

"Ne bileyim? Onu istediğin yere dikebilirsin. Ne var ki,

ÖGRETİLER

iyi bakılması, korunması gerekir; iyi yetişsin ki, gereksindi

ğin erke kavuşasın. Kurursa, seni istemiyor demektir. O durumda rahatsız etmemelisin onu artık. Onunla bi bağ kuramadın demektir bu. O nedenle, büyümesi için çok iyi bakman gerek ona, koruman gerek. Üstüne de pek fazla düşmeye gelmez, ha! "

"Neden?"

"E, kendi büyümek istemezse, zorla büyütemezsin ya!

Ama, gene de onu sevdiğini kanıtlaman gerekiyor. Kurtlarını

ayıklayacaksın, her gidişinde sulayacaksın. Tohumlanasıya

dek sürekli olarak yapman gerekir bunları. İlk tohumlar ortaya çıkınca, anlarız o zaman seni tuttuğunu."

"Ama, don Juan, bu köke senin dediğin biçimde bakmam

olanaksız. "

"Onun vereceği erki istiyorsan, bunları yapman gerek !

B aşka yolu yok bunun! "

"Ben burda yokken sen bakabilir misin ona, don Juan?"

"Hayır! Olmaz! Ben yapamam bunu! Herkes kendi kökünü yetiştirmelidir. Ben kendiminkine nasıl baktıysam, sen de kendininkine öyle bakmalısın. Tohumlanıncaya dek, dedim ya, öğrenmeye hazır sayamazsın kendini."

"Nereye diksem acaba onu?"

"Bu kararı ancak sen verebilirsin! Kimsenin o yeri bilmerrıesi gerektir; benim bile ! İşte böyle dikilir gene kök. Kimse, ama hiç kimse bitkinin yerini bilmemelidir. Yabancı birisi seni izlerse ya da görürse; hemen al kökü, kaç başka bi yere.

Çünkü, birisi bitkini ellerse, başına ummadık belalar getirir. Çarpılırsın, ölürsün. O yüzden, benim bile bilmemem gerekir bitkinin yerini."

Don Juan, kökün bulunduğu küçük kavanozu bana verdi.

"Al bunu."

Aldım. Sonra, sürüklercesine arabama götürdü beni.

"Şimdi gitmen gerek. Git, bitkini dikeceğin yeri bul. Yumuşak bi toprak olsun, sulak bi yerde. Derin bi çukur kaz.

DON JUAN'IN ÖÔRETİLERİ

Ama ellerinle kazacaksın çukuru; ellerin kanasa da ! Kökü çukurun tam orta yerine sok; yap bi küme (pilôn) çevresine.

Sonra adamakılllı sula kökü. Su dibe çekildikçe, doldur çukuru yumuşak toprakla. Ardından, kökün iki adım ötesinde bi yer seç, (parmağıyla güneyi göstererek) şu yöne doğru. Orada da derin bi çukur kaz, elerinle. O çukura filedeki kabın içindekileri boşalt. Tencereyi de, git bi başka yerde derinlere

göm. Kökten uzak bi yere. Tencere gömüldükten sonra git gene kökün bulunduğu yere; bi daha sula. Sonra çıkar ' suret' ini; iki parmağının arasında, yaranın üzerine gelecek biçimde tut.

Tutkallı hamuru gömdüğün yerde durarak dikenin sivri ucunu köke dokundur. Dört kez dolaş kökün çevresinde. Her dönüşte ayrı yerde durup dikeni köke dokundur. "

"Hangi yöne doğru dönmem gerekiyor kökün çevresinde

dolaşırken?"

"Ne yöne istersen. Aına tutkallı haınuru ne yöne gömdü

ğünü, kökün çevresini hangi yönde dolandığını unutmaman

gerek. Her dönüşte dikenin ucuyla hafifçe dokunacaksın köke; son dönüşündeyse iyice batıracaksın derine. Ama dikkat et; diz çökerek yap bunu ki elin titremesin. Çünkü kökün

içindeki noktayı deşmemen gerekir. Bi bozarsan o noktayı,

sonun geldi demektir. Kökten hayır gelmez artık. "

"Kökün çevresinde dolanırken bir şeyler söylenecek

. ') "

mı .

"Hayır, o işi ben yaparım senin yerine. "

2 7 Ocak 1 962 , Cumartesi

Bu sabah don Juan 'ın evine gittiğimde, tüttürme harmanının nasıl hazırlanacağını göstereceğini söyledi. Tepelere doğru yürüdük; epey gittikten sonra derin derelerden birine indik. Çevredeki bitkilerden apayrı renkteki uzun, ince bir fidanın yanında durdu. Çevredeki bitki örtüsü (chaparral) sarımsı renkteydi; oysa bu fidanın parlak yeşil bir rengi vardı.

"Bu küçük ağaççığın yapraklarını, çiçeklerini kopar," dedi. "Bunları toplamak için en uygun zaman Bütün Ruhlar Yortu Günüdür (el dia de las animas). "

Çakısını çıkardı ve ince bir dalın ucunu kesti. B aşka benzer bir dal daha seçti; onun da ucunu kesti. Bu uçlardan bir avuç dolusu toplayana dek bu işlemi sürdürdü. Sonra yere

oturdu.

"Bak buraya," dedi "saplarla bikaç yaprağın oluşturduğu

çatalların üst bölümlerini kestim. Gördün mü? Hepsi aynı.

Her dalın ucundaki taze, körpe yaprakları kestim. Ş iındi gölgeli bi yer arayalım. "

Yürüdük. Bir yerde, aradığın1ızı bulmuş gibi, durdu.

Uzun bir sicim çıkardı cebinden; iki fidanın gövdesiyle alt

dallarını bağladı. Çamaşır ipi gibi gerilen sicimin üzerine

kesmiş olduğu filizleri baş aşağı dizmeye başladı. Düzenli

aralıklarla asıyordu filizleri ; yapraklarla sapların oluşturduğu

çatalı ters çevirip sicimin üzerine koyarak. . . Upuzun bir yeşil

atlılar kervanını andırıyordu görüntüsü.

"Bu filizlerin gölgede kuruması çok önemli," dedi. "Issız, ulaşılması zor bi yer olmalı. Böylece, yaprakları korumuş

oluruz. Onları, kimsenin bulamayacağı bi yerde kurumaya bırakmalıdır. Kuruduktan sonra bi araya konur ve iyice sarmalanır."

Filizleri sicimin üzerinden sıyırıp çalılığın üzerine attı.

Demek ki bu işin nasıl yapılacağını göstern1ek istemişti yalnızca.

Yürümeyi sürdürdük; don Juan üç değişik çiçek kopardı.

Bunların da bileşime girdiğini ve aynı anda toplanması gerektiğini söyledi. Yalnız, çiçekler ayrı ayrı kil kaplara konmalı ve karanlıkta kurutulmalıymış. Kapların içindeki çiçeklerin küflenmemesi için de üzerlerine kapaklar konulmalıymış. Yapraklarla çiçeklerin i şlevinin, tüttürme harmanını tatlandırmak olduğunu da söyledi.

Dereden çıkıp nehir yatağına doğru yürüdük. Sonra başka uzun bir yoldan eve döndük. Akşam geç vakit, odasında

נו' 1

90

oturduk. Odasına pek sokmazdı beni. B ileşimin son maddesi

, ,

olan mantarları anlatmaya başladı.

"Bu harmanın en gizli yanı, mantarlardadır," dedi. "Toplanması en zor olan madde de bu mantarlardır. Bunların yetiştiği yere gitmek çok zaman alır; üstelik tehlikelidir. Hele uygun türlerin seçilmesi işi daha da tehlikelidir. Bunların bulunduğu yerde işe yaramaz biçok başka tür mantar vardır. Beraber kurutursan, iyilerini de bozarlar. Mantarları tanıman ve hata yapmaman için uzun süre uğraşman gerekir. Öbür mantarları kullanırsan, etkileri çok, ama çok kötü olur. Senin için J,

de, pipon için de kötü olur. Yanılıp da başka mantarları tüttür1

düğü için hemen düşüp ölen kimseler görmüşümdür.

"Mantarlar toplanır toplanmaz sukabağından bi kaba konur. Bu yüzden onlara gene bakıp ayırma olanağı yoktur. Anladın ya, sukabağının daracık boynundan geçebilmeleri için ince ince kıymak gerekir mantarları önce."

"Ne kadar kalacak mantarlar sukabağında?"

"Bi yıl. Öbür maddeler de iyice sarılı durumda bi yıl bekletilir. Sonra, her birinden eşit ölçülerde alınarak ayrı ayrı dövülür ipince bi toz haline gelene dek. Küçük mantarlar dövülmek istemez. Zaten kendiliğinden tozarırlar. İri parçaları ezmek yeterlidir. Öbür maddelerden birer ölçü alınır, dört ölçü mantar tozuyla karıştırılır. Benimki gibi bi keseye konur."

Göbeğinin altında, boynuna asılı duran, küçük kesesini gösterdi.

"Sonra bütün bu şeyler gene toplanır, kurutulmaya bıra1 1

kılır; ondan sonra ilk topladığın karışımı içmeye başlayabilir- ·

sin. Örneğin, sen ancak gelecek yıl tüttürmeye başlayabileceksin. Öbür yıl, duman tamamıyla senin olacak, çünkü kendin toplamış olacaksın onları. Pipoyu ilk tüttürüşünde, ben yakacağım onu. Pipodaki karışımın hepsini içince, bekleyeceksin. Duman kendisini gösterecek. Duyumsayacaksın onu.

O zaman bi başına bırakacağım seni; ne görmek istersen göreceksin. İnan ki eşi yok bi dosttur bu. Ne var ki, onu arayan kimsenin sağlam bi niyeti ve istenci olmalıdır. Onlara

‘

ÖGRETİLER

gereksinmesi vardır; zira geri dönmeye niyet etmen ve

istençli olman gerekir, yoksa, geriye dönemezsin bi daha. Bir

de şu var: Bu kimsenin, dumanın ona gösterdiklerini çok iyi

anımsamak istemesi, unutmamaya çalışması gerekir. Yoksa,

aklında kalanlar, bi sisten ibaret kalır."

8 Nisan 1 962 , Cumartesi

Görüşmelerimiz sırasında don Juan tutarlı bir biçimde 'bilgi

adamı" sözcüklerini kullanıyor ya da bu kavrama göndermeler yapıyordu. Ama bununla ne demek istediğini hiç açıklamamıştı. Bunu, ona sordum.

"Bilgi adamı, öğrenimin zorluklarına katlanmayı göze almış bi kimsedir," diye yanıtladı. "Acele etmeden, bocalamadan , erk ve bilgi gizlerinin sökülmesi, çözülmesi yolunda gidebileceği son aşamaya varmış olan bi kişidir. "

"Her isteyen bilgi adamı olabilir mi?"

"Hayır, herkes olamaz."

"Bilgi adamı olmak için insan ne yapmalıdır öyleyse?"

"Dört doğal düşmanına meydan okuyup onları yenmeli-

dir."

"O dört düşmanını yenen bir kimse, bilgi adamı olur

mu?"

"Evet. Anca, dört düşmanının her birini yenebilen adama

bilgi adamı denir."

"Bu düşmanları yenen herkes bilgi adamı olur mu?

"Hepsini yenen herkes bilgi adamı olur. "

"Bu düşmanlarla savaşıma geçmeden önce yapılması gereken başka şeyler yok mudur?"

"Yoktur. Her isteyen, bilgi adamı olmayı deneyebilir;

ama çok azı gerçekten başarır bu işi-doğal bi şey bu. B ilgi

adamı olma yolunda karşılaşılan düşmanlar gerçekten korkunç şeylerdir; çoğu insan yenik düşer onlara."

"Nasıl düşmanlar bunlar, don Juan?"

Düşmanlar konusunda konuşmak istemedi. Bu konuyu

anlamam için daha çok zaman olduğunu söyledi. Lafı değiştirmemek amacıyla, benim bir bilgi adamı olup olamayacağımı sordum. Bunu kimsenin kestiremeyeceğini bildirdi. Ama, bir bilgi adamı olup olamayacağımı gösteren herhangi bir

ipucu bulunup bulunmadığını ısrarla sorunca, bunun, o dört

düşmanla savaşınıımın sonucuna bağlı olduğunu-onları yenebiliyor muyuın yoksa onlara yeniliyor muyum-ama o savaşımın sonucunu şimdiden bilmesinin olanaksızlığını belirtti.

Savaşımın sonucunu görebilmek için büyü yapmak ya da

fala bakmak mümkün müdür, diye sordum. Hiç kimsenin, ne

araç kullanırsa kullansın, bu savaşımın sonucunu önceden bilemeyeceğini kesin bir dille anlattı. Neden olarak da bilgi adamlığının geçici bir şey oluşunu gösterdi. Bu noktayı açıklamasını istediğimde, yanıtı şöyle oldu:

"Bilgi adamı olmak sürekli değildir ki ! Bi insan tam olarak bilgi adamı olamaz zaten. Ancak çok kısa bi an için olunuvenr bilgi adamı, dört düşmanı yendikten sonra."

"Söylesene, don Juan, nasıl düşmanlar bunlar?"

Yanıt vermedi. Gene üsteledim; ama konuyu değiştirdi

ve başka bir şeyler anlatmaya başladı.

1 5 Nisan 1 962 , Pazar

Gitmeye hazırlanıyorken, birden bilgi adamının düşmanlarını

gene sormak geldi içimden. Uzun süre uzakta kalacağımı,

söyleyeceklerini yazarsam bu konuları düşünme fırsatını bulabileceğimi falan anlatarak onu kandırmaya çalıştım.

B ir süre, ikircikli, bekledi; sonra konuşmaya başladı:

"Bi insan öğrenmeye başlayınca, amaçlarının neler oldu

ğunu kesin olarak bilmez. Başka bi niyeti vardır, amaçları be-

ÖGRETİLER

lirgin değildir. Hiçbi zaman gerçekleşemeyecek ödüller ummaktadır. Çünkü öğrenmenin zorluklannı bilmiyordur henüz.

"Yavaş yavaş öğrenmeye başlar-. önceleri azar azar, sonra da büyük parçalar halinde. Çok geçmeden düşünceleri çatışır. Öğrendiği şey, umduğu, düşlediği gibi çıkmamıştır. Bu durum, onu korkutur. Öğrenim, hiç de beklendiği gibi olmamıştır. Öğrenimin her adırnı yepyeni görevler yükler insana; kişinin korkuları acımasızca birikirler, baş kaldırırlar. Bi savaş alanına döner yaşamı.

"İşte, doğal düşmanların birincisiyle böyle karşılaşılır:

korkuyla! Yenmesi güç, hain, korkunç bi düşmandır korku.

Bütün yol boyunca saklanır, ummadığın yerlerde sinsi sinsi

bekler seni. Eğer, onu karşında gördüğün zaman, kaçmaya

başlarsan, unut artık bilgiye falan ulaşmayı."

"Korkup kaçan kimseye ne olur?"

"Bi şey olmaz. Ama öğrenemez bi daha. Korkusunu gö

ğüslemesi, korkusuna karşın öğrenme yolunda bi adın1 daha

ilerlemeyi göze alması gerekir. B i adım daha, bi adım daha.

Korkuyla dolmalı. . . Evet! Ama, korksa da ilerlemeyi sürdürmeli, durmamalı. Bu işin yöntemi böyledir! Bu birinci düşmanın pes edeceği bi an gelecektir. Adama güven duygusu gelir. Niyeti daha da güçlenir. Öğrenmeyi öyle korkutucu bi

şey gibi görmez artık.

"Bu sevinçli an gelince, birinci doğal düşmanını yendiğini çok iyi bilir insan."

"Hemen mi olur bu, don Juan, yoksa azar azar mı?'

"Azar azar olur, ama korkusunun kaybolması çabucak

olur. Birdenbire olur."

"Ama yeni bir şeyler gelirse başına, gene korkmaz mı

adam?"

"Hayır. Korkusunu bi kez yitirmeyegörsün insan, artık

yaşamında korku nedir bilmez. Korkunun yerini zihin berraklığı alır- korkuyu silen bi zihin berraklığı. Artık, o kimse ne istediğini biliyordur; o isteklerini nasıl doyuracağını da biliyordur. Yeni öğrenimleri kazanmak için adımlarını nasıl at-

ması gerektiğini sezer; her şey apaçık çıkmıştır ortaya. Artık

hiçbi şey saklı değildir bu adamdan.

"Bu da ikinci düşmanın karşısına çıkarır onu: berraklık !

Ulaşılması o denli zor olan zihin berraklığı korkuyu kovar,

ama kör eder insanı aynı zamanda.

"İnsanın kendisinden kuşku duymamasına yol açar; is

'\ı

tediği şeyi yapabileceği inancını verir ona. Çünkü o kişi artık her şeyi apa\'ık görebilmektedir. Berraklığın yüreklendirdiği kişi, bi türlü durmak bilmez. Ama büyük bi hata yapmaktadır. Bu işin bi eksik yanı vardır. Adam kendisini bu sözde erke bırakırsa, ikinci düşmanına boyun eğmiş sayılır.

Ve öğrenme diye bi şey kalmaz. Sabırlı olması gereken yerde aceleci olacak ya da acele edilmesi gereken yerde sabırlı olmayı seçecektir. Zaman gelecek, artık yeni bi şey öğrenme yetisini yitirecektir. "

"Bu tür bir yenilgiye uğrayan kimseye ne olur, don Juan?

Ölür mü?"

"Hayır, ölmez. İkinci düşmanı, bu adamın bi bilgi adamı

olma çabasını kösteklemiştir; artık bu adam, bil g i adamı olmayı istemek yerine, dev ingen, kıvrak bi savaşçı olmayı yeğleyebilir. Ya da soytarı olmayı. Ne var ki, kendis ine pek pahalıya mal olan o berraklık hiçbi v akit karanlığa ve korkuya dönüşmeyecektir. Yaşamı boyunca her şeyi açıkça görecektir:

ama yeni bi şey öğrenemeyecektir, öğrenme özlemi çekmeyecektir."

"Ama, yenilmemek için yapabileceği bir şey yok mu-

1

c

'),,

ur.

"Korkuyu nasıl aşmışsa yine öyle yapmalıdır; berraklığa

meydan okumalıdır. Elde ettiği berraklığı , önünü daha iyi görüp yeni adımlarını ona göre atmak için kullanmalıdır. En önemlisi de, berraklığının, bi yanlışlık sonucu ortaya çıktığını düşünmelidir. Ve öyle bi an gelecektir ki bu berraklığın, gözleri önündeki bi noktadan başka bi şey olmadığını anlayacaktır. Böylece ikinci düşmanını da yenmiş olacaktır; artık hiçbi şeyin ona zarar veremeyeceği bi yere ulaşacaktır. Bu, bi

ÖGRETİLER

hata olmayacaktır. Bu, gerçek bi erk olacaktır.

"Bu yere ulaşınca, ardından koştuğu erke sonunda kavuştuğunu bilecektir. Ne isterse yapar artık bu erkle. Dostu, onun buyruğundadır artık. Ne isterse, yasa odur. Çevresinde ne

varsa görmektedir. Ne var ki, üçüncü düşman dikiliverir kar

şısına: erk!

"Düşmanların en güçlüsüdür erk. En doğal şey, ona boyun eğmektir. Öyle ya, o kimsenin buyruğunda değil midir erk ! ? Buyurur; kimi sakıncaları göze ala ala kendi yasalarını

kendi yapar. Çünkü buyruk ondadır.

"Bu durumdaki birisi yaklaşmakta olan üçüncü düşmanın pek farkına varmaz. B i bakmışşın, birdenbire, haberi bile olmadan yitirivermiş savaşımı. Düşn1anı, onu, kıyıcı, tutarsız

bi adam haline getirivermiş .. . "

"Erkini yitirir mi?"

"Hayır, berraklığını da erkini de hiçbi vakit yitirmez."

"Bilgi adamından farkı nedir, öyleyse?"

"Kendi erkine yenilen bi kimse, onu doğru dürüst yönlendiremeden ölür gider. Yazgısının üstüne yük gibi biner erki. Böyle birisi kendini yönetemez ve bilmez erkini ne zaman ya da nasıl kullanması gerektiğini ."

"Bu düşmanlardan birine yenilirsen, bu kesin bir yenilgi

mi demektir?"

"Evet, kesin yenilgi olur bu. Bu düşmanlardan biri adamı

yenmeye görsün, artık yapacak bi şey kalmaz."

"Örneğin, erke yenilen bi adam yanlışını görerek durumu

düzeltebil ir mi?"

"Düzeltemez. Bi yenilmeye görsün, işi bitmiştir artık."

"Ya geçiciyse erke aldanması; ya erki teperse zan1anında?"

"Savaşım sürüyor sayılır o halde. Halfi bilgi adamı olmaya çalışıyor demektir bu. Artık hiç cabalamıyorsa, kendini koyuverirse yenilmiş olur bu kimse ancak. "

"Ama don Juan, bir insan yıllarca korkuya yenik düşebi-

DON JUAN'IN ÖGRETİLERİ

lir ve sonunda korkusunu yenebilir."

"Hayır, doğru değildir bu. Korkuya kapılırsan, korkuyu

yenemezsin; çünkü öğrenmekten ürküyorsundur, öğrenmek

için çaba göstermiyorsundur. Ama korkusunun içinde yıllar

boyunca sürdürürse öğrenme çabasını, ola ki korkusunu yenebilir. Çünkü kendini korkuya bütünüyle bırakmamıştır."

"Üçüncü düşmanı nasıl yeneriz, don Juan?"

"Ona karşı çıkarak. Bile bile .. . Kendimizin gibi görünen

erkin, gerçekten kendimizin olmadığını kavrayarak .. . Bütün

öğrendiklerimizi dikkatle ve inançla kullanarak, sürekli olarak sınırlarımızı zorlamayarak ... Kendimizi denetleme durumunda, beraklığın ve erkin hatalardan da kötü olduğunu görebilirsek, her şeyi denetimimiz altında bulundurduğumuz bi noktaya erişebiliriz. İşte o noktada erkimizi nasıl ve ne zaman

kulanabileceğimizi biliriz. Üçüncü düşmanı böylece yenmiş

oluruz.

"Bu da insanı öğrcniın yolculuğunun sonuna getirir. Bi

de ne görürsün ! Sonuncu düşman karşına dikilmiş durmaktadır: yaşlılık! Düşmanların en acımasızıdır bu. Hiçbi zaman bütünüyle yenemeyeceğimiz bi düşman .. . Sürekli olarak savaşıp uzak tutmaya çalışmaktan başka yapılacak bi şey yoktur.

"İşte bu dönemde insan hiçbi şeyden korkmaz; zihni berraktır, sabırsız değildir-bütün erkleri denetimi altındadır. Ne var ki, bu dönem aynı zaınanda boyun eğmeyen bi dinlenme

arzusunun ortaya çıktığı bi dönemdir. Bi yere uzanmak, unutmak isteğine bırakırsa kendini; yorulur yorulmaz sürdürdüğü çabayı bırakırsa, son raundu kaybetmiş olur. Titrek, yaşlı bi

yaratık haline sokuverir onu düşmanı. Çekilme arzusu, tüm

berraklığını, erkini ve bilgisini bastırır.

"Ama insan silkinir de yorgunluğundan sıyrılır, yazgısının gerektirdiği yaşamı sürdürürse, bu son yenilmez düşmanıyla savaşımda bir an dahi olsa başarılı olursa, işte o zaman bilgi adamı olmuş demektir. Berraklığın, erkin ve bilginin

egemen olduğu bu an, yeterlidir onun için."

Don Juan, Mescalito'nun sözünü etmezdi pek. Ne vakit bu

soruya ilişkin sorular sorsam, hiç yanıt vermez, ama Mescalito 'nun niteliğini sezdirmeye yeterli bir şeyler söylerdi. İnsanbiçimsel (antropomorfik) bir havası olurdu hep aşılamaya çalıştığı bu niteliğin. Kullandığı sözcükler, dilbilgisi kurallarına göre Mescalito 'nun erkek cinsten olduğunu belirtmekteydi. Bu bir yana, onun hep bir koruyucu ve bir öğretici olarak nitelendirilmesinden de bu sonuç çıkıyordu. Ne vakit bu konu açılsa, don Juan bu özellikleri değişik biçimlerde yineler dururdu.

24 Arahk 1 961 , Pazar

"Şeytan otu kimseyi korumaz. Yalnızca erk verır o. Oysa

Mescalito, bi bebek denli yumuşaktır."

söylemiştin. "

"Ama Mescalito 'nun kimi zaman korkunç olabileceğini

söylemiştin. "

"Elbette korkunçtur, ama onu tanırsan ne kadar yumuşak ve sevecen olduğunu anlarsın."

"Nasıl gösterir sevecenliğini?"

"Koruyarak, öğreterek .. . "

"Nasıl korur?"

"Onu yanından hiç ayırmazsan, o da senin başına kötü şeyler gelmesini önler."

"Nasıl ayırmazsan yanından?"

"Küçük bi keseye koyarsın, sicimle koltuk altına ya da boynuna asarsın."

"Sen taşıyor musun onu?"

"Hayır, çünkü bi dostum var benim. Ama başkaları taşırlar."

"Ne öğretir?"

"Uygun bi yaşam sürdürmeyi öğretir insana."

"Nasıl öğretir?"

"Her şeyi gösterir, neyin ne olduğunu söyler (enzena las cosas y te dice lo que son)."

"Nasıl yani?"

"Bi gün gelir, kendin bulgularsın."

30 Ocak 1 962 , Salı

"Mescalito götürünce insanı, neler görürsün, don Juan?"

"Böyle şeyler ulu orta konuşulmaz. Bi şey söyleyemem. "

"Söylersen kötü bir şey falan m ı olur?"

"Mescalito bi koruyucudur; yumuşak, sevecen bi koruyucu. Ama, bu onunla dalga geçebileceğin anlamına gelmez. Sevecen bi koruyucudur, ama sevmediklerine karşı deh

şet kesilir. "

ÖÔRETİLER

"Dalga geçesim yok, don Juan. Mescalito 'nun başka insanlara neler gösterdiğini, onlara neler yaptırdığını merak ediyorum yalnızca. B ana gösterdiklerini sana anlatmıştım, biliyorsun?"

"Senin durumun farklı; belki de onu iyi tanımıyorsun da

ondan. Çocuğa yürümesi öğretildiği gibi sana da onu öyle tanıtmak gerekecek."

"Ne kadar sürer bunu öğrenmem?"

"Onu tanıyana dek herhalde."

"Sonra?"

"Sonra, kendiliğinden anlarsın. O zaman bana soru sormana falan gerek kalmayacak."

"Nereye götürür insanı Mescalito, don Juan? Bir bunu

söylesen olmaz mı?"

"Konuşulmaz böyle şeyler."

"İnsanları götürdüğü başka bir dünya mı var? Bunu merak ediyorum da."

"Evet, var başka bi dünya."

"Cennet mi?" (İspanyolca cennet sözcüğü cielodur; ama

"gök" anlamına da gelir.)

"Göklere (cielo) çıkartır seni."

"Yani Tanrı 'nın bulunduğu cennete mi (cielo) götürür?"

"Aptal mısın, nesin! Ne bileyim Tanrı 'nın nerede oldu-

ğunu ! "

"Mescalito Tanrı mıdır? .. Tek Tanrı o mudur? Yoksa tan-

rılardan biri midir?"

"Yalnızca bi koruyucu, bi öğreticidir. B i erktir o."

"İçimizdeki bir erk mi yani?"

"Hayır. B izimle hiçbi ilişkisi yoktur Mescalito'nun. Bizim dışımızdadır."

"Öyleyse Mescalito içen herkes onu aynı biçimde algı-

lar."

"Hayır. Hiç de öyle değil. Herkese aynı etkiyi yapmaz."

1 2 Nisan 1 962 , Perşembe

"Biraz daha anlatır mısın Mescalito ' yu , don Juan?"

"Anlatacak bi şey yok."

"Onunla gene buluşasıya kadar öğrenmem gereken bir

şeyler vardır herhalde."

"Hayır. Belki de öğrenmen gereken bi şey yoktur. Demiştim ya! Herkese başka başka etkileri vardır onun."

"Evet, ama gene de başkaları nasıl algılıyor onu, bilmek

istiyorum."

"Ondan söz açmaktan hoşlananların düşünceleri bi değer

taşımaz ki ! Göreceksin. Bi yere kadar bu konuda konuşacaksın belki; ama sonra bırakacaksın ondan söz etn1eyi."

"Senin ilk deneyimlerin nasıl olınuştu, anlatır rrıısın?"

"Ne diye?"

"Ben de Mescalito 'ya nasıl davranılacağını öğrenmiş

olurdum. "

"Benim bildiğimden fazlasını biliyorsun sen ş u anda.

Oynadın yahu sen onunla! B i gün koruyucunun sana ne kadar

iyi davrandığını anlayacaksın. O ilk defasında sana pek çok

şeyler söylemiştir, ama sen sağır ve körmüşsün o zaman."

14 Nisan 1 962 , Cumartesi

"Mescalito kendini gösterdiğinde herhangi bir kılığa gırer

. ?"

mı .

"Evet, her kılığa girer."

"En çok hangi kılığa girer?"

"En çok girdiği kılık diye bi şey yoktur."

"Yani, don Juan, onu iyi tanıyanların karşısına bile herhangi bir kılıkla mı çıkar?"

"Hayır. Onu biraz tanıyanların karşısına herhangi bi bi-

ÖGRETİLER

1 0 1

çimde çıkar; ama onu iyi tanıyanlara, değişmez biçimde görünür."

"Nasıl değişmez biçimde?"

"Onlara bazen, bizler gibi, bi adam olarak ya da bi ışık

olarak görünür."

"Mescalito'nun, kendini tanıyanlara karşı, sürekli biçimini değiştirdiği olur mu?"

"Değiştirmez sanırım."

6 Temmuz 1 962 , Cuma

23 Haziran Cumartesi günü öğleden sonra don Juan ' la bir

yolculuğa çıktık. Chihuahua eyaletinde honguitos (mantarlar)

arayacağımızı söylemişti. Uzun, zorlu bir yolculuk olacakmış. Doğru çıktı dediği. Yirmi yedi Haziran Çarşamba günü saat onda Kuzey Chihuahua'daki küçük bir madencilik kasabasına vardık. Kasabanın dışında arabamı park ettiğim yerden, don Juan 'ın arkadaşları olan bir Tarahumara Kızılderilisi ile karısının evine yürüyerek gittik. Orada uyuduk.

Ertesi sabah, saat beş sıralarında, adam bizi uyandırdı.

Yulaf lapasıyla fasulye getirdi. Biz yerken, o da don Juan ' la

konuşuyordu; ama yolculuğumuzdan hiç söz etmediler.

Kahvaltıdan sonra adam matarama su doldurdu, sırt çantama ekmek koydu. Don Juan mataramı bana uzattı, sırt çantasını omzuna geçirdi, yardımları için adama teşekkür edip bana döndü ve, "Artık gidelim," dedi.

Toprak yolda bir buçuk kilometre kadar yürüdük. Oradan

tarlalara girip iki saat daha gittik; kasabanın güneyindeki tepelerin eteğine ulaştık. Güney doğrultusunda dik olmayan bir yarnaca tırmanmaya

başladık. Yamaç dikleşince don Juan

yön değiştirdi ve derin bir vadiden doğuya doğru yürüdük.

İleri yaşına karşın don Juan 'ın öyle akıl almaz bir hızla gidi

şi vardı ki, öğle olduğunda tamamen bitkin durumdaydım !

Oturup ekmek çantasını açtık.

"Sen ye hepsini istersen," dedi don Juan.

"Ya sen?"

"Ben acıkmadım. Sen şimdi ye, sonra bunlar gerekmeyecek zaten. "

Çok yorgundum, çok da açtım. Önerisini kabul edip yemeye koyuldum. Yolculuğumuzun amacını sormanın zamanıdır, diye geçirip, sakin sakin sordum: "Burada çok kalacak mıyız acaba?"

"Biraz Mescalito toplayacağız. Yarına kadar burada kala-

cağız."

"Mescalito nerede?"

"Tüm çevremizde. "

Her yanımız birçok türde kaktüsle doluydu, ama peyote

falan görmüyordum aralarında.

Gene yola koyulduk ve saat üçte yanlarında sarp tepeler

bulunan uzun, dar bir vadiye geldik. Peyote bulacağımızı dü

şündükçe yabansı bir çoşku kaplıyordu içimi. Çünkü onları

doğal ortamlarında hiç görmemiştim. Vadiye girdik, yüz elli

metre kadar yürüdük; birden üç tane peyote mantarı görüverdim karşımda. Tam önümde, geçişin solunda, yerde dört beş

santim aralıklarla bir arada duruyorlardı. Yuvarlak, etli, yeşil

güllere benziyorlardı. Mantarlara doğru seğirterek don Juan ' a

gösterçlim onları.

Beni işitmezlikten gelerek bile bile başını öte yana çevir-·

di, yürümesini sürdürdü. Yanlış bir şey yaptığımı anlamıştım .

Öğleden sonra hiç konuşmadan yürüdük. Küçük, keskin kayalarla kaplı vadi tabanında yavaş yavaş ilerliyorduk. Kaktüslerin arasından geçiyor, sürü sürü kertenkeleleri, yer yer de tek başına dolaşan bir kuşu ürkütüyorduk. Yüzlerce peyotenin yanından geçiyor, ama hiçbir şey diyemiyordum.

Saat altıda vadinin sonunu belirleyen dağların dibine geldik. Düz bir kayalığa tınnandık. Don Juan çantasını yere atıp oturdu.

Gene acıkmıştım; ama yiyecek bir şey kalmamıştı. Mescalito 'ları toplayıp kasabaya gidelim diyecek oldum. Tedirgin

I

ÖÔRETİLER

olmuşçasına dilini çıklattı. Geceyi orada geçireceğimizi söyledi.

Sessizce oturduk. Solda bir kaya yükseliyordu duvar gibi. S ağda da henüz geçtiğimiz vadi uyanıyordu. B aktım, zannettiğimden daha geniş ve engebeli gözüktü vadi bana. Oturduğum yerden bakılınca, küçük tepeciklerle, tümseklerle dolu olduğu görülüyordu.

Don Juan vadiyi göstererek, "Yarın geri döneceğiz," dedi yüzüme bakmadan. Geri dönerken ve tarlayı geçerken toplayacağız onu. Yani, yolumuza çıkarsa koparacağız. Eğer isterse, o bulur bizi."

Don Juan sırtını taş duvara yasladı, sanki orada benden

başka biri varmışcasına başı öbür yana dönük, konuşmasını

sürdürdü. "Bi de şu var; yalnız ben koparacağım onu. Belki

de torbayı sen taşırsın, önden gidersin. B ilmiyorum henüz.

Ne var ki, yarın da bugün yaptığın gibi parmağınla gösterme

onu ! "

"Üzgünüm, don Juan."

"Önemi yok. Bilmiyordun. "

"Mescalito' ya ilişkin bütün b u şeyleri velinimetin m i öğretti sana?"

"Hayır! Kimse öğretmiş değil. Koruyucunun kendi öğ-

retti bana bunları."

"O halde, Mescalito' yla bir insan gibi konuşulur?"

"Öyle bi şey yok."

"Nasıl öğretir öyleyse?"

Bir süre sessiz durdu.

"Onunla oynadığın zamanı anımsıyor musun? Ne dediğini anlamıştın o zaman, di mi?"

"Doğru! "

"İşte böyle öğretir. O zaman onu tanımıyordun, ama biraz dikkat etseydin, seninle konuşacaktı. "

"Ne vakit?"

"Onu ilk gördüğün vakit."

Sorularımın onu iyice tedirgin ettiği belliydi. Bütün bu

sorulan sormam gerektiğini, çünkü ilgili her şeyi öğrenmek

istediğimi söyledim.

"Bana değil ! " diye yan yan bakarak gülümsedi. "Ona

sor! Bi daha gördüğünde, sor sorabildiğince."

"Deınek ki Mescalito'yla bir insanmış gibi konuşabi-

l .

"

ır .. .

Sözümü bitirmeden yanımdan uzaklaştı; matarasını alıp

kayadan aşağıya indi. Kayanın ardında kayboldu. Tek başıma

orada kalmak istemedim. Beni çağınrıamıştı ama, gene de

onu izledim. İki yüz metre kadar yürüdük; küçük bir dereye

vardık. Don Juan ellerini yıkadı ve matarasını doldurdu. Suyu ağzında çalkalıyor, ama içmiyordu. Avucuma biraz su alıp içmeye başladım. Don Juan beni engelledi ve içmemin gereksiz olduğunu söyledi.

Matarayı bana verdi. Kayamıza doğru yürüdük. Kayaya

vardığımızda gene oturup sııtımızı duvara dayadık. Önümüzde vadi uzanıyordu. Ateş yakabilir miyiz, diye sordum. O gece Mescalito'nun konuğu olduğumuzu, onun bizi ılık tutaca

ğını söyledi.

Hava iyice kararmıştı. Don Juan çantasından iki ince pamuklu battaniye çıkardı, birini kucağıma attı. Öbürünü omuzlarına atarak bağdaş kurdu. Altımızda, vadi kapkaraydı; vadinin uzaktaki kıyı çizgileri akşam pusunda dağılıyordu.

Don Juan yüzünü peyote tarlasına çevirmiş, hareketsiz

duruyordu. Sürekli bir yel esmekteydi yüzüme.

"Alacakaranlık, iki dünya arasındaki yarıktır," dedi yumuşak bir sesle ve bana dönmeden.

Ne demek istediğini sormadım . Gözerim yorulmuştu.

Birden büyük bir sevinçle kabardı içim; tuhaf, dayanılmaz bir

ağlama isteğiyle doldum!

Yüzükoyun uzandım; altımdaki kaya sertti, rahat edemiyordum. Sık sık dönüp durumumu değiştiriyordum. Sonunda kalktım ve bağdaş kurdum. B attaniyeyi sırtıma örttüm. Hayretle bu duruşun çok daha rahat olduğunu gördüm. Uyumu-

ÖGRETİLER

şum.

Uyandığımda don Juan'ın bana bir şeyler söylediğini

işittim. Hava karanlıktı. Onu seçemiyordum. Ne dediğini anlamıyordum. O, kayadan inmeye başlayınca, ben de ardından gittim. Onu bilmem ama, ben dikkatlice yürüyordum. Her yer

karanlıktı. Kaya duvarın dibinde durduk. Don Juan oturdu ve

benim de soluna oturmamı söyledi. Gömleğini açıp bir kese

çıkardı; açarak önünde yere koydu. Kesenin içinde birkaç tane kurutulmuş peyote vardı.

Uzun bir sessizlikten sonra bir parça alıp sağ elinde tuttu. B aşparmağıyla işaret parmağı arasında ovalayarak bir türkü söylemeye başladı. B irden, kulaklarımı tırmalayan bir çığlık attı:

"Ahiiii! "

Garip, beklenmedik bir şeydi bu. Korkmuştum. Karanlıkta, peyote parçasını ağzına yerleştirip çiğnemeye başladı

ğını hayal meyal görebildim. Bir an sonra keseyi alıp bana

doğru eğildi; keseyi almamı, bir mescalito seçmemi, keseyi

gene önümüze bırakmamı, sonra da onun yaptıklarının tıpkısını yapmaını fısıldadı.

B ir peyote aldım ve onun gibi ovalamaya başladım. O,

bir yandan bir öne bir arkaya sallanıyor, bir yandan da türküsünü çağırıyordu. Birkaç kez mantarı ağzıma koyn1aya çalıştım ama ağlayacağımdan çekiniyordum. Sonra bir düşteymiş

gibi inanılmaz bir çığlık koptu bağrımdan: ahiii ! Bir an için

bir başkasıyım sandım. Gene karnımda sinirsel bir sarsıntının

etkisini duydum. Arkaya doğru düşüyordum. B ayılıyordum.

Peyoteyi ağzıma koydum ve çiğnedim. B ir süre sonra don Juan keseden bir parça daha aldı. Kısa bir türkü çağırdıktan sonra onu ağzına koyduğunu gördüm, ve rahatladım. Keseyi bana uzattı; içinden bir parça alıp gene önümüze bıraktım. Beş

altı kez yinelemiştik bu işlemi. Susadığımı farkettim. Su içmek için matarayı aldım. Ama, don Juan yalnızca ağzımı çalkalamamı, içersem kusacağımı söyledi.

Ağzımı birkaç kez çalkaladım. B ir an geldi, suyu içmek

DON JUAN'IN ÖGRETİLERİ

isteği yenmesi güç bir özleme dönüştü. Ve bir yudum kadar

yuttum. Yutar yutmaz da karnımda yoğun bir sancı başladı.

İlk peyote deneyimin1deki gibi suyun ağzımdan ağrısızca

kendiliğinden döküleceğini sanıyordum. Ama öyle olmadığını görünce, şaştım. Sadece olağan bir kusma hissi duymuştum. Şükür, çok sürmedi bu.

Don Juan bir peyote daha alıp keseyi bana uzattı. On dört

peyote parçası çiğneyene dek sürmüştü bu hareketimiz. Artık

susuzluk, üşüme, rahatsızlık falan duymuyordum. Bunların

yerine yepyeni bir ılıklık ve coşkunluk duymaktaydım. AğzJmı tazelemek için matarayı aldım, ama boştu.

"Dereye gidelim mi, don Juan?"

Sesimin tınısı ağzımdan dışarı çıkmadı; gitti, damağıma

çarptı. Sonra geri zıplayıp boğazıma kaçtı, oralarda bir ileri

bir geri yankılandı. Yumuşak, şarkımsı bir yankıydı bu. Bo

ğazımda kanat çırpıp duruyordu. Her dokunuşunda sanki beni okşuyordu. Yankının bir oraya bir buraya yaptığı devinimi, yitip gidene dek izledim.

Sorumu yineledim. B ir taş mezarın içinden sesleniyormuşum gibi oluyordu.

Don J uan yanıt vermedi. Kalktım, dereye doğru döndüm.

Gelecek mi diye ona baktım. Ama, o, dikkatlice bir şey dinler gibiydi.

Eliyle sert bir hareket yaparak susmamı istedi.

"İşte Abuhtol (?) geldi! " dedi.

Bu sözcüğü hiç işitmemiştim daha önce. Bunun ne demek olduğunu sormak üzereydim ki birden kulaklarımın içinde bir vınlama duydum. Ses, gittikçe yükseldi ve dev bir eşekarısının vızıltısına dönüştü. B irkaç saniye sürdükten sonra, gittikçe azalarak kayboldu. Gürültünün şiddeti, yoğunluğu korkutmuştu beni. Tir tir titriyordum; ayakta durmam zorlaşmıştı. Ama her şeyi rahatça düşünebiliyordum. Birkaç dakika önce bastırmış olan uykum, birdenbire yok olmuştu. Dinginleşmiştim; zihnim açılmıştı. Bu gürültü bana, bir bilimkurgu filmindeki atomik radyasyon bölgesinden kaçıp gelen dev bir

arının kanatlarını titreştirmesini anımsatmıştı. Gülmeye başladım. Don Juan'm gene gevşeyerek yere çöktüğünü gördüm.

B irdenbire o dev arının imgesi gene geldi aklıma. Olağan dü

şüncelerimden çok daha gerçekti bu. Olağanüstü berraklıktaki bir çerçeve içinde durmaktaydı. Başka hiçbir şey kalmamıştı zihnimde. Daha önceki yaşamımda hiçbir şeyi bu açıklıkta görmüş değildim. Bu da ayrıca korkutmaya başlamıştı beni.

Terliyordum. Korktuğumu söylemek için don Juan'a

doğru eğildim. Yüzüyle yüzüm arasında beş on santiın kadar

vardı. Bana bakıyordu; gözleri tıpkı arı gözleriydi. Yuvarlak

camlara benziyordu-koyu renkli ve ışıklı. .. Dudaklarını dışa

doğru uzatmış, tuhaf sesler çıkarıyordu: "Pe-tu-pe-tu-pe-tu. "

Geriye sıçradım; az kalsın duvara çarpacaktım. O sırada duyduğum dayanılmaz korku hiç bitmeyecekmiş gibi geliyordu.

Soluk soluğaydım, inliyordum. Terler derimin üzerinde donup kalıyordu-buz kesilmiştim. Sonra don Juan ' ın sesini işittim: "Kalk! Yürü biraz! Kalk! "

Deminki imgeler yok olmuş, alıştığıın yüzü ortaya çıkmıstı.

.>

Bitmez gibi gelen bir an geçti; don Juan'a "Biraz su içeyim," dedim. Sesim çatlak çıkıyordu. Sözcükler zorlukla çıkıyordu ağzımdan. Don Juan başını eğip, onayladı. Giderken korkumun, geldiği gibi, yıldırım hızıyla yok olduğunu fark

ettim.

Dereye yaklaşırken yol üzerindeki bütün nesneleri teker

teker görebildiğimi anladım. O anda az önce don Juan' ı da

çok belirgin olarak görmüş olduğurn aklıma geldi; onu tüm

çizgileriyle, o biçimde hiç görmemiştim önceleri. Durdum,

uzaklara baktım; tüm vadiyi görebiliyordum. Vadinin öbür

. yanındaki kayaları bile açıkça seçebiliyordum. Sabah oluyor

sandım. Zamanın akışıyla ilgili duygularımı yitirmiş olduğumu sezdim. Saatime baktım. On ikiye on vardı! Saatim çalı

şıyor mu diye kontrol ettim. Öğle vakti olamazdı! Demek ki

gece yarısıydı! B ir koşu suya gidip, kayaya döneyim, dedim.

Ama don Juan' ın gelmekte olduğunu görünce, onu bekledim.

DON JUAN'IN ÖÖRETİLERİ

Ona, karanlıkta görebildiğimi söyledim.

Bir şey demeden bana baktı uzun uzun; belki de bir şeyler demişti, ama onu duymamıştım. Çünkü, bu yeni, şaşılası yeteneğime vermekteydim kendimi: karanlıkta görme yeteneği. Kumdaki en ufak çakıl tanelerini bile seçebiliyordum.

Bazen her şey öyle iyi görünüyordu ki, güneş doğuyor ya da

yeni batıyor, sanıyordum. Sonra karanlık basıyor, ardından

gene aydınlık oluyordu. Çok geçmeden aydınlığın, kalp

atışlarımdaki diyastola (karıncıkların genişlemesi) ,

karanlığın ise sistola (yürekle damarların kasılması) tekabül

ettiğini kavradım. Kalbimin her çarpışında dünya aydınlıktan

karanlığa sonra gene aydınlığa geçip duruyordu.

Ben bu yeni bulgumla haşir neşirken, daha önce işittiğim

o tuhaf sesi gene işittim. Kaslarım gerildi.

'Anuhctal (bu kez sözcüğü bu biçimde işitmiştim) geldi," dedi don Juan. Gürültüyü öyle gürlercesine, öyle ezici bir biçimde algılıyorum ki, bütün öbür şeyler aklımdan silinip

gitmişti. Gürültü dinince, suyun hacminde birdenbire bir artma sezdim. Önümde akan suyun, daha bir dakika önce otuz santimden az görünen genişliği, şimdi uçsuz bucaksız bir göl

imiş gibi görünüyordu. Yukarılardan suyun yüzeyine bir ışık

vuruyordu. S anki sık bir ağaçlıktan süzülerek geliyordu bu

ışık. Su, ara sıra, bir saniye kadar altın sarısı ve siyah renklerle parıldıyordu. Sonra da, kararıyor, ışık yokluğunda gözden kayboluyordu; gene de garip bir biçimde varlığını duyuruyord u .

O kara gölün kıyısında çömeşik ne kadar uzun bir süre

bakıp durdum, anımsamıyorum. Gürültü dinmiş olacaktı ki,

yeniden işittiğim korkunç bir gürültüyle irkilip geriye, ger

çekliğe döndüm. Arkama baktım, don Juan ' ı aradım. Kaya

düzlüğüne tınnanıp, kayalığın arkasına doğru kaybolup gitti

ğini gördüm. Yalnız kalmak korkutmuyordu beni; kesin bir

güven duygusu içinde, kendimi bırakarak, oraya çömeliverdim. Gürültü gene yaklaşıyordu. B u kez öyle yoğundu ki, fırtına sesine benzettim onu . Kulak kesilerek dinledim; belirli bir ezgi fark ettim bu gürültünün içinde. Tiz seslerden oluşan

ÖGRETİLER

bir yapısı vardı .. . Büyük bir davulun pes vuruşları eşliğindeki insan seslerini andırıyordu. Tüm dikkatimi bu ezgiye verdim. Yürek vuruşlarımın, davulla aynı ana rastladığını farkettim.

Ayağa kalktım, ezgi duruverdi. Yürek vuruşlarımı dinlemeye çalıştım, ama duyamıyordum. Ola ki bu sesler, bedenimin duruşundan kaynaklanıyordur, diye geçirip, gene çömeldim ! Ama hiçbir şey işitmedim! Tık çıkmıyordu ! Yüreğimin sesi bile! Artık bu kadarı yeter deyip oradan gidecektiın ki,

birden yerin sarsıldığını hissettim. Ayağımın altında yer sallanıp duruyordu. Dengemi yitirdim. Sırtüstü yere düştüm.

Şiddetle sallanan toprağın üzerinde öyle yatıp kaldım. B ir ta

şa ya da çalıya tutunmak istedim; ama altımdan bir şeyler

kaymaktaydı sanki. Zıpladım ve bir an ayakta durdum; sonra

gene yere yıkıldım. Üzerinde oturduğum toprak deviniyor,

bir sal gibi suya doğru ilerliyordu. Kımıldamadan öyle kaldım; bütün öbür şeyler gibi bu eşi görülmedik, kesintisiz, yo

ğun korkuyla sersemlemiştim.

Kilden yapılmış bir kütüğe benzeyen bu bir parça topra

ğın üzerine tünemiş, kara gölün suyunda devinip duruyordum. Akıntılar beni geriye doğru sürüklüyor gibiydi. Çevremdeki suyun kıpırdadığını, burgaç gibi döndüğünü görebiliyordum. Suya dokununca, soğuk ve kopkoyu bir kıvamda olduğunu hissettim; canlıymış gibi geldi bana.

Görünürlerde kıyı ya da belirli bir işaret yoktu; bu yolculuk boyunca neler düşündüğümü, duyduğumu da anımsamıyorum. Saatlerce sürüklenmişim gibi geliyordu bana. B ir ara salım doksan derece sola, doğuya döndü. Kısa bir gidişten

sonra bir şeye toslayıverdi. Bu sarsıntı beni öne fırlatmıştı.

Dizlerim ve iki yanıma açılan kollarım yere çarpınca keskin

bir acı duyarak gözlerimi kapadım. Az sonra yukarıya baktım. Karadaydım. Sanki topraktan kütüğüm karayla birleşmişti. Oturdum ve döndüm. Su çekiliyordu! Geriye koşan bir dalga gibi ters yöne doğru akıyordu. Sonra kayboldu.

Uzun bir süre orada oturdum; bütün olanları düşünüp tutarlı bir biçimde incelemek istedim. Her yanım ağrıyordu.

Sanki boğazımda kanayan bir yara vardı. "Karaya çıktığımda" dudağımı ısırmış olmalıydım. Kalktım. Yel esiyordu, üşümüştüm. Giysilerim sırılsıklamdı. Ellerim, çenem, dizlerim tir tir titremekteydi. Gene yere uzanmam gerekti. Ter damlaları gözlerimin içine süzülüyor, gözlerimi acıtıyordu.

Sonunda dayanamayıp acıyla bağırdım.

Az sonra bir parça durgunlaşarak ayağa kalktım. Sabah

karanlığında her şeyi seçebiliyordum. Bir iki adım attım. B irkaç kişinin konuşma seslerini duydum. Yüksek sesle görüşüyorlardı. Seslere doğru yöneldim. Elli metre gittikten sonra birden duraladım. Bir çıkmaza girmiştim. Koskoca kayaların

kuşattığı bir yerde buldum kendimi. Kayaların ardında daha

yüksek kayalar, onların ardında da daha yüksekleri sıralanıyor, koskoca bir dağ oluşuyordu. Yükseklerden gelen çok güzel bir ezgi duyuluyordu. Su gibi akan, kesiksiz, yabansı seslerdi bu işittiklerim.

Koca bir kayanın dibinde yere oturmuş bir adam gördüm.

Yüzü yandan görünüyordu. Adama doğru yürüdüm. Üç metre kala, adam başını çevirip bana baktı. Durdum-gözleri az önce görınüş olduğum suydu ! Aynı uçsuz bucaksız göl büyüklüğünde, altın renkli ve siyah pırıltılı .. . Kafası çilek gibi sivriydi; sayısız siğil dolu derisi yeşildi. Sivriliği dışında, tıpkı bir peyote mantarına benziyordu kafası. Önünde durup öyle yüzüne baktım; gözlerimi bir türlü ondan ayarımıyordum.

Gözlerinin olanca ağırlığıyla bile bile bağrımı ezmekteydi

sanki. Sabah oluyordu. Dengemi yitirip yere yıkıldım. Gözlerini öteye çevirdi. B ir şeyler söylüyordu bana. Önceleri sesi hafif bir yelin yumuşak hışırtısı gibiydi. Sonra müziğe dönüştü-yumuşak hışırtıların oluşturduğu bir ezgiye .. . "Ne istiyorsun?" dediğini anlamıştım-anlamış da değil, "bilmiştim".

Önünde diz çöküp hayatımı anlattım ona, ağladım. Gene baktı bana. Gözlerinin beni çektiğini hissediyordum; bu anın benim ölüm anım olacağını sandım. Yanına gideyim diye el etti. Önüne doğru bir adım atarken sallanmaya başladım. Ben ona yaklaşınca, o gözlerini ötelere çeviriyor ve bana elinin

ÖGRETİLER

tersini gösteriyordu. Ezgi, "Bak ! " dedi. Elinin ortasında yuvarlak bir delik vardı. Ezgi, gene, "Bak ! " dedi. Deliğe baktım. Kendimi gördüm. Çok yaşlı ve güçsüzdüm; kamburlaşmıştım, çevremi saran kıvılcımlar arasında koşup duruyordum. Sonra kıvılcımlardan üçü bana çarptı. İkisi başıma, biri omzuma .. . Delikteki imgem bir an için dimdik olasıya dek dikildi, sonra delikle birlikte kayboluverdi.

Mescalito gözlerini gene bana çevirdi. Öyle yakınımdaydı ki gözleri ... O gece birçok kez işittiğim o yabansı sesle hafif hafif gümbürdüyorlardı! Sonra gittikçe dinginleştiler ve altın sarısı, siyah ışıltılar saçan bir gölcük gibi sessizleştiler.

Gözlerini bir kez daha ötelere çevirip bir çekirge zıplayı

şıyla yirmi metre kadar gitti. Gene zıpladı; bir daha, bir daha ... Ve gözden kayboldu.

Sonra yürüdüğümü anımsıyorum. Yönümü bulmak için,

mantıklı bir biçimde, geçtiğim yerleri belirleyen işaretler arıyordum. Tüm deneyimlerim boyunca gördüğüm birkaç belirgin noktayı arayıp duruyordum. Solumun kuzey olması gerektiğine inanıyordum. Bir süre o yöne doğru ilerlediysem de, vaktin gündüz olduğunu görerek, artık "gece imgelem"ime

gerek kalmadığını düşündüm. Saatim olduğunu anımsayarak,

baktım. Sekizi gösteriyordu.

Önceki gece bulunduğumuz düz kayaya ulaştığımda saat

ondu. Don Juan yere uzanmış, uyuyordu.

"Nerelerdesin?" diye sordu.

Rahat bir soluk almak için oturdum.

Uzun bir sessizlikten sonra sordu: "Onu gördün mü?"

Olanları, başlangıcından beri, bir bir anlatmaya başla-

dım; ama don Juan sözümü keserek tek önemli şeyin onu görüp görmemem olduğunu söyledi. Mescalito'nun bana ne kadar yaklaştığını sordu. Ona dokunacak kadar yaklaştığımı söyledim.

Öykümün bu yanı onu ilgilendirmişti. Hiçbir şey demeden, tüm ayrıntıları dinliyor; sözümü yalnızca, gördüğüm varlığın biçimi, davranışı ve öbür ayrıntılarıyla ilgili sorular

sormak için kesiyordu. Don Juan öğleye kadar dinlemişti anlattıklarımı. Öğle üzeri ayağa kalkıp çadır bezinden torbayı göğsüme doğru astı; kendisini izlememi söyledi. Mescalito

toplayacağını, verdiklerini elime alıp incitmeden torbaya yerleştirmemi de ekledi.

B iraz su içip yürümeye başladık. Vadinin bitimine vardı

ğımızda hangi yöne gideceğini kestirmek için bir an duraladı.

Seçimini yapınca, dosdoğru o yöne ilerledik. Her peyote buluşumuzda, mantarın önünde çömeliyor; kısa, testere dişli çakısıyla, üst kısmını yavaşça kesiyordu. Yatay olarak kestiği yere, kendi deyişiyle "yara" iyileşsin diye, bir deri kesede bulundurduğu saf kükürt tozunu serpiyordu. Taze mantarın ba

şını sol elinde tutuyor, tozu sağ eliyle serpiyordu. Sonra kalkıp mantarı bana veriyordu. Önceden öğrettiği gibi, mantarı iki elimle alıyor ve torbanın içine koyuyordum. Sık sık, "Dik

dur ki, torba yere ya da çalılara falan değmesin! " diyordu.

Sanki yinelemese unutacakmışım gibi .. .

Altmış beş mantar topladık. Torba ağzına dek dolunca,

onu sırtıma çevirdi ve önüme yeni bir torba astı.

Yaylayı geçtiğimizde her iki torba da dolmuş, toplam yüz

on peyote mantarı toplamıştık. Torbalar öyle ağır ve şişkindi

ki, bu ağır ve büyük yükün altında yürümem çok güç oluyordu.

Don Juan kulağıma fısıldayarak, Mescalito'nun toprağa

dönmek istemesinden ötürü torbaların ağırlaştığını söyledi.

Yurdundan ayrılmasına üzüldüğünden ötürü Mescalito 'nun

ağırlaştığını; benim başlıca görevimin torbaları yere değdir

ınemek olduğunu, çünkü değdirirsem Mescalito 'nun bir daha

onu almama hiç izin vermeyeceğini anlattı.

Bir an geldi, torbaların ipleri omzuma dayanılmaz bir basınç oluşturdu. Bir şeyler büyük bir güç harcayarak beni yere çekmeye çalışıyordu. Çok korkmuştum. Yürümemi hızlandırdığımı sezdim. Nerdeyse koşuyordum. Don Juan'ın ardında, tırısa kalkmış gibiydim.

Birden sırtımdaki ve bağrımdaki ağırlık azaldı. Sünge-

ÖGRETİLER

rimsi ve hafif bir yüke dönüştü taşıdıklarım. Rahat rahat yürüyerek önde giden don Juan ' ı yakaladım. Ona, yükün artık beni yormadığını söyledim. O da, artık Mescalito 'nun yurdundan çıktığımız için böyle olduğunu söyledi.

3 Temmuz 1962 , Salı

"Mescalito artık seni kabul etti sayılır," dedi don Juan.

" 'Kabul etti sayılır ' ne anlama geliyor, don Juan?"

"E, seni öldürmedi, bi yerini incitmedi. Evet, seni iyice

ürküttü ama pek fazla denemez. Eğer seni kabul etmeseydi,

sana canavarca davranır, öfkesini gösterirdi. Kimi insanlar

onunla karşılaşıp da onun tarafından kabul edilmeyince deh

şetin ne anlama geldiğini öğrenmişlerdir."

"Öyle korkunçsa o, neden yola çıkmadan önce söylemedin bana?"

"Kendi başına onu arayacak denli yürekli değilsin de ondan. Bilmemenin daha uygun olacağını düşünmüştüm."

"Ama ölebilirdim, don Juan! "

"Evet, ölebilirdin. Ama bu işten kazasız belasız çıkacağına emindim. Seninle oynamıştı bi zamanlar. Seni incitmemişti. Bu kez de seni tutacağını sanıyordum. "

Mescalito 'nun bana karşı gerçekten sevecence mi davrandığını sordum. Deneyimim öyle ürkütmüştü ki beni! Korkudan öleceğimi sanmıştım.

Don Juan, Mescalito 'nun bana karşı çok yumuşak davrandığını; bir sorumun yanıtı olarak bana bir sahne gösterdi

ğini söyledi. Mescalito ' nun bana bir ders verdiğini anlattı. Bu

dersin ne olduğunu, ne anlama geldiğini sordum. O da, bu soruyu yanıtlamamın olanaksız olduğunu, çünkü Mescalito' ya tam olarak ne sorduğumu bilemeyecek denli korku içinde bulunduğumu söyledi.

Don Juan, Mescalito bana elindeki sahneyi göstermeden

önce benim ona ne sormuş olabileceğimi anımsamaya çalışmamı istedi. B ir türlü anımsayamıyordum. Anımsadığım tek şey, dize gelip günahlarımı itiraf ettiğim idi.

Don Juan artık bunları anlatmamla ilgilenmiyordu. Ona

sordum, "Çağırdığın türkülerin sözlerini öğretebilir misin bana?"

"Hayır, öğretemeın. O sözler bana aittir, koruyucunun

bana öğrettiği sözler... Gün gelir, sana da kendi türkülerini

öğretir, eminim. O güne dek bekle; başkalarından da kendi

türkülerini sana öğretmelerini, sen sen ol, isteme ! Kimsenin

türküsüne de öykünme! "

"Çağırdığın o ad neydi? Onu söyler misin, don Juan?"

"Hayır. Onun adı hiç alınmaz ağza; ona seslenmek dışında."

"Ya ben ona seslenmek istersem?"

"Bi gün gelir de o seni kabul ederse, adını söyler o zaman

sana. O adı yalnız sen bilirsin; onu çağırırken ya da kendi

kendine sessizce söylersin. Belki de sana adının Jose olduğunu söyler. Kim bilir?"

"Ondan söz açarken, adını kullanmak neden yanlış oluyor?"

"Gözlerini gördün, di mi? Kon1yucuyla dalga geçilmez.

Bu yüzden ya, bi türlü anlayamıyorum seninle nasıl oynadı

ğını! "

"Kimi insanları inciterek nasıl koruyucu olabiliyor?"

"Yanıtı çok kolay. Onu arayan herkese açık olduğu için,

Mescalito bi koruyucudur."

"Ee, zaten dünyadaki her şey her arayan kimseye açık

değil midir ki?"

"Değildir. Dost erkler yalnızca brujolara açıktır; oysa

herkes Mescalito alabilir."

"Peki, neden kimilerini incitiyor?"

"Herkes sevmez Mescalito'yu; ama gene de hiç zora kat-

ÖGRETİLER

lanmadan ondan yararlanmak isterler. İşte o zaman Mescalito 'yla karşılaşmaları hep dehşetli olur."

"Bir kimseyi tam olarak kabullenince ne olur?"

"Bi insan ya da bi ışık biçiminde görünür ona. Bu tür bi

kabulle karşıladığı kimseye hep aynı kalır artık Mescalito. B i

daha değişmez. Ola ki sen onunla karşılaştığında sana b i ışık

olarak görünür; seninle uçar da tüm gizlerini serer gözlerinin

önüne."

"O noktaya ulaşmak için ne yapmam gerekir, don Juan?"

"Güçlü bi insan olman gerekir; yaşamının gerçekçi olması gerekir."

"Nasıl olur gerçekçi bir yaşam?"

"Özenle yaşanan bi yaşam; iyi, güçlü bi yaşam."

5

Don Juan ara sıra, aklına geldikçe Datura bitkimin ne durumda olduğunu sorardı. Kökü yeniden dikişimden beri geçen bir yıl içinde, bitki kocaman

bir fidan olup çıkmıştı. Tohum vermiş ve tohum zarları kurumuştu. Don Juan da şeytan otuna ilişkin yeni bilgiler edinmenin zamanı geldiğine karar verdi.

1 7 Ocak 1 963 , Pazar

B ugün don Juan bana Datura kökünün "ikinci bölümü"ne

ilişkin ilk bilgileri verdi-bu geleneğin öğrenimindeki ikinci

adım imiş bu. Gerçek öğrenimin, kökün ikinci bölümüyle

başladığını söyledi don Juan; bu bölümün yanında birinci bölüm çocuk oyunu gibi kalırmış. İyice ustalaşmak gerekirmiş

bu ikinci bölümde; en azından yirmi kez falan yutulması ge-

ÖGRETİLER

rekirmiş. Ancak bundan sonra üçüncü adıma geçilebilirmiş.

Sordum, "Bu ikinci bölüm ne yapar?"

"Şeytan otunun ikinci bölümü görmek için kullanılır.

Onunla, insan yükseklere uçar ve istediği yerde ne olup bitiyor, görür."

"Sahiden insan havada uçabilir mi, don Juan?"

"Tabii uçar. Demiştim ya, şeytan otu erk arayanlar içindir. İkinci bölümde ustalaşan kimse, daha fazla erk kazanmak amacıyla akla hayale gelmedik şeyler yapmakta kullanabilir

şeytan otunu."

"Nasıl şeyler, don Juan?"

"Söyleyemem. Herkes için farklıdır bu."

2 8 Ocak 1 963 , Pazartesi

Don Juan şunları söyledi: "İkinci bölümü başarıyla tamamlarsan, yalnızca bi adım daha gösterebilirim sana. Ben şeytan .

otunu öğrenirken anladım ki bana göre bi şey değilmiş; ben

de daha fazla izlemedim bu öğrenim yolunu. "

"Neden bıraktın, don Juan?"

"Her kullanmak isteyişimde şeytan otu, az kalsın, öldürecekti beni. Bi kezinde ölüyorum sanmıştım. Ama gene de bütün o acılardan kaçınabilirdim."

"Nasıl? Acıları gidermek için özel bir yöntem mi var?"

"Evet, var bi yol."

"Bir formül mü var, bir şey mi yapılıyor?"

"Bırakmamak, asılmak diye bi yol var. Örneğin, ben şey-

tan otunu öğrenirken öyle istekliydim ki! Çocuklar tuttukları

şekeri bırakmazlar ya, ben de öyle tutuyordum her şeyi! Şeytan otu, milyonlarca yoldan bi tanesidir yalnızca. Zaten neyi alırsan al, milyonlarca şeyin içinden seçmiş olursun onu (un

camino entre cantidades de caminos). O nedenle, bi yola salt

bi yol olarak bakmayı unutma sakın! Tuttuğun bi yolu bırak-

DON JUAN' IN ÖGRETİLERİ

mak istersen, bırak gitsin; hiçbi şey bağlamasın seni arda kalmaya! Bu türden bi açıklığa kavuşmak için düzenceli bi ya

şam sürmelisin. İşte ancak o zaman bi yolun yalnızca herhangi bi yol olduğunu anlayabilirsin; yüreğini dinleyip yolu bırakmakla ne kendine ne de başkalarına yüzkarası getirmiş olmayacağını bilirsin. Ama bi yolda kalma ya da ondan cayma kararını, korkunun ya da doymazlığın etkisiyle verme. Uyarıyorum seni. Bütün yolları araştır, incele. İstediğin kadar dene onları. Sonra da şu tek soruyu sor kendine; ama yalnızca kendine .. . Ancak çok yaşlı birisinin sorabileceği bi sorudur bu.

Ben gençken velinimetim bi gün bana bunu anlatmıştı; ama

kanımın kaynadığı o dönemlerde pek anlamamıştım ne dedi

ğini. Şimdi anlıyorum. Sana da söyleyeyim: bu yolda yürek

var mıdır? Tüm yollar özdeştir; bi yere götürmezler. Çalılıklardan geçen ya da çalılıklara götüren yollar. Diyebilirim ki kendi yaşamımda çok uzun yollardan geçtim; ama bi yere

varmış değilim. Velinimetimin sorusu anlam taşıyor şimdi.

Bu yolda yürek vardır, öbüründe yoktur. Birinde eğlenceli,

sevinç dolu bi yolculuk yaparsın; üstünde yürüdükçe onunla

bir olursun. Öbürü seni doğduğuna pişman ettirir. Biri sana

güç verir, öbürü köreltir."

1 8 Nisan 1 963 , Pazar

1 6 Nisan Salı akşamı, don Juan' la Datura bitkilerinin bulunduğu tepelere çıktık. Kendisini orada yalnız başına bırakmamı ve oralarda beklememi istedi. Üç saat kadar sonra elinde kırmızı beze sarılı bir şeylerle döndü. Eve dönerken bohçayı

gösterip, içindekilerin, bana vereceği son armağan olduğunu

söyledi.

Bunun, artık bana bir şey öğretmeyeceği anlamına mı

geldiğini sordum. O da açıklayarak benim yetişmiş bir bitkimin olduğunu ve onun bitkilerine gereksinimemin kalmadığını söyledi.

Akşama doğru odasında oturmuştuk; pırıl pırıl bir havan

getirdi. Havanın iç çapı 1 5 santimetre kadardı. Büyük bir

bohçayı açıp içinden birkaç ufak demet çıkardı. İkisini ayırıp

yerde serili hasırın üzerine, yanı başına koydu. Sonra da eve

getirdiği bohçadan aynı boyda dört demet çıkardı. Bunların

tohum olduğunu söyledi ve ince toz haline gelene dek havanda dövmemi istedi. İlk bohçayı açarak içindekilerden birazını havana boşalttı. Yanık şeker renginde yuvarlak, kupkuru tohumlardı bunlar.

Havanelini alıp dövmeye başladım; çok geçmeden don

Juan düzeltti beni. Havanelini önce havanın bir yanına bastırmamı ve kaydırarak karşı yana doğru sürmemi söyledi. Tohumları ne yapacağını sordum. Bu konuda konuşmak istemedi.

İlk kez tohumları öğütmek çok zor geldi. Dört saat sürdü

işi bitirmem. Oturuş biçimimden ötürü sırtım ağrımıştı. Yere

uzanıverdim; oracıkta uyumak istiyordum. Ama don Juan

öbür bohçayı açarak bir parçasını havana boşaltıverdi. Bu tohumlar, deminkilerden az daha koyuca renkteydi, ve topak topaktı. Bohçada kalan şeyler toz durumundaydı; ufacık yuvarlak koyu renkli parçacıklar .. .

Kamım acıkmıştı; ama don Juan, öğrenmek istiyorsam ,

kurallara uymam gerektiğini söyledi. İkinci bölümün gizlerini öğrenirken yalnızca biraz su içebilirmişim kurallara göre.

Üçüncü bohçadaysa bir avuç canlı, kara renkli buğday

biti vardı; sonuncu bohçadan da taze, ak renkli, lapamsı yumuşaklıkta tohumlar çıktı. Ama yumuşak görünümlerine kar

şın lifliydiler; ince kıvamlı bir hamur durumuna getirebilmem çok zor olmuştu bunları. Ama don Juan böyle istemişti.

Dört bohçanın içindekileri ezme işi bitince, don Juan yeşilimtırak bir sudan iki fincan doldurarak bir güvece boşalttı; güveci ateşe koydu. Su kaynar kaynamaz ilk öğüttüğüm tohum tozunu içine boşalttı. Deri kesesinde taşıdığı uzun, sivri uçlu bir tahta ya da kemikle karıştırmaya başladı. Su gene

kaynayınca, hazırladığımız öbür şeyleri birer birer, aynı yolu

izleyerek, koydu. Sonra aynı sudan bir fincan daha ekledi.

Hafif ateşte yavaş yavaş kaynamaya bıraktı.

Artık kökü ezme zamanının geldiğini bildirdi. Eve getirdiği bohçadan özenle uzun bir Da tura kökü çıkardı. Aşağı yukarı kırk santimetrelik bir köktü bu. Kalındı; on iki on üç

santimetre çapında ... Bunun, ikinci bölüm olduğunu, henüz

kendi kökü olduğu için bu ikinci bölümü de kendisinin ölçtü

ğünü söyledi. Gelecek kez şeytan otu içerken kendi kökümü

kendim ölçmem gerekecekmiş.

Koskoca havanı önüme itti; ben de tıpkı onun ilk bölümü

ezdiği gibi ezmeye başladım. Ben ezerken o, ne yapacağımı

anımsatıyordu. Bu yeni kök hamuruna da su döküp gece serinliğinde kurumaya bıraktık. Bu sırada güveçte kaynamakta olan bulamaç iyice katılaşmıştı. Don Juan güveci ateşten indirip bir fileye yerleştirdi; fileyi odanın tavanındaki bir kirişe astı.

On yedi Nisan günü sabah saat sekiz sularında don Juan 'la birlikte kök özünü suyla süzmeye koyulduk. Açık, güneşli bir gündü; don Juan bunu, şeytan otunun beni sevmesine yordu. Beni gördükçe, şeytan otunun ona nasıl kötü davrandığını anımsadığını söyledi.

Kök özünün süzülmesi de tıpkı birinci bölümdeki gibi

oluyordu. Akşama doğru üst suyunu sekizinci kez döktükten

sonra bir kaşık dolusu sarımtırak bir madde kaldı kabın dibinde.

Don J uan ' ın odasına döndük; orada daha açılmamış iki

torba duruyordu. Birini açarak elini içine daldırıp torbanın

ağzını öbür eliyle bileğinin çevresinde büzdü. Torbanın içindeki elinin duruşundan bir şey tuttuğunu çıkarabiliyordum.

Birden torbayı elinden, bir eldiven gibi, ters yüz edip sıyırıverdi. Elini yüzüme uzattı. Bir kertenkele tutuyordu. On santimetre kadar yaklaştırdı hayvanın başını gözlerime. Ağzında bir tuhaflık vardı kertenkelenin. Bir iki saniye baktım; irkilerek geriye fırlayıverdim. Kertenkelenin ağzı kaba ilmiklerle dikilmişti. Don Juan kertenkeleyi sol elimle tutmamı buyurdu. Yakaladım. Avucumu ite ite kıvranıyordu. İçim bulanmış-

•

ÖGRETİLER

tı. Ellerim terlemeye başladı.

Sonuncu torbayı alarak, ve aynı hareketleri yaparak bir

kertenkele daha çıkardı. Onu da yüzüme tuttu. Baktım; gözkapakları birbirine dikilmişti. Bu kertenkeleyi de sağ elimle tutmamı buyurdu.

Bayılacak duruma gelmiştim. İkisini de yere atıp ordan

kaçmak için dayanılmaz bir istek duyuyordum.

"Sıkma hayvancağızları ! " dedi don Juan; hiç olmazsa sesi beni rahatlatmış ve yönlendirmişti. Neyim olduğunu sordu.

Ciddi görünmeye çalışıyordu ama dayanamayıp gülmeye

başladı. Parmaklarımı gevşetmeye çalışıyorduysam da ellerim sırılsıklam tere battığından kertenkeleler kaya kaya kurtulmaya çabalıyorlardı. Küçük keskin pençeleriyle elerimi tırmalamaları; sonsuz bir tiksinti ve sıkıntıya boğuyordu beni. Gözlerimi kapadım, dişlerimi sıktım. Kertenkelelerden biri bileğime tırmanmaya başlamıştı bile; başını hızla bir çekiverse, elimden kurtulacaktı. Bedensel bakımdan tuhaf bir umutsuzluk, dayanılmaz bir tedirginlik duygusuna kapılmıştım. Dişlerimin arasından don Juan ' a homurdanarak bu uğursuz şeyleri benden almasını söyledim. B aşım, elimde olmayarak, sallanmaya başlamıştı. Don Juan şaşkın şaşkın gözlemekteydi beni. Ayı gibi homurdanıyor, kıvranıyordum. Don Jua,n kertenkeleleri torbalarına koyarak gülmeye başladı. Ben

de gülmeye çalıştım, ama midem sancıyordu. Yere çöktüm.

B eni en çok, kertenkelelerin pençeleriyle avuçlarımı tırmalamalarının etkilediğini anlattım ona. O da, eğer öğrenim için gerekli kararlılık ve erekten yoksunsa, bir insanı çıldırtacak

çok şeyin bulunduğunu; ama duyguların, kesin ve eğilmez

amaçları olan bir insan için engel olamayacağını; çünkü böyle bir insanın duygularını denetim altında tutabileceğini söyledi.

Don Juan biraz bekledi ve aynı hareketleri yaparak kertenkeleleri gene avuçlarımın içine yerleştirdi. B aşlarını yukarıya doğru tutarak okşar gibi şakaklarıma sürecekmişim; bunu yaparken de onlara bilmek istediğim ne varsa sorabilirmi

şım.

Ne yapmamı istediğini pek anlamamıştım. Kendi kendime sorup yanıtlayamadığım ne varsa kertenkelelere sorabileceğimi yineledi. B irkaç tane de örnek verdi: günlük yaşamımda görmediğim kimselere ilişkin sorular sorabilirmişim; yitirilmiş nesnelerin nerede bulunabileceğini, görmediğim

yerlerle ilgili sorular falan sorabilirmişim. Sonunda kehanetten söz ettiğini çakmıştım. Yüreğim oynamış, güm güm vuruyordu. Soluk alamıyordum.

Beni uyararak bu işin başlangıcında kişisel sorunlarımı

sormamamı söyledi. Kendi dışımdaki konularla ilgili sorular

sormamı öğütledi. Çabucak ve açıkça düşünmeliymişim,

yoksa düşüncelerimi geri çeviremezmişim.

Çılgınlar gibi bilmek istediğim bir şey düşünmeye çabaladım. Don Juan beni zorlayıp duruyor, ama her nedense bir türlü kertenkelelere "sormak" istediğim bir şey düşünemiyordum.

Sıkıntılı bir süreden sonra aklıma bir şey gelınişti. B ir zamanlar bir kitaplıkta çok sayıda kitap çalınmıştı. Kişisel bir sorun değildi bu, ama gene de merak ediyordum. Kitapları

alan kimse ya da kimselerin kimler olabileceğine ilişkin hiçbir önyargım yoktu. Kertenkeleleri şakaklarıma sürterek hırsızların kim olduğunu sordum.

B ir süre sonra don Juan kertenkeleleri torbalarına koyup,

köklerle ve bulamaçlarla ilgili açıklanacak pek çok öyle derin

gizler bulunmadığını söyledi. B ulamaç, yönlendirirmiş; kökler de her şeyi apaçık gösterirmiş. Asıl hikmet kertenkelelerdeymiş. İkinci bölümdeki bütün büyülerin gizleri onlarda saklıymış. Bunlar özel bir kertenkele türü müdür, diye sordum. Öyleymiş. İnsanın kendi bitkisinin çevresinden gelmeleri gerekirmiş; onlarla arkadaş olmak gerekirmiş. Arkadaşlık kurana dek de uzun süre tımar edilmeliymişler. Onları iyi

besleyerek kurulabilirmiş bu arkadaşlık.

Bu arkadaşlığın neden bu denli önem taşıdığını sordum.

O da bu kertenkelelerin kendilerini ancak iyi tanıdıkları kimselere yakalattırdıklarını, şeytan otunu ciddiye alan bir kim-

ÖGRETİLER

1 23

senin kertenkeleleri de ciddiye alması gerektiğini anlattı.

Kertenkelelerin, bulamaçla kökün hazır edilişinden sonra yakalanmalarının bir kural olduğunu belirtti. Öğleden sonra geç saatlerde yakalamalıymış onları. Kertenkelelerle dostluk kuramayan kimselerin günlerce uğraştıkları halde onları yakalayamayacaklarını, oysa bulamacın bir günden fazla dayanmayacağını da ekledi. Ardından da kertenkeleler yakalandıktan sonra neler yapılacağına ilişkin uzun uzadıya bilgiler verdi.

"Kertenkeleleri yakaladıktan sonra onları torbalara koymalısın. Sonra birisini alıp onunla konuşursun. Onu incittiğin için özür dilersin; sana yardımcı olması için yalvarırsın. B i

tahta iğneyle ağzını dikersin. Dikiş için agavenin liflerinden

iplik, bi choya dikeninden de iğne yaparsın. İlmikleri gergin

tutarsın. Sonra öbür kertenkeleye de aynı şeyleri söylersin ve

gözkapaklarını birbirine dikersin. Gece olana dek bitirirsin bu

işleri. Ağzı dikili kertenkeleyi alır ve ona neyi bilmek istedi

ğini söylersin. Gidip senin adına görmesini istersin. Gördüklerini başka kimselere anlatmasın da hemen geri dönsün diye ağzını diktiğini anlatırsın. Kertenkelenin başına biraz bulamaç sürersin; sonra bulamacın içine koyarsın. O debelenip durur bulamaçta. Sonra alır yere koyarsın. Senin için uğurlu

olan yöne doğru giderse, büyük başarıyla sonuçlanır; ters

yönde giderse başarısız olur. Kertenkele sana doğru (güneye)

yürürse, kısmetin olağanüstü biçimde açık sayılır; ama senin

bulunduğun yerden uzağa doğru (kuzeye) yönelirse, büyük

sıkıntılarla karşılaşacaksın demektir. Ölmen bile olasıdır! Bu

nedenle, baktın ki senden uzağa doğru gitmekte ... En iyisi bırakmaktır bu işi. Hemen! Hemen o anda karar vermelisin büyüyü bozmaya. B ozarsan, kertenkelelere söz geçirme erkini yitirirsin, ama ölmekten iyidir bu. Öte yandan, bu uyarıma

karşın büyüyü sürdürürsen, o zaman da öbür kertenkeleyi

alır, kız kardeşinin öyküsünü dinlemesini ve sana anlatmasını söylersin."

Ağzı dikilmiş bir kertenkele nasıl olur da gördüklerini

anlatabilir? Konuşmasını engellemez mi dikili ağız?"

"Ağzının dikili oluşu, öyküsünü yabancılara anlatmasını

önler. Herkes kertenkelelerin konuşkan olduğunu bilir; her

yerde durup konuşur bu hayvanlar. Her neyse, önce başının

arkasına biraz bulamaç sürersin. Sonra da şakağına sürersin.

Ama dikkatli ol, alnının ortasına bulaşmasın bulamaç. Öğreniminin başlangıcında kertenkeleyi bi sicimle ortasından bağlayıp sağ omzuna asarsın. Böylece yitirmemiş ve incitmemiş

olursun kertenkeleyi. Ama ilerleyip de şeytan otunun gücüyle iyice tanıştıktan sonra kertenkeleler buyruklarını dinlemeyi öğrenirler, omzunda tünerler. Kertenkelenin başındaki bulamacı sağ şakağına sürdükten sonra iki elinin parmaklarını bulamaca sokarsın; önce şakaklarına, sonra da yüzünün iki

yanına sürmeye başlarsın. B ulamaç çabucak kurur; sen bikaç

kat sıvarsın yüzünü bulamaçla. Ama her kezinde önce kertenkelenin başına sürersin, sonra parmaklarını kullanırsın. Görmeye giden kertenkele, eninde sonunda döner ve yolculuğunu kız kardeşine anlatır. Kör kertenkele de dinlediklerini sana, seninle türdeş imişçesine, aktarır. Büyü bitince, kertenkeleyi yere bırakırsın gitsin diye. Ama nereye gittiğine bakmalısın. Ellerinle derin bi çukur açarsın; kullandığın her şeyi oraya gömersin."

Saat altı sularında don Juan kök özünü kabından sıyırıp

yassı bir şist parçasının üzerine koydu. Sarımtırak nişastamsı

bir görünümü vardı ve bir çay kaşığından azdı. Yarısını alıp

bir fincana koydu, üzerine sarımtırak bir su döktü. Fincanı

sallaya sallaya özün suda çözülmesini sağladı. Fincanı bana

uzatarak içmemi söyledi. Tatsız bir şeydi ama az bir acılık bıraktı ağzımda. Su çok sıcak olduğundan ağzım yanmıştı. B ir ara yürek vuruşlarım hızlandı, ama çok geçmeden gene gev

şedim.

Don Juan içinde bulamaç bulunan öbür kabı aldı. B ulamaç katılaşmışa benziyordu; parlak bir yüzeyi vardı. Parma

ğımı bastırmaya çalıştım kabuğuna; bunu gören don Juan fırlayarak geldi elimi çekti. Çok tedirgin olmuştu. Bunu yapmamın çok düşüncesizce bir hareket olduğunu, gerçekten öğrenmek istiyorsam dikkatsizlikten vazgeçmem gerektiğini söyledi. Bulamacı göstererek, onun bir erk olduğunu ve hiç kimse-

ÖÖRETİLER

nin onun ne tür bir erk olduğunu bilemeyeceğini anlattı; ancak insan olduğumuza göre bunu yapmadan edemediğimizi, ama hiç olmazsa ona yaraşan saygıyı göstermemiz gerektiğini belirtti. Yulaf unundan yapılmışa benziyordu karışım. Bu kıvamı bulması için epey nişasta olması gerekti içinde. Don

Juan, kertenkele torbalarını getirmemi istedi. Ağzı dikili kertenkeleyi çıkararak özenle bana verdi. Kertenkeleyi sol elime vermişti; parmağımla bir parça bulamaç alıp kertenkelenin

başına sürmemi söyleyerek, dediğini yaptım. Don Juan, şimdi de, kertenkeleyi kaba sokarak tüm gövdesini bulamaçlamamı istedi.

Sonra da kertenkeleyi kaptan çıkarmamı söyledi. Kabı

alıp, evinden pek uzak olmayan kayalık bir yere götürdü beni. B üyücek bir kayayı göstererek, o kaya sanki benim Datura bitkim imiş gibi, önünde durmamı, kertenkeleyi yüzüme doğru tutarak ona bilmek istediğim şeyi sormamı, gidip yanıtını bulması için ona yalvarmamı söyledi. Kendisini rahatsız ettiğim için kertenkeleden özür dilememi ve karşılığında bütün kertenkelelere karşı sevecence davranacağıma ilişkin

söz vermemi istedi. Sonra onu sol elimin, daha önce bir yara

açmış olduğu, yüzükparmağımla ortaparmağım arasında tutmamı; ve o kayanın çevresinde, daha önceleri şeytan otunu ikinci kez diktiğim zaman yaptığım gibi, dans ederek dolanmamı buyurdu. O zaman yaptığım her şeyi anımsayıp anımsamadığımı sordu. Ben de anımsadığımı söyledim. Her şeyi tıpkısı tıpkısına yinelemeliymişim; eğer anımsayamazsam,

her şey zihnimde apaçık olana dek beklemeliymişim. İyice

düşünmeden çabucak yapıverirsem bunları, sonumun kötü

olacağını büyük bir ciddiyetle açıkladı. En son iş de ağzı dikili kertenkeleyi yere bırakmak ve ne yöne gittiğine bakmakmış. Bu deneyimin sonucunu böyle anlayabilirmişim; çünkü insanın dikkatini dağıtır da sıvışıverirmiş bu kertenkeleler.

Henüz hava kararmamıştı. Don Juan göğe baktı. "Seni

yalnız bırakacağım," dedi ve yürüyüp gitti.

B ütün anlattıklarını uyguladım ve kertenkeleyi yere bıraktım. Kertenkele, bıraktığım yerde hareketsiz duruyordu.

Sonra bana baktı ve doğudaki kayalıklara doğru seğirterek

kayboldu gitti.

Kayanın dibine oturdum bitkime bakarcasına. Derin bir

tasa sarmıştı benliğimi. Ağzı dikili kertenkeleyi düşündüm.

Onun bu yabansı yolculuğunu, gitmeden önce bana öyle bakışını düşündüm. Korkutucu, tedirgin edici düşüncelerdi bunlar. Kendimi kertenkelenin yerine koyuyor, bir başka yabansı yolculuğa çıkıyordum. Ola ki benim yazgım, salt, görmekti;

o anda gördüğümü hiçbir zaman anlatamayacağımı sezmiştim. Artık iyice kararmıştı hava. Önümüzdeki kayaları zor se

çebiliyordum. Don Juan ' ın sözlerini anımsadım: "Gün ışı

ğı-iki dünya arasındaki o yarık! "

Uzunca bir duraksamadan sonra yapmam gereken şeyleri yapmaya başladım. Bulamaç, yulaf unundan yapılmış gibi görünüyorsa da, dokununca, başka bir kıvamdaydı. Çok ince

ve soğuk bir krem gibiydi. Tuhaf, keskin bir kokusu vardı.

Değdiği yerde bir serinlik bırakıyor, hemen kuruyuveriyordu.

Ş akaklarımı on bir kez ovaladım. Herhangi bir etkisini hissetmedim. Sezgi ya da duygularımdaki en küçük değişiklikleri bile dikkatle izlemeye çalışıyordum, ama ne beklediğimi ben

de bilmiyordum. Gerçekten bu duyumsamamın niteliğini

kavrayamıyor, ipuçları arayıp duruyordum.

Ş akaklarımdaki bulamaç kurumuş, pul pul soyulmaya

başlamıştı. Biraz daha sürmeye başlıyordum ki, baktım Japonlar gibi topuklarımın üzerinde oturmuşum. Hem de uzun bir süreden beri durumumu değiştinneden. Yerdeki tümsek

duvarımsı bir şeyin üzerinde oturmakta olduğumun farkına

varmam için epey zaman geçmişti. Bunun tuğladan yapılmış

olduğunu sanmıştım, ama inceleyince, taştan olduğunu gördüm.

B u geçiş iyice sarsmıştı beni. Öyle ansızın olmuştu ki, izleyebilmem olanaksızdı. B ir düşteymişim gibi, gördüklerimin öğelerini dağınık biçimde algılayabiliyordum. Ne var ki, bütünü oluşturan parçalar değişmiyordu. Öylece kalıyorlardı;

onları yakalayıp teker teker inceleyebiliyordum. Peyote yuttuğum zamanlar olduğu gibi çok açık ve gerçek bir biçimde

ÖGRETİLER

değildi gördüklerim. Biraz sisli, okşayıcı, süslü bir nitelikleri

vardı. Kalkıp kalkamayacağımı bilemiyordum; derken, baktım, bir başka yerdeyim. B ir merdivenin başında duruyordum; H. de, bir kız arkadaşım, alt yanda duruyor. Ateşli gözlerle bakmakta. Delice bir parıltı var gözlerinde. Çığlığımsı bir kahkaha attı. Korkmuştum. H. merdivenden çıkmaya başladı. Saklanmak için kaçmak istedim; çünkü "bir zamanlar gene sapıtmıştı." Bu düşünce gelmişti aklıma. B ir sütunun arkasına saklandım, beni görmeden geçti ordan. "Şimdi de uzun bir yolculuğa çıkıyor" düşüncesi geldi aklıma bu kez.

Anımsadığım son düşünce de şuydu: "Her sapıtışında önce

böyle güler. "

B irden sahne iyice belirginleşti; düşe benzer yanı yoktu

artık. Olağan bir sahneydi gördüğüm, ama pencere camının

ardından izliyordum onu sanki. Sütunlardan birine dokunayım dedimse de hareket edemediğimi anladım. Gene de, sahneyi dilediğim kadar izleyebileceğimi bilmekteydim. Olanların içindeydim ama onlardan bir parça değildim.

Ussal düşünceler ve tezler üşüştü başıma. Kanımca ola

ğan ve ayık bir bilinçlilik durumundaydım. Her öğe, benim

olağan süreçlerimde olduğu gibiydi. Gene de bunun olağan

bir durum olmadığını biliyordum.

Sahne birden değişiverdi. Gece vaktiydi. B ir binanın girişindeydim. B inanın içindeki karanlık, bir önceki sahnede havanın güneşli, açık ve güzel olduğunu anımsattı bana. Ama

o zaman bana öyle doğal gözükmüştü ki, farkına bile varmamıştım. Şu anda gördüklerimi inceledikçe, genç bir adamın sırtındaki torbayla bir odadan

çıkmakta olduğunu bulguladım. B irkaç kez görmüştüm bu kimseyi, ama tanımıyordum.

Yanımdan geçip merdivenlerden indi. O sırada kuruntularımı,

ussal ikilemlerimi unutmuştum. "Kim bu herif?" diye düşündüm. "Ne diye görüyorum onu?"

Sahne gene değişti; şimdi de o adamı, kitapları bozarken,

kimi yapraklarını kesip yapıştırırken, kimi işaretleri silerken

falan görüyordum. Sonra baktım, kitapları düzgün bir biçimde bir sandığa yerleştirmekte ... Üst üste konulmuş birkaç san-

dık vardı. Burası, adamın odası falan değil, bir ambardı. Başka imgeler takıldı kafama, ama pek belirgin değildi bunlar.

Sahne bulandı, başım dönmeye başladı. Don Juan omzumu

sarsarak uyandırdı beni. Kalkmama yardım etti. B irlikte evinin yolunu tuttuk. Bulamacı şakaklarıma sürmemle uyanmam arasında üç buçuk saat geçmişti. Ancak gördüklerim on dakika içine sığmıştı. Oldukça iyi hissediyordum kendimi. Yalnızca açtım ve uyumak istiyordum.

2 1 Nisan 1 963 , Pazar

Don Juan dün gece bu son deneyimlerimi anlatmamı istemişti; ama konuşamayacak denli uykum vardı. Düşüncelerimi toparlayamıyordum. Bugün, uyanır uyanmaz, gene istedi anlatmamı.

Anlattıklarım bitince, "Bu H. adlı kızın sapıtmış olduğunu kim söyledi sana?" diye sordu.

"Kimse söylemedi. Yalnızca aklıma gelen düşüncelerden

biriydi bu."

"Bunları kendi düşüncelerin sanıyorsun değil mi?"

B unların kendi düşüncelerim olduğunu, ancak H. ' nın

hastalığını nereden çıkardığımı anlayamadığımı söyledim.

Tuhaf düşüncelerdi bunlar. Öyle, yoktan gelivermişlerdi aklıma. Don Juan yüzüme bakarak şöyle bir süzdü beni. Dediklerime inanıp inanmadığını sordum; o da gülerek hareketlerimde dikkatsizliğin zaten benim huyum olduğunu söyledi.

"Ne yanlışlık yaptım, don Juan?"

"Kertenkeleleri dinlemen gerekirdi."

"Nasıl dinleyecektim?"

"Omzundaki küçük kertenkele, kız kardeşinin gördüğü

şeylerin hepsini anlatıyordu sana. Sana sesleniyordu. Her şeyi anlatıyordu sana, ama senin dinlediğin falan yoktu. Kertenkelenin sözlerini kendi düşüncelerin sandın."

"Ama benim kendi düşüncelerimdi onlar, don Juan ! "

"Değildi. B üyünün içyüzü böyledir işte. Dinlemek gerekir bu görünen şeyleri, onlara bakıp izlemek yerine. Aynısı bana da olmuştu. Tam seni uyaracaktım ki, velinimetimin beni bu konuda uyarmadığını anımsadım. "

"Senin deneyimin de benimki gibi m i olmuştu, don Juan?"

"Hayır. Benimkisi cehennem yolculuğuna benzemişti.

Az kalsın ölüyordum. "

"Nasıl olmuştu?"

"Belki beğenmemişti şeytan otu beni; belki de sormak istediğim şey yeterince açık değildi kafamda! Senin dünkü sorundaki gibi. Kitaplara ilişkin soruyu sorduğunda, ola ki o kızı geçirmiştin aklından."

"Anımsamıyorum. "

"Hiç yanılmaz kertenkeleler; aklından geçirdiğin her şeyi soru sanırlar. Kertenkele dönüp sana H. 'yla ilgili, kimsenin anlayamayacağı şeyler anlattı. Sen bile anlayamazsın; çünkü

aklından neler geçirdiğini bilmezsin ki! "

"Ya gördüğüm öbür şey?"

"O soruyu sorduğunda, düşüncelerin dinginmiş demek.

İşte bu büyü öyle yapılır; açık, dingin bi zihinle."

"Yani o kızla ilgili gördüklerimi önemsememem mi gerekir?"

"Nasıl önemsersin ki? Kertenkcleciğin hangi soruları yanıtladığını bilmeden?"

"Yalnızca bir soru sorulduğunda kertenkele daha açık

olarak mı yanıtlar?"

"Evet, öyle. Tek bi düşünceyi sürekli olarak tutabilirsen

aklında .. . "

"Ama o tek düşünce yalın bir düşünce değilse, ne yaparsın o zaman, don Juan?"

"Düşünceyi değiştirmeden sürdürebilirsen, başka şeylere

atlamazsan, o zaman açıkça anlar kertenkelecikler seni; sen

de onların yanıtlarını açıkça anlarsın."

"Görülen şeyler sürdüğü sırada kertenkelelere daha başka sorular da sorulabilir mi?"

"Hayır. Kertenkelenin anlattıklarına bakmak içindir bu

görülen şeyler. Onun için, bakılacak değil de dinlenecek şeylerdir bu görüntüler, demiştim sana. Kişisel olmayan konuları ele almanı o nedenle söylemiştim sana. Genellikle, soru, insanlarla ilgiliyse onlara dokunmak, onlarla konuşmak özlemin öylesine güçlü olur ki, kertenkele susar ve büyü bozulur.

Seni kişisel olarak ilgilendiren şeyleri görmeye çalışmadan

önce şu anda öğrendiklerinden çok daha fazlasını bilmen gerekecektir. Gelecek kez daha dikkatle dinle. Kertenkeleler, eminim, sana çok, pek çok şey anlatmışlardır; ne var, sen dinlemi yordun."

19 Nisan 1 963 , Cuma

"Bulamaç yapmak için öğüttüğüm şeyler nelerdir, don Juan?

"Şeytan otu tohumlarıyla, tohumlarla yaşayan kimi buğday bitçikleri. Her birinden birer avuç .. . " Ne kadar konulaca

ğını belirtmek için sağ avucunu gösterdi.

Bunlardan birini tek başına alırsak ne olur, diye sordum.

O da, böyle bir şeyin şeytan otuyla kertenkelelere karşı çıkmak olacağını anlattı. "Aman karşına alma kertenkeleleri,"

diye ekledi, "O zaman, ertesi günü akşam geç vakitte bitkinin

bulunduğu yere gitmen gerekir. Bütün kertenkelelere seslenip

sana yardım eden iki kertenkelenin ortaya çıkınalarını dilersin. Her yanı ararsın ortal ık iyice kararana dek. Onları bulamazsan, ertesi akşam sil

baştan ararsın. Yeterince güçlüysen ikisini de bulursun. O zaman hemen yersin onları, hemen oracıkta. B ilinmezi görme yetisine kavuşursun böylece, hem de sürekli olarak. Bu büyüyü yapmak için kertenkele falan yakalaman gerekmeyecek bi daha. Ondan sonra, yaşamlarını senin içinde sürdürürler."

ÖGRETİLER

"Yalnızca bir tanesini bulursan ne olur?"

"Yalnızca bi tanesini bulursan, oradan ayrılırken bırakırsın onu. İlk gün bulursan onu, nasıl olsa öbürünü de yarın yakalarım deyip, sakın götürme yanında! Aranızdaki dostluğu bozar bu hareket."

"Ya hiç bulamazsam onları?"

"En iyisi de budur zaten senin için. Her büyü yapışında

iki kertenkele yakalaman gerektiğini gösterir bu; bi de senin

bağımsızlığını belirtir."

"Nasıl bağımsız yani?"

"Şeytan otuna köle olmuyorsun demektir bu. Kertenkeleler senin içinde yaşasalardı, şeytan otu bırakmazdı yakanı hiçbi zaman."

"E, kötü mü yani bu?"

"Elbette kötüdür. Senin başka her şeyle olan ilişkini kopartır. Yaşamın boyunca onu dost olarak yetiştirmen, ona bakman gerekir. Öyle avucunun içine alır seni. Onun egemenliği altında tek bi yol kalır sana; o da onun yoludur."

"Ya ölmüşlerse bu kertenkeleler?"

"Birini ya da her ikisini ölü olarak bulursan, bi süre büyü yapmaman gerekir. B i süre uzak durursun.

"Başka diyecek bi şey kalmadı. Kuralları anlattım sana.

Bu büyüyü kendi başına her uygulayışında, bitkinin önünde

oturduğun zaman sana öğrettiğim bütün şeyleri dikkatlice yaparsın. B i şey daha var. Büyü tamamlanana dek yemek içmek yok."

6

Daıura kökünün ikinci bölürnünü hazırlamadaki yeni bir yöntem i
öğretecekti şimdi don Juan bana. Bu iki öğreti arasında geçen s üre içinde

don Juan yalnızca bi tkimin nasıl gel iştiğini

sorm akl a yetinmi şti.

27 Haziran 1 963 , Perşembe

Don Juan , "Şeytan otunun yoluna bütünüyle girmeden önce,

onu sınamakta büyük yarar vardır," dedi.

"Nasıl olur bu sınama, don Juan?"

"Kertenkelelerle bi başka büyü daha yapman gerekir.

Kertenkelelere bi soru daha sormak için gereken tüm öğelere

sahipsin; bu kez benim yardın1ırrı olmadan .. . "

"Bu büyüyü yapmam çok mu gerekli , don Juan?"

ÖGRETİLER

1 3 3

"Şeytan otunun sana karşı beslediği duyguları öğrenmek

için en iyi yöntem budur. O boyuna sınar durur seni; sen ne

diye sınamayasın onu? Bu yolculuğun herhangi bi noktasında şu ya da bu nedenle artık ilerlemek istemezsen, durursun; bırakıverirsin o yolu."

29 I-laziran 1 963 , Cumartesi

Şeytan otu konusunu attıın gene ortaya. Don Juan 'ın bu konuyu derinlemesine anlatmasını istiyordum, ama beni büyü işlerine sokmadan .. .

Konuşınaya başlatmak için, "İkinci bölüm salt önbili

amacıyla kullanılır, değil mi, don Juan?" diye sordum.

"Sal t önbili amacıyla değil. Kertenkele büyüsü ikinci bölümün yardımıyla öğrenilir; böylece şeytan otu da sınanmış

olur. Ama gerçek şu ki, ikinci bölüm başka amaçlarla kullanılır. Kertenkele büyüsü yalnızca başlangıcıdır işin."

"Peki, başka nasıl kullanılır, don Juan?"

Yanıt vermedi. Konuyu değiştirerek kendi bitkimin çevresindeki Datura bitkilerinin ne büyüklükte olduğunu sordu.

Don Juan, "Erkeğinin nasıl ayırt edileceğini öğretmiştiın

sana," dedi. "Şimdi bitkilerine git ve ikisinden de getir bana.

Önce eski bitkine gidip yağnıurun açtığı su yoluna dikkatlice

bak. Yağmurun tohuınları epey ötelere sürüklemiş olması ge·rek. Yağmur suyunun akışıyla oluşan yarıklara (zanjitas) bakarak akış yönünü bul. Sonra kendi bitkine en uzak olan bitkiyi belirle. Arada yetişen tün1 şeytan otu bitkileri senindir.

Sonra, bunlar tohumlanınca, her bitkiden çıkan su yolunu izleyerek, bu yolun üzerindeki bitkilerden kendi bölgeni genişletebilirsin."

B ir kesme aleti yapmak için ayrıntılı bilgiler verdi. Kökün kesilmesi şu biçimde yapılmalıymış: önce keseceğim bitkiyi seçmeli ve kökün sapla birleştiği yerin çevresindeki toprağı açmalıymışım. Sonra, kökü dikerken ettiğini dansın tıp-

kısmı yapmalıymışıın. Ardından, sapı kesip kökü toprakta bırakınalıymışım. Son olarak da, kökün çevresini kırk santimetre kadar kazmalıymışım. Bunları yaparken hiç konuşmamam ve duygularımı açığa vurmaman gerekirmiş.

"İki bez parçasıyla gidersin bu işe," dedi. "Yere serer, bitkileri üzerlerine koyarsın . Sonra bitkileri keserek demetler yaparsın. Sırasını kendin belirlersin; ama hangi sırayla gitti

ğini unutma sakın! Çok önemlidir bu. İşin bitince bitkileri hemen bana getir."

6 Temmuz 1 963 , Cumartesi

1 Temmuz Pazartesi günü don Juan'ın istediği Daıura bitkilerini kestim. Kimse beni görmesin diye bitkilerin çevresinde dansımı yapmak için havanın kararmasını bekledim. İçimde

bir korku vardı. Birisi bu tuhaf hareketlerimi gözetliyormuş

gibi geliyordu bana. Daha önce biri erkek biri dişi olduğunu

sandığım iki bitkiyi seçmiştim. Her ikisinin köklerini kırk

santimetre kadar kesmem gerekiyordu. Bir tahta çubukla o

derinliğe ulaşana kadar kazmak kolay iş değildi. Saatlerce

uğraştım. Kazma işini bitirdiğimde her yer karanlıktı. Ancak

el fenerimi kullanarak kesebildim kökleri. Birisinin beni gö -

zetlediği korkusu, çalıların arasında ışığı görecekleri korkusu

yanında hiç kalmıştı.

İki Temmuz Salı günü bitkileri don Juan' ın evine götürdüm. Don Juan, bohçaları açarak içindekileri inceledi. Kendi bitkisinin tohumlarından da

vereceğini söyledi. Önüme bir

havan sürerek bir kavanozun içindeki topaklaşmış kuru tohumları havanın içine boşalttı. Bunlar buğday bitlerince yennüş tohumlarmış. Tohun1lann arasında yığınla bu küçücük yeşil-siyah böceklerden vardı. Bunlar ayrı bir tür bitçikmiş;

onları çıkarıp başka bir kavanoza koymalıymışız. Elime üçte

biri aynı bitçiklerle dolu başka bir kavanoz tutuşturdu. Böcekler kaçmasın diye bir kağıt tıkılmıştı kavanozun içine.

ÖGRETİLER

"Öbür kez kendi bitkindeki böcekleri kullanman gerekecek," dedi don Juan. "Üzerlerinde küçük delikler bulunan tohum zarlarını yararsın; bit doludur bunların içleri. Tohum zarlarını açarak içindekileri bi kavanoza sıyırırsın. B i avuç dolusu böcek toplayıp ayrı bi kavanoza koyarsın. Hırpalamaktan çekinme onları. Saygılı olayım, incitmeyim diye falan düşünme. Böceklerin yemiş olduğu topaklanmış tohumlardan bi avuç, böcek tozundan da bi avuç ayırır, kalanları bitkine göre şu yanda bi yere (parmağıyla güneydoğuyu gösteriyordu) gömersin. Sonra da sağlam, kuru tohumları toplayıp ayrı bi

yerde saklarsın. İstediğin kadar toplayabilirsin. Her zaman

kullanılabilir bunlar. Tohumları tohum zarlarından orada çıkarırsan iyi olur; o zaman her şeyi birden gömmüş olursun."

Don Juan, önce topaklanmış tohumları; sonra bitçikleri,

en sonra da sağlam, kuru tohumları dövmemi söyledi.

Hepsi ince bir toz haline geldiğinde, don Juan, kesip boh

çaladığım Datura parçalarını aldı. Erkek kökü ayırıp özenle

bir beze sardı. Kalanını bana vererek hepsini ufak parçalara

dilmemi ve iyice ezerek çıkan suyu, damlasını yitirmeden, bir

kaba biriktirmemi söyledi. Bohçaya koyduğum sıraya göre

ezmem gerekiyormuş bunları.

Dediklerini yapınca, bu kez kaptakilerin üzerine bir fincan kaynar su dökmemi; sonra da iki fincan su daha eklememi söyledi. Üzeri cilalı bir kemik verdi ve kaptakileri bununla karıştırmamı istedi. Kaptaki lapayı iyice karıştırdıktan sonra ateşe koydum. O zaman da, artık kökü hazırlayabileceğimizi söyledi; erkek kök kesilemeyeceğinden onu büyük havanda ezmek gerekiyordu. Arka bahçeye gittik. O, havanı hazır etti, ben

de daha önceki gibi başladım kökü dövmeye. Kökü suya yatırıp gecelemeye bıraktık. Eve girdik.

Don Juan kalkınca ben de uyandım. Hava, güneşli, pırıl

pırıldı. Kuru, sıcak bir gün başlıyordu. Don Juan gene, şeytan

otunun beni beğendiğine emin olduğunu söyledi.

Gene kökü işlemeye başladık. Akşama doğru kabın dibinde sarımtırak özden epey birikmişti. Don Juan üstteki su-

yu boşalttı. Tam bu iş bitti diyordum ki, o, kabı gene kaynar

suyla doldurdu.

Lapa kabını çatının altından alıp geldi. Lapa kaskatı kesilmişe benziyordu. Kabı eve götürüp özenle yere koydu. Yere oturdu. Sonra anlattı.

"Velinimetim, bitkinin domuz yağıyla karıştırılabileceğini söylerdi. Sen de öyle yapacaksın. Velinimetim domuz ya

ğını benim adıma kendisi çıkarırdı; demiştim ya, bi türlü sevememiştim bu bitkiyi-yıldızlarımız barışmamıştı hiç. Velinimetim onun edkine sahip olmak isteyenlerin en iyi sonuçları, bitkiyi yaban domuzunun yağıyla karıştırarak alabileceklerini söylerdi. En iyisi de bağırsak yağıymış. Ama, istediğini seç. Kim bilir! B akarsın, şeytan otu dostun olur çıkar senin. O zaman, velinimetirnin bana önerdiği gibi, ben de sana bi yaban domuzu avlamanı, bağırsaklarının yağını (sebo de

tripa) çıkarn1anı öneririm. Eskiden, herkesin şeytan otu tutkunu olduğu zamanlarda brujolar yaban domuzlarından yağ

çıkarmak için özel avlar düzenlerlerdi. En iri, en güçlü erkek

yaban domuzlarını ararlardı. Yaban domuzlarının kendilerine

özgü büyüleri vardır; barnbaşka bi erk geçer bunlardan insana. İnanılmaz bi erk ! O günlerde bile .. . Ama böylesi bi erke rastlanmıyor artık! Çok bildiğim bi konu değil zaten. İyi bilene de rastlamış değiliın. Ola ki bitki kendisi anlatır sana bütün bunları. "

Don Juan bir avuç dolusu domuz yağını ölçüp, içinde

kuru lapanın bulunduğu kaba boca etti; sonra eline bulaşmış

olan yağı kabın kenarından içine doğru sıyırdı. Kaptakileri,

yedire yedire, pürtüksüz bir kıvama gelene dek karıştırmamı

söyledi.

Karışımı üç saat kadar çırptım. Don Juan ara sıra kabın içine bakıyor, daha dolmadığını söylüyordu. Sonunda tamam olduğunu söyledi. Çırpılırken içine karışan havayla açık gri bir renk almış, macunlaşmıştı bulamaç. Çatıdaki öbür kabın yanına astı bunu da. Yarma kadar orada bırakacağını, ikinci bölümün iki günde hazırlandığını söyledi. Bu süre boyunca bir şey yememem gerekiyormuş. Su içebilirmişim ama ye-

ÖGRETİLER

mek yiyemezmişim.

Ertesi gün, 4 Temmuz Perşembe günü, don Juan kökü üç

kez süzdürttü bana. Kaptaki suyu son döküşümde hava kararmaktaydı. Sahanlıkta oturduk. İki kabı önüne yerleştirdi. Kök özü bir çay kaşığı kadardı; beyazımsı bir nişastaya benziyordu. Bunu bir fincana koyup üstünü suyla doldurdu. Fincanı eliyle çevire çevire salladı. İçindeki öz suyla iyice karışınca

fincanı bana uzattı. Hepsini içmemi söyledi. Fincandakini bir

dikişte içip, fincanı yere bıraktım. Bırakmamla arkaya yıkılıvermem bir oldu. Yüreğim güm güm atıyordu. Soluk alamıyordum. Don Juan, sakin sakin, üstümdekilerin hepsini çıkarmamı buyurdu. Nedenini sordum; macunun bedenime sürülmesi gerekiyormuş. Duraksadım. Soyunayıın mı, diye dü

şündüm. Don Juan elimi çabuk tutmamı, bunun savsaklama

zamanı olmadığını söyledi. Çırılçıplak soyundum.

Kemik çubuğunu alarak macuna batırdı, iki yatay çizgi

çekti. Kabın içindeki özü üç eşit parçaya ayırdı. Sonra üst çizginin ortasından başlayarak ilk iki çizgiye dik olarak bir dü

şey çizgi çekti. Macun beş parçaya bölünmüştü. Sağ alttaki

bölümü göstererek bunu sağ ayağıma, onun üzerindekini sol

bacağıma sürmemi söyledi. En alttaki parça sağ bacağın1a,

dip soldaki parça da sağ ayağıma sürülecekmiş. Sol ayağıma

süreceğim bölümü ayağımın tabanına iyice yedirmeliymişim.

Sonra da don Juan'ın kılavuzluğunda macunu sol bacağımın

iç yanına ve cinsel organlarıma sürdüm. Oradan aşağı uzanarak sağ bacağımın iç yanını tamamen macunladım. Sağ aya

ğımın tabanını da macunlayınca bu iş bitti.

Don Juan'ın söylediklerini olduğu gibi yapmıştım. Ma-·

cunu sürmem bitince şöyle bir doğruldum. Macunun kokusu

burun deliklerimden girer girmez boğulur gibi olmuştum.

Çok keskin bir kokuydu bu. Bilmem ne gazı gibi .. . Ağzımla

soluk almaya çalışarak don Juan'la konuşmak istedim. Ne gezer? ..

Don Juan bakıp duruyordu. Bir adım attım ona doğnı.

Lastikleşmiş gibiydi ayaklarım, hem de upuzun, çok uzun olmuşlardı. Bir adım daha attım. Dizkapaklarım atletlerin sırık-

lan gibi yaylanıyor, sallanıyor ve titriyordu. Az daha ilerledin1. Tüın bedenimin hareketleri yavaş ve sendelercesineydi.

Aşağıya baktın1; ta aşağılarda oturan don Juan'ı gördüm. Kazandığım hızla bir adım daha atıyordum; bu da beni daha esnek ve titrek bir duruma sokuyordu. İşte o sırada yükseldim.

Yere bir daha indiğimi anımsıyorum. İki ayağımla yere vurarak geriye zıpladıın. Sırtüstü kayıp gittim. Üst yanda kararan gökyüzünü görüyordum, bulutlar yanımdan geçiyorlardı.

Aşağıya bakabilmek için silkindim. Kara kara dağlar uzanıyordu alt yanda. Şaşılası bir hızla gidiyordum. Kollarım hareketsiz iki yanıma uzanmış duruyordu. Başımla yönetiyordum kendimi. Başımı arkaya bükersem dikey daireler çiziyordum.

Yön değiştiınek için başımı sağa sola çeviriyordum. O ana

dek böylesi bir bağımsızlık ve hafiflik tatmamıştım. Havanın

görkemli karanlığı içimi üzünçle, belki de özlemle dolduruyordu. Sanki kendi yerimi bulmuş gibiydim: gecenin karanlı

ğı.. . Çevreye bakayım dedim; ancak gecenin durgunluğundan

başka bir şeyi algılayamıyordum. Bu da öylesine erk vericiy-

d. 1 k''1' .

Birden aşağıya inme zamanının geldiğini anladım; uymam gereken bir buyruk almıştım sanki. Yan yan hareketlerle bir yaprak gibi yere indim. Bu tür hareketler başımı döndürmüştü. Ağır ağır ve silkine silkine, makarayla indiriliyormuşum gibi hareketler .. . İçime bir karanlık çöktü. O karanlı

ğın içine asılıp kalmıştım sanki.

Anımsadığım öbür şey, uyanışımdı. Kendi yatak odamda

yatmaktaydım. Kalkıp yatakta oturdum. Odamın imgesi yok

oldu. Kalktım. Çırılçıplaktım ! Ayakta durmak hasta ediyordu

beni gene.

Kimi yerleri tanın1ıştım. Don Juan ' ın evinden yüzlerce

metre ötede, onun Datura bitkilerine yakın bir yerdeydim.

B irden dank etti kafama; don Juan ' ın evine kadar çıplak olarak gitmek zorundaydıın. Giysisiz kalmak büyük bir psikolojik tedirginlik vermişti bana; ama yapabileceğim bir şey yoktu bu sorunu çözmek için. İnce dallardan kendime bir etek yapayın1 dedimse de bu düşüncemi pek beğenmedim. Üstelik az

ÖGRETİLER

sonra gün ağaracaktı. Tedirginliğimi, bulantımı falan unutup

eve doğru yola koyuldum. Görülmek korkusu kaplamıştı içimi. Gözlerim insan, köpek arıyordu. Koşmayı denedim. Ne var ki, ufak sivri taşlar ayaklarıma batıyordu. Yavaş yavaş yürüdüm. Hava iyice aydınlanmıştı. Baktım, yolda birisi bana doğru gelmekte. Hemen çalıların arkasına saklandım. Öyle

uygunsuz bir durumdaydım ki ! Az önce uçmanın o inanılmaz

tadını duyuyor; şimdi de, çıplaklığımdan utana sıkıla, kendimi saklamaya çabalıyordum. Yola fırlayıp uzaklaşmak istedim. Adam irkilip yanından çıplak bir adamıı koşarak geçti

ğini anlayana kadar ben çoktan uzaklaşmış olurdum. Bütün

bunlar aklımdan geçiyor, ama kımıldamayı h ile göze alamıyordum.

Yaklaşmakta olan adam tam yanı mdan geçerken, duruverdi. Adımın çağrıldığını işittim. Don J uan 'dı bu, giysilerimi getirmişti. Ben giyinirken o da gül üyordu; öyle yüksek sesle gülmekteydi ki, ben de gülmeye başladım.

Aynı gün, 5 Temmuz Cuma günü akşama doğru don Juan, deneyimi mi ayrıntılı olarak anl atmamı istedi. Ben ele elimden geldi ğince hepsini anlattım.

"Şeytan otunun ikinci bölümü uçmakta kul l anılır," ded i

don J uan, ben sözümü bitirince. ":rv1erhem tek başına yetmez

buna. Yönlendiren ve bilgeliği sağlayan öğenin kök olduğunu söylerdi vel inimetim; uçurtan da merhemmiş. Bilgin arttıkça, sık sık uçunca, her şeyi büyük bi açıklıkla görmeye başlarsın. İstediğin yere uçarsın yüzlerce kilometre ötedeki;

oralarda ne var ne yok, görürsün. Çok uzaklardaki düşmanlarını vurur öldürürsün. Şeytan otu, onu daha yakından tanıdık

ça, böyle şeylerin nasıl yapılacağını öğretecektir sana. Örne

ğin, nasıl yön değiştirileceğini öğretmiş bile sana. Aynı bi

çimde, aklına hayal ine gelmeyen şeyleri de öğretecektir."

"Nasıl şeyler don Juan?"

"Bilemem. Herkes farklıdır. Velinimetim, bana, neler öğrendiğini anlatmazdı hiç. Yalnızca ne yapmam gerektiğini söylerdi; neler gördüğünü anlatmazdı hiç. Bunlar yalnız o

kimseye aittir."

"Ben anlatıyorum ama bütün gördüklerimi sana, don

Juan! "

"Şimdi anlatıyorsun. İlerde anlatmayacaksın. Şeytan otunu öbür alışında, hazırlığı kendi bitkilerinle tek başına yapacaksın. Bunu unutma ! Bu kez beniınkilerin yanına geldim; çünkü oraya ineceğini biliyordum."

Başkaca bir şey demedi; uyuyakalmışım. Akşamleyin

uyandığımda, dinçleşmiştim. Her yanımdan bir tür fiziki diyebileceğim bir kıvanç, erinç fışkırmaktaydı. Mutluydum, doyumsamıştım.

Don Juan, "Beğendin mi dün geceyi, yoksa ürktün mü?"

diye sordu.

Gerçekten görkemli bir gece geçirdiğimi söyledim.

"Ya baş ağrın? Kötü müydü?" diye sordu.

"Başımın ağrısı da öbür duyguların1 gibi dayanılmaz bi

çimdeydi. Yaşamımda çekmedim öylesine ağrılar," dedim.

"Şeytan otunun erkini yeniden tatmanı engelleyecek kadar mı?"

"Bilemiyorum. Şu anda istemem; sonra, belki .. . Hiç bilemiyorum, don Juan?"

Ona sormak istediğim bir soru vardı. Kaçamak yanıtlar

vereceğini biliyordum; o yüzden konuyu onun açmasını bekledim . B ütün gün bekledikten sonra, akşam üzeri oradan ayrılmadan önce, sormak zorunda kaldım.

"Gerçekten uçtum mu ben, don Juan?"

"Kendin söyledin ya uçtuğunu ! Di mi?"

"Evet, don Juan, söyledim; ama bedenimle mi uçtum yani? Bir kuş gibi yerden havalanarak? .. "

"Yanıtlayamayacağım sorular sormakta ne ustasın ya!

Uçtun. Uçmak için alınır şeytan otunun ikinci bölümü zaten.

Bikaç kez daha aldıktan sonra, gör bak, nasıl kusursuz uçuşlar yapacaksın! Kolay şey mi? Şeytan otunun ikinci bölümünün yardımıyla insan uçar. B aşka ne diyeyim sana! Sorduğun

ÖGRETİLER

1 4 ı

soru çok anlamsız! Kuşlar kuş gibi, şeytan otunu kullanan insanlar da işte böyle uçarlar (el enyerhado vuela as[)".

"Kuşların uçtuğu gibi mi? (As[como fos pajaros ?)".

"Hayır, otu almış insanların uçtuğu gibi (No, as[como

fos enyerhados)?"

"Öyleyse, gerçekten uçmadım ben, don Juan. Düşsel bir

uçuş yaptım; salt zihnimde ... Bedenim nerdeydi?"

"Çalılığın arda," diye yanıtladı sertçe; ama kendini tutamayıp bir kahkaha kopardı. "Şu her şeye yalnız tek yandan bakma huyun yok mu senin ! Bi insanın uçabileceğine inanmazsın; oysa hrı�jolar göz açıp kapayıncaya dek binlerce kilometre ötelere gidebilirler, orada ne olup bitmektedir, görürler. Çok uzaklardaki düşmanlarına öldürücü vuruşlar çakabilirler. E, şimdi uçuyor mu, uçmuyor mu?"

"Bak, don Juan, senle ben ayrı biçimlerde düşünüyoruz.

Diyelim ki, öğrenci arkadaşlarımdan biri ben şeytan otunu

alırken burda benimle birlikteydi; o zaman beni uçarken görmüş olur muydu'?"

"Gene başladın, eğer şöyle olsaydı, eğer böyle olsaydı

sorularına .. . Bu şekildeki konuşmaların bi yararı olmaz ki!

Eğer arkadaşın ya da bi başkası, şeytan otunun ikinci bölümünü alsaydı, o da uçardı . Ama salt bakmakla kalsaydı sana, seni uçarken görürdü; belki de görmezdi. Adamına göre deği

şir bu. "

"Ama demem ş u ki, don Juan, yani sen ve ben bir kuşa

bakarsak, o kuşun uçtuğunu görürsek, o kuşun uçtuğunda birleşiriz. Ne var ki, iki arkadaşım beni dün gece uçtuğum gibi görselerdi, uçtuğumda birleşirler miydi?"

"Belki de birleşirlerdi. Sen kuşlar uçar diyorsun, çünkü

onları uçarken görmüşsündür. Kuşların uçması olağan bi şeydir. Ama kuşların yaptıkları başka şeyler üzerinde birleşmeyebilirsiniz; çünkü o şeyleri yaparken görmemişsinizdir kuşları. Arkadaşların şeytan otuyla uçulabildiğini bilselerdi, o zaman onlar da insan uçar derlerdi. "

"Yani, don Juan, benim söylemek istediğim şey ş u : ken-

diıni kalın zincirlerle bir kayaya bağlasaydım, gene de uçmuş

olurdum. Çünkü bedeniınle bir ilintisi yok bu uçuşun. Değil

' ? "

mı .

Don Juan şaşkınlıkla baktı bana. "Kendini kayaya bağlarsan," dedi, "korkanın, kaya zincir ne varsa kucaklar, öyle uçarsın."

7

Dumanın karışımına giren maddeleri toplamak, hazırlamak

bütün yılı kapsayan bir süreçti. Birinci yıl don Juan bu süreci

öğretti. 1 962 yılının Aralık ayında, yani ikinci yılın başında,

yeni bir dönem başlarken, don Juan, yalnızca kılavuzluk yaptı; hammaddeleri kendim topladım, kendim hazırladım, ve ertesi yıla kadar bekletmek için bir yere kaldırdım.

1 963 yılının Aralık ayında üçüncü dönem başlıyordu. O

zaman don Juan bir yıl önce toplayıp kurutarak hazırladığım

maddeleri nasıl karıştıracağımı gösterdi. Duman harmanını

küçük bir deri keseye koyarak, erteki yıl için gerekli şeyleri

toplamaya koyulduk.

Don Juan, iki toplama dönemi arasında geçen bir yıllık

süre içinde çok az sözünü etmişti "küçük duman"ın. Gene de,

ona her gidişimde, tutmam için piposunu bana veriyor, pipoyla "yakınlık kurma" sürecim onun belirttiği biçimde gelişi-

yordu. Pipoyu bana azar azar tutturuyordu her kezinde. Bunu

yaparken kesin ve titiz bir dikkatle davranmamı istiyor, uzun

uzadıya açıklamalarda bulunuyordu. Pipoyu tutarken yapaca

ğım herhangi bir beceriksizliğin eninde sonunda onun ya da

benim ölümümüze neden olacağını anımsatıyordu.

Üçüncü dönem başındaki toplama ve hazırlama işi biter

bitmez don Juan, bir yılı aşkın bir zamandan beri ilk kez, bir

dost olarak dumanı anlatmaya başladı.

23 A ralık 1 963 , Pazartesi

Harmana katılan kimi sarı çiçekleri derledikten sonra arabamla eve dönmekteydik. Gerekli bir katkı maddesiymiş

bunlar. Bu yıl bitkileri toplarken, geçen yılki sıranın tıpkısını

izlemediğimizi söyledim ona. Güldü ve dumanın şeytan otu

gibi küşeğen olmadığını, böyle ufak tefek şeylere aldırmadı

ğını söyledi. "Bitkileri devşirme sırası bir önem taşımaz duman için; harmanı kullanan kimsede aradığı şeyler duyarlılıktır, kesinliktir," dedi.

Don Juan 'a, hazırlayıp saklamak için bana verdiği karı

şımla ne yapacağımızı sordum. Onun, artık benim olduğunu,

çok yakında onu kullanacağımı söyledi. Her kezinde ne kadarını kullanacağımı sordu. Bana verdiği kesecikte, küçük boy bir tütün kesesinin alacağı miktarın üç katı kadar karışım bulunuyordu. Kesenin içindekileri bir yıl boyunca kullanmam gerektiğini, her içişte istediğim kadar tüttürebileceğimi belirtti.

Kesemdekilerin hepsini bitirmezsem ne olacağını sordum. Don Juan hiçbir şey olmayacağını, dumanın hiçbir şey istemediğini söyledi. Kendisi artık dumanı kullanmadığı halde her yıl yeni bir karışım yapıyormuş. Sonra düzelterek seyrek olarak tüttürdüğünü söyledi. Artan karışımı ne yaptığını sordum. Ama yanıt alamadım. B ir yıl içinde kullanılmayan

karışımın bir işe yaramadığını yineledi.

ÖGRETİLER

Bu noktada uzun uzadıya bir tartışmaya geçtik. Ben tam

istediğim gibi soramıyordum sorularımı; onun verdiği yanıtlar da aklımı iyice karıştırıyordu. Ben ona karışımın bir yıl sonra sanrılandırıcı özelliklerini ya da erkini yitirip yitirmeyeceğini; yitiriyorsa, o nedenle mi her yıl yeniden hazırlandı

ğını soruyordum. Oysa o, karışımın erkini hiçbir zaman yitirmeyeceğinde dayatıp duruyordu. Ancak bir kimse yeni karı

şımı hazırlayınca, eskisine gerek kalmazmış o zaman. Belirli

bir yöntemle atması gerekirmiş eski karışımı. İşin bu yanını

da o anda açıklamak istememişti.

24 A ralık 1 963 , Salı

"Don Juan, artık duman tüttürmen gerekmiyor demiştin, de

ğil mi?"

"Evet, duman, benim dostum olduğundan, artık tüttür-

mem gerekmiyor. Her zaman, her yerde çağırabilirim onu."

"Yani tütürmesen bile sana geliyor, öyle mi?"

"Özgürce gidebiliyorum ona, yani. "

"Ben de o duruma gelecek miyim acaba?"

"Onun dostluğunu kazanınayı başarırsan, sen de o duruma gelirsin."

3 1 A ralık 1 963 , Salı

26 Aralık Perşembe günü don Juan' ın dostu olan dumanla ilk

deneyimimi yaptım. Bütün gün don Juan 'ı arabamla oraya

buraya götürmüş birçok angaryalarını yapmıştım. Akşama

doğru eve döndük. B ütün gün bir şey yemediğimizden söz

açtım. Onun aldırdığı falan yoktu buna; yanıt olarak dumanla tanışmamın çok önem taşıdığını anlatmaya başladı. Onun ne denli önemli bir dost olduğunu kavrayabilmem için mu-

DON JUAN' IN ÖGRETİLERİ

hakkak denemem gerektiğini belirtti.

Bana bir şey deme fırsatı bile vermeden, hemen piposunu benim için ateşleyeceğini söyledi. Hazır olmadığımı ileri sürerek onu caydırmaya çalıştım. Pipoyu yeterince uzun bir

süre tutmuş olmadığımı falan söyledim; gene de öğrenmem

için çok bir zaman kalmadığını söyleyerek çok kısa bir süre

içinde pipoyu kullanmam gerektiğinde diretti. Pipoyu kesesinden çıkararak okşamaya başladı. Yanı başına çökerek önleyemediğim bir bela gibi hastalanmayı, bayılmayı göze alıp ne olursa olsun diyerek bu kaçınılmaz işi başımdan savmış

olmak için istediğini yapmaya razı oldum.

Oda oldukça karanlıktı. Don Juan gaz lambasını yakıp

bir köşeye yerleşmişti. Genellikle bu lamba odayı huzurlu bir

loşluğa bürürdü, sarımtırak ışığı bana bir rahatlık verirdi.

Ama bu kez, çok donuktu ışık; eskisinden daha kızıldı. Pek

yüreklendirici bir durum değildi bu. Don Juan, karışımın bulunduğu keseyi, ipini boynundan çıkarmaksızın, açtı . Pipoyu kendisine yaklaştırıp gömleğinin altına soktu; piponun ağzına karışımdan biraz koydu. Bu süreci izlememi isteyerek, bir parça karışım saçılsa bile, bunun, gömleğinin içinde kalaca

ğın ı belirtti.

Don Juan pipo ağzının dörtte üçünü doldurdu. Sonra pipoyu bir eliyle tutarak öbür eliyle keseyi bağladı . Küçük bir kil tabak alarak bana verdi. Dışarda yanmakta olan ateşten

birkaç ufak parça kor kömür getirmemi istedi. Evin arka bah

çesine gidip kerpiç ocaktan birkaç korlaşmış kömür parçası

alıp içeriye koştum. Çok mu çok kaygılıydım . Önceden sezmekteydim sanki başıma gelecekleri.

Don Juan 'ın yanına oturarak tabağı ona uzattım. Kömürlere bakarak onların çok iri olduğunu söyledi. Piponun ağzına sığabilecek denli ufak parçalar gerekmiş. Gene gidip ocaktan ufak parçalar aldım. Yeni getirdiğim tabağı alıp önüne koydu. Bacaklarını altına almış, bağdaş kurarak oturuyordu.

Göz ucuyla bana bakarak eğildi, eğildi; neredeyse yanan kömürlere değecekti çenesi. Pipoyu sol elinde tutarken, sağ

eliyle son derece hızlı bir hareket yaparak yanan kömürlerden

ÖGRETİLER

birisini aldığı gibi piponun ağzına koyuverd i . Sonra gene dik

oturarak , ve pipoyu i k i e liyle tutarak ağzın a yerleştirdi, ü ç nefes çekti. Kollarını bana uzatarak pipoyu iki e] imle al ıp içmemi kesin bir biçimde fısıldayarak söyledi.

Pipoyu aldım , ama az kalsın düşürüyordu m . Öyle sıc aktı ki ! B üyük bir dikk atle ağzıma yerleştird i m . Dudakl arıın ı yak acağından korkuyordum . Ama ağızlığı sıcak değil d i .

Don Juan d umanı içime çekmem i istedi. Duman ağzım a

akı p orada dolaşmaya başladı. Çok yoğundu ! A ğzım a hamur

tıkılmış gibiydi. Gerçi o güne dek ağzıma hamur fal an tıkı l mı ş değildi, ama b u benzetmeyi çok doğal bulmuştum. Duman , n aneliymiş gibiydi, ağzım ın içi sopsoğuk kesil iverd i .

Serinlemi ş , tazelenmişti m . "Gene ! Gene ! " d i ye fı sıldadığını

i ş ittiın don J u an ' ın . Duman bedenimin her yanına sızmaktaydı sanki. Artık don Juan ' ın bir şey demesine gerek kal m ad an çekip durdum dumanı .

Don Juan b irden eği lip p ipoyu elimden çekti. Kömür tabağına hafifçe v ura rak k ü llerini boşal ttı. Sonra parmağını ağ·zında ı sl atıp p ipo ağzının iç ine soktu ; döndüre döndüre pipoyu temizledi . Ağızl ığından birkaç kez üfledi. Sonra kıl ıfına soktu pipoy u . Hareketlerini i l giyl e izlemekte yd i m .

Pipoyu tem izleyip kaldırdıktan sonra b an a baktı; işte o

anda tüm bedeni m i n uyu şmuş, sankı mentollenm i ş ol duğunu

k avradım . Yüzüm ağırl aşmıştı , çenelerim ağrıyordu. Ağzımın

içi kupk u ruydu , yanıyordu. Ne var ki, susamış değildim. Tepemde t uhaf b i r sıcakl ık vardı. S oğ uk bir sıcak l ık ! Her soluk veriş i mde soluğum burun del iklerim i ve üst dudağ ı m ı keser

gibi gel i yordu. Ama yanma hissi yerine b uz değdirmen in verdiği bir acı duyuyordum.

Don Juan sağ yanıma oturdu; hareketsiz durarak elin i

pipo k ı lı fı nrn üzerine, k uvvetl ice b astırırc asın a, koydu. Ellerim ağırlaşmıştı. Koll arım omuzlarımı çekerces ine sarkmıştı.

B u rnum akmaktaydı . El imin tersiyle burnumu sildim, tüm

yüz kaslarım dök ü ldü ! Eriyorduın ! Kaslarım gerçekten eriyor

sanıyordum. Ayağa fır layıp bir şeylere tutunmak, ne ol ursa

olsun, kendime bir destek aramak istedim. Hiç bilmediğim

bir korku içindeydim. Odanın ortasındaki direğe sarıldım. Bir

an öyle kaldım, sonra dönüp don Juan' a baktım. Hala piposunu tutarak hareketsiz oturuyor, bana bakıyordu.

Soluğum dayanılmaz bir sıcaklıktaydı (yoksa soğuklukta

mıydı?) Boğuluyordum. Başımı öne eğip direğe yaslamak istedim. Aına ıskalamış olacağım ki başım öne doğru düşmeye başladı. Tam yere çarparken durdum. Kendimi toparlayıp ba

şımı kaldırdım. Direk, gözlerimin önünde durmaktaydı ! Gene yaslamak istedim başımı direğe. Bu kez kendimi kontrol ederek, bilinçli olarak gözlerimi açık tutup başımı eğdim, ve

alnımla direğe dayanmaya çalıştım. Gözlerimle direk arasında beş altı santimetre ya var ya yoktu. Ama başımı direğe dayar dayamaz direğin içinden geçip gittiğimi görmeyeyim mi!

Umutsuzcasına ussal bir açıklama aramaya çalıştım ve

gözlerimin, derinliği bozuk olarak algıladığı yargısına vardım. Burnumun ucundaymış gibi görmeme karşın, üç metre ötemdeydi herhalde direk. Ardında da direğin yerini tam olarak saptamak için usa mantığa uygun bir yol düşündüm. Direğin çevresinde kısa adımlarla yan yan yürümeye başladım.

Direğin çevresini bu biçimde dolaşmakla çapı olsa olsa bir

buçuk metrelik bir daire çizmiş olacaktım. Direk gerçekten

üç metre ötemdeyse, ya da ulaşamayacağım bir uzaklıktaysa,

arkamın direğe dönük olacağı bir an gelecekti. O zaman, direk arkamda kalacağı için, onu göremeyeceğimden emindim.

Sonra başladım direğin çevresindeki yürüyüşüme; ama

ben yürüdükçe direk gözlerimin önünde kalnıaktaydı. Öfkeye

kapılarak iki elimle sarıldım direğe. Ama ne göreyim ki ! İki

elim de direğin içinden geçmesin nlİ ! Direği değil, havayı tutuyordum. Direkle aramdaki uzaklığı iyice ölçmeye çalıştım.

Bir ınetre kadardı. Yani gözlerim onu bir metre uzaktaymış

gibi algılıyordu. Başımı bir yandan bir yana sallayarak, gözlerimi teker teker önce direğe sonra da arka plandaki eşyalara odaklayarak derinliği algılayışımla oynadım bir süre. Dire

ğin bir metre kadar önümde olduğuna kesinlikle emindim.

Başımı korumak amacıyla kollarımı uzatıp olanca gücümle

öne atıldım. Gene aynı şey-direğin içinden geçip gitmiştim.

Bu kez kendimi yerde buldum. Gene kalktım. Bu kalkış belki de o gece yaptığım en olağandışı hareket olmuştu. Kendimi düşünerek kaldırmıştım! Kalkmak için her zaman yapmaya alışık olduğum biçimde kaslarımı ve iskelet yapımı kullanmamıştım. Çünkü bunları kontrol edemiyordum artık. Yere çarptığım anda anlamıştım bunu. Ne var, direğe öyle takmıştım ki kafamı, bir tür tepki hareketiyle "kendimi düşünerek kaldırdım". Ve hareket edemediğim gerçeği daha kafama

dank etmeden, ayaktaydım.

Don Juan ' a yardım etmesi için seslendim. Bir ara çılgın

gibi avazıın çıktığınca bağırdım; ama don Juan kımıldamadı

bile. Yan yan bana bakıyor, başını benden yana çevirmek istemiyordu sanki. Ona doğru bir adım attım; ama ona doğru ilerleyeceğim yerde sendeleyerek arkaya yıkıldım, duvara

çarptım. Sırtımı duvara çarptığımı biliyordum ama duvar sert

gelmiyordu bana. Yumuşak, süngerimsi bir nesnenin içinde

asılıp kalmışa benziyordum. Bu nesne, duvardı. Kollarım yana doğru açılmış tüm bedenimle, yavaş yavaş duvarın içine batıyordum. Don Juan hala bana bakıyor ama bana yardım etmek için bir şey yapmıyordu. Canımı dişime takıp bedenimi duvardan sökmeye çabaladım; oysa daha da derinlere batmama yaramıştı bu devinmelerim. Duvarın yüzümü kapladığını farkederek tanımsız bir korkuya kapıldım. Gözlerimi kapamak istedim; ne var ki, apaçık kaldılar.

Başka neler oldu, anımsamıyorum. B irden don Juan' ı

gördüm az önümde. Öbür odadaydık. Masasını ve yanmakta

olan kil sobasını gördüm. Göz ucuyla evin önündeki parmaklığı bile fark edebiliyordum. Her şeyi apaçık görüyordum.

Don Juan gaz lambasını getirmiş tavanın ortasındaki kirişe

asmıştı. Yana doğru bakmak istedim; ancak gözlerim yalnızca öne bakıyor, sağa sola dönmüyordu. Bedenimin hiçbir yanını hissedemiyor, ayırt edemiyordum. Soluk alıp verişlerim çok yavaştı. Ama düşüncelerim son derece berraktı. Gözümün önünde olup biten her şeyin bilincindeydi. Don Juan bana doğru ilerledi; o anda zihnimdeki berraklık kalmamıştı.

DON JUAN 'IN ÖGRETİLERİ

Don Juan bana yaklaştı-ondan nefret ettim. Parçal am ak istiyordum onu. O anda öldürebilirdim onu; am a hareket edem iyo rdum . Önce başımda hafi f bir bas ınç h i ssettim, ama çabuk geçti bu . Yal nız bir şey kalmıştı---don Juan ' a karşı içimden taşan bir öfke. On-on beş santimetre kadar önümde görrnekteydirn onu . K o l l arı nı , bacakları n ı koparmak için tutuşuyordum Homurdanı yor olmalıydım. İçim katılmaya başla

.

m ıştı . Don Juan' ın sesini işittim. B ir şeyler söylüyordu bana.

Yumuşak ve okşayıcı bir sesle . . . Mutlul uğum sonsuzdu. İyice

yaklaşarak İspanyolca bir n inni söylemeye başladı:

"Oy sevgili S anta A na,

Bebeği ağlatmasana !

Yit irmiş elmasını

Sana verem bi tane,

Ona ver yarısını.

(Seiiora Santa A n a , porque ilora e l nifıo ?

Por una manzana que sc le pcrdido .

Yo le dare una . Yo le dare dos.

Una para el n iFıo y oıra para vos .)

Bir ılıklık kapladı lıer yanımı. Yürek ılıklığı, duygu ılıklığıydı bu. Don Juan ' ın sözl eri neler anımsatıyordu bana!

Unutulmuş çocukluk anılarımı. ..

Daha önce hissettiğim öfke uçup gitmişti. Onun yerine

şimdi bir özlem, sevinç dolu bir yakınlık duyuyordum don

Juan' a. Don Juan uyumaya çalışmamı söyledi; şu anda

bedenim yokmuş, ve ne istersem olabilirmişim. Don Juan geriledi. Onun önünde duruyormuş gibi, gözlerim normal bir seviyedeydi. Kollarını bana doğru uzatarak onların içine girmemi söyledi.

Ben mi ilerledim yoksa o mu yaklaştı, bilemiyorum. Elleri yüzümün, gözlerimin üzerindeydi; ama bir şey hissetmi-

yordum. "Bağnmın içine gir," dediğini işittim. Onun içinde

kayboluyorum sandım. Duvarın süngerin1si yumuşaklığını

hissetim bir kez daha.

Sonra, yalnızca bakmamı ve görmemi buyuran sesini işitebildim. Artık onu göremiyordum. Kızıl bir ortam içinde yanıp sönen kıvılcımlar görebildiğime göre gözlerimin açık olması gerekirdi. Gözkapaklarım kapalıyken ışığa bakar gibi bir şey. Sonra düşünceler gene başladı. Birbirini tutmayan

sahneler beliriyor, sonra yitiveriyordu. İmgelerin üst üste geldiği, değişiverdiği hızlı bir düşte olduğu gibi .. . Sonra, düşüncelerin sayısı, keskinliği azalmaya başladı. Çok geçmeden hepsi kayboldu. Sevecenlik ve mutluluk duygularına bıraktı

yerini. Ne biçimleri ne de ışığı birbirinden ayırt edemiyordum. Birden yukarıya doğru çekildiğimi hissettim. Evet, kaldınlmaktaydım. Özgürdüm artık; olağanüstü bir hafiflik ve hızla suda, havada dolaşıp duruyordum. Bir yılanbalığı gibi

yüzüyor, istersem yukarıya istersem aşağıya doğru süzülüyordum. Çevremi soğuk bir yelin sardığını farkettim; yüzen bir tüy gibi dalgalara bıraktım kendin1i-ileri geri, aşağılara,

aşağılara, aşağılara.

28 Aralzk 1 963 , Cumartesi

Dün, akşama doğru uyandım. Don Juan iki güne yakın mışıl

mışıl uyumakta olduğumu söyledi. Başım çatlayacakmış gibi

ağrıyordu. B iraz su içeyim dedim, midem altüst oldu. Yorgundum, bitkindim. Yemekten sonra gene yatıp uyudum.

Bugün çok iyi hissediyordum kendimi. Don Juan 'la, kü

çük dumanla ilgili deneyimimden söz açtık. Her zaman oldu

ğu gibi başımdan geçenleri ayrıntılı olarak dinleınek isteyeceğini düşünerek, izlenimlerimi anlatmaya başladım. Ama lafımı keserek bunun gereksiz olduğunu belirtti. Gerçekte bir şey yapmadan uykuya dalmış olduğumu, o nedenle konuşacak bir şey bulunmadığını söyledi.

"Ama bütün o başıma gelenler? Önemsiz mi yani bunlar?" diye uzattım.

"Evet, önemsiz. Hele bi gezmeyi öğren de, o zaman konuşuruz; nesnelerin içine girmeyi bi öğren de ... "

"Gerçekten ' girilir ' mi nesnelerin içine?"

"Anımsamıyor musun? Duvarın içine girdin, duvarın

içinden geçtin. "

"Usumu yitirdim galiba."

"Yok canım ! "

"Sen de ilk içişinde benim gibi m i yapmıştın, don Juan?"

"Yoo ! Benimkisi farklı olmuştu. Karakterlerimiz farklı

çünkü. "

"Seninkisi nasıl olmuştu?"

Don Juan yanıt vermedi. Sorumu yineledim. O da anımsamadığını; sorumun bir balıkçıya ilk balığı çektiği zaman neler duyumsadığını sormaya benzediğini söyledi.

Dumanın eşsiz bir dost olduğunu söyleyince, ben de

Mescalito 'yu da eşsiz diye nitelendirdiğini anımsattım. O da,

ikisinin de eşsiz olduğunu ama niteliklerinin değişik olduğunu ileri sürdü.

"Mescalito insana bi şeyler söyler, onun edimlerine kılavuzluk eder; bu bakımdan bi koruyucudur o," dedi. "Mescalito doğru yaşam biçimini öğretir. İnsanın dışında bi varlık olduğu için de onu görebilirsin. Oysa, duman , bi dosttur. Kendi varlığını sana hiç göstermeden seni kılıktan kılığa sokar ve sana erk verir. Onunla konuşamazsın. Ama bilirsin onun var

olduğunu; çünkü bedenini alır götürür, havalarda uçurur seni.

Ne var ki, onu göremezsin. Gene de oradadır o; düşe sığmaz

şeyler yapabilmeni sağlayan erki verir sana-örneğin bedenini alıp götürmesi gibi .. . "

"Gerçekten, bedenimi yitirdiğimi sanmıştım, don Juan."

"Yitirmiş tin."

"Yani bedenim yok muydu o zaman diyorsun?"

"Ya sen kendin ne diyorsun?"

ÖGRETİLER

1 53

"E, ne bileyim! Ancak duyumsadıklarımı bilebiliyorum. "

"Gerçeklikte de önemli olan budur-neler duyumsadı

ğın."

"Ama, sen nasıl görüyordun beni, don Juan? Nasıl görünüyordum sana?"

"Seni nasıl gördüğüm önemsiz. Direği yakaladığın zaman olduğu gibi .. . Sanki arda direk yokmuş gibi gelmişti sana da, direğin çevresinde dolanmıştın onun varlığını kanıtlamak için, hani."

"Ama sen beni şimdi olduğum gibi görüyordun, değil

' ? "

mı .

"Hayır! Ş imdi olduğun gibi DEGİLDİN! "

"Doğru! Değildim. Ama, bana yokmuş gibi gelmesine

karşın bedenim vardı, değil mi?"

"Yoktu ! Allahın belası ! Bugün olduğu gibi bi bedenin

yoktu o zaman! "

"Bedenim neredeydi o zaman?"

"Anladığını sanmıştım. Dumancık alıp götürmüştü

bedenini."

"Ama nereye götürmüştü?"

"Ulan, ne bileyim ben nereye götürdüğünü?"

"Ussal" bir açıklama elde etmeye direnınem boşunaydı.

Tartışrrıak ya da aptalca sorular sormak istemediğiini; ama

bedenimi yitirmiş olabileceğim düşüncesini varsaymakla tüm

ussallığımı yitireceğimden korktuğumu söyledim ona.

O da, her zamanki gibi durumu abarttığını; dumancık yüzünden ne o zaman, ne de ilerde hiçbir şey yitirrniş olmayacağımı belirtti.

28 Ocak 1 964 , Salı

Don Juan' a, her isteyene duman kullandırtmanın doğru olup

olmayacağını sordum.

İçerlemişcesine, dumanın kılavuzsuz içilemeyeceği, her

isteyene duman vermenin o kimseleri öldürmekle bir olacağı

yanıtını verdi. Don Juan'dan bunu açıklamasını istedim. O

da, o anda orada diri ve onunla konuşur durumda bulunuşumu, onun beni geri getirişine borçlu olduğumu söyledi.

Bedenimi eski durumuna getirmişmiş. O olmasaymış, kendime gelmem olanaksızmış.

"Bedenimi eski durumuna nasıl getirdin, don Juan?"

"Sonra öğrenirsin bunu; ama o zaman kendi başına yapacaksın bu işi. İşte bu nedenle, ben daha buralardayken, elinden geldiğince çok şey öğrenmeni istiyorum. Saçma sapan sorularınla yeterince zaman yitirdin. Ama ola ki dumancıkla

ilgili her şeyi öğrenmek yoktur yazgında."

"O zaman ne yaparım?"

"Öğreneceğini öğretsin bakalım duman sana .. . "

"Duman da mı öğretir?"

"Elbet öğretir."

"Mescalito gibi mi öğretir?"

"Hayır, Mescalito gibi öğretmez. Aynı şeyleri göstermezler. "

"Pekala, neleri öğretir duman?"

"Verdiği erki nasıl kullanacağını öğretir; bunu öğrenmek

için de biçok kez içmen gerekir onu."

"Çok ürkünç bu senin dostun, don Juan, hiç böyle bir şeye rastlamamıştıın. Usumu yitiriyordutn, az kalsın."

Her nedense bu imge aklımdan hiç çıkmıyordu. Bu deneyimimi birkaç kez öbür sanrılanma deneyimlerimle karşılaştırmaya çalışmış ve yalnızca şu sonuca varmıştım: bu duman insana usunu yitirtiyordu.

Don Juan bu görüşümü beğenmiyor, duyumsadığım şeyin, dumanın düşlere sığmaz erki olduğunu söylüyordu. Bu erki yönetebilmek için kişinin sağlıklı, güçlü bir yaşam sürdürmesi gerekirmiş. Bu sağlıklı, güçlü yaşam zorunluluğu

1 55

ÖÔRETİLER

1 55

yalnızca hazırlık döneminde değil, deneyimleri geçirdikten

sonra da gerekliyiniş. Duman öyle güçlüymüş ki, kişinin bu

gücü taşıyabilmesi için kendisinin de pek güçlü olması gerekiyormuş; yoksa adamın bu yük altında ezil ip gitmesi işten bile değilmiş.

Dumanın herkesi aynı biçimde etkileyip etkileınediğini

sordum. Dumanın insanda bir değişin1 yarattığını, ancak kimi

insanlarda bu değişikliğin olmadığını söyledi.

"O halde, dumanın bende değişim yaratmasının özel bir

nedeni mi var?" diye sordum.

"Kanımca çok saçma bi soru sordun. Gereğini teker teker

yerine getiriyorsun. Dumanın sende değişim yaratmasını anlamak zor değil ki ! "

Sonra görünüşümle ilgili bir şeyler söylemesini istedim.

Aklıma soktuğu o bedensiz olma imgesini kabul etmek beni

öyle tedirgin ediyordu ki, o sırada nasıl göründüğümü bilmek

istiyordum.

Don Juan, gerçekten o sırada bana bakmaktan ürktüğünü;

kendisi dumanı ilk içtiğinde, velinimetinin onu gördüğü zaman duyumsamış olabileceği duygulara benzer duygulara kapılmış olduğunu söyledi.

"Neden ürktün? Çok mu korkunç görünüyordum?" diye

sordum.

"Daha önce duman içen bi kimse görmemiştim de .. . "

"Velinimetini görmemiş miydin, içerken?"

"Görmemiştim."

"Kendini de mi görmedin?"

"Nasıl görürüm ki?"

"Ayna önünde içerek, örneğin."

Yanıt vermedi. Yalnızca bana bakıp başını salladı. Aynaya bakılabilir mi, diye üsteledim. O da, bakılabileceğini, ama bunun bir yaran olmayacağını; çünkü başka bir şey olmasa

bile insanın korkusundan ölebileceğini söyledi.

Ben de, "Dernek ki insan korkunçlaşıyor," dedim.

"Yaşamım boyunca hep bunu merak etmişimdir," dedi

don Juan, ve ekledi: "Ama sormadım, aynaya da bakmadım.

Aklıma bile getirmedim böyle bi şeyi."

"Nasıl öğrenebilirim acaba?"

"Senin de, benim gibi beklemen gerekecek. Sen de dumanı bi başkasına verince, görmüş olursun-o denli ustala

şırsan tabii .. . O zaman duman içen adamın nasıl göründüğünü anlarsın. Böyledir işte bu işler."

"Duman içerken filmini çekseler, ne olur acaba?"

"Bilmeın. Ola ki duman seni karşısına alır o vakit. Ama

onunla öyle oyunlar oynamayı düşündüğüne göre pek zararsız buluyor olmalısın onu."

Oyun oynamak istemediğimi, ama onun daha önceleri

bana dumanın fazla "merasim" istemediğini söylemiş oldu

ğunu, insanın o sırada nasıl göründüğünü merak etmenin bir

zararı olabileceğini aklımın ucundan bile geçirmemiş bulunduğumu anlattım. Buna karşılık o da, şeytan otunda olduğu gibi izlenecek belirli aşamalar olmadığını anlatmak istediğini, ama gene de dumana karşı titizce davranmak gerektiği bi

çiminde bir düzeltme yaptı. Bu bakımdan kurallara uymanın

önemi büyükmüş. Don Juan bir örnek vererek, karışıma giren

maddelerin belirli bir sıraya uymaksızın toplanabileceğini,

ancak ölçülerinin doğru olması gerektiğini söyledi.

Deneyimlerimi başkalarına anlatmamda bir sakınca olup

olmadığını sordum. Don Juan da, hiç açıklanmaması gereken

tek gızın, karışımın nasıl yapıldığı, etrafta nasıl

dolaşılacağını, ve nasıl geriye dönüldüğü olduğunu; konunun

öbür yanlarının pek önem taşımadığını belirtti.

Mescalito 'yla son karşılaşmam, art arda dört gün içinde dört

8

Mescalito 'yla son karşılaşmam, art arda dört gün içinde dört

buluşma biçiminde oldu. Don Juan bu uzun buluşma-oturumlara mitote diyordu. Peyoteros denilen peyote ustalarıyla çömezlerinin katıldıkları bir peyote töreniydi bu. Don Juan ' ın yaşında iki adamla, benimle birlikte beş genç vardı; yaşlı

adamlardan biri başkanlık yapıyordu.

Tören, Meksika' da Teksas sınırına yakın bir yer olan,

Chihuahua' da yapıldı. Geceleyin ezgilerin söylendiği, peyotelerin mideye indirildiği bir törendi bu. Gündüzün, tören yerinin dışında tutulan kadınlar her birimize su yetiştiriyorlardı; her gün yalnızca az bir tören yemeği yeniyordu.

1 2 Eylül 1 964 , Cumartesi

Törenin ilk gecesi olan 3 Eylül Perşembe geces i sekiz peyote mantarı yedim. Pek etkilemedi bu ben i; etkilediyse b ile belirsiz bir biçimdeydi bu. B ütün gece gözlerim kapal ı öyle oturdum . Gözü kapalı durmak daha iyi geliyordu bana. Uyumuyordum, yorgun da değildim. Oturumun sonunda ezgi söylenişi olağandışı bir biçime b ürünmüştü . B ir an yüreğin1

k abardı, ağlam ak istedim; ama ezgi bitiverdi, ve bu duyguın

yok oldu.

Hep birlikte kalkıp dışarıya çıktık. Kadınlar su verd i bize. Kimilerimiz ağızlarını çalkaladı, kimilerimiz içti. Erkekler hiç konuşmuyorlardı; oysa kadınlar bütün gün konuşup gülüşüyorlardı. Tören yemeği öğleyin yen iyordu .. B i r mısır

aşıydı bu.

4 Eylül Cuma günü güneş batarken ikinci oturum başlam ış tı . B aşkan peyote ezgisini söy ledikten sonra sırayla ezg i l e r söylen mesine ve peyote m an tarlarının yenmes ine yeniden başlandı . Herkesin teker teker söylediği kend i ezgilerine öbür

üyeler de katılıyordu . Bu, s abah a dek sürdü.

Dışarı çı ktığımda bir gün önce orada bulunan k ad ın l arın

s ayısında azalma gördüm . B irisi ban a su uzattı; ne v ar, artık

çevremle ilgilenm iyordun1. B ir sekiz m antar daha yem i ş t i m .

B u kez etkisi deği şik oluyordu .

O anda herkesin birl ikte söylediği ezgi birden hızlanınca

oturumun sonuna gel indiğini anl adım. Evi n dışındaki bir şey in ya da b ir kimsen in içeri girmek istedi ğ ini sezinliyordum .

Ezgilerin , "onun" i çeri dalmasını önlemek için m i yoksa

"onu" içeri çekmek için ını söylendi ğini kestiremi yordum .

Kendine özgü b i r ezgisi olmay an b i r ben vardım. Hepsi,

özell ikle gençler, sorarc a bakışlar atıyorl ardı. Sıkılarak gözleri m i kapadım .

Sonra baktım, gözlerim kapalıyken çevrede olup bitenleri çok daha iyi biçiınde algılayabiliyorum. Tüm dikkatimi bu düşünceye verdim . Gözlerimi kapatıyor v e önümdeki adaml arı görebiliyordum. G özlerimi açınca da aynı görüntü s ürüyordu. Gözlerim açık d a olsa kapalı da olsa tıpkısı tıpkısına

ÖGRETİLER

aynı şeyleri görüyordum.

Sonra birden görüntü yok oldu, silindi ve yerine Mescalito 'nun iki yıl önce gördüğüm insan biçimindeki görüntüsü belirdi. B iraz ötede yan dönmüş oturmaktaydı. Bakakalmıştım . Ama o bana bakmıyordu, bir kez bile bana doğru bakmadı.

Yanlış bir şeyler yapmışım da, o yüzden bana yaklaşmıyormuş sanıyordum. Kalkarak ona doğıu ilerledim. Benden neden uzak durduğunu soracaktım. Ama bu devinişim, Mescalito 'nun imgesini bozmuştu. Mescalito 'nun yavaş yavaş

gözden yiten görüntüsünün yerine gene oradaki adamların

görüntüsü geçmeye başladı. Çılgıncasına yüksek sesle söylenen ezgiyi işittim gene.

Yakındaki bir çalılığa giderek bir süre dolaştım. Her şey

belirgin ve apaçık görünüyordu. Karanlıkta gördüğümü farkettim; ama bu kez pek önemsemedim bunu. Önemli olan şey, Mescalito 'nun benden neden kaçtığıydı.

Arkadaşların yanına gitmek için geri döndüm. Tam eve

girmek üzereydim ki korkunç bir gümbürtü işittim ve korkuyla ürperdim. Yer sarsılıyordu. İki yıl önce peyote vadisinde işittiğim gürültünün tıpkısıydı bu.

Yeniden çalılığa doğru koştum. Mescalito ' nun orada olduğunu, onu bulacağımı biliyordum. Ama bulamadım. Sabaha dek bekledim, oturumun bitmesine az kala da öbürlerinin yanına vardım.

Üçüncü günü de aynı şeyler yinelendi. Yorulmamıştım,

ama öğleden sonra yatıp uyudum.

5 Eylül Cumartesi akşamı yaşlı adam üçüncü oturumu

açmak için peyote ezgisini söylemeye başladı. Bu oturum boyunca yalnızca bir mantar yedim ve ezgilerin h içbirini dinlemedim. Olan biteni de izlemiyordum. Daha başlangıcından beri tüm varlığım olağanüstü bir biçimde tek bir noktada yo

ğunlaşmıştı. Esenliğim için gerekli olan çok aına çok önemli

bir şeylerin eksikliğini duyumsuyordum.

Öbürleri ezgilerini söylerken, Mescalito 'ya, bana bir ez-

gi öğretmesi için yüksek sesle yakardım. Yakarım, adamların

yüksek sesle söyledikleri ezgiye karıştı. B irden bir ezgi duydum kulaklarımda. Oradakilere sırtımı dönüp dinledim. Sözleri ve ezgiyi birçok kez dinledim. Tüm ezgiyi iyice öğrenene dek kendi kendime söyleyip durdum. Sözleri İspanyolca olan uzun bir ezgiydi bu. Ezgimi birkaç kez söyledim; herkes

dinliyordu. Çok geçmeden bir başka ezgi daha belirdi kulaklarımda. Sabaha dek bu iki ezgimi birçok kez söyledim. Taptaze, sapasağlam yapmıştı beni bu ezgiler.

Sularımızı içtikten sonra don Juan bana bir torba verdi;

hep birlikte tepelere doğru yürümeye başladık. Üstü yassı,

yanları dik bir tepeye (mesaya) varana dek uzun ve zorlu bir

yürüyüş yaptık. Orada birçok peyote mantarı gördüm. Ama

her nedense onlara bakmak istemiyordum. Mesayı geçince

kümemiz dağıldı. Ben ve don Juan biraz geriye dönüp, peyote mantarı toplamaya başladık. Önceki gibi, ben yalnızca yardım ediyordum ona.

6 Eylül Pazar akşamına doğru tören yerine dönmüştük.

Akşam olunca başkan oturumu açtı. Kimse bir şey dememişti ama, bunun son oturum olduğunu çok iyi biliyordum. Bu kez yaşlı adam yeni bir ezgi tutturmuştu. Taze mantarla dolu

bir torba elden ele dolaştırıldı. Taze mantarı ilk kez yiyordum. Tazesi etlice oluyordu ama zor çiğneniyordu. Sert, ham bir yemişe benziyordu; kurutulmuş mantarlara oranla daha

keskin ve acı bir tadı vardı. Bu taze mantarları çok daha be

ğenmiştim.

On dört mantar yedim. Dikkatle saymaktaydım yediklerimi. Sonuncusunu bitiremedim. Çünkü Mescalito 'nun varlı

ğını gösteren o artık iyice tanıdığım gümbürtüyü işittim. Baktım, herkes çılgınlar gibi ezgi çağırmakta. O zaman don Juan' ın da öbürlerinin de gümbürtüyü gerçekten işittiklerini anladım. Bu tepkimelerinin, içlerinden birince salt beni aldatmak için verilen bir işaretten kaynaklandığını düşününek istemiyordum.

İşte o anda ulu bir bilgelik dalgasının beni yutarcasına

sardığını duyumsadım. Üç yıldır kafamı kurcalayan bir varsa-

ÖGRETİLER

yım o anda kesinlik kazanmış oluyordu. Lophophora williamsii k aktüsünün içinde bulunan o her neyse nesnenin kendi kendine özvarlı ğı n ı s ürdürüşünün benimle hiçbir ilintisi olmadığın ı ; orada kendi başına bağımsızca var olduğunu kavray abilmem, daha doğrusu bulgul ayabilmem i ç i n üç yıl beklemem gerekm işti. Ama şimdi anl amıştım.

Ateşli ateşli ezgi söyledim durdum soluğum kesilene

dek. Ezg ilerim sanki bedeni m i n içindeyd i de beni s arsa sarsa

dışa fışkı rıyordu . Hemen ç ıkıp M escali to ' yu bul m ak zorundaydım; yok s a patlay abilirdim . Peyote tarlasına doğru il erledim. Ezg ileri m i söylüyordum bir yandan da. Onların ben im öz ezgilerim olduklarını--beni m kimseye benzemezliğimin

kesin kan ıtlan oldukl arın ı biliyordum. Her adı m ı m ı duyumsuyordum . Yere bas tıkça t ı n l ıyorlarcl ı ; yankılan bir insan olm an ı n tanı m s ı z dipdiri taşkınl ığ ın ı doğuruyord u .

Tarl adaki peyote m ant arl arı n ın her biri mavim tırak, balkıyan bir ışık yaym aktaydı . Mantarl ardan birinin çok parladı

ğ ın ı görd ü m . Yan ı na otu ru p ezgimi söyled i m ona. Ben s öylerken, Mcscal ito m antarın içi nden ç ıktı--daha önceleri gördü-

ğüm insan kıl ı ğıyla .. . B ana bakıyordu. Yaradı l ışına ters düşen

b i r y ü rekl il ikle ona ezgi söylemeye başladım . Fl ü tten m i , yel den m i gelen tanışık bir m üz iğin titreşimleri dolaşıyord u . İk i yıl önce olduğu gibi, b u kez de , "Ne diyorsun ? " d iyordu s ank i .

Sesimi yüksel terek konuşmaya başladım. Yaşamımda,

ed i mlerimde eks i k bir y an olduğunu bildiğim i ; ama bunun ne

oldu ğunu bir t ürlü bulamadığım ı söyled i m . Bendeki bu eks i kl iğin ne olduğunu, ayrı ca, gereksindiği mde çağırab i lmek amacıyla adın ı söylemesi için yalvardım. B ana baktı ve ağzı n ı kulakları ma değecek kadar zuma gibi uzatarak adını söyled i .

B irden peyote tarlasının orta yerinde babamı dururken

gördüm . A m a tarla ortadan kalkm ı ş , sahne çoc ukluğumdaki

evi m ize dönüşmüştü. B abamla birl ikte bir incir ağacı n ı n altında duruyorduk. B abamı kucakl adım ; ona, ç abuk çabuk, söyleyememiş olduğum ne k adar şey v arsa anlat1naya başla-

dım. Düşüncelerimin her biri özlüydü, tam yerindeydi. Sanki

hiç zamanımız kalmamış da, her şeyi birden söylemek zorundaymışım gibi bir dunımdaydım. Olağan koşullarda hiç söyleyemeceğim afallatıcı şeyler söylüyordum ona olan duygulanma ilişkin.

Babam bir şey demiyordu. Dinledi, dinledi, sonra baktım

çekilip bir şeyce emilircesine gitti. Gene yalnız kalmıştım.

Vicdan azabıyla, üzüntüyle ağladım.

Mescalito'nun bana öğrettiği adı çağıra çağıra peyote tarlasında dolaştım durdum. B ir peyote mantarının üzerinde yıldız biçiminde yabansı bir ışıktan bir şey çıkmaya başladı.

Uzun, parlak bir nesneydi bu-bir adam boyunca bir ışık demeti .. . B ir süre bütün tarlayı koyu sarı ya da kehribar renkli bir ışıkla aydınlattı. Ardından da gökyüzünü, mucizevi, şaşırtıcı bir görünüm yaratacak biçimde, aydınlattı. Bakmayı sürdürürken kör olacağım gibi geliyordu; gözlerimi kapayıp, ba

şımı kollarımın arasına gömdüm.

Mescalito 'nun, bir peyote mantarı daha yememi söyledi

ğini açıkça algılıyorum. "Ama mantarı kesmek için bıçağım

yok; nasıl yerim ki?" diye geçirmekteydim.

"Eğil yere, öyle ye, " diye seslendi aynı yabansı biçimde.

Karın üstü uzanıp, bir mantarın tepesini ısırdım ve çiğnedim. Tutuşmuş gibiydim. Bedenimin tüm gözelerine bir ılıklık, bir akım dolmuştu. Dipdiriydi her şey. Neye baksam, neyi görsem en ince, en çapraşık ayrıntıları gözlerimin önüne seriliyor, ama o denli de yalın görünüyordu. Her yerde ben

vardım; bir anda hem üstünü, hem altını, hem çevresini görebiliyordum şeylerin.

Sözünü ettiğim bu son duygu, iyice ayrıınsayabileceğim

denli uzun sürmüştü. Bu duygu az sonra ezici bir korkuya dönüşüverdi; hızla geliveren ama beni çarpmayan diyebilece

ğim bir korku .. . Önce o mucizevi dünyanın sessizliği keskin

gürültülerle sarsılmaya başladı, ama bununla ilgilenmiyordum pek. Ama gürültüler gittikçe üzerime yıkılırcasına artıyor ve sıklaşıyordu. Yavaş yavaş, o ayrımsız, aldırışsız, güzel

ÖGRETİLER

dünyada uçuyormuşum duygusunu yitirmekteydim. Gürültüler, bir devin adım atışlarına dönüşmüştü. Koskoca bir varlık çevremde dolaşıyor, soluyordu. Beni arıyordu kesinlikle.

Koştum, bir kayanın altına sığındım, oradan beni izleyen

şeyin ne olduğunu görmeye çalıştım. B ir ara saklandığım kovuktan uzanıp dışarıya baktım. Beni arayan varlık gelip tepeme dikilmişti. Deniz yosunu gibi bir şeydi. Çöküverdi üzerime. Ağırlığıyla beni ezeceğini sanıyordum ki, baktım, boru ya da çukur gibi bir şeyin içindeyim. Yosunun çevremdeki

tüm yerleri kapsamamış olduğunu açıkça gördüm. Kayanın

altında az bir açık yer kalmıştı. Sürünerek oraya gitmek istedim. Yosundan koca sıvı öbekleri daml amaktaydı. Beni eritmek için sindirim asidi salgıladığını "bil iyordum". Koca bir damla, koluma bulaşmıştı; asidi toprakla silmeye çalıştım, bir

yandan da üzerine salyamı akıtarak ovahyordum. Bir an için

buharlaştığımı sandım. B ir ışığa doğru itilmekteydim. Yosun

beni eritmişti sanki. Gittikçe büyüyen bir ışığa takılır gibi oldu gözüm. Yerin altından toprağı itercesine çıkmaya çalışan bu ışığın, dağların ardından doğmakta olan güneş olduğunu

anladım sonunda.

Yavaş yavaş, olağan duysal süreçlerim dönmeye başlıyordu. Çenemi kıvrık kolumun üzerine yaslamış, yüzükoyun uzanmıştım . Önümdeki peyote mantarının yeniden ışıklandı

ğını gördüm. Daha gözlerimi ayırmaya fırsat bulamadan, o

uzun ışık gene belirdi. Tepemde dolaşıp durdu. Oturdum. Işık

tüm bedenime dingin bir güçlülükle dokundu, sonra gözden

uzaklaştı.

Koşa koşa arkadaşların bulunduğu yere gittim. Sonra birlikte kasabaya döndük. Don Juan 'la, peyote başkanı don Roberto ' nun evinde bir gün daha kaldık. Oradaki bütün zamanımı uyuyarak geçirdim. Tam ayrılacağımız sırada, peyote oturumlarına katılan gençler bana doğnı geldiler. Teker teker beni kucakladılar; bir yandan da çekingen gülüyorlardı. Her biri kendini tanıttı. Peyote toplantıları dışında değinmediğimiz konu kalmadı onlarla saatler süren söyleşilerimiz arasında.

Don Juan ayrılık zan1anının geldiğini söyledi. Delikanlı-

lar gene kucakladılar beni. İçlerinden biri, "Gene buyurun,"

dedi. "Bekleriz," diye atıldı bir öteki. Arabamı yavaşça sürerek oradan ayrılırken yaşlı adamları aradı gözlerim; ama hiçbir yoktu ortalıkta.

1 0 Eylül 1 964 , Perşembe

Deneyimlerimi don Juan ' a anl atırken onları hep eliınden geldiğince aşama aşama anımsamak zorunda kalmışımdır. Her şeyi anımsamak için en iyi yöntem buydu kuşkusuz.

Bugün, ona, Mescalito'yla karşılaşmamı n ayrıntılarını

anlattım. Öykümü, Mescalito'nun bana adını söylediği nokta-ya kadar dikkatle dinledi. Ama tam o anda sözlimü kesti.

"Artık kendi başınasın," dedi. "Koruyucu seni kabul etm iş. Bundan sonra sana pek yardımım dokunmaz. Onunla olan ilişkilerini bana anlatman gerekmez. Onun adını bil iyorsun artık; adını da, birlikte yaptıklarınızı da hiçbi kimseye söylememen gerekir. "

Deneyiınini in bütün ayrıntılarını ona anlatmak istediğimi, çünkü bunlardan bir anlam çıkaramadığımı belirttim.

Gördüklerim in bana açıklanmasında yardımcı olmasını istedim. O da, bunu kendi başıma yapabileceğimi, artık kendi kendime düşünn1eye başlama zamanının geldiğini söyledi.

Ben hala, onun düşüncelerini öğrenmek istediğimi, kendi

kendime bir sonuca varmamın uzun zaman alacağını, üstelik

de nasıl bir yol tutacağımı bilmediğimi sayıp dökerek onunla

tartışıyordum .

"Örneğin , o ezgiler. . . Ne anlama geliyor?" diye sordum.

"Bunu yalnız sen bileceksin," diye yanıtladı. "Ne bileyim ben ne anlama geleceklerini! Yalnızca koruyucun açıklayabilir bunu sana; tıpkı o ezgileri sana öğrettiği gibi .. . Onların ne anlama geldiklerini sana ben anlatacak olursam, bu, bi başkasının ezgilerini öğrenmişsin demek olur."

"Bununla ne demek istiyorsun, don Juan?"

ÖGRETİLER

"Koruyucunun ezgilerini söyleyen kimseleri dinleyerek,

hangilerinin düzmece olduğunu hemen çakabilirsin. Yalnızca

ruh taşıyan ezgiler onundur ve onun öğrettiği ezgidir. Öbürleri ise başkalarının ezgilerini kopyalarıdır. İşte böylesine aldatıcı olabiliyor insanlar kimi kez. Başkalarının ezgilerini, onların neyi anlattıklarını bilmeden, söylerler."

Ben, açıklayarak, bu ezgilerin ne amaçla söylendiklerini

öğrenmeyi istemiş olduğumu söyledim. Don Juan yanıtlayarak, öğrendiğim ezgilerin koruyucuyu çağırmaya yaradığını açıkladı. Bu ezgiler, koruyucunun adıyla birlikte, yalnızca

onu çağırmak için kullanmalıymış. Don Juan, Mescalito'nun,

daha sonraları ola ki, bana başka amaçlara yönelik başka ezgiler de öğreteceğini söyledi.

Koruyucunun beni tam olarak kabul edip etmemiş oldu

ğunu sordum. Don Juan, sorumu saçma bularak, güldü. Koruyucunun beni kabul etmiş olduğunu, ve onun beni kabul etmiş olduğunu bana kanıtlamak için de kendisini iki kez ışık biçiminde göstermiş olduğunu söledi. Don Juan, benim ışığı

iki kez görmüş olmamdan çok etkilenmişe benziyordu. Mescalito 'yla karşılaşmanın bu yanını önemle vurguluyordu.

Koruyucu tarafından kabul edilmiş olduğum halde, neden öylesine korkmakta oluşumu bir türlü anlayamadığımı söyledim don Juan ' a.

Uzun süre yanıt vermedi. Sorum, onu afallatmışa benziyordu. Sonunda, "Bu çok açık bi şey," dedi. "Onun istediği şey o kadar açık ki, bunu nasıl göremediğini bi türlü anlayamıyorum ! "

"Bütün bunlara akıl erdiremiyorum, don Juan."

"Mescalito 'nun ne demek istediğini anlamak elbette zaman alır; dersleri iyice anlayana dek onlar üzerinde düşünmen gerek."

11 Eylül 1 964 , Cuma

Düşsel deneyin1lerimi açıklaması için gene asılmaya başladım don Juan'a. O da, sanki o sırada Mescalito'yla ilgili görüşme yapmakta imişiz gibi konuşmaya başladı.

"O, kendisiyle konuşulabilecek bi insan gibi midir, diye

sorınanın saçmalığını kavrayamıyor musun?" diye sordu. "O

senin görmüş olduğun hiçbi şeye benzemez. Bi insan gibidir,

ama aynı zamanda insana benzer bi yanı da yoktur. Ona

ilişkin hiçbi şey bilmeyen, ama onu çabucak öğrenivermek

isteyen kimselere bunu anlatmak güçtür. Derslerine gelince,

onlar da kendisi gibi gizlerle doludur. Hiç kimse onun ne yapacağını önceden kestiremez. Ona bi soru sorarsın, o da sana yol gösterir; ama o bu işi seninle benim konuştuğumuz biçimde yapmaz. Şimdi anlıyor musun ne yaptığını?"

"Eh, bunu anlamak pek zor değil. Ama bunun ne anlama

geldiğini anlamı yorum. "

"Sen ona sende ne gibi eksiklikler olduğunu sordun, o da

sana tam bi tablo gösterdi. Bu nokta su götürn1ez ! Bunu anlamadığını söyleyeınezsin ya! K arşılıklı bi görüşme değildi yaptığınız; ama bi bakıına öyleydi. Sonra başka bi soru sordun ona, ve o da gene aynı biçimde ym11tladı seni ! Ne demek istediğine gelince, pek anladığını sanmıyorum. Çünkü ne sormuş olduğunu bana söylememeyi yeğlemiş bulunuyorsun."

Sorduğumu anımsadığım soruları dikkatlice yineledim .

"Yaptığım şey doğru mu? Doğru yolda mıyım? Yaşamımla

ne yapmalıyım?" Don Juan, sormuş olduğum soruların yalnızca sözcüklerden oluştuğunu; sorulan, sözcüklerle seslendirerek değil de, içten sormanın daha iyi olduğunu söyledi.

Koruyucunun bana bir ders vermek istediğini; ve amacının

beni korkutup kaçırmak değil de bana bir ders vermek oldu

ğunu kanıtlamak için de, kendisini iki kez bir ışık demeti bi

çiminde göstermiş olduğunu anlattı.

Ben hala, Mescalito'nun beni kabul etmesine karşın ne diye

beni korkuttuğunu anlayamadığımı söyledim. Don Juan'a,

bana anlattığına göre, Mescalito tarafından kabul edilmenin

onun biçiıninin değişmez kalışıyla sonuçlanacağını,

mutlulukla karabasan arasında değişip durmayacağını anımsattım. Don Juan gülerek, Mescalito ' yla konuşurken yüre

ğimde bulunan gerçek soruyu düşünecek olursam, verilen

dersi anlayabileceğimi söyledi.

"Yüreğimdeki" gerçek soruyu düşünmek güç bir işti. O

sırada aklımdan geçen çok şey olduğunu söyledim don Juan' a. Ön1eğin, "Doğru yolda mıyım?", diye sorarken, gerçekten sormak istediğim soru şuydu: Acaba birer ayağım iki ayrı dünyaya mı basmaktadır? Bu dünyalardan hangisi daha gerçektir? Yaşamım hangi yöne yönelmeli?"

Don Juan bu açıklamalarımı dinledi ve açık seçik bir

dünya görüşümün olmadığını, koruyucunun bana çok güzel

ve açık bir ders vermiş olduğunu bildirdi.

"Sana göre iki dünya oluyor," dedi. "Yani iki yol... Ger

çekte yalnızca bi yol vardır. Koruyucu sana kuşku götürmez

bi açıklıkla göstermiş. Senin için tek dünya, insanların dünyasıdır; ve sen o dünyadan çekip gidemezsin ki! Çünkü bi insansın sen ! Koruyucu sana mutluluk dünyasını göstermiş; o dünyadaki şeyler arasında ayrım olamaz, çünkü bu ayrımı soracağın bi kimse yoktur orada. Ama insanların dünyası değildir ki o! Koruyucu seni sarsarak o dünyadan çıkarmış ve sana bir insanın nasıl düşüneceğini, nasıl savaşım vereceğini göstermiş. İşte hudur insanların dünyası ! Ve insan olmak demek, bu dünyada yaşamak zorunda kalmış olmak demektir.

Sen, iki dünyada da yaşıyormuşsun gösterişi, boş düşüncesi

içindesin. Bizler için yalnızca bi dünya vardır. B izler insanız,

ve insanlar dünyasını izlemek zorundayız seve seve.

"İşte ders buydu kanımca! "

Don Juan , çalışmalarımı olabildiğince şeytan otuna yöneltmenü ister görünüyordu. Onun erke karşı tutumunu bildiğimden, bu isteği bana biraz ters geliyordu. Dumanı yeniden içme zamanının yaklaştığını, ve bu arada şeytan otunun erkiyle ilgili bilgilerimi artırmam gerektiğini açıkladı.

Hiç olmazsa kertenkelelerle bir büyü daha yapıp şeytan

otunu bir kez daha denememi sık sık öneriyordu. Uzun süre

bu konuyu düşündüm durdum. Don Juan'ın bu konudaki baskısı o duruma gelmişti ki, sonunda bir deneyim daha yapmayı göze almak zorunda kaldım. Bir gün, yitirdiğim kimi nesnelerle ilgili bir bakı yapmaya karar verdim.

28 Araltk 1 964 , Pazartesi

1 9 Aralık Cumartesi günü Datura kökünü kestim. B itkinin

çevresinde dansımı yapmak için hava iyice kararana dek bekledim. Geceleyin de kök özünü hazırladım ve pazar günü sabah altıda Daturanın bulunduğu yere gittim. B itkimin önünde oturdum. Don J uan, neler yapmam gerektiğini anlatırken, her ayrıntıyı özenle not etmiştim. Notlarımı gene okuyunca,

tohumların orada öğütülmeyeceğini anımsadım. B itkinin

önünde öyle oturmuş olmak bile ayrı bir duygusal dengelilik

kazandırıyordu bana. Genel olarak elde edemediğim düşünce

açıklığına, dikkatimi devinimlerinin üzerinde yoğunlaştırma

erkine kavuşturuyordu beni.

Tüm istenen şeyleri titizlikle yapıyor, bulamaçla kökün,

akşam geç bir saatte hazır olabileceği biçimde zamanlamayı

ayarlıyordum. Saat beş sıralarında, iki tane kertenkele yakalamaya çalışıyordum. B ir buçuk saat kadar düşünebildiğim türn yöntemleri denediınse de her kezinde başarısızlığa uğruyordum.

Datura bitkisinin önünde oturmuş amacıma ulaşmak için

kestirme bir yöntem arıyordum ki, birden don Juan'ın kertenkelelerle konuşma düşüncesi, önce çok gülünç göründü bana.

Bir topluluk önünde konuşmanın verdiği sıkıntıyı duymaktaydım. An1a toparlandıın ve konuşmaya başladım. Hava oldukça kararmıştı. Bir kaya parçasını kaldırdım. Altında bir kertenkele vardı. Uyuşuk bir durumdaydı. Eliıne aldım. Sonra bir başka kayanın altında gene uyuşuk görünüşlü bir kertenkele daha buldum. İkisi de kımıldaınadan duruyorlardı.

Ağızlarını ve gözlerini dikmek işin en güç yanıydı. Don

Juan'ın, edimlerime değişmez bir nitelik kazandırmış olduğunu düşündüm. O, bir insan bir edime başladıktan sonra artık durmamın olanaksız olduğunu söylerdi hep. Gerçi durmak isteseydim, kimse önleyemezdi beni. Ama zaten durmak istemi yordum ki !

Kertenkelelerden birini bıraktım; kuzeydoğu yönünde

uzaklaştı. Bu da, iyi olmakla beraber zorlu bir deneyimin belirtisiydi. Öteki kertenkeleyi omzuma bağladım ve şakaklarımı, yönteme uygun biçimde sıvadım. Kımıldadığı falan yok-

tu kertenkelenin; bir ara onu ölü bile sandım. Böyle bir durumda ne yapılacağını söylememişti don Juan. Ama kertenkele diriydi; yalnızca uyuşuktu.

Hazırladığıın sıvıyı içerek bir süre bekledim. Olağandışı

bir şey duyumsamıyordum. Şakaklarımı bulamaçla ovalamaya başladım. Yirmi kez sürdüm. B irden, bulamacı birkaç kez alnıma da sürmekte olduğumu gördüm. Hatamı anlayıp çabucak alnımdaki bulamacı sildim. Alnım ter içinde kalmıştı; ateşim çıkıyordu. Don Juan bulamacı alnıma kesinlikle sürmememi söylediğinden, epey tasalanmıştım. Tasam, az sonra tam bir yalnızlık, sanki artık sonumun geldiği duygusuna

dönüştü. Orada bir başımaydım. Başıma bir durum gelecek

olsa, bana yardım edecek kimse yoktu. Kaçıp uzaklaşmak istedim ordan. Korkunç bir kararsızlık içindeydim; ne yapmam gerektiğini bilemiyordum. Başımın içi bir düşünce seliyle

çalkalanıyordu; ne düşündüğümü anlayamadan, başka düşünceler üşüşüyordu kafama. Bunların oldukça yabansı düşünceler olduğunu sezdim bir ara. Bu düşünceler, alışageldiğim gibi değil de bambaşka bir biçimde geliyorlardı. Başka zamanlar nasıl düşündüğümü biliyorum. Düşüncelerim, kendime özgü bir düzenle ortaya çıkarlar, herhangi bir sapma olursa

hemen anlarıın bunu.

B u yabansı düşüncelerden bir tanesi bir yazarın sözleriyle ilgiliydi. Anımsayabildiğim kadarıyla, bu, sesli bir şeydi ve sanki birisi arka palanda yazarın sözlerini söylemekteydi.

Öyle çabuk olmaktaydı ki bunlar, irkilip kalmıştım. Dikkatle

dinlemek istedim; ama düşünce yitiverdi. İşittiğim sözleri bir

yerde okuduğumdan emindim, ne var, yazarının adı aklıma

gelmiyordu bir türlü. B irden onun Alfred Kroeber olduğunu

anımsadım. Sonra bir başka yabansı düşünce geldi aklıma. Ve

o yazarın Kroeber değil de Georg Simmel olduğunu "söyledi". Kroeber diye direttim, ve bir baktım, kendi kendime tartışmaktayım. Dünyanın sonu gelmiş gibi duyumsamam geçmişti bile.

Uyku hapı içmişim gibi gözkapaklarım ağırlaşmıştı.

Yoksa hap falan içmiş değildim; yalnızca bu imge geliver-

1 7 1

mişti aklıma. Uyuyor gibiydim. Arabama ulaşıp, sürünürcesine içine girmek istedim. Ama yerimden kımıldayaınıyordum.

Sonra birden uyandım. Daha doğrusu uyandığımı açıkça

anladım. ilk düşüncem günün hangi saati olduğuydu. Çevreme bakındım. Datura bitkisinin önünde değildim. Kayıtsızlıkla, gene büyülü bir yaşantının içinde bulunduğum gerçeğini kabullendim. Başımın üzerinde duran bir saat 1 2.35 ' i gösteriyordu. Demek öğleden sonra olmuştu.

Genç bir adamın koca bir deste kağıdı taşımakta olduğunu gördüm. Ona dokunacak kadar yakındım. Boynundaki damarların atışını görebiliyor, yürek vuruşların ı işitebiliyordum. Kendimi, gördüklerime öylesine vermiştim ki, düşüncelerimin niteliğini inceleme olanağmı bulamamıştım . Sonra kulağımın dibinde o sahneyi tanımlayan bir ses işittim, ve bu

"ses"in aklımdaki yabansı düşünce olduğunu anladım.

Kendimi , dinlemeye öylesine kaptı rmıştım ki , sahnenin

görsell iğiyle ilgim kalmamış gibiydi. Ses, sa/f kulağıma, omzumun üzerinde bir yerden gelmekteydi . Bu sesin anlattığı şeylerin biçimine bürünüyordu sahne. Ama benim i stencime

de uymaktaydı görüntüler; istersem onları durdurabiliyor ve

söylenilenlerin ayrıntılarını istediğim kadar inceleyebiliyordum. Genç adamın edimlerinin tüm aşamalarını "işitiyor-görüyordum". Ses, her şeyi en ince aynntılanyla açıklamayı sürdürdü. Ama pek önemli görünmüyordu bana bu edimler.

Öneml i olan şey bu küçük sesti. Deneyimim süresince üç kez

başımı çev irip kimin konuştuğunu görmeye çalıştım. Başımı.

dönebileceği kadar sağa çeviriyor, ya da bi.rden arkaya dönüp

orada kimse var mı diye bakıyordum. Ama bunları her yapı

şımda, gördüğüm şeyler bulanıyordu. "Arkaya bakamamamın nedeni, bu sahnenin olağan gerçeklik alanına girmemesinden ileri geliyor," diye düşündüm. Ve bu, benim düşüncemdi.

O andan başlayarak ilgimi yalnızca sesin üzerinde yo

ğunlaştırdım. Omzumdan geliyor gibiydi ses. Açıkça anlaşılan ince bir sesti bu. Ama bir çocuk sesi ya da bile bile tizleştirilen bir ses değildi. M inyatür bir erkeğin sesi gibiydi. Be-

nim sesim olamazdı bu. İşittiklerimin İngilizce olduğunu varsayıyordum. Ne zaman sesi bile b ile yakalamak istediysem, hep işitilmez oluyor ya da anlaşılmaz bir duruma dönüşüyor

ve buna karşıt olarak görüntüler de solgunlaşıyordu. B ir benzeti yapmak gerekirse, bu sesin, insanın kirpiklerine takılan toz parçacıklarının ya da göz korneasındaki kan damarlarının

neden olduğu görüntüleri anıştırdığını söyleyebilirim. Bunlar,

doğrudan doğruya bakılmadığında görülebilen, ama gözlerimizi onlara dikip izledikçe gözün devinimiyle birlikte sağa sola kaçışan kurtçuk görünümündeki şekillerdi.

Ben de, bıraktım bu izleme işini. D inledikçe ses daha

karmaşık bir duruına dönüşüyordu. Bana, sesmiş gibi gelen

şey, daha çok, bir şeyin kulağıma düşünceler fısıldamasına

benziyordu, ama tam böyle de değildi. B ir şey benim adıma

düşünrnekteydi. Düşünceler benim dışımdan geliyordu. Bunun böyle olduğunu biliyordum, çünkü kendi düşüncelerimle birlikte "öbür" düşünceleri de aynı anda izleyebiliyordum.

B ir an geldi, sesin yarattığı, genç adamın edirnlerini gösteren görüntülerin, çıkış noktası olan yitirilmiş nesneler hakkındaki sorumla ilintisi kalmadı. Genç adam çok karışık

görünen şeyler yapıyordu. Ş imdi onun edimleri bana daha ilginç göründüğünden, sesi izlemeyi bırakmıştım. B ir yandan da sabrım tükeniyordu. B itmesini istiyordum bu işin. "Nasıl

durduracağım bunu?" diye geçiriyordum. Kulağımdaki ses,

dereye inmemi söyledi. Nasıl ineceğimi sorunca da, ses, bitkimi düşünmemi söyledi.

B itkimi düşündüm. Gene onun önünde oturuyordum.

Bunu öyle çok yapmıştıın ki, gözümün önüne getirmesi çok

kolay oluyordu. O anda onu görmenin de başka bir sanrı olduğunu sanıyordum. Ama, ses, "geri" döndüğümü söyledi !

Kulak kabarttım; hiçbir şey duyamadım. Datura bitkisi bütün

gerçekliğiyle önümde duruyor gibiydi. Ona dokunabiliyor,

çevresinde dolaşabiliyordum.

Ayağa kalkıp arabama doğru yürüdüm. Bu çaba beni bitkinleştirince, yere oturup gözlerim i kapadım. B aşım dönmekteydi , kusmak istiyordum. Kulaklarım uğulduyordu.

ÖGRETİLER

B ağrıma doğru bir şey kayıverdi. Kertenkeleydi bu. Don

Juan' ın, onu bırakmam gerektiğine ilişkin uyarısını anımsadım. B itkimin bulunduğu yere dönüp kertenkeleyi çözdüm.

Ölü ya da diri midir, diye bakmadım bile. Bulamaç çömleğini kırıp, ayağımla kazdığım toprağı üzerine örttüm. Arabaya girip uykuya daldım .

24 A ralık 1 964 , Perşembe

Bugün bütün olanları don Juan' a anlattım . Her zamanki gibi

sözümü kesmeden dinledi. Ardından şöyle bir konuşma yaptık :

"Çok yanlış bi şey yaptın."

"Biliyorum. Çok salakça bir yanlış; kazayla oldu."

"Şeytan otu kaza maza dinlemez; seni her yönden sına-

yacağını söylememiş miydim sana! Ya çok güçlüsün, ya da ot

seni çok beğeniyor. Alnın ortası, yalnızca onun erkini kaldırabilen usta brujolar içindir."

"Alnına bulamaç sürenlere ne olur, don Juan?"

"Usta bi brujo değilse, o yolculuktan dönemez bi daha. "

"Sen hiç alnını bulamaçladın mı, don Juan?"

"Hayır! Velinimetim bunu yapanlardan çok azının o yolculuktan dönebildiğini söylerdi. Aylar geçer, adam hala dönmez; başkaları bakarlar artık ona. Velinimetim, bu kertenkelelerin isterlerse insanı dünyanın sonuna götürebileceklerini, ve o insan istediği takdirde de ona en görkemli gizleri

gösterebileceklerini anlatırdı."

"Öyle bir yolculuğu yapmış olan kimse tanıdın mıT'

"Evet, veliniınetim .. . Ne var ki, bana, nasıl dönüleceğini

öğretmedi."

"Dönmek o denli zor mu oluyor, don Juan?"

"Evet. İşte bu yüzden senin davranışların beni şaşkına

çeviriyor ya! Ne yapılacağını, yolunu yordamını bilmiyor-

dun; oysa belirli aşamaları bilmemiz gereklidir. Çünkü insan

gücü, bu aşamalarda bulur. Onlarsız bi hiç izdir."

Saatlerce öyle sessiz oturuştuk. Çok derin düşüncelere

dalmış görünüyordu don Juan.

26 Aralık 1 964 , Cumartesi

Don J uan kertenkeleleri arayıp araınadığımı sordu . Ben de

aradığımı, ama bulamadığımı söyledim. Kertenkelelerden biri, ben onları tutarken, ölmüş olsaydı ne olacağını sordun1.

B ir kertenkelenin ölmesinin kötü bir şey olacağı yanıtını aldım. Ağzı dikilen kertenkele büyü sırasında ölürse, büyüyü sürdürmenin bir anlamı kalmazmış. Böyle bir durum, kertenkelelerin dostluklarını geri aldıkları anlamına da gel irmiş. O

zaman, uzun süre şeytan otuyla ilgili öğrenime ara vermem

gerekirmiş.

"Ne kadar ara vermem gerekir?" diye sordum.

"İki yıl, ya da daha fazla."

"Ya öbür kertenkele ölürse ne olur?"

"Gözkapakları dikili kertenkele ölürse, başın dertte demektir. Yalnız başına kalırsın; kılavuzsuz, dostsuz. Büyüye başlamadan ölürse, büyüyü o anda kesersin; anrn bu da şeytan otunu hepten unutmak den1ektir. Ama kertenkele, büyüye başladıktan sonra, omzundayken ölürse, büyüyü sürdürmen

gerekir ki bu da deliliğe yol açar."

"Neden del iliğe yol açar?"

"Çünkü böyle bi durumda hiçbi şeyin anlamı kalmaz.

Hiç kimse kılavuzluk edemez artık sana; korkunç, saçma sapan şeyler görmeye başl arsın. "

"Nası l ' saçma sapan' şeyler?"

"Kendi kendimize gördüğümüz şeyler .. . Hiçbi yönlendirme olmadan gördüğümüz şeyler. Şeytan otunun senden kaçmaya çabaladığını gösterir bu; seni fırlatıp attığını. . . "

ÖGRETİLER

1 75

"Bu duruma düşen kimse gördün mü hiç?"

"Gördüın. Benim başıma gelmişti böyle bi şey. Kertenkelelerin yardımı kesilince, delirmiştim. "

"Neler görmüştün o zaman, don Juan?"

"Bi sürü saçmalıklar işte. Yönlendirilmeyen insan başka

ne görür ki ! "

28 Aralık 1 964 , Pazartesi

"Don Juan, şeytan otunun insanı sınadığını söylemiştin. Bununla ne demek istemiştin?"

"Şeytan otu bi kadın gibidir; bi kadın gibi pohpohlar adamı. Tuzaklar kurar onlara durmadan. Bulamacı alnına sürmekle onun bi tuzağına düşmüş oldun. Daha nice tuzaklar kuracaktır sana. Ve gene onun oyununa geleceksindir. Uyarıyorum seni. Tetikte dur. Onunla ilişkin tutkuya dönüşmesin; şeytan otu, bilgi adamı olmanın gizlerine götüren yollardan

yalnızca birisidir. Başka yollar da vardır. Ama kendi yolunun

tek yol olduğuna seni inandırması, zaten onun oyunlarından

biridir. Yaşamını bi tek yolda çarçur etmemeni öğütlerimhele yürek taşımayan bi yol ise bu! "

"Bi yolda yürek bulunmadığını nasıl anlarız, don Juan?"

"Herkes bilir bunu. Ama ne yazık ki kimse sormaz bu soruyu. Yürek taşımayan bi yola girdiğini eninde sonunda anlar insan; ama artık o yol o insanı öldürmeye hazırdır. O noktadan sonra durmak, durumu değerlendirip o yolu bırakmak pek az kişinin gerçekleştirebileceği bi şeydir."

"Sorumu ne biçimde soracağımı bi türlü bilemiyorum,

don Juan."

"Sor gitsin."

"Demem şu ki, kendi kendime yalan söylemememin bir

yöntemi var mıdır? Yani yanıtı gerçekten hayır olan bir soruya evet dememi nasıl önleyebilirim?"

"Ne diye yalan söyleyecekmişsin ki?"

"E, bir yol insana eğlenceli, zevkli gelebilir. O zaman . . . "

"Saçma bi şey bu. Yüreği olmayan yol nasıl zevkli olur

ki? Öyle bi yolu tutmak bile zorluklarla doludur. Oysa yürek

taşıyan bi yola girmek kolayca yapılıveren bi şeydir. Onu

sevmeye çalışmak söz konusu olamaz. "

Don Juan birden görüşmemizin yönünü değiştirerek pat

diye, benim, şeytan otunu beğendiğimi söyledi. Şeytan otunu

bir bakıma beğendiğim doğruydu. Bunu don Juan' a söyledim. O da bana kendi dostu olan dumanı nasıl bulduğunu sordu. Dumanı düşünmen in bile beni korkuttuğunu söylemek zorunda kaldım.

"Bi yol seçmek için insan korkulardan, açgözlülükten

arınmış olmalıdır. Ne var ki, duman, korkuyl a: şeytan otu da

tutkuyla kör ediyor ada1nı," dedi don Juan.

B ir kimsenin bir yol araması için bile tutkuya gerek bulunduğunu ileri sürdlim. İnsanın tutkulardan arınmış olması düşüncesine katılam ayacağımı , öğrenınek içüı tutkuya gerek

bulunduğuna inandığımı söyledim.

"Öğrenme isteğine tutku denmemelidir," dedi don Juan.

"Öğrenme isteği insanın doğal bi davranışıdır; ama şeytan

otuna sarılmak, erk aramak demektir. İşte bu da tutku olur.

Çünkü ulaşmak istediğin şey bilgi değildir. Şeytan otunun

gözlerini bağlamasına olur verme. Zaten şu anda kancasın ı

takmış bulunuyor sana. İnsanları ayartıp, onlara b i tür erk l il ik

duygusu verir; olağan kişilerin yapamayacağı şeyleri yapabil iımiş duygusuna kaptırır onları. Ama bi tuzaktır bu. Çok geçmeden bakmışsın, yüreksiz yol adama ters düşmüştür, onu yıkıvermiştir. Artık ölmüş sayılır o kimse-ölümü aramak ise hiçbi şeyi aramamakla birdir. "

10

1 964 yılının Aralık ayında don Juan ' la birlikte tüttürüm harmanı yapmak için gerekli birkaç bitkiyi toplamaya gitmiştik.

Bu, dördüncü dönem oluyordu. Don Juan işleri bana yaptırıyor, kendisi yalnızca beni gözlüyordu. Bitkileri koparırken acele etmememi, önce iyice bakmamı, uzun uzadıya düşünmemi söylemişti. Harmana girecek bitkileri topladıktan, boh

çaladıktan sonra hemen dostuyla yeniden karşılaşmamı istedi.

31 Aralık 1 964 , Perşembe

Don Juan, "Şeytan otunu ve dumanı şimdi biraz tanımış durumdasın. Hangisini daha çok beğendiğini söyle bakalım! " dedi.

"Duman çok korkutuyor beni, don Juan. Nedendir bilemiyorum, ama pek olumlu sayılmaz ona karşı duygularım."

DON JUAN'IN ÖGRETİLERİ

"Yaltaklanılmaktan hoşlanıyorsun da ondan; şeytan otu

yaltaklanıyor sana. B i kadın gibi, sana zevk vermeye çalışıyor. Oysa duman, en soylu erktir; en temiz yürek onunkisidir.

Insanı ayartmaz, tutsak etmez; aşk ve nefret de bulunmaz onda. Tek isteği, güçlü olmandır. Evet, şeytan otu da güçlülük ister, ama başka tür bi güçlülük o. Kadınların erkekte aradığı

türden bi güçlülük. Oysa dumanın aradığı güç, yürek gücüdür. O da sende yok ! Çok az kimsede bulunur o. Bu yüzden istiyorum dumanı biraz daha öğrenmeni. Yüreği berkitir duman. Şeytan otu gibi tutkularla, kıskançlıklarla, şiddetle dolu değildir. Duman oynak değildir, insana bağlı kalır. Bi şey

unuttum diye tedirgin olman gerekmez onunla ilişkin sürdük

çe. ,,

20 Ocak 1 965 , Çarşamba

1 9 Ocak Salı gi.inü sanrılandırıcı karışımı gene içtim. Don Juan 'a dumandan çok korktuğumu , kuruntularımı yenemediğimi söylemiştim. O da, bana, dumanı hakçasına değerlendirebilmek için bir kez daha içmemi söylemişti.

Don Juan' ın odasına gittik. Saat, öğleden sonra iki falandı. Pipoyu çıkarttı. Ben de kömürleri getirdim. Sonra yere karşılıklı oturduk. Don Juan önce pipoyu ı sıtması, onu uyandırması gerektiğini söyledi. Dikkatlice bakarsam piponun nasıl ışımakta olduğunu görebileceğimi de ekledi. Pipoyu birkaç kez dudaklarına götürerek emdi. Onu sevecence okşadı.

Sonra birden, piponun uyanışına dikkatimi çekmek için, bana

ve pipoya baktı. Pipoya baktım, ama bir şey göremedim.

Pipoyu elime verdi. Piponun ağzını kendi hazırladığım

harmanla doldurdum. Daha önce bir tahta maşayla bir kor kömür aldım. Don Juan tahta maşama bakarak gülmeye başladı.

B ir an sendeledim. Kömür maşaya takılmıştı. Düşmesi için,

maşayı piponun ağzına vurmak istemedim; koru söndürmek

için üzerine tükürdüm.

ÖGRETİLER

Don Juan başını çevirip elleriyle yüzünü kapadı. Bedeni

sallanmaktaydı. Bir an için ağladığını sandım. Ama sessizce

gülmekteydi.

Uzun süre yitirmiştim bu nedenle; sonra don Juan parmaklarıy1a bir kor parçasını tutup, hızla piponun ağzına yerleştirdi. İçmemi söyledi. Pipoyu ağzıma aldım. Dumanı çekmesi çok zor oluyordu. İçindeki karışım çok sıkıydı herhalde.

İlk çekişimde ağzıma ince tozlar gelmişti. Birden ağzımın

içini uyuşturmuştu bu tozlar. Ağızlıktaki karışımın yanmakta

olduğunu görebiliyordum. Ama sigara içmeye benzemiyordu

bu iş. Gene de her çekişte bir şeylerin soluğuma karıştığını,

ciğerlerimi doldurduğunu, ardından da bedenimin öbür yanlarına doğru itercesine yayıldığını duyamsamaktaydım.

Yirmi çekiş saydım. Sonra bıraktım saymayı. Terliyordum; don Juan gözlerini dikmiş bana bakıyor ve korkmamamı, anlattıklarını olduğu gibi yerine getirmemi söylüyordu.

"Peki" deıneye çalışıyor, ama yerine yabansı bir inilti çıkarıyordum. Ağzımı kapadıktan sonra bi1e ortalığı çınlatan bir inilti .. . Don Juan bu sese çok şaşmıştı; gene gülmeye başladı.

Başımla "evet" demek istiyordum. Ama hiçbir yanımı kımıldatamıyorduın.

Don Juan, yavaşça ellerimi açtı ve pipoyu çekti. Yere

uzanmamı ama uyumamamı söyledi. Bir de kalkıp beni yatıracak mı diye, meraklanmıştım. Ama merakım boşunaymış.

Bana, aralıksız bakmaktan başka bir şey yapmadı. Birden

odanın tepetaklak döndüğünü gördüm; don Juan ' a yandan

bakar bir durumda buldum kendimi. İşte o andan başlayarak,

tüm görüntüler, bir düşteki gibi bulanıklaştı. Kımıldayamaz

durumdayken, don Juan ' ın uzun uzadıya bir şeyler an] attığını

hayal meyal anımsıyorum.

O durumdayken korktuğum falan yoktu; tedirgin de de

ğildim, ertesi gün kendime geldiğimde, hasta falan da olmamıştım. Tek olağandışı şey, uyandıktan sonra uzun süre dü

şüncelerimi toparlayamayışımdı. Dört beş saat geçince, o da

geçti.

2 7 Ocak 1 965, Çarşamba

Don Juan, deneyimlerimle ilgili bir şey söylemedi; bir şey anlatmamı da istemedi. Tek sözü, hemen uyuyuvermiş olduğumu söylemek oldu.

"Uyanık kalmak için tek çıkar yol, bi kuşa dönüşmektir;

ya da bi cırcırböceği, ya da onun gibi bi şeye ... " dedi .

. "O da nasıl yapılır ki, don Juan?" diye sordum.

"İşte öğretiyorum ya! Dün, sen bedensizken sana anlattıklarımı anımsamıyor musun?"

"Ben bi kargayım. Sana da, karga nasıl olunur, onu öğretiyorum. Bi öğren de bak, nasıl uyanık kalırsın; nasıl özgür olursun ! Bunu öğrenemezsen, düştüğün yerde öyle çakılı kalırsın."

7 Şubat 1 965 , Pazar

Dumanı ikinci kez çekişim 3 1 Ocak Pazar günü öğlene rastladı. Ertesi gün akşamüstü uyandım. Deneyimim boyunca don Juan 'ın bana anlattığı her şeyi biliyormuşum gibi kendimi olağanüstü erkli hissetmekteydim. Sözleri beynime işlemişti. Olağandışı bir açıklık ve süreklilikle işitip durmaktaydım anlatmış olduklarını. Bu sırada başka bir gerçek çarptı gözüme: Pipoyu her çekişimde ağzıma giren tozları yutmaya

başladıktan hemen sonra bütün bedenim uyuşmuştu. Demek,

yuttuğum yalnızca duman değildi; bir de toz halinde karışımı

yutmakta ydım.

Deneyimimi don Juan ' a anlatmaya çalıştım; ama o, yapmış olduğum şeyin önemsiz olduğunu belirtti. Bütün olanları anımsadığımı söyleyince de; kulak falan asmadı. Tüm anılar

keskindi, taptazeydi. Dumanı içme süresi tıpkı ilk seferindeki gibiydi. Sanki her iki deneyimim, ara vermemişim gibi, birbirine bitişmişti. İlk

deneyimimin bitiminden başlatabili-

ÖGRETİLER

1 8 1

yordum anımsamayı. Yan üstü yere düştüğümden bu yana

duygu ve düşüncelerimi bütünüyle yitirmiş olduğumu açıkça

anımsayabiliyordum. Gene de bu açıklık hiçbir biçimde eksilmiyordu. Odanın düşey bir düzlem haline dönüşmesiyle birlikte, düşüncelerimin de sonuncusunu düşündüğümü

anımsıyorum: "Başım yere mi yapıştı, ne? Ama ağrı sızı duymuyorum."

İşte o andan sonra yalnızca görüyor ve işitiyordum. Don

Juan' ın her söylediğini sözcüğü sözcüğüne yineleyebiliyordum. Tüm buyruklarını yerine getiriyordum. Bunu yapmak çok açık, mantıklı ve kolay geliyordu bana. Bedenimin yok

olacağını, yalnızca başımın kalacağını, ve böyle bir durumda

uyanık kalıp dolaşabilmek için tek çarenin karga olmak oldu

ğunu anlatıyordu bana. Gözümü kırpmaya gayret etmemi, ancak göz kırpmaya hazır olduğum takdirde öbür şeylere geçebileceğini söylüyordu. Sonra da bedenimin bütünüyle ortadan kalktığını, yalnızca başımın kaldığını söyledi. Baş, hiç kaybolmazmış; çünkü kargaya dönüşen şey, başmış.

Don Juan gözümü kırpmamı buyurdu. Bu buyruğu ve bütün öbür buyruklarını birçok kez yineleyip durmuştu. Hepsini de çok açıkça anımsıyordum. Gözümü kırpmış olacağım ki, hazır olduğumu bildirdi ve başımı kaldırıp tüm dikkatiıni

çenerne vern1emi buyurdu. Karganın bacakları çenede olur

dedi. Bacakları duyumsamaya çalışmamı ve onların yavaş

yavaş çıkışlarını izlememi istedi. Ardından da daha karga olmadığımı, kuyruk çıkartmamı söyledi. Kuyruğun enseden çıkacağını belirtti. Kuyruğu yelpaze gibi açmamı, yerleri tarayışını hissetmemi bu yurdu.

Sonra da karganın kanatlarına geçti. Kanatlar çok uzun

olmalıymış, onları iyice germeliymişim. Yoksa uçamazmı

şım. Az sonra don Juan kanatlarımın çıktığını, uzun ve çok

güzel olduklarını, gerçek kanatlara dönüşene dek onları çırpmamı söyledi.

Sıra başımın tepesine gelmişti. Don Juan başımın üst yanının çok geniş ve ağır olduğunu, bu oylumuyla uçmayı engelleyeceğini söyledi. Başımı küçültmek için gene gözlerimi

DON JUAN'IN ÖGRETİLERİ

kırpmamın gerektiğini; her göz kırpışta başımın azar azar kü

çüleceğini anlattı. Rahatça uçabilmem için, üst yanın ağırlığı

yok oluncaya dek gözümü kırpmamı buyurdu. Sonra da, ba

şımın bir karga başı kadar küçülmüş olduğunu bildirdi ve

kasların gevşeyene dek ortalıkta dolaşıp sekınemi istedi.

Don Juan, uçmadan önce, son olarak değiştirmem gereken bir şey daha kaldığını söyledi. Bu da değiştirmesi en güç olan şeyn1iş; bunu başarabilmek için de uysal olmam, bana

söylediklerini harfi harfine yerine getirmem şartmış. Bir karga gibi görmeyi öğrenmeliymişim. Ağzımla burnum, iki gözümün arasında güçlü bir gaga oluşturana dek uzayacakmış.

Kargalar yanlarına bakarlarmış; don Juan da başımı çevirip

ona tek gözle bakmamı buyurdu. Öbür gözümle bakmak istersem , gagamı aşağıya doğru sallamalıymışım. Bu hareket, öbür gözümle bakmama yol açarmış. Bakışımı bir gözümden

öbürüne geçirerek çalışmayı sürdürmemi buyurdu. Sonra, artık uçuşa hazır olduğunu belirtti; uçabilmek için de onun beni havaya fırlatması gerekirmiş.

Buyruklarının her birini istenen biçimde yerine getirmek

güç olmamıştı. Önceleri biraz zayıf ve sendeliyor olsalar da

kuş bacakları çıkardığımı algılamıştım. Ensemde bir kuyruk,

elmacık kemiklerimden de kanatlar çıktığını hissetmiştim.

Kanatlar, katlanmış olarak ve azar azar çıkıyorlardı. Zor bir

süreçti bu ama ağrı vermiyordu. Sonra göz kırpışlarımla ba

şımı, karga başı büyüklüğüne düşürdüm. Ama en şaşırtıcı şeyi gözlerin1le başarmıştım. Kuş görüşü yan i !

Don Juan, gaga çıkartmamı buyurduğunda, havasız kalmışçasına tedirgin olmuştum. Sonra bir şişkinlik çıktı ortaya, ve önümü kapatırcasına öyle kaldı. Don Juan 'ın beni yanal

olarak görmem için yönetmesinden sonradır ki, yanımı tam

olarak görebilme yetisine kavuşabilmiştim. Her seferinde

gözlerimden birini kırpıyor ve bakışımı bir gözümden öbürüne geçirebiliyordum. Ne var ki, odanın ve içindeki eşyaların hiçbiri alıştığım görüntüde değildi. Gene de hangi bakımlardan değişik göründüklerini söyleyebilmem olası değildir.

Don Juan çok büyüınüş ve kızarmıştı. Erinç veren, güven ve-

ÖGRETİLER

ren bir şeyler vardı havasında. Sonra bu imgeler bulanıverdi;

ana hatlarını yitirdiler ve bir süre titreşip duran köşeli soyut

biçimlere dönüştüler.

28 Mart 1 965 , Pazar

1 8 Mart Perşeınbe günü sanrılandırıcı karşıını gene içtim.

Başlarken, kimi ufak ayrıntı farkları dikkatimi çekti. Pipoyu

yalnızca bir kez doldurmam gerekiyordu. İlk koyduğum harman bitince, don Juan piponun ağzını bana temizlettirdi. İkinci doluınu kendisi yaptı. Çünkü kaslarımı bu işin üstesinden gelebilecek denli kullanabilecek durun1da değildim. Kollarımı oynatmak için büyük çaba harcamam gerekiyordu. Kesemde bir dolumluk harman kalmıştı. Don Juan keseme bakarak, harmanını tükendiğinden, bunun gelen yıla dek dumanı son çekişim olacağını söyledi.

Küçük keseyi ters yüz edip, içindeki tozları, yanan kömürlerin durduğu kaba silkti. Tozlar, portakal rengi kızartılar çıkararak yandı; korların üzerine ince, saydam bir zar serilmişcesine .. . Sanki bu zar tutuşmuş, sonra da labirentimsi çizgiler oluşturacak biçiınde çatlaınaya başlamıştı. Çizgilerin içinde bir şeyler hızlı hızlı zikzaklar çizmekteydi. Don Juan,

çizgilerdeki devinime bakmamı söyledi . Kızartılı yerlerde

ileri geri devinen küçük bir bilyeye benzeyen bir şey gördüm. Don Juan eğilip elini ateşe soktu ve bilyeciği tuttuğu gibi piponn ağzına yerleştirdi. Sonra, pipoyu içmemi söyledi. Küçük topçuğu piponun içine, onu içime çekip yutayım diye koymuş olduğu kanısı vardı zihnimde. B ir anda oda, yatay durumunu yitirdi. Yoğun bir uyuşukluğa, ağırlığa gömüldüm.

Uyandığımda sığ bir sulama arkının tabanında sırtüstü

yatmaktaydım. Çeneme kadar sulara gömülmüştüm. B irisi

başımı tutmuş, kaldırmaktaydı. Don Juan 'dı bu. İlk düşüncem, arktaki suyun olağandışı nitelikleri üzerineydi. Soğuk,

koyu bir suydu; hafif hafif yüzüme çarpıyor, her devinimi

düşüncelerimi biraz daha açıklaştırıyordu. Önce suda parlak

yeşil bir ışık halkası ya da bir floresan bir ışıma vardı; ışık,

çok geçmeden dağıldı; su, bildiğimiz suya dönüştü.

Don Juan 'a saati sordum. Sabah erken bir vakitte oldu

ğumuz yanıtını verdi. Az sonra iyice ayılmıştım; sudan çıktım.

Evine vardığımızda, don Juan, "B ütün gördüklerini anlat bakalım" dedi. Üç gündür "beni geri getirmeye" uğraştı

ğını, başarana dek akla karayı seçtiğini de ekledi. B irkaç kez,

gördüklerimi anlatmaya çalıştım. Ne var ki, düşüncelerimi

toparlayamıyordum. Biraz aradan sonra, akşama doğru, don

Juan 'la konuşmaya hazır olduğumu görerek, yan üstü düştü

ğüm andan beri anımsadıklarımı anlatmaya başladım. Gelin

görün ki, dinlemek istemiyordu. Onu ilgilendiren bölümün,

"beni havaya fırlattıktan, ve uzaklara uçtuktan" sonra görmüş ve yapmış olduğuın şeyler olduğunu söyledi.

Bütün anımsadıklarım, bir dizi düşe benzer imgeler ya

da sahnelerdi. Ardışık bir düzende değildi bunlar. Sanki her

biri ayrı bir kabarcıkmış da, odağa doğru yüzüyor, sonra da

uzaklaşıyormuş gibi geliyordu bana. Bunlar, salt bakılacak

görüntüler değildi. İl k kez anımsamaya çalıştığım zaman, onların yayılmakta olan belirsiz ı şınlar oldukları duygusuna kapılmıştım; ama düşündükçe her birin in son derece belirli olduğunu, ancak olağan görme eylemiyle hiçbir il intisinin bulunmadığını anlattım. Bu yüzdendi bclrisizlik duygusu. Yoksa imgelerin sayısı çok değildi, hepsi de çok yalındı.

Don Juan, "beni havaya fırlattığını" söyler söylemez son derece belirgin bir sahneyi hayal meyal anımsamıştım. Bu sahnede uzak bir yerden ona doğru bakmaktaydım. Yalnızca yüzüne bakıyordum. Bir anıt kadar kocamandı yüzü. Biraz düz görünüyor ve yoğun bir pırıltı saçıyordu. Saçları sarın1-tıraktı, ve kımıldamıyordu. Yüzünün her yanı kendi başına oynuyor, kehribar renginde ı şıyordu.

Öbür imgede ise don Juan beni gerçekten ileriye ve bir

ÖGRETİLER

doğrultuda havaya atıyor, ya da fırlatıyordu. "Kanatlarımı

açıp uçtuğumu" anımsıyorum. Acı çekerek havayı yarıp dosdoğru ileri giderken, yalnızlık duymaktaydım. Uçmaktan çok yürüIHeye benziyordu bu. Bedenimi yoruyordu. Özgürce akış duygusu, çoşkunluk falan yoktu.

Sonra da hareketsiz durduğum bir anı anımsadım ; donuk, ürkünç bir ışık yayan bir bölgede yer alan bir yığın keskin, koyu çizgiler .. . Ardında da bin bir çeşit ışıkla bezenmiş

bir alan gördüm. Işıklar oynaşıyor, parlaklıkları azalıp çoğalıyordu. Işıktan çok renge benziyorlardı. Yoğunlukları oldukça şaşırtmı ştı beni.

Bir başka anı da şöyleydi: burnumun dibinde bir nesne

durmaktaydı. Kalın, sivri uçlu bir şeydi bu; kendine özgü

pembemsi pırıltılı .. . Bedenimin bir yerinde birden bir ürperme oldu ve bir yığın pembe cismin bana doğru gelmekte olduğunu gördüm. Hepsi de üstüme doluştu. Fırlayıp kaçtım.

23 Mart 1 965, Perşemhe

Deneyimimi anlattığım günün ertesinde şu görüşmeyi yaptık:

Don Juan: "Karga olmak o kadar zor değil. Bak işte sen

de karga oldun. Artık hep karga olarak kalacaksın."

"Ben karga olduktan sonra neler oldu, don Juan? Üç gün

öyle uçup durdum mu?"

"Hayır, gece bastırınca dönüyordun; öyle demiştim sa-

na. "

"Ama nasıl dönüyordum?"

"Çok yorgun oluyordun hemen uyuyordun. Hepsi o kadar ! "

"Yani uçarak m ı dönüyordum?"

"Söyledim ya! Buyruğumu dinleyip eve dönüyordun.

Ama takma kafanı bu konuya. Önemli değil ! "

"Önemli olan ne öyleyse?"

"Yolculuğun boyunca büyük değeri olan yalnızca bi şey

vardı-gümüş renkli kuşlar ! "

"E, ne varmış bunda? Eninde sonunda, kuş onlar."

"Kuş, ama ne kuşu? Kargaydı onlar!"

"Beyaz karga mı yani?"

"Karganın kara tüyleri, gerçekte gümüş rengindedir. Kar·galar öyle yoğun parlarlar ki, öbür kuşlar onları tedirgin edemezler. "

"Tüyleri neden gümüş renginde görünüyor?"

"Bi karga gibi görüyordun da ondan! Bize koyu renkte

görünen bi kuş, kargaya beyaz görünür. Örneğin, beyaz görünenler, kargalara pembe ya da mavimtırak, martılar da sarı görünürler! Haydi, şimdi onlara nasıl katıldığını anımsamaya

çalış ! "

Biraz düşündüm, ama kuşlar sürekliliği olmayan sönük,

kopuk imgeler halindeydi. Ben de don Juan 'a, yalnızca, onlarla uçmuş olduğum duygusunu anımyasabildiğimi söyledim. Onlara havada mı yoksa yerde mi katılmış olduğumu sordu. Ama bunu yanıtlamam olanaksız. Don Juan kızar gibi

olmuştu. Biraz daha düşünmeıni istedi. "Doğru olarak anımsayamazsan, bütün bunların beş paralık değeri kalmaz; çılgınca bi düş olarak kalırlar," dedi. Anımsamaya zorladım kendimi; ama boşuna .. .

3 Nisan 1 965 , Cumartesi

Bugün "rüya"mda gümüş renkli kuşlarla başka bir imgeyi

anımsadım. On binlerce iğne deliği gibi küçük deliklerden

oluşan salkım salkım koyu renkli bir küme görmüş olduğum geldi aklıma. Her nedense, yumuşak bir şey sanıyordum bu yığını. Ben bu kümeye bakıyordum ki, üç kuş üzerime doğru uçtu. B ir tanesi yaygarayı basıyordu; sonra baktım, üç kuşla birlikte yerdeyim.

ÖGRETİLER

Bu imgeyi don Juan ' a anlattım. O da, kuşların hangi yönden geldiklerini sordu. Bunu belirleyemeyeceğimi söyledim.

Bu yanıtım onu sinirlendirm işti. Düşüncelerimde esneklik

bulunmadığını söyledi. İstersem, pekala anımsayabileceğimi,

kendiini insanlar ve kargalar diye ayrım yaparak düşünmeye

zorladığımı, oysa anımsamak istediğim zaman ne insan ne de

karga olmadığımı anlattı.

Ardından, kargaların bana neler söylediğini anımsamamı

istedi. Düşünmeye çalıştım; ama, bu konuda başka ne varsa

aklıma üşüşüyordu. B ir türlü toplayaınıyordum düşüncelerimi istediğim noktada.

4 Nisan 1 965, Pazar

Bugün uzun bir yürüyüşe çıktım . Don Juan'ın evine döndü

ğümde hava kararmıştı. Kargaları düşünüyordum ki, birden

çok tuhaf bir "düşünce" geldi aklıma. Düşünceden çok bir izlenime ya da bir duyguya benziyordu bu. Yaygarayı basan karga kuzeyden gelip güneye gittiklerini, yeniden buluştuğumuzda gene aynı yoldan geleceklerini söylemişti.

Don Juan'a düşündüğüm ya da anımsadığım şeyi anlattım. O da, "Bırak düşünmüş müsün, anımsamış mısın, diye incelemeyi ! İnsanlar uğraşır böyle şeylerle ! Kargaların nesine gerek bunlar? Hele senin gördüğün kargalar .. . Onlar senin yazgının gizmenleri, yani gizli ajanlarıdır. Artık bi kargasın

sen. Bunu değiştiremezsin. Bundan sonra kargalar, uçuşlarıyla, yazgının tüm dönemeçlerini bildireceklerdir sana. Hangi yöne doğru uçmuştun

onlarla?"

"Ne bileyim ben, don Juan?"

"Doğru dürüst düşünürsen, anımsarsın. Ş imdi yere otur

ve kuşlar uçarak sana doğru gelirlerken sen ne yana doğru bakıyordun onu söyle. Gözlerini kapa, yere bi çizgi çiz."

Dediği gibi yapıp yerde bir noktayı ünledim.

Don Juan, "Daha açma gözlerini! " diyerek sürdürdü, "Bu

noktaya göre hangi yöne uçmuştunuz hepiniz?"

Yerde bir nokta daha gösterdim.

Don Juan, bu yöneltme noktalarından hareket ederek,

kargaların benim kişisel geleceğimin ya da yazgımın önbilisini bana sunmaları için izleyecekleri uçuş yollarını yorumladı. Pusulanın dört doğrultusunu, kargaların uçuşunun ekseni olarak yerleştirdi.

Kargalar, insanın yazgısını anlatırken, hep ana yönleri mi

izlerler diye sordum. Yöneltmeyi benim yapacağımı söyleyerek, kargalarla ilk kez buluştuğumda onların yaptıkları şeylerin hayati önem taşıdığını ekledi. Her bir ayrıntıyı anımsamam üzerinde de durdu. "Gizmenlerin" bildiri ve yönlerinin kişisel, özel bir sorun olduğunu belirtti.

Anımsamam gereken bir şey daha varmış; o da bu gizmenlerin benden günün hangi vaktinde ayrıldıklarıymış. Don Jun, "uçmaya başlayışınlla" gümüş renkli kuşların "benimle

uçuşları" arasında geçen zaman içinde çevremdeki aydınlıkta

ne gibi değişiklikler olduğunu düşünmeıni istedi. Bana acı

çektiren o ilk uçuşu yaparken ortalık karanlık gibi gelmişti.

Ama kuşlar geldiğinde, hava kızılımsı, açık kırmızı-daha

doğrusu turuncu bir renge bürünmüştü.

Don Juan: "Yani akşam üzeriydi; güneş batmamıştı. Kargalar, zifiri karanlıkta beyazlıkları göremezler, oysa koyu renkleri seçerler; biz de öyleyizdir geceleri, bu zamanlandırmaya göre, günün bitiminde gelmişler. Onlar seni çağırınca, tepende uçarlarken güınüş renginde görüneceklerdir. Göğe

baktığında, parıldadıklarını göreceksin; bu da sonunun geldi

ğini gösterir. Öleceğini, karga olacağını gösterir."

"Ya sabahleyin görürsem onları?"

"Onları sabahleyin görmeyeceksin ki ! "

"Ama, kargalar bütün gün uçarlar."

"Senin gizmenlerin değil ama, sersem kafa ! "

"Ya senin gizmenlerin, don Juan?"

"Benimkiler sabahleyin gelirler. Benimkiler de üç tane.

Velinimetim, insanın, ölmek istemiyorsa, bağırarak onları ka-

ÖGRETİLER

ranlığa doğru çekebileceğini söylerdi. Ama bunun olamayacağını öğrendim artık. Velinimetim bağırmaktan, şeytan otunun patırtısından yeğinliğinden hoşlanmazdı. Duman çok farklıdır; tutku falan yoktur onda. Dürüsttür. Senin gümüş

renkli gizmenlerin seni bulunca, onlara bağırman yersiz bi

davranış olur. İlk seferindeki gibi onlarla uçman yeterlidir.

Onlar seni aldıktan sonra ters yöne uçacaklardır; o zaman

dört karga olarak gideceklerdir."

1 0 Nisan 1 965 , Cumartesi

Kısa sürelerle kişiliğimin çözüldüğünü, ya da yüzeysel ola

ğandışı gerçeklik durumlarını algılamaktaydım. Bu algılamalar birden çakıp yiten kıvılcımlar gibiydi.

Mantarlarla yaptığım sanrılandırıcı deneyimleriının bir

öğesi, zihniıni kurcalayıp duruyordu : yumuşak, koyu renkli,

iğne deliği gibi deliklerle dolu o küme. Ben onu, beni ta ortasına çekmeye başlayan bir yağ kümesi ya da yağ kabarcığı bi

çiminde imgelemeyi sürdürüyordum. Sanki ortası açılacakmış da beni yutacakmış gibi geliyordu bana, ve çok kısa sürelerle olağandışı gerçeklik durumlarına benzer bir şeyler algılamaktaydım. Bunlar, kısa da sürseler, derinlemesine bir sarsıntı ve tedirginliğe sürüklüyordu beni. Bu nedenle, bu durumlar başlar başlamaz, bütün istencimle onlardan kurtulmaya çabalıyordum.

Bugün, don Juan'la bu konuyu görüştüm. Kendisinden

öğüt istedim. Oysa, don Juan pek ilgilenmiş görünmedi; bu

durumlara pek aldırmamamı, çünkü pek bir anlam taşımadıklarını, yani önemsiz olduklarını söyledi. Deneyimlerim arasında yalnızca içinde bir karga gördüklerim üzerinde çaba harcamamı ve onlarla ilgilenmem gerektiğini anlattı. Öbür

türlü "sezi"lerimin hepsi salt korkunun ürünleriymiş. Dumana başlayan kişinin güçlü, dingin bir yaşam sürdürmesinin gerekliliğini anımsattı bir kez daha. Çekinceli bir evreye gir-

mek üzereydim herhalde. Don Juan'a, artık bu işi sürdüremeyeceğimi anlattıın; bu mantarlarda gerçekten ürkütücü bir şeyler vardı.

Sanrılı deneyimlerimden anımsadığım imgeleri gözden

geçirdiğimde, dünyayı olağan görünümümden farklı bir yapıda görmüş olduğum sonucuna kesinlikle varıyordum . Daha önce algılamış bulunduğum öbür olağandışı gerçeklik durumlarında, gözlerimin önünde canlanan biçimler ve görüntüler hep, dünyayı görsel algılayışıma koşut biçimde olınuşlardı. Oysa sanrılandırıcı duman karışımının etkisi altında gördüğüm imgeler bambaşka oluyordu. Bütün gördüklerim , önümde, doğru bir görüş çizgisindeydi; onun üzerinde ya da

altında hiçbir şey bulunmuyordu.

Bütün imgelerde sinir bozucu bir yavanlığın yanında

şaşırtıcı biçimde bir derinlik de bulunuyordu. Belki de imgelerdeki son kerte bir keskinlikte yer alan bu ayrıntıların değişik ışık alanlarına yerleşik bulunduğunu söylemek dah a

doğru olur. Bu alanlardaki ışık deviniyor, bir döngü i zlenimi veriyordu.

İncelemelerimi sürdürüp, kendimi, "görmüş" olduğum

şeyleri "anlamak" amacıyla, anımsamaya zorladıkça bir dizi

örneksemeler ya da benzetmeler yapmaya itiliyordum. Örne

ğin, don Juan 'ın yüzü suya gömülmüş gibi görünmüştü. Su,

yüzünün ve saçlarının üzerinde sürekli akıp durur gibiydi.

Onları büyüteç altındaymışcasına kocaman gösteriyordu;

dikkatimi toplayarak bakınca, derisindeki gözenekleri, saç

tellerini ayrı ayrı görebiliyordum. Öte yandan birtakım çok

kenarlı madde yığınları da görmekteydim; ama çıkardıkları

ışınlarda titreşim olmadığından, devinmiyorlardı.

Don Juan ' a, bu gördüğüm şeylerin ne olduklarını sordum. B ir karga olarak ilk kez görmekte olduğum için, imgeleri iyice göremediğim, zaten bunların önemi olmadığı, ileride alıştırmalar yapa yapa her şeyi tanıyabileceğim yanıtını verdi.

Işığın deviniminde gördüğüm değişiklik konusunu da açtım don Juan 'a.

ÖGRETİLER

Don Juan, "Canlı şeyler içten içe devinirler. Kargalar bi

şeyin ölü mü ölmek üzere mi olduğunu kolayca anlarlar. O

devinimin durmuş ya da durmak üzere olduğunu görebilirler.

Kargalar bi şeyin aşırı hızla devindiğini de anlayabilirler. B i

şey yeterince deviniyorsa, onu da sezebilirler," dedi.

"Bir şeyin aşırı hızla devinmesi ya da yeterince devinmesi ne deınek oluyor?"

"Yani bi karga nelerden kaçınacağını, neleri aradığını

doğru olarak kestirebilir. Bi şeyin içinde aşırı hızda bi devinim varsa, bu, o şeyin yeğin bi biçimde patlamak üzere oldu

ğunu, ya da ileri doğru fırlam aya hazırlandığını anlatır. Karga uzaklaşır böyle şeylerden. Ama bi şeyin içindeki devinim yeterliyse, kararlıysa, bu hoş bi görüntü verir; karga da yaklaşır böyle bi şeye."

"Kayaların içi de devinir mi?"

"Devinmez. Kayalar, ölü hayvanlar, ölü ağaçlar devinmez. Ama çok güzel görünürler bunlar. Bu yüzdendir kargaların ölü şeylerin çevresinde dolaşıp durmaları. Hoşlanırlar böyle şeylere bakmaktan. Işık fal an devinınez onların içinde. "

"Bir ceset çürürken, değişiıne uğramaz ını?"

"Uğramasına uğrar, ama değişik bi devinimdir bu. Karga

cesedin içinde milyonlarca şeyin kendi ışınlarıyla devindiğini görür. Karga da işte bunlara bakmaktan hoşlanır. Unutulmaz bi manzaradır bu gerçekten. "

"Sen gördün mü hiç, don Juan?"

"Karga olmayı öğrenen herkes görebilir bunu. Sen de göreceksin."

Bu noktada don Juan' a kaçınılmaz soruınu sordum :

"Gerçekten karga oldum mu ben? Yani beni gören olsaydı, bildiğimiz bir karga mı görmüş olurdu?"

"Hayır. Dostların erkiyle uğraşırken bu doğrultuda dü

şününek olmaz. Anlamsız sorulardır bunlar. Ama gene de karga olmak çok kolay bi iştir. Gülüp eğlenmek gibi, pek yararı olmayan bi iş .. . Demiştim ya: duman, erk arayanlara göre de-

ğildir! Yalnızca, görmek için yanıp tutuşanlar içindir. Ben

karga olmayı öğrendim, çünkü bu kuşlar hepsinden daha etkili de, ondan! Hiçbi kuş tedirgin etmez onları; belki onlardan iri olanlar, aç kartallar falan hariç ... Ama kargalar toplu halde

uçarlar, kendilerini savunabilirler. İnsanlar da dokunmaz kargalara; bu da önemli bi noktadır. Herkes bi kartalı, özellikle büyük kartalları, ya da öbür büyük yırtıcı kuşları merakla izler; ama kim takar bi kargayı? Güven içindedir karga. Boyu da, yapısı da kusursuzdur. Dikkat çekmeksizin her yere girer

çıkar. Öte yandan, bi aslan ya da bi ayı olmayı da düşünebilirdik. Ama oldukça çekinceli bi şey olurdu bu, di mi? Çok büyük olur bu yaratıklar; cıcırböceği de olunabilirdi. Ama o

zaman başın iyice belaya girerdi. Çünkü büyük hayvanlar kü

çük hayvanlarla beslenirler."

Ben bu anlattıklarının, insanın gerçekten bir kargaya, bir

cırcırböceğine ya da başka bir şeye dönüştüğü anlamına geldiğini ileri sürüyordum; o da benim yanlış anladığımı ileri sürüyordu.

"Gerçek bi karga olmayı öğrenmek için uzun bi süre geçmesi gerekir", dedi. "Ama değişmiş değilsin; bi insan olman da değişmiş değil. Başka bi şey oldu."

"Neymiş bu başka şey, lütfen söyler misin?"

"Ola ki artık sen kendin de bilmektesin bunu! Delirmekten ya da bedenini yitirmekten o denli korkmamış olsaydın, bu görkeml i gizi anlamış olacaktın. Ama, ne dediğimi anlaman için belki de korkunu yenene dek beklemen daha iyi olur."

11

Bu gezilerim boyunca tuttuğum notlardaki son olay 1 965 Eylül ' ünde
geçmiş. Don Juan 'ın öğretilerinin sonuncusu olmuştu bu. Daha önce

kullandığım bitkilerin etkisinde olmadan ortaya çıktığı için, bunu, "özel bir olağandışı gerçeklik durumu" diye nitelendinniştim. Bana öyle gelmişti ki, don Juan, kiıni söz ve davranışlarını ustaca kullanarak böyle bir durumu sağlamıştı. Yani, gözümün önünde öyle bir beceriyle davranıyordu ki, sanki don Juan, kendisi değilmiş de ona öykünen bir başkasıymış izlenimini açık seçik bir biçimde yaratmıştı. Bu nedenle derin bir içsel çekişme içine düşmüştüm.

Onun don Juan olduğuna inanmak istiyordum; ama bir türlü

emin olamıyordum. İçsel çekişmem, beraberinde bir de bilinçli bir korku getiriyordu. Bu korku haftalar boyunca sağlı

ğımı bozmuştu. İşte o sıralarda, don Juan ' a çömezlik etmeye

son vermenin en akıllıca iş olacağını düşünmekteydim. O

günden bu yana hiçbir şeye katılmadım. Ama don Juan beni

çömezi olarak görmekten vazgeçmiş değildi. Çekilişimi salt,

gerekli ve geçici bir kendimi toparlama dönemi olarak değerlendiriyor, öğrenimimin süresi belirsiz bir aşaması olarak görüyordu. Gene de, o günden bu yana, öğretisi üzerinde herhangi bir yorum yapmamıştır.

Bu son deneyimimin en önemli noktalarıyla ilgili sayfalar dolusu notları hemen ertesi günü, büyük korkum doruğuna varmadan önce derin ruhsal çalkantılar geçirdiğim saatlerde tutmuştum. B ir ay sonra da ayrıntılı bir biçimde yeniden yazmıştım.

29 Ekim 1 965, Cuma

30 Eylül 1965 Perşembe günü don Juan 'ı görmeye gittim. Ne

denli önlemeye çalışmışsam ve don Juan 'ın önerdiği gibi silkip başımdan atmaya uğraşmışsam da, bu kısa, yüzeysel ola

ğandışı gerçeklik durumları yakamı bırakmıyordu. Durumum

gittikçe kötüleşiyordu; çünkü bu durumların süreleri daha da

uzamaktaydı. Uçak gürültülerini keskin biçimde algılamaya

başlamıştım. Uçaklar tepemde uçup geçerlerken motorlarının

çıkardığı gürültüler doğallıkla dikkatimi çekiyor ve onlara takılıp kalıyordum. Neredeyse uçakların içindeymişim ya da onlarla birlikte uçuyormuşum sanısı vardı içimde. Çok tedirgin edici oluyordu bu algılamalarını. Silkinip de bu duygulardan kurtulamayınca, içim kuruntularla doluyordu.

B ütün ayrıntıları dinledikten sonra, don Juan, bana acı

veren şeyin ruh yitikliği olduğu sonucuna vardı. Bu sanrıların, mantarları aldığımdan bu yana bana musallat olduklarını söyledimse de, o bunların yeni bir gelişme olduğu kanısındaydı. Daha önceleri, korktuğum için,

yalnızca "saçma sapan şeyleri düşlediğimi", ama artık gerçekten kendimi büyüye

kaptırmış olduğumu söyledi. Uçak gürültülerinin beni sürükleyip götürüşü de bunun kanıtıymış. Genellikle, bir derenin

ÖGRETİLER

ya da bir ırmağın sesi, ruhunu yitirmiş büyülü birisini tuzağa

düşürür, ölümüne sürüklermiş. Sonra da, sanrılann1adan hemen önce neler yaptığın1ı bir bir anlatmamı istedi. Anımsayabildiğim bütün faaliyetlerimi sayıp döktüm. Don Juan, bu anlattıklarımdan, ruhumu yitirmiş olduğum yeri çıkarınış oldu

ğunu söyledi.

Don Juan, görmeye alışık olmadığım bir biçimde, kafasın ı bir şeye takmış görünüyordu. Onun bu durumu kuruntularımı daha da arttırıyordu. Ruhumu tuzağa düşürenin kim olduğunu bir türlü çıkaramadığını; ama, bunu kim yaptıysa yapsın, niyetinin kuşkusuz beni öldürmek ya da ağır hastalı

ğa uğratmak olduğunu söyledi. Ardından da bana kesin açık

bir yönerge vererek "savaş duruşu" diye adlandırdığı belli bir

duruş biçimini öğretti. Bedenimi o duruşta tutarak, hayırlı

noktam olduğunu söylediği belli bir yerde öyle duracakmı

şım. Savaş duruşu (una forma para pelear) dediği bu durumda kesinlikle kalmam gerekirmiş.

Bunları ne diye yapacağımı, kimle savaşacağımı sordum.

Don Juan, yanıtında, ruhumu çalanı bulmak için bir süre

uzaklaşacağını, ruhumu geri almanın olasılıklarını araştıraca

ğını söyledi. Bu arada ben, hayırlı noktamda onun dönüşünü

bekleyecekmişim. Savaş duruşunu almakla, bir bakıma önlem almış olurmuşum. Onun yokluğunda bir şeyler olursa, bir saldırıya uğrarsam, bu duruş beni korurmuş. Savaş duruşu dediği şey de, saldırganı karşıma alıp sağ bacağımın baldırını sağ elimle şaklatırken sol ayağımı dans edercesine yere vurmaktan oluşuyordu.

Bu duruşu yalnız ve yalnız büyük bir tehlikeyle karşı kar

şıya kaldığımda uygulamalıymışım. Görünürlerde herhangi

bir tehlike yoksa, yerimde yalnızca bağdaş kurup oturmalıymışım. Ama son kerte çekinceli durumlarda, son bir savunma yöntemine daha başvurabilirmişim-o da düşmana bir şey

fırlatıp atmakmış. Genellikle bir erk nesnesi atılırmış, ama

benim böyle bir şeyim olmadığı için sağ avucuma sığan herhangi bir taşı atabilirmişim. Taşı atmadan önce de, başparma

ğımla avucuma iyice bastırmalıymışım. Böyle bir uygulama-

ya, ancak, yaşamımı yitirme çekincesi su götürmez bir kerteye gelmişse başvurmalıymışım. Taşı atarken bir de savaş çığlığı atmalıymışım; bu çığlık, taşı hedefe yöneltici bir özellikte olmalıymış. Çığlık atarken çok dikkatli ve telaşsız olmamı ve gelişigüzel çığlık atmamamı, yalnız ve yalnız "çok sıkışık

koşullarda" buna başvurmamı vurguladı.

"Sıkışık koşullar"la ne demek istediğini sordum. Çığlık

atmanın ya da savaş çığlığının, insanın içinde yaşamı boyunca kalan bir şey olduğunu; o yüzden daha başlangıcından iyi bir biçimde yapılması gerektiğini söyledi. Çığlığı doğru bir

biçimde başlatrrıak için tek yöntem de, insanın salt erkle dolan a dek doğal korkularına ve telaşına gem vurmasıyrnış. İşte o zaman çığlık erk kazanır, hedefini bulurmuş. Çığlık atmak için gereken en önemli koşullarmış bunlar.

Çığlık atmadan önce insanı doldurduğunu söylediği erki

biraz daha açıklam asını istedi m. O da, bunun, insanın bastığı

yerden çıkarak bedeninden geçen bir şey olduğunu söyledi.

Bu, daha doğrusu, hayırlı noktadan fışkıran bir tür erkmiş.

Çığlığı attıran erk de işte buymuş. Bu erk gerektiğinde kullanılırsa, savaş çığlığı kusursuz olunnuş.

Bana bir saldırı n11 olacak diye sordum gene. Bu konuda

hiçbir şey bilmediğini söyleyerek, gerektiğinde uzun bir süre

yerimde çakılmış gibi kalmamı çarpıcı bir biçimde öğütledi.

Herhangi bir saldırıya karşı kendimi en etkin bir biçimde ancak böyle koruyabilirim.

Korkmaya başlamıştım; daha açık konuşmasını istedim .

Ne olursa olsun yerimden kımıldamamak gerektiği dışında

başkaca bir şey bilmediğini söyledi; eve girmemeli ya da çalılığa gitmemeliymişim. En önemlisi de, kendisi dahil kimseyle bir tek sözcük bile konuşmamalıymışım. Çok korkarsam, Mescalito ezgilerini söyleyebilirmişim. Sonra da, zaten bu konuları yeterince bildiğimi, her şeyi doğru dürüst yapmanın önemini bana böyle bir çocuğu uyarır gibi anlatmasına gerek olmadığını ekledi.

Uyarıları beni epey tasalandırmıştı. B ir şeyler olmasını

ÖGRETİLER

beklediğine en1indim. Mescalito ezgilerini söylememi hangi

nedenle önerdiğini, beni korkutacak şeyin ne olduğunu sordum. Gülerek, tek başıma ürkebileceğimi düşündüğünü söyledi. Eve girip, kapıyı arkasından kapattı. Saatime baktım; akşamın yedisiydi. Uzun süre sessizce oturdum. Don Juan'ın

odasından hiçbir ses gelmiyordu. Ortalık sessizdi. B ir yel esmekteydi. Bir koşu arabama gidip hırkaırı alayım diye geçirdiysem de, don Juan 'ın sözünden dışarı çıkmayı göze alamadım. Uykum yoktu, ama yorgundum; soğuk yel yüzünden rahat edemiyordum.

Dört saat sonra don Juan'ın, evin çevresinde dolaştığını

işittim. Arka yandan çıkıp çalılığa işemeye gitmiştir diye dü

şünüyordum. B aktım, yüksek sesle beni çağırıyor:

"Hey oğlan ! Hey oğlan! Gel yardım et! "

Tam kalkmış gidecektim ki; bu sesin onun sesi olduğunu,

ama sesin tonunun onunki olmadığını ayrımsadım. Üstelik

bana hiçbir vakit "Hey oğlan! " diye seslenmemişti. Olduğun1

yerde kaldım. Sırtımdan soğuk bir ürperti yükseldi. Gene aynı sözcüklerle, sonra da benzer sözcüklerle bağırarak beni ça

ğırmayı sürdürdü.

Evin arkasında yürüdüğünü işitiyordum. B ir ara arkadaki bir odun yığınına tökezlediğini işittim; oysa odunların orada olduğunu bilmesi gerekirdi. Sonra sahanlığa gelip kapının yanına oturdu, sırtını duvara yasladı. Her zamankinden daha

ağır davranıyordu. Devinimleri yavaş ya da hantal değildi,

yalnızca daha ağırdı. Her vakit yaptığı gibi yere çevikçe oturuvermemiş, yeri kütletircesine çökmüştü. Üstelik oturduğu yer, onun yeri değildi. Don Juan, ne olursa olsun, başka bir

yere oturmazdı hiç.

Sonra gene başladı benimle konuşmaya. Niye yardıma

koşmadığımı sordu. Yüksek sesle konuşuyordu. Yüzüne bakmak istemiyordum, ama içimdeki bir dürtü ona bakmam için zorluyordu beni. İki yana doğru hafif hafif sallanmaya başladı. Hemen kalkıp bana öğrettiği savaş duruşuna geçtim. Kaslarım kaskatı kesilmişti, yabansı bir gerilim içindeydim. Sa-

vaş duruşuna hangi nedenle geçmi ş olduğumu bilmi yorum;

bel k i de don Juan ' ın, b i le bile, başka b irisiymiş g ib i davranarak beni korkutmaya çalıştığını düşünm üş olac ağım. Zihnimde kuşkul ar y aratm ak amacıyla böyle al ı ş ık olmadığım bi

çimlerde davranm ay a çal ışıyor g ibi gel iyordu bana. Evet,

korkuyordum; ama bütün bu şeylerin üstesinden gelebi lece

ğim kanısındaydım . Çünkü tüm olanları izleyebiliyor, çözümleyebil iyordum .

Tam o sırada don J uan kalktı. Dev i n im leri s o n kerte alı

şılmışın dışındaydı. El lerini yere d ay ad ı ; önce kıçını kaldırarak kend isini yukarıya doğru itti . Sonra da kapıy a t utunarak beden inin üst yanın ı kaldırdı . Onun davran ışların a ne denli

alışmış olduğumu, ve ş imdi de bana don Juan g ibi davranmayan bir don Juan göstermesiyle, bende ne den l i korkunç duygul ar uyandırdı ğını şaşkın l ı k l a düşünd ün1.

B ana doğru bir iki adı m attı . Doğrulmak istermi ş ya da

a c ı çekermiş gibi iki elin i beline dayadı. S ızlanıyor, oflayıp

p u fluyordu. B u m u tıkalı ymış gibi konu şuyordu. Ben i götüreceğini, kalkıp onu izlemem i söyled i . Evin batı yanına doğru i lerledi . Duruş deği ş tirip ona doğru döndüm O da bana bak ı yordu. Yerimden kımıl damadıın; orada çakılı kaldım.

Birden böğü rürcesine; "Hey oğ lan ! Sana benimle gel dedim. Sen gelmezsen ben sürüklerim seni ! " ded i.

B ana doğru gel i yordu . B al dırıma, kalçama v u rmaya, olduğum yerde dört dönmeye başladı m . S ahanlığın kıyısına gelip tam önümde d i k i l d i . B ana dokunmas ına ramak kalm ıştı .

Kend imden geçercesine, ona bir şeyler fırlatmak için hazırlandım . Ama yön değişt irip benden uzaklaşmaya, sol uma düşen çalıl ığa doğru g i tmeye baş l am ı ş tı . Epey ilerled ikten

sonra, bir ara h ızl a dönüverdi; ama ona dönük durduğumu

gördü.

Gözden kayboyup gitti. B ir süre daha s avaş duru şunda

kaldım. Ama artı k ortal ıkta görünmediğinden, gene bağda�

kurup s ırtım ı kayaya dayayarak yere oturdum . Korkum sonsuzdu. Oradan k açmak istiyordum; ama bu daha da arttırıyor-

ÖGRETİLER

du korkumu. Arabama gidirken beni yakalarsa işte o zaman

hepten onun eline düşeceğimden korkmaktaydım. Bildiğim

peyote ezgilerini söylemeye başladım. Ama etkilerini yitirmişler gibi geldi bana. Salt avutmaya yarıyorlarmış gibi .. .

Ama gene de sinirlerim yatışmıştı. Ben de söyledim durdum

ezgileri.

Saat 2.45 ' te evin içinden bir tıkırtı geldi. Hemen duruşumu değiştirdim. Kapı savrularak açıldı ve don Juan sendeleyerek dışarı çıktı. Soluk soluğaydı, elleriyle boğazını tutmaktaydı. Önümde diz çöküp bir süre inledi. Tiz, ağlamaklı bir sesle kendisine yardım etmemi istedi. Ardından gene böğürürcesine bağırdı ve onu izlememi buyurdu. Homurtular çıkarıyordu. Gidip ona yardım etmem için yalvarıyor, bir şeylerin onu boğmakta olduğunu söylüyordu. Ellerini yere dayayıp bir

iki metre kadar emekledi. Ellerini bana doğru uzatarak, "Gel

buraya ! " dedi. Sonra kalktı. Elleri hala bana doğru uzanıktı.

Beni yakalamaya hazırlanır gibiydi. Gene ayağımı yere vurup

baldırıma kalçama vurmaya başladım. Tanımsız korkulara

kapılmıştım.

Don Juan durdu ve evin yanına doğru yürüdü, ve çalılığa

girdi. Yön değiştirip yüzümü ona doğru çevirdim. Sonra gene oturdum. Artık ezgi söylemek falan gelmiyordu içimden.

Gücüm gittikçe tükeniyordu. Her yanım ağrıyordu. Tüm kaslarım kopacak gibi gerilmişti. Kafam bomboştu, düşünemiyordum. Don Juan 'a kızmam mı gerekir, karar bile veremiyordum. Üzerine atılmayı düşünüyordum; aına

beni bir böcek gibi ezivereceğini iyi biliyordum . Ağlamak istiyordum. Dayanılmaz bir umutsuzluğa kapıldım. Don Juan'ın beni korkutmak için işi böylesine uzatması bana büyük ezinç veriyordu. Gösterisini bu denli aşırı bir biçimde sürdürmesine hiçbir neden bulamıyordum. Rolünü öyle güzel oynuyordu ki, apı

şıp kalmıştım. Bir kadın gibi davranmaya çalışmasından öte,

sanki bir kadın don Juan gibi davranmaya çalışmaktaydı.

Sanki bu kadın don Juan' ın davranışlarına öykünüyor da,

kendisi hantal olduğu için don Juan gibi çevikçe devinemiyordu. Önümde duran kişi kim olursa olsun, genç ve şişman

bir kadının, çevik ve yaşlı bir adamı öykündüğü izlenimini

veriyordu.

Bu gözlemlerim beni ürküye sürüklemişti. Yakınlarda bir

yerde bir cırcırböceği ötmeye başladı. Sesinin titremindeki

dolgunluk, bariton sesini andırıyordu. Az sonra ses yavaşladı.

B irden tüm bedenim silkindi. Yeniden savaş duruşuna geçerek cırcırböceğinin öttüğü yana döndüm. Ne yazık ki ses beni sürüklemeye başlamıştı bile; sesin gerçekte cırcırböceği sesi öykünmesi olduğunu anlayamadım, o beni tuzağa düşürmüştü. Baktım, ses gittikçe yaklaşmakta .. . Kulağımın dibindeymişçesine çınlatıyordu ortalığı. Hemen yüksek sesle peyote ezgilerimi söylemeye başladım. Avazım çıktığınca bağırıyordum. Cırcırböceği susuverdi. Hemen yere çöküp ezgiyi sürdürdüm. Az sonra cırcırböceğinin öttüğü yerin tam karşı

yanından bana doğru koşarak gelmekte olan, adama benzetti

ğim, bir karaltı gördüm. Ellerimi baldırımda ve kalçamda

şaklatıp deliler gibi yeri tekmelemeye başladım. Karaltı hızla

yaklaştı, yaklaştı ve sıyırırcasına yanıından geçti. Bir köpeği

andırıyordu. Korkum öyle bir kerteye ulaşmıştı ki, uyuşmakta olduğun1u anımsıyorun1. Bunun ötesinde hiçbir şey duydu

ğumu ya da düşündüğüınü anımsamıyorum.

Sabahleyin düşen çiğ içimi tazelemişti. Biraz olsun kendime gelebilmiştim. Gördüğüm o olağanüstü şey gitmişe benziyordu. Saat 5 :48 'de don Juan sessizce kapıyı açıp dışarıya çıktı. Gerinip esniyor, bir yandan da bana bakıyordu. Esnemesini sürdürürken bana doğru iki adım attı. Yarı kapalı gözkapaklarının arasından gözlerini gördüm. Yerimden fırladım.

O anda bu önümde duran kişinin don Juan olmadığını kesinlikle anlamıştım.

Yerden keskince bir taş aldım. Taş sağ elime yakın bir

yerdeydi. Taşa bakmadım bile. Yalnızca, taşı sağ avucuma

kıstırmış, başparmağımla, iyice gerili öbür parmaklarım arasında bastırarak tutuyordum. Don Juan'ın öğrettiği duruşa geçtim gene. B ir iki saniyede yabansı bir kudret doldurmuştu

her yanımı. Sonra bastırdığım çığlığımı ve taşı ona fırlattım.

Yaman bir savaş çığlığı attığımı sanıyorum. O anda ölüm di-

ÖGRETİLER

20 1

rim vız geliyordu bana. Dolu dolu, yıldırıcı bir çığlık atmıştım besbelli. Uzun, delici bir çığlık! Taşı gerçekten hedefine götürmüştü. Önümdeki şey haykırarak iki yana sallandı, sendeleye sendeleye evin yanına oradan da çalılıklara kaçtı.

Yeniden dinginleşmem saatler sürdü. Artık oturamıyordum. Aynı yerde zıplayıp duruyordum. Yeterince hava çekmek için ağzımla soluyordum.

Öğleden sonra saat 1 1 :OO'de don Juan gene çıktı kapıdan.

Tam yerimden fırlayacaktım ki, baktım, devinimleri don Juan ' ınkiler .. . Doğruca yerine gidip görıneye alıştığım biçimde oturdu. Bana bakıp gülümsüyordu. Evet, don Juan'dı bu ! Yanına gidip, kızacak yerde, elini öptüm. O zaman, onun bana oyun falan oynamadığını; bir başkasının beni öldürmek ya da

bana kötülükte bulunmak amacıyla onun kılığına ginniş olduğunu kesinlikle anladım.

Görüşmemize, sözde ruhumu çalmış olan bu dişi kişinin

kimliğini tartışmakla başladık. Don Juan deneyimin�in tüm

ayrıntılarını anlatmamı istemişti.

Olayları, ağır ağır, sırasıyla aktarmaya başladım. Ben an-·

latırken, don Juan boyuna gülüyordu. Sanki fıkra anlatıyordun1 ona. Sözüm bitince, "Güzel anlattın. Ruhun için verdi

ğin savaşı kazandın . Bu sorun, düşündüğümden de önemliymiş. Dün gece ölümün eşiğinden dönmüşsün sen ! İyi ki bi şeyler öğrenmişsin daha önce. Böyle bi eğitimden geçmemiş

olsaydın, şimdi ölmüştün. Çünkü dün gelen kimse senin işini

bitirmeye gelmiş."

"Nasıl olur bu, don Juan? Bir kadın nasıl girer senin kılı

ğına o denli?"

"Kolaydır bu. O kadın bi diableradır, ve öte yanda iyi bi

yardımcısı vardır. Ama bana öykünmekte pek başarılı olamamış ki hilesini çabuk yakaladın."

"Öte yanda dediğin yardımcı, bizim dost dediğimiz gibi

bir şey midir?"

"Hayır, yardımcı demek diableroya yardım eden şey demektir. Dünyanın öbür yanında yaşar bunlar; diableroların

bela ve kötülük yağdırmalarına yardımcı olurlar. Öldürmelerine yardımcı olurlar. "

"Bu diahleroların dostları da olur mu?"

"Dostu olan diahlerolardır. Ama bi diablero bi dostu uysallaştırmadan önce işlerini görmek için bi yardımcı edinebi-1. ır "

.

"Ya senin biçimini alan kadın, don Juan? Onun yalnızca

bir yardımcısı mı vardır? Dostu yok mudur?"

"Dostu var mıdır, yok mudur, bilmem. Kimi kişiler bi

dostun erkini istemez, bi yardımcıyı yeğlerler. Çünkü bi dostun uysallaştırılması, çok zor bi iştir. Oysa, kolayca edinilebilir bi yardımcı."

"Ben de bir yardımcı edinebilir miyim?"

"Bunu öğrenmen için bilgilerini biraz daha arttırman gerekir. Biz daha işin başlangıcındayız. Nerdeyse tıpkı ilk günü çıkagelip de, sana Mescalito' dan söz etmemi istediğin zaman

olduğu gibi. O zaman sana söyleyemezdim; çünkü hiçbi şey

anlamayacaktın. Öte yanlar dediğimiz yer; diahleroların dünyasıdır. Sanırım ki en iyisi sana kendi duygularımı, velinimetimin bana kendi duygularını anlattığı biçimde anlatmam olacak. O, bi diahleroydu, bi savaşçıydı. Yaşamı, dünyanın baskılarına, yeğinliklerine yönelikti. Ama ben öyle değilim. Yaradılışım başka. Başından beri gördün benim dünyamı. Sana velinimetimin dünyasını göstermeye gelince, yapabiliceğim

tek şey, seni o dünyanın eşiğine götürmek olabilir. O zaman

kendin verirsin kararını. Yalnız kendi çabalarınla öğrenirsin

ne öğrenirsen. B i hata yapmış olduğumu kabul ediyorum.

Şimdi, artık daha iyi anlamış bulunuyorum ki, benim başladı

ğım gibi başlamış olmak çok daha iyiymiş. O zaman farkının

ne denli az ama o denli de derin olduğunu anlamak çok daha

kolay olurdu. B i diablero, bi diahlerodur; savaşçı da, savaş

çı. . . İnsan ikisini de birden olabilir. Her ikisini de olmuş insan, çok .. . Ne var ki, yalnızca yaşam yolunu tutmuş olan bi kimse, her şey demektir. Bugün ben ne savaşçı sayılırım, ne

de diahlero. Benim için yalnızca yürek taşıyan yollarda

gezmek önemlidir, yürek taşıyan herhangi bi yol... Gezerim

orda; bütünüyle aşmak bi yolu .. . İşte tek istediğim şey bu!

Gezerim orda; baka baka bi oraya bi buraya .. . Soluk soluğa ! "

Sustu. Yüzünde yabansı bir ifade vardı. Alışmadığım bir

ağırbaşlılık gelmişti üzerine. Ne diyeceğimi, ne soracağımı

bilemiyordum. O sürdürdü:

"Özellikle öğrenmemiz gereken şey, iki dünya arasındaki yarığa nasıl ulaşılacağıdır; öbür dünyaya nasıl girileceğidir. Bu iki dünya arasında nasıl bi yarık vardır: diahleroların dünyasıyla, yaşayan insanların dünyası arasında .. . Bu iki

dünyanın, üst üste geldiği, birbirlerinin içlerine girdikleri bi

yer vardır. İşte ardadır yarık. Yelin sall adığı kapı gibi açılır,

kapanır bu yarık da. Oraya ulaşmak için insanın istencini pekiştirmesi gerektir. Hiçbi şeyin caydıramayacağı biçimde güçlü bi isteği olmalı, zihninde başka hiçbi şey bulunmamalıdır. Ne var ki, bunu herhangi bi erkin ya da kimsenin yardımı olmadan yapmalıdır. Bedeninin bu yolculuğu kaldırmaya hazır olacağı ana dek, tek başına düşünüp taşınmalı, isteğini

sürdürmelidir. O anın geldiğini de, kollarıyla bacakları sürekli olarak sallanmaya, ve şiddetli kusmalar başlayınca anlar.

Artık ne yer, ne uyur o adam; zayıflar, solar. . . Adam, titreme

nöbetlerinin geçmediğini görünce, gitmeye hazırdır. Ve dünyal ar arasındaki yarık da burnunun dibinde görünüverir. B i oraya bi buraya giden anıtsal b i kapı gibi .. . Yarık açıldığı zaman, insanın hemen içeri kayıvermesi gerekir. Sanırım öte yanını görmek zordur. Kum fırtınalarını andıran şiddetli yeller esmektedir orda. Döne döne, her şeyi birbirine katarak .. .

İşte o zaman insanın b i yön bellemesi gerekir. İstenciyle

orantılı olarak kısa ya da uzun bi yolculuk olur bu. İstenci

güçlü kimselerin yolculukları kısa olur. Kararsız, zayıf bi

kimsenin yolculuğu ise uzun sürer, dolambaçlıdır. B u yolculuğun sonunda yüksek bi düzlüğe gelinir. Artık bu yerin kimi yanlarını açıkça görmek olasıdır. Yerden epey yüksekte bi

düzlüktür burası. Orda esen yeller daha bi yeğindir; ortalığı

birbirine katarak uğuldayan yeller .. . Bu düzlüğün doruğu,

öteki dünyaya açılır. İki dünyayı birbirinden ayıran bi zar var-

dır orada. Ölüler, sessizce geçerler ordan. Ama, bizler, ancak

çığlığı bastırarak geçebiliriz. Düzlükte yeğin esen yeller hurda iyice kudurmuştur. Yellerin en güçlü estikleri bi anda, insan bi çığlık koparır; ve yeller onu sürükler. Bu noktada bükülmez bi istence gereksinme vardır; ancak öyle durulabilir yellere karşı. Kendisini hafifçe itmesi yeterlidir; yellerin onu

dünyanın öbür ucuna uçurması gerekmez. Öbür yana bi geçti ını, dolaşıp duracaktır artık adam. Şansı varsa iyi bi yardımcı bulur çok geçmeden-hemen oracıkta, girişe yakın bi yerde. Adam, yardım ister ondan. Kendi diliyle, ondan, kendisini bi diablero yapmasını ister. Yardımcı razı gelirse, adamı oracakta ölüdürüverir; adamın ölüsüne öğretmeye başlar. Sen

de bu yolculuğu yaptığında, şansın varsa, seni öldürüp sana

öğretecek yardımcıda ulu bir diablero bulursun. Ama çoğu

kez, pek fazla öğretecek bi şeyi bulunmayan önemsiz brujolara rastlanır. Ama ne sende ne de onlarda birbirinizi yadsıyacak erk kalmamıştır. En iyisi, insana onulmaz acılar çektirecek olan bi diableranın tuzağına düşmemek için bi erkek yardımcı bulmaktır. Kadınlar hep böyledir. Ama bütün bunhff şansa bağlıdır. İnsanın velinimeti büyük bi diableroysa o zaman iş değişir. O zaman çok sayıda yardımcı bulacaktır öteki dünyada. Ya da belli bi yardımcıyı bulması için onu yönlendirecektir. Benim velinimetim işte böyle biriydi. Yardımcı tini bulmam için beni yönlendirmiştir. O dünyadan döndü

ğünde, artık aynı adam değilsindir. Sık sık geri dönüp yardımcım görmen boynunun borcudur. Ve artık her gidişinde girişin daha da ötelerinde dolaşman koşulu vardır. Ta ki bi

gün iyice uzaklaşıp geri dönemeyene dek. Kimi kez bi diablero bi ruhu yakalayıp girişten içeri iter ve yardımcısına teslim eder. Adamın tüm istenci tükenene dek tutuklu kalır orda.

Kimi kez de, örneğin senin durumunda, ruh, istenci güçlü birine ait olabilir. O zaman da diablero onu kesesinde saklar.

Çünkü onu başka tür1 ü taşıması çok zordur. Böyle durumlarda, senin durumunda olduğu gibi, sorunu bi savaş vererek çözümlemek olasıdır. Bu savaş sonunda diablero ya hepten kazanır, ya da her şeyi yitirir. Örneğin, bu kez yenilgiye uğradı

ve ruhunu serbest bıraktı. Kazanmış olsaydı, yardımcısına

teslim edecekti ruhunu. Sonsuza kadar onda kalacaktı ruhun."

"Ama nasıl oldu da kazandım?"

"Noktandan kımıldamadın. Ordan bi santim uzaklaşsaydın, hapı yutmuştun. Sana saldırmak için, benim olmadığım bi anı seçti. Bunu iyi hesaplamıştı. Yenildi, çünkü senin çok

yeğin olan kendi yaradılışını hesaba katmamıştı. Üstelik yerinden kımıldamadın; o nokta üzerinde kaldıkça, yenilemezdin."

"Yerimden ayrılsaydıın, nasıl öldürecekti beni?"

"Yıldırım gibi çarpacaktı seni. En kötüsü, ruhunu kurtaramayacaktın; eriyip gidecektin."

"Ya şimdi ne olacak, don Juan?"

"Hiçbi şey. Ruhunu geri aldın. İyi bi savaş verdin. Çok

şey öğrendin dün gece."

Daha sonra atmış olduğum taşı aradık. O taşı bulursak,

bu işin kesinlikle sonuçlandığına emin olabileceğimizi söyledi. Üç saat aradık taşı. Taşı görsem tanırım sanıyordum. Ama tanı yamadım.

Aynı gün akşama doğru don Juan beni evin çevresindeki

tepelere götürdü. Orada bana birtakım savaş yöntemleri üzerinde ayrıntılı bilgiler verdi. Öğrettiği hareketlerden birini yaparken, yalnız olduğumu gördüm. B ir yamaçtan yukarıya koşmuştum, soluğum kesilmişti. Her yanımdan ter boşanı-·

yordu, ama üşüyordum. B irkaç kez çağırdım don Juan'ı. Ama

hiçbir yanıt vermedi. Tuhaf bir korkuya kapıldım. Çalıların

dibinden ayak ses]eri geliyordu. Dikkatle dinledim. Ama sesler kesildi. Sonra gene işitildi, gittikçe yaklaşmakta olan ayak sesleri. O anda, dün geceki olayların yeniden başlayabileceği

geldi aklıma. B irkaç saniye içinde korkum son kerteye ulaşmıştı. Çalılıktaki hışırtı yaklaştıkça güçsüzleşiyordum. Dizleriın artık taşıyaınıyordu beni; yere yıkıldım. İnliyordum.

Gözlerimi kapayacak gücüm kalmamıştı. Bundan sonra yalnızca, don Juan' ın bir ateş yaktığını ve tutulmuş olan kol ve

bacak kaslarımı ovuşturduğunu anımsıyorum.

Birkaç saat öyle ağır hasta gibi yattım. Sonraları, don Juan benim bu aşırı tepkimemin olağan bir şey olduğunu söyledi. O denli ürküye kapılmama mantıksal bir neden bulamadı

ğımı söyledim. O da, bunun, ölüm korkusu oln1adığını, ruhumu yitirme korkusu olduğunu belirtti. Sarsılmaz bir azim sahibi olmayan kimseler arasında sık sık baş gösterirmiş bu korku.

Bu deneyim, don Juan 'ın öğretilerinin sonuncusu olmuştu. O günden beri onun derslerinden uzak tutmaktayım kendimi. Don Juan, bana karşı hala bir velinimet gibi davranmayı sürdürmekteyse de, bir bilgi adamının birinci düşmanına yenik düştüm sanırım.

.

.

BOLUM iKi

*

Yapısal

Çözümleme

Bu çalışmanın birinci bölümünde sunulan olağandışı gerçeklik durumlarına ilişkin verileri özetleyen bu ikinci yapısal düzen bölümü, don Juan'ın öğretilerinin içsel tutarlığıyla inandırıcılığını açıklamak için bir deneme olarak düşünülmüştür.

Bu bölümdeki yapının, ana birimleri olan dört kavramdan

oluşmasını uygun bulmaktayım: (1) bilgi adamı; (2) bir bilgi

adamının bir dostu vardır; (3) bir dostun kuralları vardır; ve

(4) bu kural özel oybirliğiyle doğrulanmıştır. Bu dört birim,

ayrıca, birçok ikincil düşüncelerden oluşmaktadır; böylece

tüm yapı, çömezlikten ayrıldığım zamana kadar sunulan bütün anlamlı kavramları kapsamaktadır. B ir anlamda, bu birimler, çözümlemenin ardışık aşamalarını betimlemektedirler. Her aşama da bir öncekini biçimlemektedir. *

* Yapısal çözümlemedeki birimlerin taslağı için, Ek B 'ye bakınız.

DON JUAN'IN ÖGRETİLERİ

Bu kavramsal yapı bütünüyle birimlerinin anlamlarına

bağlı olduğundan, aşağıdaki açıklamayı bu aşamada vermeyi

uygun bulmaktayım : tüm çalışma boyunca, anlamları benim

onları anladığım biçimde vermeye çalıştım. Burada sundu

ğum biçimiyle don Juan ' ın bilgisinin tamamlayıcı kavramları, onun bana anlattıklarının tıpkısı tıpkısına yinelenmesi olamazdı. Bu kavramları elimden geldiğince asıllarına uygun bir biçimde verebilmek için gösterdiğim bütün çabalara karşın,

anlan1ları, benim onları sınıflandırmaya çalışmam yüzünden,

değişmiştir. Ne var ki, bu yapısal düzenin dört ana biriminin

düzenlenmesi, bir dış etken sayılabilecek kendi sınıflandırma

yöntemlerimden etkilenmiş gözüken mantıksal bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak, her birinin tamamlayıcı dü

şüncelerine gelince, kendi kişisel etkimi dışlamak olanaksızlaşıyordu. Bir dış etken olarak bu sınıflandırma işlemleri, belirli yerlerde olayların anlaşılması bakımından kaçınılmazdır.

Burada böyle bir iş başanlabilmişse, bu sonuca götüren öğeler., temel amacın çevresinde zikzakların yapılması, öğreticinin anlamlan sınıflandırma düzeni ve öğrencinin sınıflandırma yöntemleri olmuştur.

Ç A L I Ş M A M A D Ü Z E N İ

B İ R İ N C İ B İ R İ M

BiLGi ADAMI

Çömezliğimin ilk aşamalarında don Juan öğretilerinin amacının "nasıl bir bilgi adaını olunacağını göstermek" olduğunu ifade etmişti. Bu ifadeyi hareket noktası olarak kullanacağım.

Bir bilgi adamı olmanın yararlı bir amaç olduğu ortadadır. Ve

gene don Juan'ın düzenli öğretisinin her bir parçasının şu ya

da bu biçimde bu amaca yönelik olduğu da yadsınamaz. Bu

çalışmadaki uslamlamam, bu koşullarda "bilgi adamı"nın,

yararlı bir amaç olarak belli bir "uygulama düzeni"nin açıklanmasında kaçınılmaz bir işlevi olduğudur. O halde bu noktadan hareket ederek, bu uygulama düzenini anlayabilmek için, burada söz konusu olan hedefi-yani "bilgi adamı"nıanlamak gerektiği sonucuna ulaşmak yanlış olmaz.

B irinci yapısal birim olarak "bilgi adamı"nın niteliğini

belirledikten sonra, bunu tamamlayan şu yedi kavramı da rahatça sıralamak olanağını bulmuş oluruz: (1) bilgi adamı olmak bir öğrenim sorunudur; (2) bir bilgi adamının sarsılmaz bir niyeti olmalıdır; (3) bir bilgi adamı zihinsel berraklığa

sahiptir; (4) bir bilgi adamı olmak için zorlu bir çaba gerekmektedir; (5) bilgi adamı bir savaşçıdır; (6) bilgi adamı olmak aralıksız bir süreçtir; (7) bilgi adamının bir dostu vardır.

Bu yedi kavram, öğretide sürekli olarak işlenen

temalardır. Bunlar don Juan'ın tüm bilgisinin karakterini belirlemektedir. Don Juan 'ın öğretilerinin uygulayıınsal ereği bir bilgi adamı yaratmak olduğundan, düşündüğü her şey bu

yedi temadan her birinin belirli karakteristiğini taşımaktaydı.

Bir araya gelince de, insanın kendi davranışlarını yönlendirmesinin bir yöntemi, uzun ve tehlikeli bir eğitimin son ürünü olan bir davranış yöntemi olan "bilgi adamı" kavramını çıkarmışlardır. Ne var ki, "bilgi adamı", nasıl davranılacağını öğreten bir kılavuz değildir; öğretilmekte olan bilgiye ilişkin bütün olağandışı durumları kuşatan bir ilkeler dizisidir.

Öte yandan bu yedi temanın her biri, yapısındaki değişik

yanları içeren birçok kavramı daha taşımaktaydı .

Don Juan 'ın sözlerinden, bir bilgi adamının bir diablero,

yani bir karabüyücü olabileceğini çıkarmak olasıydı. Kendi

öğretmeninin ve geçmişte kendisinin bir diablero olduğunu;

ama büyücülük işinin kimi uygulamalarını bırakmış olduğunu söylemişti. Öğretisinin ereği, nasıl bilgi adamı olunacağını göstermek olduğundan ve kendi bilgisinin içeriğini diableroluk oluşturduğundan, bilgi adamıyla diablero arasında do-

ğal bir bağın varlığı düşünülebilir. Gerçi don Juan bu iki terimi hiçbir zaman birbirinin yerine kullanmamıştır, ama onların birbirine bağlı bulunduğu varsayımı, "bilgi adamı"nın yedi temasıyla bu temaları tamamlayan kavramların, kuramsal olarak bir diablero olma doğrultusunda ortaya çıkabilecek

bütün durumları kapsadığı olasılığını arttırmaktadır.

Bilgi Adamı Olmak Bir Öğrenim işidir

B irinci tema, bilgi adamı olmaya götüren tek yolun öğrenim

olduğunu; ereğe ulaşabilmek için de kararlı çabada bulunma

gereğini kesinlikle belirtmektedir. Bilgi adamlığı, insana bir

anda bir lütuf olarak verilemez ya da doğaüstü güçlerce ihsan

edilemez; tersine, bir sürecin sonunda ulaşılabilecek bir şeydir. Bilgi adamı olmayı öğrenme olasılığı, bu ereğe varması için bir kimseye öğretilecek bir dizgenin varlığını kanıtlamaktadır.

Birinci temayı tamamlayan üç kavram vardır: (1) bilgi

adamı olmak için açık seçik bir koşul yoktur; (2) kimi örtülü

koşullar vardır; (3) kimin bilgi adamı olmayı öğrenebileceğine kişinin dışındaki bir erk karar verir.

B ilgi adamı olma yöntemini öğrenmeye kimin yeterli kimin yetersiz olduğunu belirleyen herhangi açık seçik bir önkoşul olmadığı anlaşılıyor. Kuramsal olarak bu yol, onu izlemek isteyen herkese açıktır. Ama uygulamada, böyle bir durum, bir öğretmen olarak don Juan'ın çömezlerini seçmesi gerçeğiyle uyuşmamaktadır.

Herhangi bir öğretmenin bu koşullarda çömezlerini, kimi

örtülü önkoşullar arayarak seçmesi doğaldır. Bu önkoşullann

neler olduğu açıkça ortaya konmuş değildir; don Juan bir çömez adayının belirlenmesinde unutulmaması gereken kimi ipuçlarının bulunduğunu üstü kapalı söylemiştir. Anıştırdığı

ipuçları arasında, adayın yaradılışında, don Juan'ın "sarsılmaz bir istek" dediği türden bir eğilim olup olmadığı durumunu sayabiliriz.

Gene de, kimin bilgi adamı olmayı öğrenebileceği konusundaki son karar, don Juan'ca bilinen ama onun istenci dı

şında kal an bir erke bırakılmıştır. Kişinin dışındaki bu erkin,

uygun kimseyi, ona olağanüstü bir iş yaptırarak ya da onu

birtakım yabansı olayların içine sokarak seçtiğine inanılır.

Demek ki, gözle görünen önkoşulların olmasıyla, açığa vurulman1ış örtülü önkoşulların varlığı arasında bir uyuşmazlık söz konusu değildir.

Bu yolla seçilen kimse çömez olur. Don Juan escogido

der buna: "seçilen kişi". Ama bir escogido olmak, yalnızca

bir çömez olmaktan öte bir anlam taşır. Salt, bir erk tarafından seçilmiş olmak, bir escogidoya, öbür insanlardan farklı bir gözle bakılmasına neden olacaktır. Öğrenimle artacağı

varsayılan, ufak çapta bir erke artık kavuşmuş gözüyle bakılır kendisine.

Ne var ki, öğrenim, sonu gelmez bir arayıştır, ve ilk kararı veren erkten escogidonun öğrenimini sürdünneyi başarabilmesi ya da yenilgiye uğraması konularında da benzer kararlar vermesi beklenecektir. Bu kararlar, öğrenimin herhangi bir aşamasında ortaya çıkan belirtilerle kendini gösterirler.

Bu bakımdan, bir çömezin başına gelen herhangi tuhaf bir

olay, bu türden bir belirti sayılmaktadır.

Bilgi Adamrnda Sarst !maz Bir Niyet Vardzr

Bir bilgi adamında sarsılmaz bir niyet bulunması, istencini

kullanabilmesi anlamındadır. Sarsılmaz niyeti olmak dernek,

kişinin kendisini, öğretilmekte olan bilgi sının içinde sıkıca

tutarak zorunlu bir yöntemi uygulayabilecek istence (yani

iradeye) sahip olması demektir. Bilgisi bağlamında yerine getireceği edimlerin her birinde aranan zorunlu nitelikleri koruyabilmesi için bilgi adamını n sarsılmaz bir istence gereksinmesi vardır.

Böyle bir bağlamda yerine getireceği bütün edimlerin zo-

runlu nitelikleri, ve bunların katı ve önceden belirlenmiş olmaları, kim olursa olsun kuşkusuz insana oldukça sıkıcı gelecektir; işte bu yüzden, insanda yeterince sarsılmaz bir niyet bulunması bir çömez adayında aranan tek örtülü önkoşuldur.

Sarsılmaz niyet şu öğeleri kapsar: (1) yalınlık, (2) doğru

yargılama, ve (3) değişiklik yapma özgürlüğünün yokluğu.

Bilgi adamının yalın bir yaşam sürdürmesi gereklidir,

çünkü yapmak zorunda olduğu şeyler gündelik yaşamda alı

şılagelmişin dışında olan edimlerdir. Bu nedenle onları her

yapışında olağanüstü bir çaba göstermesi gerekmektedir. B ir

kimsenin bu denli olağanüstü bir çabayı sürdürebilmesi için

önceden belirlenmiş bir tür etkinliklerle doğrudan ilişkisi olmayan başka tür edimlerden kaçınması gereklidir.

Bütün edimler önceden belirlenmiş ve zorunlu olduklarından, bilgi adamının doğru yargılamaya gereksinmesi vardır. Bu kavramla, sağduyu değil, bir edimin içinde yer aldığı koşulları değerlendirebilme yetis i denmek istenmektedir.

Böyle b ir değerlendirmeyi yapabilmek amacıyla, temel olarak, edimin yerine getirileceği anda elde edilmiş bulunan tüm bilgi bölümlerini bir araya getiren bir kılavuz verilmektedir.

Böylece bu kılavuz, yeni bölümler öğrenildikçe sürekli deği

şime uğrarsa da; kişinin yerine getirmesi gereken herhangi

zorunlu bir edimin o anın koşullarında en uygun edim olduğu

kanısını da o kişiye sağlamaktadır.

B ütün edimler önceden belirlenmiş ve zorunlu olduklarından, bunların yerine getirilmesi, değişiklik yapma özgürlü

ğünün yokluğu demeye de gelmektedir. Don Juan'ın bilgisini

verme dizgesi öyle sağlam kurulmuştur ki onu şu ya da bu

yönde değiştirme olanağı bulunmamaktadır.

B ilgi Adamı Zihinsel Beraklığa Sahip Olmaltdır

Zihinsel berraklık, insana yönlenme veren temadır. B ütün

edimler önceden belirlenmiş olduklarına göre, kişinin kendi-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

sine öğretilen bilgilerle kendisini yönlendirmesi de önceden

belirlenmiş demektir. Bunun sonucu olarak da zihinsel

berraklık yalnızca insana yönlenme duygusu verir. Bu kavramı tamamlayan şu düşünceler de, tutulmuş olan yolun geçerliliğini sürekli olarak sağlar: (1) bir yol arama özgürlüğü, (2) belirli amacın bilinmesi, ve (3) akıcı olma.

İnsanın bir yol arama özgürlüğü olduğuna inanılır. Seçme özgürlüğü, değişiklik yapma özgürlüğünün yokluğuyla bağdaşmaz değildir. Bu iki düşünce, birbirinin zıttı olmadığı

gibi çatışmaları da söz konusu değildir. B ir yol arama özgürlüğünden, eş yararlılıklarda etkinlik ve kullanışlılıklardaki çeşitli olanaklar arasından birini seçme özgürlüğü anlaşılmaktadır. Seçmedeki ölçüt de, kişinin olanaklardan birini öbürlerinden üstün görüp yeğlemesidir. Gerçekten de bir yol

seçme özgürlüğü, kişisel eğilimlerin belirlenmesine yol açarak kişiye yönlenme duygusu verir.

Yönlenme duygusunun yaratılmasında bir başka yol da,

öğretilmekte olan bilgi bağlamında yerine getirilen her edimin belirli bir ereği olduğunu ileri sürmektir. Buna dayanarak, bir bilgi adamının, kendi özel amaçlarını, her edimdeki belirli ereğe uygun tutabilmesi için zihinsel berraklıkğa ge·reksinmesi bulunduğunu söyleyebiliriz. Her edimin belirli bir amacının olduğu bilgisi, herhangi bir edimi çevreleyen koşulları değerlendirmede, ona kılavuzluk eder.

Zihinsel berraklığın bir başka işlevi de, bilgi adamının

zorunlu edimleri yerine getirebilmesine yardımcı olmak üzere, öğretinin ona sunduğu tüm kaynakları bir araya getirme gereksinmesini karşılaması konusundadır. Akıcı olma kavramı bunu anlatır. Kişiye bir kıvraklık ve

beceriklilik duygusu vererek yönlenme duygusunu pekiştirir. B ir bilgi adamında

akıcılık aranmasaydı, bütün edimlerindeki zorunlu olma niteliği o kişiyi katı ve kısır bir duruma sokmuş olurdu.

Bilgi Adamı Olmak için Yoğun Çalışma Gereklidir

Bir bilgi adamının, eğitimi süresince yoğun çaba harcamak

için, çok yanh bir yeteneğe sahip olması ya da onu geliştir-·

rnesi gerekmektedir. Don Juan, bilgi adamı olmak için yoğun

çalışma gereklidir, demişti. Yoğun çalışma, şu yetenekleri belirtir: (1) zorlu biçimde çaba harcayabilme; (2) istenen sonucu alabilme; ve (3) savaşımdan kaçmaına.

Bilgi adamlığı yolunda yoğun çaba harcanması kuşkusuz

ki göze çarpan tek nitelik olarak ortaya çıkmaktadır. Zorlu bi

çimde çabayı gerektiren koşullara karşılık verebilrnek için

değişik türden bir çaba harcanması kaçınılmazdır. Bu da, bilgi adamının zorlu biçimde çaba harcaması deınektir. Don Juan' ın davranı şlarını örnek alacak olursak, ilk bakışta onun çarpıcı biçimdeki çabaları, rolünü oynamada salt ona özgü

ycğlemeler olarak görünmüş olabilir. Ne var ki, onun zorlu

biçimdeki çabalan, her zaman rol yapmanın çok ötesinde olagelmiştir. Onun bu çabaları, çok derin bir inanç duruınunun anlatımlarıdır. Çarpıcı biçimdeki çabalarıyla, yerine getirmekte olduğu bütün edimlerin o alışılmadık nihai niteliğini aktarmaktadır. O halde sonuç olarak, onun davranışlarına,

ölümün başrol ü oynadığı bir sahnede geçiyormuş gibi bak

ınak gerekmektedir. Bilgi adamının uğraştığı şeylerin doğasındaki tehlikeli niteliklerden ötürü, öğrenim süresince ölüvermek olasılığı oldukça kuvvetlidir. O halde, ölümün her yerde hazır ve nazır bulunduğuna ilişkin kesin kanının neden

olduğu çarpıcı ve zorlu biçimdeki çabalarının yalnızca rol

yapmak olmadığı açıklığa kavuşmaktadır.

Yoğun çabalar yalnız zorlu olmaktan başka bir de istenen

sonucu alabilecek biçimde olmalıdır. Yoğun çabaların etkili

olması beklenir; doğru bir biçimde yönlendiriliniş ve uygun

olma nitelikleri bulunmaktadır. Kesintisiz olarak ölümle burun buruna bulunmak, yalnızca genel tutumu vurgulayan bir çarpıcılığı değil, her edimin yaşamın sürdürülmesi amacıyla

bir savaşım demek olduğu kesin kanısını da zorunlu kılmaktadır. Çünkü, kişinin yoğun çabaları, istenen sonucun alınması koşulunu yerine getirememişse, o kişinin yok edileceği ke-

sin kanısı vardır.

Yoğun çaba harcanması, savaşımdan kaçmama kavramını da içermektedir. Bu da, bir kimsenin bir edimi, öğretilmekte olan bilgilerin tümünü kılı kılına inceledikten sonra, doğru bir biçimde yerine getirebilecek güçte olup olmadığını denemesi ya da kanıtlaması anlamına gelir.

Bilgi Adamı B ir Savaşçıdır

B ir bilgi adamının yaşamı sonu gelmez bir savaşımdır. Onun

bir savaşçı olduğu, bir savaşçı yaşamını sürdürdüğü düşüncesi o kişinin duygusal dengeye kavuşmasına neden olmaktadır.

Savaşan bir adam olma düşüncesi dört kavramı kapsamaktadır: (1) bir bilgi adamının saygılı olması gerekir; (2) korku duyması gerekir; (3) son kerte uyanık olması gerekir; (4) özgüveni olması gerekir. Demek ki, bir savaşçı olmak, kişisel başarıyı vurgulayan bir öz-düzence (self-discipline) biçimidir. Ama aynı zamanda kişisel çıkarların en az düşünüldüğü bir durumdur bu. B irçok örneklerinde görüldüğü gibi, kişisel

çıkarlar, önceden belirlenmiş ve zorunlu edimlerin yerine getirilmesi için gerekli olan dış etkenlere karşı tepkilerinde dengeli olma niteliğiyle uyuşmamaktadır.

Savaşçı rolündeki bir bilgi adamı, ilişki kurduğu her şeye karşı derin bir saygıyla davranmak zorundadır. Her şeyi anlamlı bir perspektife oturtmak için bilgisiyle ilgili herşeye

derin bir saygı göstern1esi gerekir. Saygı duymak, Bilinmeyen 'e baktığında kişinin kendi önemsiz kaynaklarının de

ğerini iyi bilmesiyle eşanlamlıdır.

Kişi, bu düşünce çerçevesi içinde kaldıkça saygılı olma

düşüncesi mantıksal olarak kişinin kendisini de içerir. Çünkü

kişinin kendisi de o Bilinmeyen kadar bilinmezdir. Böylesine

ağırbaşlı bir saygılılık durumuna geçilmiş olunması, aksi taktirde çok anlamsız görünebilecek olan bu belirli bilginin çömezliğini, oldukça ussal bir başka duruma dönüştürmektedir.

B ir savaşçının yaşamındaki başka bir gereksinme de kor-

ku duygusunun yaşanması ve dikkatlice değerlendirilmesi olmaktadır. Aranan nitelik, korkuya karşın kişnin kendi edimlerini yerine getirmeyi sürdürmesi olmaktadır. Korkunun yenilmesi gerektiğine, ve bir bilgi adamının yaşamında, korkunun artık onu tedirgin edemeyeceği bir günün geleceğine inanılır. Şu var ki, kişi başlangıçta korktuğunun bilincinde olmalıdır, ve bu duyguyu layıkıyla değerlendirmelidir. Don Juan, bir insanın korkuya ancak onu yüreklilikle karşılayarak yenebileceğini söylemektedir.

Bir savaşçı olarak kişinin, son kerte uyanık olması da gerekir. Savaşan bir kimse farkındalığın şu iki kaçınılmaz özelliğine ilişkin etkenlerin çoğundan haberdar olabilmek amacıyla tetikte bulunmak zorundadır: (1) niyetlerin farkındalığı ve (2) beklenen değişimlerin farkındalığı.

Niyet]erin farkındalığı, herhangi bir zorunlu edimin belirli ereğiyle, kişinin edimden beklediği kendi belirli amacı arasındaki ilişkileri bağlayan etkenlerin farkında olmak demektir. Bütün zorunlu edimlerin belirli bir amacı olduğundan, bilgi adamının son kerte uyanık olması gerekmektedir.

Yani, bütün zorunlu edimlerin belli amaçlarını, kendisinin o

edimleri yerine getirmekle amaçlamış olduğu belli niyetlerle

sürekli olarak eşleştirebilrne yetisine sahip olması gerekmektedir.

Bu ilişkinin farkında olan bir bilgi adamı, beklenen de

ğişimler diye tanımlanan şeylerin de farkında olabilınektedir.

Burada "beklenen değişimlerin farkındalığı" diye nitelendirdiğim şey, kişinin, her edimin belirli amacıyla kendisinin o edimi yerine getirmekle amaçlamış olduğu niyet arasındaki

ilişkiyi bağlayan önemli değişimleri sürekli olarak sezebilmesindeki kesinlik olmaktadır. Beklenen değişimlerin farkındalığıyla, kişi, değişikliklerin en ince ayrıntılarını sezebilmektedir. Değişimlerin telaşsızca farkında olunması, geleceği bildiren işaretlerle öbür olağandışı olguların tanınmasını ve yorumlanmasını da açıklamış olmaktadır.

B ir savaşçının davranışlarına ilişkin düşüncelerin sonuncusu, öz-güveni olması gereğidir. Yani, yerine getirmeyi yeğ-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

!ediği bir edimin belirli amacının, o edimi yerine getirmekle

beklediği kendi özel amacına en uygun tek seçenek olduğuna

ilişkin güvençtir. Öz-güveni olmayan bir kimse, öğretilerin

en önemli özelliklerinden birini yerine getirmekte başarısızlı

ğa uğrayacaktır: Ki bu da bilginin erk olduğunu kavrayabilme yetisidir.

Bilgi adamı olmak aralıksız bir süreçtir

B ilgi adamı olmak, sürekli olarak bilgi adamı kalmak anlamına gelmiyor. Kişinin, öğretilmekte olan bilgisinin önceden belirlenen aşamalarına geçerek bir bilgi adamı olabileceğine

ilişkin hiçbir kesinlik bulunmamaktadır. Bu aşamaların işlevinin, yalnızca, nasıl bir bilgi adamı olunabileceğini göstermek olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, şu üç düşünceyi içeren aralıksız bir süreç ortaya çıkmaktadır: (1) insanın bilgi

adamı olma arayışını sürekli yenilemesi gerektiği düşüncesi;

(2) kişinin geçiciliği düşüncesi; ve (3) kişinin yürek taşıyan

bir yol izlemesi gerektiği düşüncesi.

B ilgi adamı olma arayışının durmaksızın yenilenmesi,

öğrenin1 yolunda karşılaşılan dört simgesel düşman

temasında işlenmiş bulunmaktadır: Korku, berraklık, erk ve

yaşlılık. Arayışın yenilenmesiyle anlatılmak istenen şey, ki

şinin kendi kendini denetleme alışkısını kazanması ve bu

alışkıyı sürdürebilmesidir. Gerçek bir bilgi adamından, bir

bilgi adamı olma uğraşını etkin bir biçimde sürdürebilmesi

için, yaşamının son anına dek, dört düşmanından her birisine karşı art arda savaşım vermesi beklenir. Ne var ki, arayı

şın her an içtenlikle yenilenmesine karşın, olasılıklar kaçınılmaz biçimde insana karşıttır; insan sonuncu simgesel düşmanına yenik düşecektir. Geçicilikten anlaşılan şey budur.

Kişinin geçici olma eksi değerini dengeleyebilmesi için,

"yürek taşıyan bir yol" izlemesi kavramı getirilmektedir. Yürek taşıyan bir yol demek, kişinin geçici olmasına karşın iler-

lemesini sürdürmek zorunluluğunda bulunduğunu mecaz yoluyla anlatmaktır; en yaklaşık uygun seçeneğe yönelerek kendisini o seçenekle bütünüyle özdeşleştirmesi gerektiğinin mecaz olarak ifade edilmesidir.

Don Juan, tüm bilgisinin temeliyle, kendisi için önemli

olan şeyin yürek taşıyan bir yol bulmak ve bu yolu sonuna

dek izlemekte olduğu mecazının bir birleşimini yapmıştır. Bu

da en uygun seçenekle özdeşleşmesinin onun için yeterli olduğu anlamına gelmektedir. Yürek taşıyan yolda yapılan yolculuk, kendi başına yeterli olmaktadır; değişmez bir alana ulaşmak umudu, bilgisinin sınırları dışında kalmaktadır.

İ K İ N C İ B İ R İ M

.

.

.

BiR BiLGi ADAMININ BiR DOSTU VARDIR

Bilgi adamının dostu olması düşüncesi yedi tamamlayıcı

temanın en önemlisidir. Çünkü bu tema olmadan, bir bilgi

adamının ne olduğunu açıklamak olası değildir. Don Juan 'ın

sınıflandırma düzeninde bir bilgi adamının bir dostu vardır;

oysa herhangi bir kimsenin böyle bir dostu yoktur. Bir dosta

sahip olmak, bilgi adaınını herhangi bir kimseden ayırır.

Don Juan, bir dostu, "kişiyi kendi sınırlarının ötesine ta

şıyabilen bir erk" olarak tanımlamaktadır. Yani, bir dost, kişinin olağan gerçeklik alemini aşmasını sağlayan bir erktir. Bu bakımdan, bir dosta sahip olmak, erk sahibi olmakla eşanlamlıdır. B ir bilgi adamının bir dostu olduğu gerçeği de, kendi başına, öğretilerin uygulayımsal ereğine ulaşıldığının bir kanıtı olmaktadır. Bu erek, kişiye bilgi adamlığının yöntemlerini göstermek olduğuna göre, don Juan 'ın öğretilerinin uygulayımsal ereğini tanımlamanın bir başka yolu da, bu öğretilerin bir dost sahibi olma yöntemini de gösterdiğini söylemek olacaktır. B ir büyücünün felsefi kurgusunda "bilgi adamı"

kavramı, b u kurguya uygun bir yaşam sürdürmek isteyen bir

kimse için, ancak bir dosta sahip olmakla bir anlaın taşır.

B ilgi adamlığının bu son tamamlayıcı temasını ikinci ana

yapısal birim olarak sınıflandırmış bulunuyorum; çünkü bu

tema olmadan bilgi adamının niteliğini açıklamak olanaksızlaşırdı.

Don Juan ' ın öğretilerinde iki dost bulunmaktadır. B irincisi yaygın olarak Jimson otu diye bilinen Datura bitkilerindedir. Don Juan bu dostun İspanyolca adlarından birisini, yerha del diahloyu (şeytan otu) kullanmaktadır. Ona göre Daturanm bütün türlerinde dost bulunmaktadır. Yine de her büyücü, kendisinin olduğunu ileri sürdüğü bir türü belli bir yerde yetiştirmek zorundadır. Bu, yalnızca, o bitkilerin onun özel

iyeliğinde olduğunu belirtmek için değil, onların kendisiyle

özdeşleştiğini belirtmek içindir de.

Don Juan 'ın kendi bitkileri inoxia türlerindendi. Ne var

ki, bu konuyla, onun kolayca bulduğu iki Datura türü arasında rastlanabilecek farkların hiçbir ilişkisi yoktur.

Psilocybe cinsinden olduğunu tanıladığım ikinci dost, bir

mantarda bulunuyordu. Bunların Psilocybe mexicana olduklarını sanıyorum; ama bu sınıflandırma kesin sayılamaz, çünkü laboratuvar çözümlemesi yapabilmek için örnek getirememiştim.

Don Juan bu dosta humito (küçük duman ya ela dumancık) adını takmıştı; böylece bu dostun, bir dumana ya da bu mantarlarla yaptığı harmana olan benzerliğini vurgulamak istiyordu. Gerçekte dostun dumanda olduğunu ileri sürmüşse de, erkin yalnızca P silocybe türlerinden birisiyle ilşikili oldu

ğunu ortaya koymuştur. Bu bakımdan, onları toplarken, aynı

bölgede yetişen aynı cinsin on beş türünden birisiyle karıştırmamak için özen göstermek gerekmekteydi.

Anlamlı bir kavram olarak duman, şu düşünce ve düşünce kollarını içerir: (1) bir dostun biçimi yoktur; (2) bir dost, bir nitelik olarak sezilebilir; (3) bir dost uysallaştırılabilir; (4)

bir dostun kuralları vardır.

B ir Dostun B içimi Yoktur

Bir dostun, kişinin dışında ve kişiden bağımsız olarak var

olan bir şey olduğuna inanılmaktadır. Ne var ki, ayrı bir varlık olmasına karşın biçimsiz olduğuna da inanılmaktadır. Bu

"biçimsiz oluş" niteliğini, "belirli bir biçimi olma"nın karşıtı

olarak saptamış bulunuyorum. Bu ayrım, bir dosta benzeyen

ama belirli bir biçimi olduğu sezilebilen erklerin de bulunmasından ötürü yapılmaktadır. Bir dostun biçimi yoktur demek; onun açık, belirli ve tanınabilir bir biçimi yoktur anlamına

gelmektedir. Böyle bir durum da, bir dostun hiçbir zaman görülemeyeceğini belirtmiş olur.

Bir Dost, Bir Nitelik Olarak A lgt!amr

Bir dostun biçimi olmayı şından başka bir özelliği de, bir dostun yalnızca duyuların bir niteliği olarak algılanabileceği dü

şüncesidir. Yani, bir dostun biçimi olmadığına göre onun varlığı yalnızca büyücüye olan etkileriyle algılanabilmektedir.

Don Juan bu etkilerden kimilerinin insanbiçimsel niteliklerinin olduğunu ileri sürmüştür. B ir dostu, bir insan niteliğine sahipmiş gibi tanımlamıştır. Böylece bir büyücü, kendi yaradılışını bir dostun insanbiçimsel olduğu söylenen nitelikleriyle eşleyerek, kendisine en uygun dostu seçme durumunda olabilirdi.

Don Juan, öğretilerinde, söz konusu bu iki dostun, birbirine zıt birtakım niteliklerinin bulunduğunu söylemiştir.

Don Juan Datura inoxiada bulunan dostun şu iki niteliği

olduğunu belirtmiştir: Kadın gibidir, ve gereksiz bir erklilik

verir. Don Juan, bu niteliklerin kesinlikle sakıncalı olduğuna

inanmaktadır. B u konudaki sözleri oldukça kesindir. Bununla

beraber, bu konudaki değer yargısının yalnızca kendi kişisel

beğenisini yansıttığını da eklemiştir.

Don Juan' ın "kadın gibidir" diye tanımladığı nitelik, kuş-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

kusuz, Datura inoxiadaki dostun en önemli niteliği olmaktadır. "Kadın gibi" tanımından, bu dostun bir dişi erk olduğu anlamını çıkarmamak gerektir. Don Juan, herhalde, bu dostun

nahoş bulduğu etkilerini mecaz olarak bir kadınınkine benzetmiş olacaktır. Ayrıca, bitkinin İspanyolca adı olan yerba, dişi cinsi belirtmektedir ve bu dostu, bir kadına benzetmede

bir rol oynamış olabilir. Her ne hal ise, bir dostun kadın-gibi

diye kişileştirilen erki, şu niteliklerine dayandırılmaktadır:

(1) baskıcıdır; (2) yeğindir; (3) ne yapacağı kestirilemez; ve

(4) zararlı etkileri vardır.

Don Juan bu dostun, izdeşlerini köleleştirdiğine inanmaktadır. Bu da onun baskıcı niteliğini göstermektedir; bu yüzden de bir kadına benzetilmiştir. Bu dost, izdeşlerini erke

boğarak onları kendisine bağımlı kılar, onlara bedensel güç

ve sağlık bahşederek kendisine köle eder.

Bu dostun aynı zamanda yeğin olduğuna da inanılmaktadır. Onun, bir kadınınkine benzetilen yeğinliği, izdeşlerinin, kaba kuvvet kullanarak yıkıcı eylemlerde bulunmalarına yol

açmaktadır. Onun bu niteliği, özellikle kişisel erklerini yeğinlikle kanıtlamak isteyen sert yaradılışlı erkeklere çok uygun düşmektedir.

Kadın-gibi olan bir başka nitelik de ne yapacağının kestirilememesidir. Don Juan ' a göre, bu dostun etkileri tutarsızdır; yani, kararsızca değişip durmaktadır. Ne yapaca

ğını kestirmek olanaksızdır. Bu dostun tutarsızlığı, ancak, büyücünün her ayrıntıyı büyük bir titizlikle ele almasıyla etkisiz duruma getirilebilir. Herhangi bir hata ya da önceden hesaplanamayan bir talihsizlik, bu dostun

kadın-gibi olan önceden ne yapacağının kestirilememesi niteliğinin bir sonucu olarak

değerlendirilmektedir.

Baskıcılığı, yeğinliği ve ne yapacağının önceden kestirilememesi yüzünden bu dostun, izdeşlerinin üzerinde zararlı etkileri olduğuna inanılır. Don Juan bu dostun kadın-gibi niteliklerini bile bile yaydığına, ve bu çabalarının amaçlarına ulaştığına inanmaktadır.

Ne var ki, bu dostun, kadın-gibi yaradılışının yanı sıra bir

nitelik olarak algılanan bir başka yanı da bulunmaktadır. Gereksiz bir erklilik vermesi. Don Juan bu konu üzerinde önemle durmaktadır, ve cömertçe bir erk verici olarak erişilmez bir konumda bulunduğunu vurgulamıştır. Dostun buradaki amacı, izleyenlerine bedensel güç, ataklık ve olağanüstü işler görebilmeleri için yüreklilik sağlamaktır. Ne var ki, don Juan 'a göre böylesine aşırı bir erk, gereksizdir; en azından kendisi

için artık buna gerek olmadığını söylemiştir. Gene de, don Juan, erk kazanma eğilimindeki bilgi adamı adaylarının bu dostu tanımasını salık vermiştir.

Öte yandan, Psilocybe mexicanoda bulunan dostun ise şu

en yetkin ve en değerli özelliklere sahip olduğunu ileri sürmek, don Juan 'ın önemli bir görüşü olmaktadır: (1) erkek-gibidir, ve (2) insanı aşın sevinçle kendinden geçirir (ekstaz).

Don Juan, bu dostu, Datura bitkilerindekinin tam karşıtı

olarak betimlemiştir. Onun erkek-gibi, yiğit bir dost olduğunu söyler. Onun bu erkeklik durumunun, öbür dosttaki kadıngibi olama durumuna koşut olduğunu belirtmektedir. Yani, bu erkek-gibi olma niteliği, bu dostun bir erkek erk olduğu anlamına gelmez. Burada, don Juan 'ın bu dostun etkilerini, onun erkek-gibi diye nitelend irdiği kimi davranışlarının ürünü olarak gördüğü anlaşılmaktadır. İspanyolcada humito sözcüğünün erkek cinsini belirtmesinin de, bir erkek erki anıştırdığı düşünülebilir.

B u dostun don Juan 'ca erkek-gibi diye nitelendirilen insanbiçimsel özel likleri şunlardır: (1) serinkanlıdır; (2) yumu

şak huyludur; (3) ne yapacağı kestirilebilir; ve (4) yararlı etkileri vardır.

Don Juan ' ın, bu dostun serinkanlı yaradılışta olduğunu

söylemesinin nedeni, bu dostun dürüst olması ve izdeşlerinden asla gereksiz edimler beklememesidir. Bu dost, insanları kendisine köle etmez, çünkü onlara bol keseden erkler vermemiştir. Tersine, humito izdeşlerine sert ama hakçasına davranır.

B u dostun yeğin davranışlarda bulunmaması , onun yumuşakbaşlılığını gösterir. İnsanda, bedenin yitirilmesi duygu-

sunu yarattığı söylenmektedir; bu nedenle, don Juan onu dingin, yumuşakbaşlı ve barışçıl olarak tanımlar.

Ne yapacağı da önceden kestirilebilmektedir. Don Juan,

bu dostun, bütün izdeşlerinin geçirdikeri deneyimlerin hep

değişmez kaldığını söylemiştir; yani, etkileri değişmemiştir;

değişmişse bile, bu değişiklikler pek az olmuştur; bu bakımdan aynı diye nitelendirilebilir.

Serinkanlı, yumuşakbaşlı ve ne yapacağının kestirilebilir

olması, bu dostun erkek-gibi bir niteliğini daha oluşturur. O

da izdeşlerinin üzerinde yararlı etkilerinin olmasıdır. Humitonun erkekçe nitelikleri, onlarda, çok ender rastlanan bir çoşkusal dengelilik durumu yaratmaktadır. Don Juan, bu dostun kılavuzluğunda, kişinin yürek gücünün pekiştirileceğine,

dengeye kavuşturulacağına inanmaktadır.

Bu dostun erkekçe niteliklerinin doğal bir sonucu da, insanı aşırı sevinçle kendinden geçirtmesidir. Yaradılışının bu yanı da bir nitelik olarak değerlendirilınektedir. Hwnitonun,

izdeşlerinde, bedenlerini yitirmiş gibi bir duygu yarattığı bilinir. Böylelikle, onların, bedensiz olmanın sağladığı kimi belirli edimleri yerine getirebilmelerine yol açılmış olur. Bu belirli edimler de, don Juan' a göre, insanın aşırı bir sevinçle kendinden geçmesi durumunu doğurur. Psi/ocybede bulunan

dostun, yaradıl ışında tefekküre yönelik eğilimler bulunan

kimseler için en uygun dost olduğu kabul edilmektedir.

Bir Dost Uysa/laştzn/abilir

B ir dostun uysallaştırılabilmesi düşüncesi, kendisinden, bir

erk olarak yararlanılabileceği anlamına gelmektedir. Don Juan, bu işe yarama niteliğinin içsel yapısında var olduğunu ileri sürmüştür. Bir büyücü, bir dostu uysallaştırmakla, ondaki özel erklere egemen olmuş sayılır. Bu da, o erkleri kendi çıkarına kullanabileceği anlamına gelir. B ir dostun uysallaştırılabilmesi, öbür erklerde bulunmayan bir nitelik olarak belir-

lenmektedir. Öbür erkler, bu uysallaştınlamayıp, kendilerinden yararlanılamama özellikleri dışında bir dosta benzemektedirler.

B ir dosttan yararlanınanın iki yolu bulunmaktadır: (1) bir

dost bir araç yerine geçer; (2) bir dost bir yardımcıdır.

Bir araç yerine geçen bir dost, büyücüyü olağandışı ger

çeklik alemine götürmeye yarar. Kendi kişisel bilgime göre,

bu araçlık etme işlevi, her bir dost için ayrı anlamlara gelmekteyse de, her ikisinin ortak bir yanıdır.

Datura inoxianın içerdiği dostun genel olarak sakıncalı

bilinen nitelikleri, özellikle ne yapacağının önceden kestirilememe niteliği, onu çekinceli ve güvenilmez bir araca dönüştürmektedir. Onun bu tutarsızlığına karşı tek korunma çaresi törenler olarak gözükmektedir. Ama bu törenler de, onda bır

kararlılık sağlamaya yeterli olamamaktadır.

Bu dostun araçlık etme işlevinden yararlanmak isteyen

büyücüler, herhangi bir girişimden önce olumlu belirtileri

beklemek zorunda kalırlar.

Oysa, Psilocyhe mexicanada içerilen dost, dengeli niteliklerinden ötürü, tutarlı ve ne yapacağı önceden kestirilebilen bir araçlık etme işlevini sunmaktadır. Onun bu kararlılığı, bu

dostun araçlık etme işlevinden yararlanmak isteyen bir büyücünün, herhangi bir hazırlık töreni yapmasına gerek bırakmaz.

Bir dostun, kendisinden yararlanılabilme özelliklerinden

biri de, bir dostun yardımcı olma özelliğidir. Bir yardımcı olmanın anlamı, bir dostun, bir büyücüye araçlık etmesidir; yani, o büyücünün olağandışı gerçeklik alemine gitmekle amaçladığı herhangi bir şeyi elde edebilmesine yardımcı olmak ya da kılavuzluk etmektir.

Yardımcı olma işlevlerinde, her iki dostun ayrı ve kendilerine özgü nitelikleri bulunmaktadır. Kişi, öğrenim yolunda ilerledikçe, bu niteliklerin karmaşıklığı ve uygulanabilirliği

de artar. Ama, genel olarak, Datura inoxianın içerdiği dostun

olağanüstü bir yardımcı olduğu, ve bu durumun, onun aşın

erk sağlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Psilocy-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

be mexicanada bulunan dostun çok daha yüksek bir yardımcı

olduğu kanısı yerleşiktir. Don Juan, onun yardın1cılık işlevinin eşi bulunmadığına; ve bunun da, bütün öbür değerli niteliklerin bir uzantısı olduğuna inanmaktadır.

Ü Ç Ü N C Ü B İ R İ M

BiR DOSTUN KURALLAR! VARDIR

"Dost" kavramının bileşenleri arasındaki bir dostun kuralları

olduğu düşüncesi olmadan , bir dostun ne olduğunun açıklanması olanaksızl aşırdı . Bu öneminden ötürü bu düşünceye, bu yapısal düzenin üçüncü birimi olarak yer vermiş bulunuyorum .

Don Juan 'ın yasa diye de adlandırdığı kural1ar� bir dostla

ilişki kurulmasında yerine getirilmesi gereken tüm edimleri ve

gösterilmesi gereken tüm davranı şları yönlendiren sıkı düzen

kavramıdır. Kurallar, öğretmenden çömeze ikisi arasındaki

karşılıklı ilişkiler sürecinde, dcğiştirilmemeye çalışılarak ve

sözlü olarak aktarılır. Demek ki, kurallar, bir yönergeler toplamından öte bir şeydir: bir dostla ilişki sürdürülürken izlenecek yöntemleri düzenleyen bir dizi edim taslaklarıdır.

Don Juan 'ın, bir dosta ilişkin "bir insanı kendi sınırlarının ötesine taşıyabilen bir erk" diye yaptığı tanım, kuşkusuz ki, birçok öğeler için de geçerl idir. Bu tanın11 temel al arak , işlevi yerine getirebilecek olan herhangi bir şeyin, bir dost olduğunu ileri sürmek olasıdır. rv1antıksal olarak, açlık, yorgunluk, hastalık ve bunun gibi durumların neden olduğu bedensel değişimlerin bile bir dost olarak nitelendirilebileceğini savlayabiliriz; çünkü bunlar da insanı olağan gerçeklik dunımundan

uzaklaştırabilecek güçtedirler. Ne var ki, bir dostun kurallarının bulunması, bütün bu olasılıkları ortadan kaldırmaktadır. Bir dost, kural ları olan bir erk olmaktadır. Tün1

öbür olasılıklara, dost denilemez, çünkü onların kuralları bu-

lunmamaktadır.

Kurallar kavramı şu düşünceleri ve bu düşüncelerin şu

çeşitli bileşenlerini içermektedir: (1) kurallar katıdır; (2) kurallar artmaz; (3) kurallar olağan gerçeklikte doğrulanır; (4) kurallar olağandışı gerçeklikte doğrulanır; (5) kurallar özel

oybirliğiyle doğrulanır.

Kurallar Katıdır

Kurallar toplamını oluşturan edim taslakları, öğretilerin

uygulayımsal ereğine ulaşabilmek için izlenmesi gereken zorunlu aşamalardır. Kuralların zorunlu olma niteliği, katı olu

şuyla belirtilmektedir. Kuralların katılığı, etkinlik kavramıyla

yakından ilişkilidir. Olağanüstü çaba harcanması, yaşama savaşının kesiksiz olarak sürdürülmesi sonucunu doğurur, ve bu koşullar altında yalnızca kişinin en etkin edimleri o kişinin

yaşamını sürdünnesini sağlayabilir. Kişisel eğilimlere yer verilmediğinden ötürü de, yaşamak için tek çıkar yol edimlerin kuralların buyruğuna uygun olmasıdır. Bu nedenle kuralların

katı olma zorunluluğu vardır; ve hükümlerine kesin olarak

uyulması da bu yüzdendir.

Ne var ki, kurallara uyulması, değişmez bir koşul olarak

gösterilmemektedir. Öğretiler boyunca, notlarım arasında,

kuralların bu katılığının yumuşatıldığı bir durum y�r almaktadır. Don Juan bu sapma örneğini, dostla doğrudan doğruya karşılaşmanın ürünü olan özel bir lütuf diye açıklamıştır.

Olay şuydu: Datura inoxianın içerdiği dostun kullanımında

istemeden yaptığım bir hatadan ötürü, kuralı bozmuş oluyordum. Don Jun bu olayı, bir dostun doğrudan doğruya işe el atarak, kuraldışı bir edimin genellikle ölüme yol açan zararlı

etkilerini yok edebilme gücüne yorınuştu. Kurallardaki bu

esneklik durumunun, bir dost ile izdeşi arasındaki güçlü bağdan kaynaklandığına inanılmaktadır.

Kurallar Artmaz

B uradaki varsayım, bir dostun kullanımında akla gelen tüm

yöntemlerin uygulanmış bulunduğudur. Kuramsal olarak kurallar artmaz; ve onları çoğaltma olasılığı yoktur. Kuralların artmazlığı, yararlılık kavramıyla da ilişkilidir. Çünkü kurallar, kişinin yaşamını sürdürmesi için tek çıkar yol buyurmaktadır, ve bu akışı herhangi bir biçimde değiştirme girişimi, boşuna olmaktan öte, öldürücüdür de. Kişi kurallara ilişkin

kişisel bilgisini, ancak, bir öğretmenin ya da doğrudan doğruya dostun kılavuzluğunda artırabilir. Dostun kılavuzluğunda bilgi dolaysız edinilmiş olur ki, bu da kurallar derlemenin artması anlamına gelmez.

Kurallar Olağan Gerçeklik Durum/aruzda Doğrulamr

Kuralların doğrulanması demek, geçerliliklerinin deneysel ve

olumlu bir biçimde kanıtlanmasına yol açan edimlerin uygulanması demektir. Kurallar hem olağan hem olağandışı ger

çeklik durumlarında uygulanabildiklerinden, doğrulanmaları

da bu her iki durumda görülebilir.

Kuralların uygulandığı olağan gerçeklik durumları, çoğu

kez seyrek rastlanan durumlar olsa bile, bu durumlar ne kadar

az rastlanan durumlar olurlarsa olsunlar, kurallar gene de

doğrulanmış olurlar. Bu nedenle, bu konu çalışmanın kapsamı dışında kalıyor, ve başka tür bir araştırmayı gerektiriyor.

Kuralların o bölümü, dostları içeren erk verici bitkilerin tanınması, toplanması, harmanı, hazırlanması ve bakımında kullanılacak yöntemlerin ayrıntılarıyla, bu tür erk verici bitkilerin kullanımına ilişkin öbür yöntemlerin ayrıntılarıyla ve buna benzer birtakım başka önemsiz ayrıntılarla ilgilidir.

Kurallar Olağandışı Gerçeklik Durumlarında Doğrulanır/ar

Kuralların olağandışı gerçeklik durumlarında doğrulanması,

tıpkı olağan gerçeklik durumlarında olduğu gibi yararcı ve

deneysel uygulamalarla olur. Yararcı doğrulanma kavramı, şu

iki kavramla ilişkilidir: (1) dostla karşı taşmalar, ki buna ola

ğan dışı gerçeklik durumları diyorum; ve (2) kuralların belirli

amaçları.

Olağand1ş1 gerçeklik durumlan .--Dostları içeren iki bitki, içerdikleri dostların kurallarına uyarak kulandıklarında, don Juan'ın dostla karşılaşm alar, diye adlandırdığı yabansı

algılama duruınlarına yol açmaktadırlar. Don Juan bu durumlanı girmeye büyük önem vermekte, onların kurallarını yararcı ve deneysel bir biçimde doğrulayabilmek için dostlarla elden gelindiğince sık sık karşılaşı lması gereğini yorulmadan vurgulamaktadır. Dostla karşılaşmaların sayısı arttıkça, bu

kuralların doğrulanması da o kadar fazla gerçekleşebilir denilmektedir.

Kişiyi dostla karşı laşma durumuna getiren tek yöntem,

doğaldır ki, dostu içeren bitkinin özel bir biçimde kullanılmas ı olmaktad ır. Gene de , don Juan öğrenimin il eri aşamal arında bu karşılaşmaların, bitki kulanılmaksızm da yer alabilece

ğini sezdirrniştir; yani salt istençle bu karşılaşma sağlanabilmektedir.

Dostla karşılaşmaya, olağandışı gerçeklik durumları demekteyim. "Olağandışı gerçeklik durumları" terimini yeğle-memin nedeni, don Juan'ın bu tür karşılaşn1aların gündelik yaşamımızdaki gerçeklikten yalnızca biraz farklı bir gerçekl iğin süreğenliği içinde ortaya çıktığını belirtmesi olmuştur.

B u bakımdan , olağandışı gerçeklikte herkesin birleştiği kimi

belirli karakteristikler bulunmaktadır diyebiliriz. Don Juan bu

karakteri stikleri düzenli bir biçimde sınıflandırmaya gitn1erniştir, ama onun tutumu, her kişinin kendi bilgisinin kendine özgü bir nitelik taşıdığına olan inancından kaynaklanmaktadır.

Kendi kişisel deneyimlerimden çıkardığım aşağıdaki şu

ulamlar (kategori) , olağandışı gerçekliğe özgü ayırtkanlıkları

sergilemektedir. Ne var ki, görünürde pek özel kaynaklardan

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

çıkmalarına karşın, bu ulamlar, don Juan tarafından, kendi

bilgisinin temel ilkeleri ışığında pekiştirilmiş ve geliştirilmiştir; don Juan öğretisini, bu karakteristikler, olağandışı gerçekliğin doğal parçalarıymışçasına veregelmiştir: (1) olağandışı gerçeklikten yararlanılabilir; (2) olağandışı gerçekliğin

bileşen öğeleri vardır.

B irinci ayırtkanlık (karakteristik) olan olağandışı gerçeklikten yararlanılabilir-bunun çıkarlarımız için kullanılabileceğini belirtmektedir. Don Juan, bıkıp usanmadan, bilgisinin en açık amacının yararlı sonuçlar elde etmek olduğunu vurgulamıştır. Bilgisinin, olağan gerçeklikten olduğu kadar, ola

ğandışı gerçeklikten de yararlanmak için bir araç olduğunu

ileri sürmüştür. Onun savına göre, dostlar, insanlarda bu durumları, yararlanmaları için yaratmaktadırlar. Don Juan' ın mantığına göre, kişinin dostlarla karşılaşması, onların gizlerini öğrensin diye düzanlenmektedir; ve olağandışı gerçeklik durumarını kendi birtakım başka kişisel amaçlarına alet etme

niyetlerini önlemeyi hedef almaktadır.

İkinci ayırtkanlık, olağandışı gerçekliğin kimi bileşen

öğelerinin bulunmasıdır. Bu bileşen öğeler de, kişinin duyuları aracılığıyla, olağandışı gerçeklik durumlarının içeriği diye algıladığı edimler, olaylar gibi kimi özelliklerdir. Olağandışı gerçeklik tablosunun bütününü oluşturan bu öğeler birbirleriyle uyuşmaz görünseler de hem olağan gerçekliğin hem de bildiğiıniz düşlerin özelliklerini taşır niteliktedir.

Benim kendi kişisel değerlendirmeme göre, bu olağandı

şı gerçeklik öğelerinin üç belirgin özelliği bulunu yor: (1)

dengelilik, (2) benzersizlik, v e (3) Üzerlerinde fikir birliğine

varılamama. Bu üç özellik, bu durumların kendilerine özgü

apayrı birimler olarak sivrilmelerine neden olmaktadır.

Olağandışı gerçekliğin öğelerinde değişmez oluşları açısından bir dengelilik bulunuyor. Bu bakımdan bu öğeler, ola

ğan gerçeklik öğelerine benzemektedirler; çünkü olağan

rüyaların öğeleri gibi değişken değillerdir, ve yok olmazlar.

Olağandışı gerçeklik öğelerini oluşturan tüm ayrıntıların son

kerte dengelilik taşıdığını sezdiğim kendilerine özgü somut

ve belirgin nitelikleri bulunmaktadır. Bu dengelilik öyle kesin

bir biçimde kendisini göstermektedir ki, benim düzenlediğim

ölçüte göre, olağandışı gerçeklikte, insan, bu durumlara özgü

öğeleri kısıtsız imişçesine uzun bir süre boyunca durup inceleyebilme yetisine sahip olabilmektedir. Bu ölçütü uygulayarak, don Juan 'ın kullandığı olağandışı gerçeklik durumlarını, olağandışı gerçeklik imiş gibi algılanan ama bu ölçüte uyme.yan kimi öbür yabansı durumlardan ayırt edebiliyordum.

Olağandışı gerçekliğe özgü ikinci öğe de-yani benzersizlikleri-bunların tek, kendi başına bir kişiliği bulunan öğeler olınalarıdır. Bu durumların ayrıntılarından her birisi tüm öbürkilerden apayrıdır-bunu, bu ayrıntıların zaman içinde

teker teker ortaya çıktıklarını söyleyerek de anlatabilirim.

Öğelerin bu benzersizliği ayrıca bir de, ola ki herkesçe bilinen, şu çok değişik gereksinmeleri yaratmaktadır. Ayrı ayrı beliren tüm ayrıntıları tek bir sahne biçimine, bütünleşmiş bir

alaşım haline getirmek için kesin bir zorunluluk, bir dürtü .. .

Aşikar ki, don Juan bu gereksinmeyi çok iyi biliyordu ve her

fırsatta ondan yararlanınaktaydı.

Bu öğelere özgü üçüncü ve en önemli ayırtkanlık da,

üzerlerinde fikir birliğine varılamama durumudur. Kişi bu

öğeleri tam bir yalnızlık içinde algılayabilmektedir; bu durum bir insanın rüya görürkenki yalnızlığından çok o kimsenin olağan gerçeklikte tek başına bilinmedik bir sahneye tanık olmasına benzer. Olağandışı gerçekliğin bu öğelerindeki dengelilik, kişiye, durup bunları teker teker ve kendisine çok

uzun bir zamann1ış gibi gelen bir süre boyunca incelemek

olanağını verdiğinden, gözlemlenen ayrıntılar gündelik yaşamın öğelerini çokça andırırlar. Ne var ki, bu iki gerçeklik durumunun öğeleri arasındaki ayrım, bunlar üzerinde fikir birli

ğine varılabilme konusunda kendini göstermektedir. "Fikir

birliği" demekle, insanların, gündelik yaşamın öğeleri üzerinde birbirleriyle şu ya da bu yolla örtülü ya da açık olarak bir anlaşmaya varmalarını anlatmak istiyorum. Olağandışı ger

çekliğin öğeleri kişiyi bu durumları gerçek imiş gibi algılamaya iter ki bu da onların varlığı üzerinde bir tür fikir birliği-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

ne varma gereksinmesini ortaya çıkarmış olur.

Kuralların belirli amacı.-Kuralların olağandışı gerçeklikte doğrulanması kavramının bir başka yanı da kuralların belirli amaçlara yönelik oluğu kavramıdır. B u amaç, bir dostu kullanarak, yararcı bir amaca ulaşabilmektir. Don Juan ' ın öğretilerinin bağlamında, kuralların öğrenilmesi, bu kuralların olağan ve olağandışı gerçeklikte doğrulanmasıyla gerçekleşiyor. Bununla birlikte, öğretilerin en önemli yanı, kuralların olağandışı gerçeklikte algılanan edimler ve öğelerden doğrulanır oluşudur; ve olağandışı gerçeklikte algılanan edim

ve öğelerde doğrulanan şey de kuralların belirli amacı olmaktadır. Bu belirli amaç dostun erkiyle ilişkilidir; yani, bir dosttan önce bir araç sonra da bir yardımcı olarak yararlanılması. .. Ne var ki, don Juan, her zaman kuralların belirli amaçlarını bu her iki alanı da kapsar biçimde tek bir birim olarak ele almıştır.

Belirli amaç, dostun erkinden yararlanmayla ilişkili oldu

ğu için, bu konunun ayrılmaz bir parçası olarak kullanım

yöntemlerini de birlikt�etirir.

Kullanım yöntemleri, bir dostun erkinden yararlanma olgularının her birinde girişilen gerçek uygulamalar ve yöntemlerdir. Bir dosttan yararlanabilme düşüncesi, yararcı amaçların elde edilebilirliğini ve kullanım yöntemlerinin uygulanmasıyla bir dosttan yararlanılabileceğinin kesin olduğunu belirtmektedir.

Belirli amaçlar ve kullanım yöntemleri, bir büyücünün

dostunu etkin bir biçimde denetimi altında tutabilmesi için

bilmesi gereken tek bir birim oluşturur.

Don Juan' ın öğretelieri her iki dostun kurallarıyla ilgili

az sonra verilen şu belirli amaçları içeriyor. Bunları, don Juan ' m bana sunduğu sırayla vermekteyim : Olağandışı gerçeklikte doğrulanan birinci belirli amaç,

Datura inoxianın içerdiği dostla yapılan deneyimlerdir. Burada kullanım yöntemi, Datura bitkisinin kökünden yapılan bir karışımın yutulmasıdır. Bu karışımın yutulması yüzeysel bir

olağandışı gerçeklik durumunun ortaya çıkmasına neden

olur; don Juan bu karışımı bana, bir çömez adayı olarak bu

bitkinin içerdiği dostla bağdaşıp bağdaşamadığımı bulgulamak için içirtmişti. Bu karışım ya belirsiz bir bedensel erinç ya da büyük bir tedirginlik yaratmaktadır ki, don Juan bu durumlara göre bağdaşma olup olmadığını kararlaştırabilir.

İkinci belirli aınaç önbilidir. Bu, Datura inoxiamn içerdi

ği dostun kurallarının bir parçası olınaktadır. Don Juan, bir

büyücünün, dostu tarafından olağandışı gerçekliğin belli bir

katına çıkarıldığı ve orada bilmediği kimi olayları görme yetisine kavuşturulduğu varsayımından hareketle, önbiliyi bir uzmanlaşmış deviniın biçimi olarak ele almaktadır.

İkinci belirli amacın kullanım yöntemi, bir yutma-emdirme sürecidir. Datura kökünden yapılan bir karışım yutulur, ve Datura tohumlarından yapılan bir merhem de başın şakak ve alın bölümlerine ova ova sürülür. "Yutma-emdirme"

terimini kullanmamın nedeni, olağandışı gerçeklik durumunun, yutulan karışımın deriye sürülen merhemle desteklenerek ya da derinin merhemi emmesinin, yutulan karışımla desteklenmesi sonucunda ortaya çıkmış olabileceğinin belirtilmesidir.

Bu kullanım yöntemleri Datura bitkisinin dışındaki kimi

canlıların kullanın1ın ı da gerektirmektedir: örneğin bu durumda iki kertenkele kullanılır. Bu kertenkelelerin büyücüye devinim kazandırdıklarına inanılır; bunun anlamı da kertenkelenin konuşmasını işitebilme, ve anlattıklarını gözünün önünde canlandırabilme yetisinin kazanıldığı belli bir yabansı sezgileme katına ulaşılması demek olmaktadır. Don Juan bu görüngüyü, önbili amacıyla kertenkeleye sorulan soruların

yanıtlanması, diye açıklıyor.

Datura bitkilerinin içerdiği dostun kurallarının üçüncü

belirli amacı da başka tür bir uzmanlaşmış devinim biçimidir:

yani bedenin uçması. Don Juan'ın açıkladığı üzere, bir büyücü bir dostu kullanarak uçabilir, ve bedenini çok uzak yerlere götürebilir; bedensel uçuş büyücünün olağandışı gerçeklikten

geçerek istediği anda olağan gerçekliğe dönebilme yetisi ol-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

233

maktadır.

Üçüncü belirli amacın kullanım yönteıni de gene bir yutma-emdirme sürecidir. Datura bitkisiyle hazırlanan bir kanşıın yutulur, Datura tohumlarından hazırlanan bir merhem de ayak tabanlarına, bacakların iç yanlarına, ve cinsel organlara sürülür.

Üçüncü belirli amaç, derinlemesine bir doğrulanmadan

geçirilememiştir; don Juan, kullanım yönteminin, bir büyücüye devinimi sırasında kendisini yönlendirebilme yetisini kazandıran kimi bölümlerini açıklamamış olduğunu belirtmiştir.

Kuralların dördünca belirli amacı, Psi/ocybe mexicanadaki dostun denenmesidir. Bu deneme, dostla bir bağdaşımın var olup olmadığını belirlemek amacını taşımaz; yerine, kaçınılması o]anaksız bir ilk deneyimdir ya da dostla iki karşılaşmadır.

Dördüncü belirli amacın kullanım yöntemi, kurutulmuş

mantarlarla, hiçbiri sanrılandıncı özellikler taşımayan kimi

başka bitkilerin çeşitli bölümlerinin karıştırılmasıyla elde

edilen bir tüttürüm harmanının kullanılmasıdır. Kurallara göre, bu harmanı içerken dumanın içe çekilmesi koşulu vardır, öğretmen bunun için bu karışımın içerdiği dosta humito (dumancık) adını vermiştir. Bana göre bu olgu bir "yutma-içe çekme" sürecidir, çünkü duman önce yutulmakta sonra da

iyice içe çekilmektedir. Mantarlar yumuşak olduklarından

kurutulurlar ve sonra çok ince bir toz haline getirilirler; bu tozun yanması çok güç olur. Harmana katılan öbür bitkiler kurur kurumaz kolayca emilip toz ya da lifçikler haline getirilebilirler. Bu lifçikler piponun ağzında yanarken, kolay kolay yanmayan mantar tozları pipodan ağza gelir ve yutulur. Bu

nedenle yutulan kurutulmuş mantar tozu, yanarak içe çekilen

öbür bitki lifçiklerinden daha fazla olmaktadır.

Psilocybe mexiacananm yarattığı ilk olağandışı gerçeklik durumunun etkileri, don Juan'ın, kuralların beşinci belirli amacına değinmesine yol açmıştır. Bu, devinimle ilgiliydiyani, Psilocybe mexicananın içerdiği dostun yardımıyla cansız nesnelerin içine girip çıkma ve sonra da canlı varlıkların

içine girme ve çıkma biçimindeki bir devinimle. Kullanım

yönteminin tümü, yutma-içme çekme sürecinden başka ipnotik telkinleri de içermiş olabilir. Çünkü don Juan bu belirli amacı yalnızca kısa bir görüşme yaparak sunmuş ve ayrıca

doğrulanma deneyimi yapılmamıştır. Bu bakımdan konuyu

doğru bir biçimde işlememe olanak bulunmamaktadır.

Kuralların, olağandışı gerçeklikte doğrulanan altıncı belirli amacı da Psilocyhe mexicananın içerdiği dostla ve devinimin bir başka yanıyla ilişkilidir-başka bir kılığa girerek devinme. Bu devinim olgusu çok yoğun bir doğrulanmadan

geçirilmiş bulunuyor. Don Juan, bu konuda ustalaşmak için

çok büyük bir çaba göstermenin gerekliliğini vurgulamaktadır; ve Psilocyhe mexicanada içerilen dostun büyücünün bedenini yok edici bir özelliğe sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bedensizleşme durumunda da başka bir kılığa girerek devinme olasılığı mantıksal bir düşünce olarak ortaya çıkmaktadır. Devinim kazanılmasının yarattığı bir başka mantıksal olasılık da, doğaldır ki, nesnelerin ve canlı varlıkların içine girip çıkma durumudur ki don Juan bu konuya kısaca de

ğinmiştir.

Kuralların altıncı belirli amacıyla ilgili kullanım yöntemi, yutma-içe çekmeden başka bir de, gözlemleyebildiğim kadarıyla, ipnotik telkinleri de içermektedir. Don Juan, ola

ğandışı gerçekliğe geçiş aşamaları sırasında böyle bir şeyi üstü kapalı bir biçimde anıştırmıştır. B ir ipnotik süreci andıran bu davranışını salt kendine özgü bir tutum olarak nitelemiş,

yani o anda uyguladığı kullanım yönteminin tümünü bana

açıklamamış bulunduğunu belii1miştir.

Değişik bir kılığa girmek demekle bir büyücünün, aklına

estikçe istediği bir biçin1e girivermesini anlatmış olmuyoruz;

tersine, bu, önceden belirlenen bir biçiıne girebilmek için ya

şam boyu süren bir eğitimi gerektirmektedir. Don Juan'ın

kendisi için seçmiş olduğu biçim bir karga biçimiydi; ve bu

nedenle, öğretileri süresince hep bu biçimi işleyegelmiştir.

Yalnız, karga kılığına girmenin onun kendi kişisel seçimi olduğunu, ve daha girilebilecek pek çok kılık bulunduğunu da

vurgulamıştır.

D Ö R D Ü N C Ü B İ R İ M

KURALLAR ÖZEL OYBİRLİGİYLE DOGRULANIRLAR

Kuralları oluşturan kavramlar arasında, bu kuralları açıklamakta en çok öneın taşıyanı, kuralların özel oybirliğiyle doğrulanması düşüncesidir; öbür kavramların hepsi, tek başlarına, kuralların anlamını açıklamada yetersiz kalmaktadırlar.

Don Juan bir dostun bir büyücüye bir ihsan g ibi

sunuluvermediğini, büyücülerin dostlardan yararlanmalarının

ancak onların kurallarını doğrulama sürecinden geçerek ger

çekleştirilebileceğini çok açık olarak belirtmiştir. Öğrenim

sürecinin tümü, kuralların hem olağandışı gerçeklikte hem de

olağan gerçeklikte doğrulanmasını içerir. Ne var ki, don Juan' ın öğretilerinin en can alıcı noktası, kuralların yararcı ve deneysel biçimlerde, ve kişinin sezgilediği olağandışı gerçekllk öğeleri bağlamında doğrulanmasıdır. Ancak, bu öğeler, Üzerlerinde fikir birliğine varılabilen türden öğeler değillerdir, ve bunların varlığı üzerinde bir anlaşmaya varılamıyorsa, bunların algılanan gerçeklikleri salt bir yanılgı da olmuş olabilir. B ir insan olağandışı gerçekl ikte yapayalnız bulunmaktadır; onun bu yalnızlığı, algıladığı her şeyin öznel olmasını gerektirir. Yalnız olma ve öznellik, bir kimsenin kendi sezgilerine başka hiçbir kimsenin tanık olmayacağı gerçeğinin bir sonucudur.

Don Juan bu aşamada öğretisinin en önemli öğesini getiriveriyor önümüze: olağandışı gerçeklikte algıladığım ve kuralları doğruladığına inandığım edimlerin ve öğelerin tanıklı

ğını yapıyor. Don Juan'ın öğretilerinde özel oybirliği kavramı, açık ya da örtülü olarak olağandışı gerçeklik öğeleri üzerinde fikir birliğine varma

demeye geliyor; ve don Juan, bir öğretmen olarak, çömezi olan bana bu tanıklığı yapıyor. Ve

onun bu özel oybirliği hileli ya da yapmacık bir biçimde olmuyor; yani, iki kişinin birbirlerinin rüyalarının öğelerini betimlemiş olabilecekleri gibi olmuyor. Don Juan 'ın sağladığı özel oybirliği dizgeli bir biçimdeydi, ve bunu ancak tüm bilgisini kullanarak yapabilmekteydi. Dizgesel bir özel oybirli

ğine kavuşunca, olağandışı gerçeklikte sezgilenen edimler ve

öğeler aramızda ortak bir gerçeklik kazanıyordu, ve bu da

don Juan' ın sınıflandırma düzeninde, dostun kurallarının

doğrulanması anlaınına geliyordu. Kurallar, ancak bir başka

kimsenin fikir birliği olduğu takdirde anlamlı bir kavram olabilirdi ve doğrulanmaları üzerinde bir fikir birliği olmadıkça bu kurallar o kimsenin salt öznel bir yaratısı olarak kalacaktı.

Kuralların açıklanma zorunluluğundan ötürü, kuralların

özel oybirliğiyle doğrulanması düşüncesini bu yapısal düzenin dördüncü ana birimi olarak sunmuş bulunuyorum. Bu birim temelinde iki kişi arasındaki etkileşim olduğundan, (1) velinimet, ya d a öğretilen bilgiye ulaştıran kılavuz, özel oybirliği sağlayan kimseyle; (2) çömezinden, ya da kendisine özel oybirliği sağlanan kimseden oluşuyor.

Öğretilenlerin uygulayımsal ereğine ulaşmada başarı ya

da başarısızlık, bu birime yüklenmektedir. Bu açıdan, özel

oybirliği, şu sürecin kesinlik taşımayan bir sonucu olmaktaydı : bir büyücüyü sıradan insanlardan ayıran belirgin bir özellik vardır, o da bir dosta sahip bulunmasıdır. Bir dost, kuralları olma özelliğini taşıyan bir erktir. Ve kuralların kendisine özgü ayırtkanlığı, özel oybirliği aracılığıyla olağandışı ger

çeklikte doğrulanmasıdır.

Velinimet

Velinimet, kendisi olmadan kuralların doğrulanamayacağı bir

kimsedir. Özel oybirliği sağlamak amacıyla, bir kimse, şu iki

görevi yapar: (1) kuralların doğrulanması üzerinde özel oybirliği sağlamak için gerekli hazırlıkları yapar, ve (2) özel oybirliğini yönlendirir.

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

Ozel Oybirliğinin Hazırlanması

Velin imetin ilk görevi kurall arın doğru l anması üzerinde özel

oybirliği sağlamak için gerekli hazırlıkl arı yapm aktadır. Öğretmenim olarak don Juan (1) dostun kurallarının doğrulanmasıyla sonuçlananların dışında kaldığın ı aç ıkladığı olağand ı ş ı gerçeklik durumlarıyla ilgili deneyimler yapm am ı sağlam ı ş ; (2) kendisinin neden olduğunu sandığım kimi özel ol a

ğan gerçek l ik durum l arına katılmam ı sağl amı ş ; ve (3) deneyimlerimden her birisini ayrıntılı olarak değerlendirm iştir.

Don Juan, özel oyb irl iği sağlama görevini, bu yen i gerçek l ik

durumların ı n öğeleri üzeri nde özel oybirl iği sağl ayı p pek iştire rek yapmaktaydı.

Don Juan ' ın k ılavuzluğunda yaptığım öbür olağandış ı

gerçek l ik duru m l arı deneyim leri m i , peyote diye b i l inen Lophophora williamsii kaktüsünü yutarak geç i rm işti m . Genellikle bu kaktüsün tepe böl ümü kes ilerek k uruyana dek bekleti l ir.

ve sonra bunlar ç iğnenerek yutul ur, kimi özel koşu l l arda bu

tepe böl ümleri tazeyken de yenebilir. Don J uan, Lophophora

williamsii kullan arak olağandışı gerçeklik duruml arına girebildiğin i , anc ak bu durumun bu bitk inin içerd i ğ i erkin bir l ütfu olarak değerlendiri lmesi gerektiğini söylem işti r.

Lophophora wiliamsiinin neden olduğu olağandışı ger

çeklikte üç bel irgin özell ik vardır: (1) bu durumun "Mescal ito" denilen bir varl ık tarafından yaratıldığına inanılır; (2) bu durumdan yararlan ı labil ir; ve (3) bu durumun da öğeleri vardır.

Mesc al ito ' nu n e ş i bul unmaz bir erk olduğu söylen ir, ola

ğan gerçek l iğin sınırl arın ı aşmamızı sağlama aç ısından o da

bir dosta benzer; ancak bir dosttan çok farklıdır. Mescali to da,

bir dost gibi be1 l i bir bitkinin içindedir-Lophophora williamsii kaktüsünün içinde . . . Ne var ki, salt bir bitkinin içinde olmaktan öteye geçmeyen bir dosta k arşın, Mescal ito 'yla bu

bitki aynı şeydir. Bu nedenle bu bitki ululanır ve kendisine

büyük bir saygı gösterilir. Don Juan, kimi koşullarda, örneğin

bu bitkiye derin bir saygıyla yaklaşıldığı zamanlarda kaktüse

yakın bir yerde durmanın olağandışı gerçeklik durumunu yaratabileceğine inanmaktadır.

Ne var ki, insanı olağan gerçeklik sınırlarının dışına götürebilme gücüne sahip olmasına karşın, Mescalito bir dost değildir, ve kuralları yoktur. Kuralları bulunmadığından ötürü Mescalito bir dost olarak kullanılamaz, çünkü kuralları olmadan denetim altında tutulabilmesi olanaksızdır. Bu yüzden Mescalito 'nun erki, bir dostun erkinden çok değişik bir niteliktedir.

Kuralları olmamasının doğal sonucu olarak, Mescalito

uzun bir çömezlik dönemini gerektirmeksizin, ve bir dostta

olduğu gibi kullanım yöntemlerine bakılmaksızın herkesçe

kullanılabilir. Herhangi bir eğitim görmeden de ulaşılabildi

ğinden, Mescalito'ya koruyucu denmektedir. Koruyucu demekle, herkese açık oluşu belirtilmek istenmektedir. Ne var, Mescalito bir koruyucu olarak herkese açık değildir, ve kimi

insanlarla da uyuşmadığı bir gerçektir. Don Juan' a göre bu

tür uyuşmazlıklar, Mescalito 'nun "katı yapısıyla" bir kimsenin zayıf karakteri arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanmaktadır.

Mescalito aynı zamanda bir öğretmendir. Birçok konuda

yararlı bilgiler verir. İnsan üzerinde egemenlik kurar, davranışlarını düzeltir. Mescalito doğru yolu öğretir. Don Juan 'a göre doğru yol, bir bakıma sağduyu sahibi olmaktan geçer ki

bu da ahlaki bir doğruluktan öte Mescalito'nun öğretileri ışı

ğında davranışlarımızın yalınlaştırılması demeye gelmektedir. Don Juan, Mescalito 'nun, davranış yalınlığını öğrettiği inancındadır.

Mescalito'nun başlı başına bir varlık olduğuna, her zaman önceden bilinen aynı biçimlerde değilse bile belli bir bi

çimde olduğuna inanılır. Bu özelliği, Mescalito 'nun yalnızca,

başka başka kimselerce başka başka algılanmasına neden olmakla kalmaz, üstelik bir tek kişi tarafından ayrı ayrı zaman-

larda başka başka biçimlerde görülmesine de yol açar. Don

Juan bu durumu, Mescalito'nun herhangi bir kılığa girebilme

yetisine bağlamaktadır. Ancak, Mescalito, bağdaşabildiği

kimselere, uzun süre Mescalito kullanımından sonra değişmez bir kılıkta görünür.

Mescalito 'nun yarattığı olağandışı gerçeklikten yararlanılabilir. Bu açıdan bir dost gibidir. Tek ayrım, don Juan 'ın öğretilerinde sunduğu Mescalito ' yu kul lann1a nedenidir: yani, Mescalito yalnızca "Mescalito 'nun doğru yolu gösteren dersleri"nden yararlanma amacıyla kullanılmalıdır.

Mescalito 'nun neden olduğu olağandışı gerçekliğin de

kimi öğeleri vardır, ve bu konuda Mescalito 'yla dostların neden oldukları olağandışı gerçeklik durumları aynıdır. Her ikisinde de öğelerin ayırtkanlıkları dengelilik, benzersizlik ve fikir birliği yokluğudur.

Don Juan ' ın özel oybirliği sağlayıcı koşulları hazırlamada kullandığı bir başka yöntem de özel olağan gerçeklik durumlarına katılmamı sağlamaktı. Özel olağan gerçeklik durumları demekle, gündelik yaşamın niteliklerini taşıyan durum anlatılmak istenmektedir. Ancak, bunlar, öğelerinin üzerinde fikir birliğine varılamayan özel durumları içerir. Don Juan, özel olağan gerçeklik durumlarının bileşen öğeleri üzerinde özel oybirliği sağlayarak kuralların doğrulanmasına ilişkin özel oybirliği sağlayıcı hazırlıkları yapmıştır. Bu

bileşen öğeler, varlıkları yalnızca don Juan tarafından özel

oybirliğiyle onaylanabilen gündelik yaşam öğeleriydi. Bu

benim bir varsayımım idi, zira olağan gerçeklik durumlarında

bir ortak-katılımcı olarak ben, öteki ortak-katılımcı olarak

yalnızca don Juan 'ın hangi bileşen öğelerin özel olağan

gerçeklik durumunu meydana getirdiğini bildiğine inanmaktaydım.

Kendi kişisel kanıma göre, özel olağan gerçeklik durumları, kendisinin bu konuda herhangi bir şey söylememesine karşın, don Juan tarafından ortaya ç.ıkarılmaktaydı. Bana öyle geliyor ki, don Juan bu durumları, davranışlarımı ustaca manevralarıyla ve telkinleriyle yönlendirerek elde ediyordu.

Ben bu sürece, "gizli yönlendirme" adını takmıştım. Bu sürec in iki yanı var: (1) çevrenin sağladığı ipuçlarının yönlendirilmesi; (2) davranışlardan kaynaklanan ipuçları.

Don Juan öğretileri boyunca bana her iki durumun deneyimlerini sağlamıştır. Birincisini, çevrenin sağladığı ipuçlarını kullanarak başardığını sanıyorum. Don Juan, bu durumu yaratn1asmın nedeni olarak, kendi iyi niyetlerimi sınamarn

gereğini göstermiştir. Çünkü ancak bu durumun öğeleri üzerinde özel oybirhği sağladıktan sonra öğretmeye başlamayı kabul etmiştir. "Çevrenin sağladığı ipuçları"ndan, don Juan ' ın telkinler yoluyla o andaki fiziksel çevremizin bir parça·sı olan o gerçekl ik öğelerini seçip ayırarak beni özel olağan gerçeklik durumuna sokmasını kastetmekteyim. Bu yolla ayrılan öğeler, bu örnekte özel bir görsel renk sezgisine neden olmaktadır ki, don Juan bunu sonradan doğrulamıştır.

İkinci olağan gerçeklik durumu da davranışlarımdan

kaynaklanan ipuçl arıyla ortaya çıkarılmış olabilir. Don Juan,

benimle sürekl i işbirl iği yaparak, ve tutarlı bir biçimde davranarak, bende kendisiyle ilgili bir i mge yaratmayı baş::ıı111ştır-onu tanıyabilmeme neden olan kendisine özgü

bir dizi imgeler. . . Sonralan, bende yarattığı imgelere hiç

uymayan biçimlerdeki davranışlarıyla en başta edindiğim

imgeleri bozınuştu. Özel olağan gerçeklik durumlarına

katılan bir kişi olarak don Juan, bunun öğelerini bilen tek

kimse oluyordu. Ve böylece bunların varlıklarına ilişkin

tanıklığı yapabilecek tek insan da oydu.

Don Juan öğretilerinin son aşaması olarak ikinci bir özel

olağan gerçeklik durumu sınaması daha hazırlamıştı. Bu her iki özel olağan gerçeklik durumları öğretilerinin bir dönüm noktasını oluşturuyordu. Öğretilerin iki yarı yanını birleştiren bir özellik bulunuyordu bu noktada. Bu ikinci durumla, yepyen i bir öğrenim aşamasına girmekteydim . Bu aşamada öğretmenle çömezi arasında, özel oybirliğine varmak amacıyla daha sıkı bir işbirliği başlatılmış oluyordu.

Don J uan 'ın özel oy birliği sağlamada uyguladığı üçüncü yöntem, bana, her olağandışı gerçeklik durumu ve her özel

olağan gerçeklik durumu deneyiminden sonra, bu deneyimlerimi kendisine ayrıntılı olarak anlattırması, ve ardından, anlattıklarımın arasından kimi önemli birimlerin seçilerek

derinlemesine işlenmesi biçiminde olmuştur. Bunu yaparken

temel etken, olağandışı gerçeklik durumlarının sonuçlarını

yönlendirmekti. Kanımca, olağandışı gerçekliğin ayırtkan

öğeleri-dengelilik, benzersizlik ve fikir birliğinden yoksunluk-bu durumlarda doğal olarak bulunmaktaydı ve don Juan ' ın kılavuzluğundan kaynaklanmaktaydı. Bu varsayım,

tanık olduğum birinci olağandışı gerçeklik durumunun

öğelerinin bu üç özdeş niteliği taşıdığını gözlemlememin bir

sonucudur. Oysa, don Juan o sıralarda yönlendirmesine

başlamış bile değildi. O halde, bu niteliklerin, genel olarak

olağandışı gerçeklik öğlerine özgü ayrıtkanlıklar olduklarını

varsayarsak, don Juan ' ın görevi, bunları, Datura inoxia,

Psilocybe mexicana ve Lophophora williamsiinin neden

oldukları olağandışı gerçeklik durumlarının her birinin

sonuçlarını denetlemede bir hareket noktası olarak kullanmaktan ibaret oluyordu.

Don Juan 'ın bana her olağandışı gerçeklik durumu

deneyirrıinden sonra ayrıntılı olarak anlattırdıkları da deneyimin bir özeti oluyordu. Her durum sonunda algıladığım her şeyi anımsamaya çalışarak anlatmamı istiyordu. Bu özetlerin

bellibaşlı iki niteliği var: (1) olayların anımsanması ve (2)

algılanan öğelerin betimlenmesi. Olayların anımsanması,

deneyimim boyunca algılamış olduğuma inandığım hususların, yani, başıma geldiğini ve yaptığımı sandığım edimlerin anlatılmasıydı . Algılanan öğelerin betimlenmesi, benim

algıladığıma inandığım öğelerin ayrıntılarını belli bir biçimde

anlatmam anlamına gelmektedir.

Deneyimlerimin özetini yaptıktan sonra, don Juan bunların arasından belli birimleri şöyle bir süreçle seçiyordu: (1) anlatımın uygun gördüğü bölümlerini önemseyerek ve (2)

anlatımın öbür bülümlerini hiç önemsemeyerek. Olağandışı

gerçeklik durumları arasında geçen zaman aralığı, deneyimlerimin özeti üzerinde don Juan' ın yorumlamalar yapmak

için gereksindiği zaman kadar oluyordu.

Birinci sürece "vurgulama" adını vermiş bulunuyorum;

çünkü bu bölümde don Juan'ın olağandışı gerçeklik durumlarında ulaşmamı istediğini sandığım aşamalarla kendi algıladıklarım arasında sıkı bir kıyaslama yapmak gerekiyordu. Vurgulamanın anlamı, o halde, don Juan 'ın anlattıklarımın bir bölümünü seçerek kendi kurgusunu onun

üzerine bindirmesi olarak alınabilir. Vurgulama, olumlu ya da

olumsuz olmaktadır. Olumlu vurgulama, don Juan' ın sezgilediğim husustan olağandışı gerçeklik durumları içinde beni güttüğü hedefe ulaştığını görerek memnun olması demeye

geliyor. Olumsuz vurgulama ise algıladıklarımın, ona göre

yetersiz olmasından ya da gösterdiği hedefe ulaşmamış

olmamdan ötürü don Juan ' ın memnuniyetsizliği anlamına

geliyor. Ama bu durumda da don Juan kendi kurgularını,

algımın olumsuz yanını vurgulamak amacıyla, sunduğum

özetin o bölümü üzerine yerleştiriyordu.

Don Juan ' ın kullandığı ikinci seçme süreci ,

anlattıklarımın kimi bölümlerine hiç önem vermeme biçimindeydi. Buna da "vurgulama yokluğu" adını veriyorum; çünkü bu, öbür sürecin tersi oluyor ve karşıt bir denge kuruyordu. Don Juan 'ın değerlendirmesine göre öğretilerinin amacı açısından gereksiz bulunan bu öğelere herhangi bir ilgi

göstermeyişi, benim daha sonraki olağandışı gerçeklik

durumlarındaki aynı öğelere ilişkin sezgilerimi de yoksaması

biçiminde sürmüştür.

Özel Oyhirliğinin Yönlendirilmesi

Don Juan ' m bir öğretmen olarak görevinin ikinci yanı, her bir

olağandışı gerçeklik durumunun ve her bir özel olağan ger

çeklik durumunun sonucunu yönlendirerek özel oybirliği

sağlamaktı. Don Juan bu sonuçları, olağandışı gerçekliğin

arızi ve asal aşamal arıyla özel olağan gerçeklik durumlarının

asal aşamalarını düzenli bir biçimde işleyerek yönlendiriyordu.

Olağandışı gerçekliğin arızi aşamaları, kendi uygulaymsal düzenlemesiyle ilgilidir. Bu iş, olağandışı gerçekliğin kendisine götüren adımları, bir düzeneği gerektiriyordu. Arızi aşamanın üç belirgin özelliği bulunuyor: (1) hazırlık dönemi, (2) geçiş dönemi, ve (3) öğretmenin denetimi.

Hazırlık dönemi, bir olağandışı gerçeklik durumundan

öbürüne kadar geçen zamandır. Don Juan bu zamanı bana yönergeler vererek ve öğretisinin genel akışını geliştirerek kullanırdı. Hazırlık dönemi, olağandışı gerçeklik durumlarına geçişte büyük önem taşır, ve ayrıca iki belirgin özelliği

vardır: (1) olağandışı gerçeklik öncesi dönem, ve (2) olağandışı gerçeklik sonrası dönem.

Olağandışı gerçeklik öncesi dönem oldukça kısa bir süredir, en fazla yirmi dört saat sürer. Datura inoxia ve Psilocyhe mexicananın yarattığı olağandışı gerçeklik durun1larında, don J uan bu süreyi kuralların belirli amaçlarını ve içine gireceğim olağandışı gerçeklik durumunda uygulanması gereken kulanım yöntemlerini açıklayan çarpıcı ve hızlandırılmış yönergeler vererek kullanırdı. Lophophora williamsiide ise bu dönem, Mescalito'nin kuralları bulunmamasından ötürü ,

özünde bir dinsel törene benzerdi.

Öte yandan, olağandışı gerçeklik sonrası dönem, uzun

bir zamanı içerirdi; kimileyin aylarca sürdüğü olurdu. Bu dönemi don Juan, olağandışı gerçeklik durumundan önceki aşamada yer alan olayları tartışmak ve açıklamak için kullanmıştır. Lophophora williamsii alındıktan sonra, bu dönem daha da önem taşımaktadır. Mescalito 'nun kuralları bulunn1adığından, olağandışı gerçeklikte izlenen amaç, Mescalito'nun özelliklerinin doğrulanması olmaktadır; don Juan bu özellikleri, olağandışı gerçeklik durumlarının her birisinden sonra uzun uzadıya incelemiştir.

Arızi aşamanın ikincisi, geçiş dönemidir; ki bu da bir

olağan gerçeklik durmundan bir olağandışı gerçeklik durumuna geçişi ya da bunun tersini belirlemektedir. Bu iki ger-

çeklik durumu, geçiş dönemlerinde üst üste gelerek örtüşürler; bu geçiş dönemlerini bu iki ayrı gerçeklik durumundan ayırmada kullandığım ölçüt, gene bu durumlarla ilgili öğelerde algıladığıın bulanıklık olmuştur. B u nedenle olanları hiçbir zaman açık seçik olarak sezebilmiş ya da anımsayabilmiş

değilim.

Algılama zamanı bakımından bu geçiş dönemleri ya çok

çabuk ya da çok yavaş olmaktaydı. Datura inoxia aldığım zamanlar, olağan ve olağandışı gerçeklik durumlarını bitişik imişçesine algılıyordum; ve bir durumdan öbürüne geçiş çok çabuk oluyordu. Özellikle olağandışı gerçekliğe geçiş çok daha dikkat çekiciydi. Öte yandan Psilocybe mexicanamn neden olduğu geçiş dönerrılerini çok yavaşlamışcasına algılamaktaydım. Olağan gerçeklikten olağandışı gerçekliğe geçiş

özellikle çok uzuyor ya da öyle seziliyordu. Ola ki o durumlardaki deneyimlerin beni epey ürkütmesi, bu dönemi hep daha çok ayrımsamarrıa neden olmuştur.

Lophophora williamsiinin neden olduğu geçiş dönemleri

ise öbür ikisinin özelliklerinin bir karışımı olarak ortaya çıknuştır. Bu durumda olağandışı gerçekliğe giriş ve çıkışlar oldukça belirgindi. Olağandışı gerçekliğe giriş yavaş oluyordu ve ben bunu çok açık bir biçiınde, ama bununla ilgili ayrıntıları tam olarak belirleyemeden algılayabiliyordum.

Arızi aşamanın üçüncü özelliği, öğretmenin denetimi ya

da bilfiil yardım etmesidir. Ben, bir çömez olarak, bir olağandışı gerçeklik durumunun içindeyken sürekli olarak don Juan' ın bu tür yardımlarından yararlanmaktaydım. Onun bu denetiınini başlı başına bir ulam (kategori) olarak sunmamın nedeni, bunun, öğretilerin belirli noktalarında öğretmenin

çömeziyle birlikte olağandışı gerçekliğe girme zorunluluğunu göstermesidir.

Datura inoxiamn neden olduğu olağandışı gerçeklik durumları sırasında, bu denetim en aza iniyordu. Don Juan hazırlık dönemelerindeki işlemlerin yerine getirilmesine çok büyük önem vermiştir, benim, gerekli işlemleri yerine getirmem durumunda ancak, kendi başıma ilerlememe izin ver-

miştir.

Psilocybe mexicananın neden olduğu olağandışı gerçeklikte bu denetim çok daha değişikti; çünkü don Juan' a göre bu durumlarda çömezin kılavuzluğa ve yardıma gereksinmesi

pek fazladır. Kuralların doğrulanması başka bir kılığa girmeyi gerektirdiğinden, o durumlarda çevremi algılayabilmem için bana çok güç gelen bir dizi uyumlar göstermek zorunda

kalmışımdır.

Don Juan, olağandışı gerçekliğe geçiş dönemleri sırasında bu uyumları algılayabilmem için, sözle buyruklar verir ve telkinlerde bulunurdu. Denetiminin bir başka özelliği de, ola

ğandışı gerçeklik durumlarının ilk aşamaları arasında, dikkatimi bir önceki olağan gerçeklik durumunun öğeleri üzerinde yoğunlaştırmaya yöneltmesiydi. Görünüşte, dikkatimi üzerlerine çektiği bu öğeler gelişigüzel seçilmiş gibiydiler; çünkü burada önemli olan şey seçilen kılığa girme eyleminin yetkinleştirilmesiydi. Yöntemlerin neler olduğunu tam olarak anımsamıyorsam da, bu işlemin, don Juan'ın yakın denetimini gerektirdiği ortaya çıkmaktadır.

Lophophora williamsiinin neden olduğu durumlar için

gerekli olan denetim öbür ikisinin bir karışımı biçin1indedir.

Don Juan bu durumlarda uzun süre yanımda kalır, aına hiçbir

biçimde olağandışı gerçekliğe geçiş ya da o durumdan çıkışlarıma karışmazdı.

Olağandışı gerçeklikteki ayırtkanlık düzeninin ikinci

aşamasının, bu durumlara özgü öğelerin içsel standartları ya

da içsel düzenlemesi olduğu kanısındaydım. B una "asal aşama" demekteyin1; ve bu konudaki varsayımıma göre durumlardaki öğeleri genel

olarak üç sürece bağlamaktayım (ki bu da don Juan'ın kılavuzluğunun etkisiyle ortaya çıkmış olabilir): (1) özele doğru bir gidiş; (2) daha geniş bir değerlendirmeye doğru gidiş; ve (3) olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir kullanımına doğru gidiş.

Özele doğru gidiş, birbirini izleyen olağandışı gerçeklik

durumları öğelerinin gittikçe daha belirgin ve kesinleşmekte

olduğunu gösterir. Bunda da iki yan görüyoruz: (1) belirgin

tekil biçimlere doğru bir gidiş; ve (2) belirgin toplam sonuçlara doğru bir gidiş.

Belirgin tekil biçimlere doğru bir gidişle, durumlara

ilişkin öğelerin, önceki olağandışı gerçeklik durumlarında

rastladığım bana yabancı gelmeyen belirli biçimlerde ortaya

çıkmalarına karşın daha sonraki durumlarda belirli ve yabancı biçimlere dönüşmüş bulunmalarını belirtmek istiyorum .

Bu gidiş, olağandışı gerçeklik öğelerinde iki değişim aşamasıyla oluşuyor: (1) algılanan ayrıntıların giderek karmaşıklaşması, ve (2) yabancı olmayan biçimlerin giderek yabancı bi

çimlere dönüşmesi.

Ayrıntıların giderek karmaşıklaşması, bir sonraki

olağandışı gerçeklik durumunda bir öncekine oranla o

duruınlara ilişkin ayrıntıları daha karmaşık bir biçimde

algılamış bulunduğum anlamına gelmektedir. Karmaşıklık,

burada, öğelerin yapısının giderek daha çarpraşıklaştığını ,

ama ayrıntıların zihni iyice karıştıracak kertede dolambaçlı

bir duruma gelmediklerini gösterir. Artan karmaşıklıkla

anlatılınak istenen şey, algılanan ayrıntıların uyumlu olarak

çoğalmasıdır; ve deneyimlerimde bunların önceki durumlarda algıladığım belirsiz biçimlerden sonraki durumlarda inceden inceye işlenmiş, küçük küçük ayrıntılardan oluşan büyük yapısal düzenlemelere dönüştüğünü görmüşümdür.

Yabancı gelmeyen biçimlerin giderek yabancı biçimlere

dönüşmesi ise önceki öğelerin biçimlerinin olağan gerçeklikte ya da gündelik yaşaında rastlanan bildiğimiz biçimler olduğunu anlatır. Ancak, daha sonraki durumlarda ortaya

çıkan belirli biçimlerle bu biçimleri oluşturan ayrıntılar ve

öğelerin bir araya gelerek k urduğu düzenlemeler gittikçe

yabancı olarak görünürler. Ve bu konuda, değerlendiremeyeceğim, ve olağan gerçeklikte algıladığım herhangi bir şeye benzemeyen biçimlere dönüşürler.

Öğelerin bu belirli toplam sonuçlara doğru gidişi,

olağandışı gerçeklik durumlarının her birisinde, don Juan'ın

da amaçlamış bulunduğu üzere, kuralların doğrulanması

açısından daha kesin ve toplu bir sonuca yaklaşmamı

sağlamaktaydı; yani, olağandışı gerçeklik deneyimleri, kuralların doğrulanması amacına yönelikti ve bu doğrulanma, birbirini izleyen her deneyimimde daha da belirginleşiyordu.

Olağandışı gerçekliğin asal aşamasındaki ikinci genel

süreç, daha geniş bir değerlendirme alanına doğru gidiş

olmaktaydı. Bunun anlamı da şudur: her bir sonraki

olağandışı gerçeklik durumunda ulaştığım algılama düzeyi,

dikkatimi yoğunlaştırabildiğim alanın daha geniş bir

bölümünü izleyebilecek biçime erişiyordu. Burada sorun

şuydu: ya var olan belirli bir alan daha genişleyerek kendisini gösteriyordu, ya da her izleyen durumda algılaına yetimin kendisi artıyordu. Don Juan'ın öğretileri, genişleyerek kendisini gösteren belirli bir alanın varlığını desteklemektedir ki ben böyle bir alanı, onun içinde kalan olağandışı gerçeklik

öğelerinin duyusal değerlendirilmesinin bir sonucu olarak

görmekteydim. Bu öğeleri, öyle sanıyorum ki, duyularımla

değerlendirip çözümlemiş oluyordum; ve her izleyen durumda ortaya çıktıkları alanı daha bir genişlemiş ve kapsamlı olarak algılıyordum.

Bu değerlendirme alanı iki tür oluyordu: (1) bağımlı alan

ve (2) bağımsız alan. B ağımlı alan, daha önceki olağan

gerçeklik durmunda ayrımsayabildiğim doğal çevre

ayrıntılarından oluşan durum öğelerinin bir alanı olmaktaydı.

Bağımsız alan ise, olağandışı gerçeklik öğelerinin kendiliklerinden ortaya çıkıvermiş gibi göründüklerini ve önceki olağan gerçeklikteki doğal

çevremden etkilenmemişe benzeyen bir alan olmaktaydı.

Don Juan, bu değerlendirme alanlarına ilişkin yaptığı

açıklamalarda dostların ikisinin de, ve Mescalito 'nun da her

iki tür sezgileme biçimini yaratma yetilerinin varlığını belirtmiştir. Ne var ki, kanımca Datura inoxia daha da çarpıcı bir bağımsız alana neden olmaktaydı; buna karşın yeterince

değerlendirebilecek denli uzun bir süre sezgileyememiş

olduğum bedensel uçuş örneğinde değerlendirme alanı bana

oldukça bağımlı gibi gelmişti. Psilocybe mexicananın

bağımlı alan yaratma yetisi vardı; Lophophora williamsii ise

her ikisini de yaratabiliyordu.

Don Juan ' ın, bu değişik nitelikleri, özel oybirl iği

sağlamak amacıyla kullandığını varsaymaktayım. Başka bir

deyimle, Datura inoxiamn neden olduğu fikir birliğinden

yoksun durumların öğeleri deneyiın öncesi olağan gerçeklikten bağımsız olarak ortaya çıkmaktaydı . Psilocyhe mexicanada ise fikir birliği yokluğu, deneyim öncesi olağan

gerçeklikteki çevreye dayanan öğelerle ilgili oluyordu.

Lophophora williamsiidc ise kimi öğelcr çevreye bağlı olabiliyor kimileri ise çevreden bağımsız olabiliyorlardı.

Böylece, bu üç bitkinin bir arada kullanılması , olağandışı

gerçekliğin öğeleri üzerinde fikir birliği yokluğuna ilişkin

kapsamlı bir algı yaratma amacına yönelikmiş gibi gözükmektedir.

Olağandışı gerçekliğin asal aşamasının son süreci, birbirini izleyen durun1ların her birindeki algılarımın, olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir biçimde kullanılmasına doğru bir

gidişi olmaktadır. Bu gidiş her yeni durumun daha da

karmaşık bir öğrenim düzeyi olduğu düşüncesiyle ilişkili

görünmektedir; ve her yeni aşamanın artan karmaşıklığı ,

olağandışı gerçekliğin daha da kapsan1lı ve yararcı bir

biçimde kullanılması gerektiğini gösterir. B u giderek hızlanma en çok Lophophora wil/iamsiidc dikkati çeker durumdadır; her bir duruında rastlanan ve bir arada ortaya çıkan bağıml ı ve bağımsız değerlendirme alanları, olağandışı

gerçekliğin daha geniş bir yararcı kullanımına olanak vermektedir, çünkü aynı anda her iki alanı da içine almaktadır.

Özel olağan gerçeklik durumlarının sonuçlarının

denetlenmesiyle, asal aşamada durum öğelerinde özele doğru

bir gidiş diye belirlenebilecek bir düzen oluştuğu

kanısındayım; yani, özel olağan gerçeklik durumlarının her

bir sonrakindeki öğelerin sayısı artmakta ve birbirlerinden

daha kolayca ayırt edilebilmektedir. Öğretileri boyunca don

Juan bana yalnızca bunlardan ikisini göstermiştir; ancak,

ikincisinde don Juan ' ın daha çok sayıda öğeyi daha bir

kolaylıkla ayırt edebildiğine tanık olmuştum; ve bu belirli

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

sonuçlara kolayca ulaşma durumu, ikinci özel olağan gerçeklik durumuna geçmeyi oldukça çabuklaştırmıştı. *

K A V R A M D Ü Z E N İ

Ç O M E Z

Çömez, uygulayım düzenindeki son birim olmaktadır. Çömez, don Juan ' ın öğretilerini kesin biçiınde ortaya döken birimin ta kendisidir, çünkü bu olağandışı gerçeklik durumlarının ve tüm özel olağan gerçeklik durumlarının öğeleri üzerinde varılan özel oybirliğini topluca onaylayacak kimse, kendisidir. Çünkü o bunu yaptıktan sonradır ki ancak özel oybirli

ği anlamlı bir kavrama dönüşebilir. Ne var ki, özel oybirliği,

olağandışı gerçeklikte algılanan devinim ve öğelerle ilgili bulunduğundan kendisine özgü bir kavramlaştırma düzenini gerektirmektedir. Bu da, bu tür algılanmış devinim ve öğelerin, kuralların doğrulanmasına uyar biçimde bir düzen olmalıdır.

Bu bakımdan, özel oybirliğinin onaylanmasında çömezin,

don Juan ' ın öğretilerinin bütününün ışığında geçerl i sayılabilecek bir görüş açısını benimsemesiyle olabilir kanısındayım; yani, örneğin benim kavramsal bir düzeye gitmerrı gerekiyordu. Bu düzey de, öğretileri, kendi koşulları içinde anlaşılır kılan bir kavramlaştırma düzenini içeriyordu. Ben buna "kavram düzeni" demekteyim; çünkü, don Juan ' ın bilgisini oluşturan olağan olmayan görüngüye anlamlılık kazandıran düzen buydu. Don Juan' ın öğretilerinde ortaya konulan kavramların her birisini içinde saklayan bir temel anlam düzeniydi bu.

O halde çömez, kendi an1acının kendisini bu kavramlaştırma düzenine uydurmak olduğunu düşünerek, iki durumla karşı karşıya kalmaktadır: çabalarının başarısızlıklarla sonuçlanması , ya da başarıya ulaşması.

* Özel oybirliğinin onaylanma süreci için, Ek A'ya bakınız.

B irinci durum, yani kavram düzenine kendisini uyduramaması durumu, çömezin, öğretilerin uygulayımsal ereğine ulaşmada başarısız olduğu anlamına geliyor. Bu başarısızlık

düşüncesi, bir bilgi adamının dört simgesel düşmanıyla ilgili

temada açıklanmıştır; başarısızlık, salt amaçları arayışın bırakılması edimi olmaınakta, buna karşın, dört simgesel düşmandan herhangi birisinin yarattığı baskıyla arayıştan bütünüyle vazgeçme edimi olarak anlaşılmaktadır. Bu tema aynı zamanda ilk iki düşmanı-korku ve berraklığı--kişinin çömezlik aşamasındaki başarısızlığının nedeni olarak göstermektedir; bu aşamada başarısızlık, bir dostu yönetmeyi öğrenmede başarısızlığı belirtir. Ve böyle bir başarısızlığın sonunda çömezin kavram düzenini sığ ve yanıltıcı biçimde uyarlamış olduğu ileri sürülür. Yani, kendisini kavram düzenine uydurma uğraşında öğretilerin öngördüğü anlamda bir bağ kuraınayarak yanılgıya düşmüştür. Burada anlatılmak istenen şey başarısızlığa uğrayan bir çömezin, bir dostu yönetimi altına alamaması yanında, yalnızca kiıni kullanım yöntemlerini öğrenmekle, ve algıladığı olağanclışı gerçekliğin öğelerine ilişkin anılarıyla kalmasıdır. Böyle bir çömez, bunları kendi başlarına anlamlı kılan mantıkla özdeşleşememiştir. Bu koşullar altında kiın olursa olsun, deneyimlerindeki görüngülerin kişisel olarak seçilmiş bulunan yanlarına ilişkin

kendine özgü açıklamalarda bulunması pek olasıdır. Ve bu

süreç ele, don Juan 'ın öğretilerinin öngördüğü bakış açısının

yanlış bir yorumu olmak durumundadır. Ne var ki, kavram

düzeninin yanlış biçimde yorumu, yalnızca çömeze özgü olmamaktadır. B ir bilgi adamının düşmanları temasında, bir kimsenin bir dostu yönetmeyi öğrenme hedefine ulaşsa bile,

öbür iki düşmanının-erk ve yaşlılığın-saldırısına uğrayabileceği belirtiliyor. Don Juan'ın ulamlar düzeninde bu türden bir yenilgi, o kimsenin yenilgiye uğramış olan bir çömez gibi, kavram düzenini sığ ve yanıltıcı biçimde uyarlamış olduğunu gösterir.

Öte yandan, kavram düzeninin başarılı biçimde uyarlanması, çömezin uygulayımsal ereğe ulaşmış bulunması-öğre-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

tilerde öngörülen bakış açısını doğru olarak benimsemesi anlamına geliyor. Yani, kavram düzenini doğru olarak yorumlamış ve böylece bu kavramlaştırma düzeninde ortaya konulan anlamlarla tam bir bağlılık ve yakınlık içine girebilmiştir.

Don J uan bir çömezin çömezliğinin hangi noktada ve kesin olarak nasıl son bulduğunu hiç açıklamamıştır. Ne var ki, çömezin, dizgedeki uygulayımsal ereğe ulaşmakla-yani bir

dostun nasıl yönetileceğini öğrenmekle-artık bir öğretmenin kılavuzluğuna gereksinmesi kalmayacağını örtülü de olsa belirtmiş olmaktadır. Öğretmenin denetimlerinin bir gün gelip gereksizleşeceği düşüncesi, çömezin kavram düzenini ba

şarılı biçimde yorumlamasına, ve öğretmenin yardın11 olamadan da anlamı çıkarsama yetisini elde etmesine bağlanmaktadır.

Don Juan'ın öğretileri açısından, ve çömezliği bıraktığım

zamana kadar, onun sunduğu özel oybirliğini kabul etmiş olmam, kavram düzeninin şu iki biriminin bir sonucudur: (1) özel oybirliğinin gerçekliği düşüncesi; (2) olağan, gündelik

yaşamla ilgili fikir birliğinin gerçekliğiyle özel oybirliğinin

gerçekliği eşit yararcı değerlerdedir.

Özel Oybirliğinin Gerçekliği

Don Juan 'ın öğretilerinin ana bölümü, kendisinin de söyledi

ği üzere olağandışı gerçeklik durumlarını yorumlamakta kullandığı üç sanrılandırıcı bitkiyle ilgilidir. B u üç bitkiyi kullanmasına, don Juan' ın keninin niyet etmesiyle giriştiği bir süreç olarak bakmak gerektir. Kuşkusuz, don Juan bunları,

her birisinde farklı sanrılandırıcı nitelikler bulunduğu için

kullanıyordu, ve o bu nitelikeri bu bitkilerin içerdiği erklerin

değişik belirtileri olarak yorumluyordu. Don Juan olağan ger

çekliğin arızi ve asal aşamalarını, bu değişik sannlandırıcı niteliklerin, onun çömezi olarak bende, olağandışı gerçekliği, taşıdıkları özellikleri çalışmalarım ilerledikçe daha da rahat-

ça anlayabildiğim olağan gerçekliktekinden ve gündelik ya

şamdakinden apayrı ve son kerte kesin bir alan olarak

algılamama neden olacak biçimde yönetmiştir.

Don Juan'ın öğretilerinde, bu her bir bitkinin içerdiği

erkin birbirinden değişik olağandışı gerçeklik durumlarına

neden olduğunu belirtmesine karşın, farklı oldukları ileri sürülen bu değişik niteliklerin, salt olağandışı gerçekliğin asal aşamalarının, don Juan 'ın kendi yönetim sürecine özgü oldu

ğu da düşünülebilir. Değerlendirme alanlarındaki ayrımlardan ötürü, her üçü de iki aşamalı ve son kerte kesin bir alanın algılanmasına neden olmaktadırlar; kertenkelelerin alanı ya

da Mescalito 'nun dersleri diye bilinen bağımsız alan; ve insanın kendi olanaklarıyla devinebildiği bölge diye tanımlanan bağımlı alan.

Şimdiye dek anlaşılmış olacağı üzere, "olağandışı ger

çeklik" teriınini olağanüstü, pek az rastlanan gerçeklik anlamında kullanmaktayım. Bu uğraşa yeni başlayan bir çörnez bu tür gerçekliği elbette pek olağan görmeyecektir; ne var ki,

don J uan 'ın bilgisini öğrenen bir çömez olmak benim öğrendiğim her konuya yararcı ve deneysel bir biçimde yaklaşmamı gerektirıniştir. bu da benim, bir çömez olarak bir dizi ola

ğandışı gerçeklik durumunu denememi ve dolaysız olarak

edindiğim bu bilgileri eninde sonunda "olağan" ve "olağandı

şı" diye sınıflandırmanın anlamsız olduğunu görmemi sağlamıştır. Kavram düzeninin birinci biriminin içtenlikle benimsenmiş olması, o halde, bizi gündelik yaşantımıza hiç benzemeyen bambaşka ayrı bir gerçeklik alemine- "özel oybirliğinin gerçekliği"ne götürür.

Özel oybirliğinin gerçekliğinin ayrı bir alem olduğunu

büyük önerme olarak kabul edersek, dostla ya da Mescalito'yla karşılaşmaların da aldatıcı bir alemin ürünleri olmadıkları anlamlı bir biçimde ortaya çıkmış olur.

Özel Oybirliğinin Gerçekliğinin Yararcı Değeri Vardır

Özel oybirliğinin gerçekliğinin apayrı bir alan olarak kabul

edilmesi sonucuna götürdüğüne inanılan olağandışı gerçekli

ğin dışınlı (arızi) ve asal aşamalarının yönetilme süreci aynı

zamanda benim o özel oybirliği gerçekliğini yararlı ve kullanılabilir olarak sezgilememe yol açmışa benzemektedir. Tüm olağandışı gerçeklik durumlarıyla özel olağan gerçeklik durumları üzerinde özel oybirliğinin kabul edilmesi, bu alanın olağan gerçeklikteki, gündelik yaşamdaki fikir birliğine eşit

bulunduğu bilincinin pekişmesi amacına yöneliktir. Bu eşitlik, özel oybirliğinin rüyalarla bir tutulabilecek bir alan olmadığı izlenimi üzerine dayandırılmaktadır. Tersine, bu alanda, özel bir uzlaşmaya bağlı dengeli öğeler bulunmaktadır. Bu

alan, aslında, insanın çevresini inceden inceye algılayabildiği

bir alan olmaktadır. Ve bu alanın öğeleri kişiye göre değişen

birtakım uygulamalar olmayıp, varlıkları öğretilerin bütünüyle savlanan ve kanıtlanan özlü ayrıntılar ya da olaylardır.

Bu eşit olma durumu don Juan 'ın, yararcı ve pek doğal

bir gelişme olarak ele aldığı özel oybirliğinin gerçekliğine

olan tutumunda da açıkça görülmektedir; don Juan hiçbir zaman bundan söz etmiş değildir, ve benim buna karşı yararcı ve doğal bir biçimde davranmam da istenmiş değildir. Ne var

ki, bu her iki alemin eşit olarak ele alınması, her iki alanda da

kişinin tıpatıp aynı biçimlerde davranabildiği anlamına gelmiyor. Tersine, bu gerçeklik alanlarından her birisinin nitelikleri, bunların kendilerine özgü biçimlerinde kulanılmalarını gerektirdiğinden, bir büyücünün davranışlarının da bu iki ayrı alanda başka başka olması gerekmektedir.

Anlam bakımından belirleyici etkenin, bu tür bir eşitl iğin yararcı bir kullanım açısından ölçülebileceği düşüncesi olduğu söylenebilir.

Böylece, bir büyücünün, bir alandan ötekine gidip gelinebileceğine, her iki alanın da doğal olarak kullanılabilir bulundu

ğuna, ve bunlar arasındaki tek benzemeyen yanın bu iki alandaki kullanılabilme oylumu olduğuna, yani, değişik amaçlara yaradıklarına inanması gerekmektedir.

Gene de bu alanların ayrı ayrı oluşlarına, salt, çömezliğimin o zamanki düzeyinin gerektirdiği yerinde bir düzenleme

diye bakılabilir. Don Juan bu durumu, başka bir gerçeklik alanının var olabileceğini ayrımsayabilmem amacıyla kullanmış

olabilir. Ne var ki, don Juan anlatılarından çok edimleriyle,

bir büyücü için yararcılık açısından iki, belki de daha çok sayıda, değer taşıyan bölümleri bulunan kesiksiz tek bir gerçekliğin söz konusu olduğuna beni inandırmıştır. Özel oybirliği gerçekliğinin yararcı değerler taşıdığı düşüncesinin içtenlikle

benimsenmesi, bu inancı anlamlı bir biçimde görmeyi sağlamış olabilir.

Özel oybirliği gerçekliğini de, gündelik fikir birliği ger

çekliğinde rastlanan doğal biçimdeki nitelikler gibi yararcı

olarak kullanılabilir diye kabul etmiş olsaydım, o zaman don

Juan 'ın özel oybirliğinin gerçekliği tasımını ne diye bu denli

derinlemesine işlemiş bulunduğu da bana mantıklı olarak görünecekti. Başka bir gerçekliğin yararcı varlığını kabul ettikten sonra bir büyücü için bununla ilgili düzeneği öğrenmekten başka yapacak bir şey kalmamaktadır. Kuşkusuz, bu durumda uzmanlaşmış bir yaklaşıma gereksinme vardır; çünkü konu özel oybirliği gerçekliğinin doğal , yararcı nitelikleriyle

ilgilidir.

Ö Z E T

Çözümlememdeki inceleme konuları şunlar olmuştur:

1 . Don Juan 'ın öğretilerinin burada sunduğum bölümünün iki yanı vardır: uygulama düzeni ya da öğretilerindeki kavramların birer birer birbirine bağlandıkları anlamlı bir sıra, ve kavram düzeni ya da öğretilerindeki kavramların her birisini kapsayan bir anlam temeli.

2. Uygulama düzeninde şu dört ana birimle bunların bileşimindeki düşünceler v ardır: (1) "bilgi adamı" kavramı, (2) bilgi adamının, dost

denilen özel bir erkin yardımından yararlandığı düşüncesi, (3) bir dostun kurallar denilen bir yönerge-

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

ler birikimiyle yöneltildiği düşüncesi; ve (4) kuralların doğrulanmasının özel oybirliğine bağlı olduğu düşüncesi.

3. Bu dört birimin birbiriyle ilişkileri şöyledir: uygulama

düzeninin ereği bir kimseye nasıl bilgi adamı olunacağının

öğretilmesidir; bir bilgi adamı sıradan bir kimseden, bir dostu olması açısından, farklıdır; bir dost, kuralları bulunan özel bir erktir; bir kimse, bir dosta, o dostun olağandışı gerçeklik

alanındaki kurallarını doğrulama sürecinden geçerek ve bu

doğrulama üzerinde özel oybirliği elde ederek sahip olabilir

ya da onu uysallaştırabilir.

4. Don Juan' ın öğretileri bağlamında, bir bilgi adamı olmak kalıcı bir ergi değil, daha çok bir süreçtir. Yani, bir bilgi adamını oluşturan etken salt bir dosta sahip olmak değil, ayrıca o kimsenin kendisini tüm yaşamı boyunca bu inançlar dizgesinin sınırları içinde tutmasıdır da. Ne var ki, don Juan'ın öğretileri, uygulanabilir amaçlara yöneliktir, ve don Juan' ın bir bilgi adamı olmayı öğretınesindeki amaç da, kuralların öğrenimi yoluyla bir dostun nasıl elde edilebileceğinin öğretimidir. O halde, uygulama düzeninin ereği bir kimseye,

olağandışı gerçeklikte algıladığı öğeler üzerinde özel oybirli

ği sağlanmasıdır ki buna da dostun kurallarının doğrulanması diye bakılmaktadır.

5. Dostun kurallarının doğrulanması üzerinde özel oybirliği sağlamak amacıyla don Juan, öğretileri boyunca ortaya çıkan olağandışı gerçeklik durumlarıyla özel olağan gerçeklik durumlarının öğeleri üzerinde özel oybirliği sağlamak zorunluluğunu duymuştur. O halde, özel oybirliği, gündelik ya

şamda rastlanmayan görüngülerle ilişkilidir ve bu gerçek benim herhangi bir çömeze, kendisine sağlanan özel oybirliğinin kabul ettirilmesiyle o çömezin öğetilmekte olan bilginin kavramsal düzenini benimsemesine neden olunduğuna inanmama yol açmıştır.

6. Benim kendi kişisel öğrenim aşamaın açısından, çömezlikten çekildiğim ana dek, don Juan'ın öğretilerinin şu iki kavramsal düzen birimini benimsememi amaçlamış olduğu

sonucunu çıkarmak tayım: (1) apayrı bir gerçeklik filemi, bir

başka dünyanın varlığı düşüncesi ki ben buna "özel oybirliğinin gerçekliği" adını vermiş bulunuyorum; (2) özel oybirliği gerçekliğinin, ya da bir başka dünyanın, tıpkı gündelik yaşam

dünyamız gibi kullanılabilir olduğu düşüncesi.

Çömezliğe başladıktan altı yıl kadar sonra, don Juan 'ın

bilgisi ilk kez olarak tutarlı bir bütünlük kazanmıştı. O zaman

don Juan'ın bana, kişisel bulgulanm üzerinde özel oybirliği

sağlamayı hedef tuttuğunu kavrayabilmiştim. Bu denli yeğin

bir eğitinii kaldırabilecek durumda olmadığımdan, ve hiçbir

zaman da olamayacağımdan, çömezlikten ayrılmış bulunmama karşın, don Juan 'ın ortaya koyduğu kendisine özgü standartlara uyn1aya çabalamamın nedeni, onun öğretilerini anlamaya çalışmam olmuştur. Bunların saçma şeyler olmadığını , sırf kendime bile olsa, kanıtlamak zorunluluğunu duymuştum.

Yapısal düzenimi kurduktan, ve don Juan'ın öğretilerindeki inandırıcılığı ortaya çıkarmadaki ilk çabalarıına herhangi bir katkısı bulunmayan birçok ayrıntıyı çıkarabildikten sonra, bu öğretilerde bir içsel tutarlık bulunduğunu açıkça

görmüştüm. O ana dek deneyimlerimde rastladığım bütün görüngüleri "garip ve tuhaf' olarak damgalamama neden olan duygularım değişivermiş, onları mantıksal bir dizi olarak görür olmuştum. İşte o zaman çön1ezliğimin, çok uzun bir yolun ancak başlangıcı olmuş bulunduğunu kavramıştım. Ve bana son kerte bunaltıcı gelen ve don Juan'ın, içinden gündelik yaşamımızda kullandığımız anlamlı sonuçlar çıkarttığı o zorlu deneyimlerin, çok geniş ve karmaşık bir inançlar dizgesi içindeki bir mantıksal düşünce dizgesinin pek ufak bir parçasından başka bir şey olmadığını anlamıştım. Ve bu geniş

inançlar dizgesi içindeki araştırılar, büyük bir coşkuyla sonuçlanan yaşantıların başlangıcı olmaktaydı.

Ekler

EK A

ÖZEL OYBİRLİĞİNİN ONAYLANMASI SÜRECİ

Özel oybirliğinin onaylanması her noktada don Juan'ın öğretilerinin bütünlüğü içinde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu bütüne doğru götüren sürecin açıklanması amacıyla, özel oybirliği onaylamalarını, olağandışı gerçeklik ve özel olağan gerçeklik durumarının sıralamasını, yer alış sırasına göre düzenlemiş bulunuyorum. Don Juan olağandışı gerçeklikle özel olağan gerçekliğin asal aşamalarını yönetme sürecini belli bir

biçimde tasarlamış görünmemektedir; o daha çok bu birimleri daha akıcı bir biçimde yönetebilmek için, birbirinden ayırmışa benzer.

Don Juan, özel oybirliği için gerekli ortamı hazırlamaya,

o çevreyle ilgili ipuçlarından yararlanarak uyguladığı bir

"gizli yönlendirme" süreciyle, ilk özel olağan gerçeklik durumunu yaratarak başlamıştı. Bu yöntemle olağan gerçeklik alanının kimi öğelerini ayırıyor, ve bu ayırmaları yaparak, beni giderek özeli algılayabileceğim bir biçimde yönlendiriyordu-örneğin bu olayda yerdeki iki küçük bölgeden çıkar gibi görünen renkleri algılamıştım. Ayrılmış olarak izlenen bu

renklenme bölgeleri, olağan fikir birliğini yitirmiş oluyorlardı; sanki onları yalnızca ben görebiliyordum, ve bu bakımdan bu bölgeler özel bir olağan gerçeklik durumu yaratmış oluyordu.

Yerdeki bu iki bölgenin olağan fikir birliğini yitirme yoluyla öbür bölgelerden ayrılmış bulunması, olağan gerçeklikle olağandışı gerçeklik arasındaki ilk bağı kurma amacını güdüyordu. Don Juan, beni, olağan gerçekliğin bir bölümünü alışılmadık bir biçimde görebileceğim bir biçimde yönlendirmiş oluyordu; yani, kimi olağan öğeleri, özel oybirliği gerektiren öğeler çevirmiş oluyordu.

İlk özel olağan gerçeklik durumundan sonra, sıra, benim

bu deneyimimi don Juan'a anlatmama geliyordu; don Juan

anlattıklarımın arasından kimi bölgelerin renklenmesine

ilişkin sezgilerimi ayırıp çıkarıyor ve olumlu vurgulama birimleri olarak inceliyordu. Korkuma, yorgunluğuma ve içinde bulunmuş olabileceğim sebatsızlık durumuna ilişkin anlattıklarımı ise olumsuz vurgulama birimleri diye ayıklıyordu.

Bunu izleyen hazırlık dönemi sırasında don Juan kurgusunu çoğunlukla ayırmış olduğu birimlerin üzerine kuruyor ve insanın çevresinde, alışılageldiğinden çok daha fazlasını

bulgulayabileceği düşüncesini aşılamış oluyordu. Don Juan,

anlattıklarımdan çıkardığı birimleri kullanarak bana bilgi

adamının kimi öbür birimlerini sunuyordu.

Kuralların doğrulanmasında özel oybirliği hazırlanmasının ikinci adımı ise, don Juan'ın beni Lophophora williamsiinin yarattığı olağandışı gerçeklik durumuna sokması olmuştur. Olağandışı gerçeklik durumunun bu ilkinin tüm içeriği çok belirsiz ve dağınık bulunmakta ise de bu durumdaki öğeler oldukça kesin biçimlerde ortaya çıkmışlardı. Bu durumla-

EK A

rın ayırtkanlıkları olan dengelilik, benzersizlik ve fikir birliği

yoksunluğu gibi nitelikleri daha başlangıçta, daha sonrakilerde olduğu gibi açık biçimlerde görünmemişlerdi diyebilirim.

Bu ayırtkanlıkların çok belirgin olmayışlarına neden olarak

belki de benim bu alanda ustalaşmamış bulunmam gösterilebilir; çünkü o zaman, bu, olağandışı gerçekliği ilk deneyişim oluyordu.

Don J uan 'ın daha önce bu deneyimimin nasıl bir gelişme

izleyeceğine ilişkin verdiği bilgilerden, nasıl bir durum içine

gireceğimi çıkarmam olanaksız bir şeydi; gene de, o noktadan başlayarak don Juan' ın sonraki olağandışı gerçeklik durumlarından çıkan sonuçları yönetmedeki ustalığı bu durumları pek açık olarak görmeme neden olmuştur.

Deneyimimden sonra yaptığımız görüşmeler sırasında,

don Juan, anlattıklarım arasından, beni giderek tek tek belirginleşen biçimlere ve belli toplam sonuçlara yönlendirebilecek olanlarını seçiyordu. Bir köpekle yaptığım devinimleri ona anlattıktan sonra, don Juan bu anlattıklarımı, Mescalito 'nun gözle görülebilen bir varlık olduğu düşüncesiyle birleşmiştir. Mescalito herhangi bir kılığa girebilmektedir ve daha ilginci, Mescalito, insanın kendisi dışındaki bir varlıktır.

Deneyimlerim sırasındaki devinimlerimi anlatmış olmam, don Juan'ın daha da kapsamlı bir değerlendirme alanına doğru gidişi hazırlamasına da yarıyordu; bu verdiğim örnekte, gidiş, bağımlı bir alana doğru olmuştu. Don Juan, benim olağandışı gerçeklikte devinmiş, edimlerde bulunmuş olmamı, sanki gündelik yaşamda yer almışçasına, olumlu olarak vurguluyordu.

Olağandışı gerçekliğin daha yararcı kullanımına ilişkin

gidiş, algılanan öğelere gerekli dikkati veremediğimi açıklayan sözlerin olumsuz olarak vurgulanmasıyla yönlendiriliyordu. Don Juan, bu öğeleri, duygusallıktan arınarak ve doğru bir biçimde inceleyebilmemin olasılığını

ileri sürmekteydi; bu düşünceden, olağandışı gerçekliğin iki genel ayrıtkanlığını çıkarabiliriz, yani yararcılığını ve duygularla algılanabilecek öğelerinin bulunduğunu.

Öğeler üzerinde fikir birliğine varılamamasını, o ilk ola

ğandışı gerçeklik durumu deneyimim sırasındaki davranışlarımı gözlemleyen tanıkların görüşlerindeki olumlu ve olumsuz vurgulamaların ortaya koyduğu tutarsızlıktan da anlayabiliriz.

Birinci olağandışı gerçeklik durumunu izleyen hazırlık

dönemi bir yıldan fazla sürmüştü. Don Juan bu zamanı bilgi

adamıyla ilgili başka kavramları sunmakla ve iki dostun kurallarıyla ilgili kimi bölümleri açıklamakla geçirmişti. Datura inoixanm içerdiği dostla aramdaki uzlaşabilirlik durumunu sınamak için sığ bir olağandışı gerçeklik durumuna girmemi de sağlamıştı. Don Juan, bu sığ durum sırasında algılamış

bulunduğum belirsiz duyuları, Mescalito 'nun algılanabilir diye belirlemiş olduğu ayırtkanlıklarıyla kıyaslayarak, dostun genel ayırtkanlıklarını vurgulamada kullanmıştır.

Kuralların doğrulanması amacıyla özel oybirliği hazırlanırken üçüncü adım da, beni, Lophophora williamsii ile başka bir olağandışı gerçeklik durumuna sokmak olmuştur. Don Juan ' ın deneyim öncesi hazırlık dönemindeki yönergeleri benim bu ikinci olağandışı gerçeklik durumunu şu biçimde algılamama neden olmuştur: Özete doğru gidiş, görünümü çarpıcı biçimde değişmiş

bulunan bir varlığı, yani sıradan bir köpek yerine, kendi dı

şımda var imişçesine algıladığım insanbiçimsel bir varlık bi

çimini görmem sonucunu doğurmuştu.

Daha ileri bir değerlendirme alanına doğru gidiş, bir yolculukta algıladıklarımla ortaya çıkmıştır. O yolculuk boyunca değerlendirme alanı

hem bağımlı hem de bağımsız olmuştur. Durum öğelerinin çoğunun, olağandışı gerçeklik durumundan önceki çevreyle ilişkili olmasına karşın bu gene de böyle olmuştur.

Olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir kullanımına doğru gidişi, ola ki, bu ikinci deneyimimin en belirgin yanı olarak ortaya çıkmıştır. Ve bu bana, karmaşık ve ayrıntılı bir bi

çimde de olsa, kişinin olağandışı gerçekliğin içinde birçok

doğrultuda devinebileceğini göstermiştir.

EK A

2 6 1

Durum öğelerini yansız ve doğru bir biçimde inceleme

olanağını da bulmuştum. Bunlardaki dengeliliği, benzersizli

ği ve fikir birliği yokluğunu çok açık olarak algılayabilmiştim.

Bu deneyimimi anlattığımda, don Juan şunları vurgulamıştır: özele doğru gidiş açısından, Mescalito 'yu insanbiçimsel bir varlık olarak gördüğümü belirtmemi olumlu vurgulamıştı. Bu alandaki kurguların çoğu, Mescalito 'nun bir öğretmen ve aynı zamanda bir koruyucu olduğu düşüncesinde toplanmaktadır.

Daha kapsamlı bir değerlendirme alanına doğru gidiş

sağlamak için, don Juan bağımlı alan içinde yer almış olması

gereken yolculuğuma ilişkin anlattıklaımı olumlu olarak vurgulamıştı. Mescalito'nun elinde gördüğüm sahnedeki deneyim öncesi olağan gerçekliğin öğeleriyle ilişkisi olmayan görüleri de olumlu olarak vurgulamıştı.

yolculuğumla ve Mescalito 'nun elindeki sahnede izlediklerim, don Juan'ın, olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir biçimde kulanılmasına doğru gidişimi yönlendirmesine de

yardımcı olmuştur. Don Juan, önce yönlenmenin olasılığı dü

şüncesini ileri sürmüş, sonra da bu sahneleri, doğru yaşam bi

çimiyle ilgili dersler olarak yorumlamıştır.

Deneyimlerimle ilgili anlattıklarımın kimi bölümleri gereksiz varlıkların algılanmasına ilişkindi, ve bunlar hiçbir bi

çimde vurgulanmamaktaydılar; çünkü bunların asal aşamaya

ulaşmada hiçbir işlevi bulunmuyordu.

Bir sonraki, üçüncü olağandışı gerçeklik durumu, Datura inoxianm içerdiği dostun kurallarının doğrulanması için yer almıştı. Hazırlık dönemine ilk kez olarak çok önem verildiğini gözlemlemiştim. Don Juan, kullanım yöntemlerini göstermiş ve bunda özellikle doğrulanacak amacın önbili olduğunu açıklamıştır.

Daha önce, asal aşamanın üç yanını yönetmesi şu sonuçları vermişe benzer: özele doğru gidiş, dostu bir nitelik olarak sezgileyebilme yetimle ortaya çıkmıştır; yani, bir dostun gö-

rünmezliği savını kanıtlamış oluyordum. Özele doğru gidiş,

aynı zamanda, Mescalito ' nun elinde izlemiş olduğum imgelere çok benzeyen bir dizi yabansı algılara neden olmuştu.

Don Juan bu sahneleri, önbili olarak ya da kuralların belirli

amaçlarının doğrulanması diye yorumlamıştır.

O art arda görünen sahnelerin algılanması, aynı zamanda, daha kapsamlı bir değerlendirme alanına doğru gidişi de gerektiriyordu. Bu kez bu alan deneyim öncesi çevremden

bağımsız bulunuyordu. Sahneler, Mescalito 'nun elinde izlediğim imgeler gibi, durum öğelerinin üzerine çakışmış görünmüyorlardı; hatta sahneleri oluşturan durum öğelefinden başka herhangi bir öğe bile yoktu. B aşka bir deyişle, tüm değerlendirme alanı bağımsızdı.

Bütünüyle bağımsız bir alanın algılanması, aynı zamanda, olağandışı gerçekliğin daha da yararcı bir kullanıma doğru gidişini serr-ilemekteydi. Önbili olgusu da, görünen her şeyden yararlanılabileceği düşüncesini destekler biçimdeydi.

Özele doğru gidişi yönetmek amacıyla don Juan, insanın

kendi olanaklarıyla bağımsız düşüncesini olumlu olarak vurguluyordu. Don Juan bu alandaki devinimin dolaylı ve ustalık isteyen bir şey olduğunu açıklamıştır; bu anılan örnekte, bu devinim, kertenkele aracılığıyla başarılabilmiştir. Asal

aşamadaki ikinci yan olan daha kapsamlı bir değerlendirme

alanına doğru gidişin yönetimi için don Juan kurgusunun

ağırlığını, bu algılamış bulunduğum sahneler düşüncesi üzerinde odaklıyordu ki bu da önbiliyle edindiğim ve istediğimce uzun bir süre incelenebilen yanıtlar olmaktaydı. Olağandı

şı gerçekliğin daha yararcı bir kullanımına doğru gidişin yönetimi için don Juan, kullanılabilir sonuçların elde edilebilmesi için önbili konusunun yalın ve dolaysız olması gerekti

ği düşüncesini olumlu olarak vurgulamıştır.

Dördüncü olağandışı gerçeklik durumu da, Datura inoxianın içerdiği dostun kurallarının doğrulanması amacıyla başlatılmıştır. Doğrulanması beklenen kuralların belirli amacı, burada, devinimin bir başka biçimi olan bedensel uçuşla ilgiliydi.

EK A

Özele doğru gidişin yönetilmesinin bir sonucu da bedensel olarak havalara yükselmenin algılanması olabilir. Bu ola

ğandışı gerçeklikte bulunduğunu sandığım davranışlarda ilgili daha önceki algılamalerımdan çok daha çarpıcı bir duyumsamaydı. Bedensel uçuş sanki bağımlı bir değerlendirme alanında yer almaya benzemekteydi, ve insanın kendi erkiyle devindiği izlenimini vermekteydi ki bu da daha geniş bir de

ğerlendirme alanına doğru gidişin bir sonucu olmuş olabilir.

Havada uçma duyumsamasının öbür yanı da olağandışı

gerçekliğin daha yararcı bir biçimde kulanımma doğru gidi

şin yönetilmesi sonucu ortaya çıkmış olabilir. Bunlardan birincisi, gerçekten uçuyormuş hissini veren, uzaklığın algılanması, ikincisi de söz konusu devinim sırasında insanın kendisini yönlendirebilmesi durumudur.

Bu deneyimimi izleyen hazırlık dönemi sırasında don Juan Datura inoxianın içerdiği dostun zararlı etkilerinden söz etmiştir. Ve anlattıklarım arasından şu bölümleri ayırmıştır:

Özete doğru gidişin yönetilmesi için, don Juan havaya yükselmiş olmamı anımsayışımı olumlu olarak vurgulamıştır.

Olağandışı gerçeklik durumunun öğelerini o sıralarda pek

alıştığım gibi açık biçimde algılamıştım, ama, devinimi duyumsamam çok kesin olmuştu. Olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir kullanımına doğru gidiş, kurgu ağırlığının, büyücülerin çok uzak yerlere uçabileceği düşüncesi üzerinde yo

ğunlaştırılmasıyla elde ediliyordu; ki bu kurgu, bir kimsenin

bağımlı değerlendirme alanında devinmesinin ve bu tür bir

devinimi olağan gerçekliğe çevirmesinin olasılığını ortaya

koymaktaydı.

Beşinci olağandışı gerçeklik durumuna, Psilocybe mexicananın içerdiği dost ile geçilmişti. Bu bitkiyi ilk kez kullanmaktaydım; ve yarattığı durum, kuralların doğrulanmasından çok bir deneye benzemişti. Hazırlık döneminde don Juan yalnızca bir kullanım yöntemi öğretmişti. Kanıtlanacak herhangi bir belirli amacı açıklamadığından ötürü bu durumun kuralların doğrulanması sonucunu doğurmadığı kanısındaydım.

Gene de daha önce belirt11en olağandışı gerçekliğin asal aşa-

masının yönetilmesi şu sonuçları verecek biçimde tamamlanmıştır.

Özel toplam sonuçlara doğru gidişin yönetilmesi, bende,

bu iki dostun birbirinden farklı olduklarını ve hiçbirisinin

Mescalito'ya benzemediği algısını yaratmıştır. Psilocybe

mexicanada içerilen dostu , bir nitelik-biçimsiz ve görünmeyen ve bedensizleşme duygusu uyandıran bir nitelik olarak algılamıştım. Daha kapsamlı bir değerlendirme alanına doğru

gidiş, ayrımsamayı sürdürdüğüm deneyim öncesindeki tüm

çevremin olağandışı gerçeklikte kullanılabilir olması sonucunu doğurmuştu; yani, bağımlı alan yayılarak her şeyi kapsamıştı. Olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir kullanımına doğru gidiş ise, gündelik yaşam öğeleriymiş gibi görünmelerine karşın, bağımlı değerlendirme alanının öğeleri içinden geçebildiğim algılamasını yaratmıştır.

Don Juan, bu deneyimimle ilgili alışılan konuşmayı yapmama gerek görmemişti; sanki belirli amacın yokluğu, bu olağandışı gerçeklik durumunu salt uzatılmış bir geçiş dönemi biçimine sokmuştu. Ancak, bunu izleyen hazırlık dönemi sırasında don Juan, deneyimim sırasında gözlemlediği davranışlarımın kimileri üzerinde durmuştu. Don Juan, bir insanın nesnelerin ya da canlı varlıkların içinden geçebileceğine

inanmamı engelleyen mantıksal çıkmazı olumsuz olarak vurgulamıştı. Bu kurgusuyla, bağımlı değerlendirme alanında algılanan olağandışı gerçeklik öğeleri içindeki devinimlerin

belirli toplam sonucuna doğru gidişi yönetmişti.

Don Juan bu gözlemlerini ayrıca asal aşamanın daha kapsamlı bir değerlendirme alanı olan ikinci yanını yönetmede de kullanmıştır. Eğer nesneler ve canlı varlıklar içinde devinilmesi olası bulunuyorsa, o halde bununla birlikte bağımlı alanın da yayılması söz konusu olacaktır; devinim, çevrenin

sürekli olarak değişmesine yol açtığından, bu durumun, bir

kimsenin herhangi bir zamanda farkında olduğu deneyim öncesi olağan gerçeklik çevresinin tümünü kapsaması gerekir.

Aynı kurgudan olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir biçimde kullanılabileceği sonucunu da çıkarabiliriz. Nesnelerin ve

EK A

canlı varlıkların içinde devinilmesi, bir büyücüye, olağan

gerçeklikte gerçekleştiremediği, kesin bir üstünlük sağlamaktadır diye alınabilir.

Don Juan bundan sonra beni Lophophora williamsiinin

yarattığı üç olağandışı gerçeklik durumuna daha sokmuştur.

Buradaki amacı, kuralların doğrulanması üzerinde özel oybirliği sağlamanın ilerletilmesiydi. Bu üç durumu tek bir birim olarak işlemekteyim, çünkü üçü de art arda dört gün içinde

yer almış, deneyimlerim arasındaki birkaç saat içinde don Juan'la hiçbir görüşmemiz olmamıştır. Bu üç durumun asal aşamalarını da şu ayırtkanlıkları taşıyan tek bir birim olarak ele almaktayım. Özele doğru gidiş, Mescalito 'nun görsel ve öğretme yetisine sahip insanbiçimsel bir varlık olarak sezgilenmesine yol açmaktadır. Ders verebilnıe yetisinden, Mescalito'nun insanlarla iletişim kurabildiğini çıkarıyoruz.

Daha kapsamlı bir değerlendirme alanına doğru gidiş,

her iki alanı aynı zamanda algılayabileceğim bir noktaya kadar ulaşmıştı. Bu noktada, devinimleri dışında, bunlar arasında hiçbir ayrım yapamamıştım. B ağımlı alanda, kendi olanaklarımla ve istencimle devinme olanağını bulmaktaydım, ama bağımsız alanda, ancak Mescalito'nun yardımıyla devinebiliyordum. Örneğin, Mescalito'nun dersleri, bakmaktan başka bir şey yapamadığım bir dizi sahneden oluşmaktaydı.

Olağandışı gerçekliğin daha yararcı kullanımına doğru gidiş,

Mescalito'nun gerçekten doğru yaşam biçimine ilişkin dersler verebildiği düşüncesinden çıkmaktadır.

Bu dizideki son olağandışı gerçeklik durumunu izleyen

hazırlık dönemi sırasında, don Juan şu birimleri seçmiş bulunuyordu. Özele doğru gidiş için, don Juan, Mescalito 'nun ba

ğımsız değerlendirme alanı içindeki devinmede başlıca etken

olduğu ve onun, insanın önsezisel bir varlık olduğu düşüncelerini olumlu olarak vurgulamıştır. Don Juan, ayrıca, Mescalito 'nun kendi adını söylemesini ve bana kimi ezgiler öğretmiş

olmasını da yorumlamış, bu iki olgunun, Mescalito 'nun koruyuculuk yetisinin örnekleri olduğunu belirtmiştir. Don Juan, Mescalito' yu bir ışık biçiminde algılamış olmamı, onun bana

sonunda soyut ve sürekli bir biçimde görünmeyi kararlaştırmasına bağlamıştır.

B u birimleri vurgulayan don Juan, onları, daha kapsamlı

bir değerlendirme alanına doğru gidişi yönetmede kullanmıştır. Bu üç olağandışı gerçeklik durumu süresince, bağımlı alanla bağımsız alanın, olağandışı gerçekliğin aynı kertede

önem taşıyan iki ayrı yanı olduğunu açık seçik algılamıştım.

Bağımsız alan, Mescalito' nun derslerini verdiği alan olmaktaydı, ve bu olağandışı gerçeklik durumunun tek amacı bu derslerin öğrenilmesi olduğu için de, bu bağımsız alan mantıksal olarak çok büyük önem taşıyan bir alan oluyordu. Mescalito bir koruyucu ve bir öğretmendi; bu da onun görülebilir olduğu anlamına geliyordu. Ancak Mescalito 'nun biçiminin,

o deneyimin öncesindeki çevreyle hiçbir ilintisi bulunmuyordu. Öte yandan, Mescalito 'nun derslerini öğrenebilmek için kişinin bir yolculuğa çıkması, olağandışı gerçeklikte devinmesi gerekiyordu; ve bu düşünce de bağımsız alanın önemini belirtmiş oluyordu.

Olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir biçimde kullanılmasına doğru gidiş, kurgularında tüm ağırlığın Mescalito'nun derslerinde odaklanmasıyla sağlanıyordu. Don Juan bu derslerin, insanın yaşamında son kerte gerekli olduklarını ileri sürüyordu; onun bu tutumu, olağandışı gerçekliğin, olağan ger

çeklikte de değerli olabilecek biçimde daha yararcı olarak

kullanılabileceğini açıkça göstermekteydi. Ve don J uan böyle

bir düşünceyi sözlü olarak ilk kez dile getirmiş oluyordu.

İzleyen olağandışı gerçeklik durumu, ki öğretilerde dokuzuncu yeri almaktadır. Datura inoxianın içerdiği dostun kurallarının doğrulanması amacıyla başlatılmıştı. Bu durumda doğrulanacak belirli amaç, önbiliye

ilişkindi ve daha önceki as�l aşama yöneltmesi şu noktalarla sona ermiş oluyordu.

Belirli ve toplu bir sonuca doğru gidiş, bir dizi tutarlı sahnelerin algılanmasına neden olmuştu; ve bunların önbili konusu olayları anlatan kertenkelenin sesi olduğu ve bu sahneleri

gerçekten betimleyen ses duyuları oldukları ileri sürülüyordu.

B ağımsız bir değerlendirme alanına doğru gidiş, bağımsız

EK A

alandan yararlanabilmeyi olası kılıyordu. Buradaki özel yönlendirme don Juan ' ın bağımsız alandan kimi özelliklerini alarak bunların olağan gerçeklikte kullanılabileceklerini belirtmesi biçiminde olmaktaydı. Bu bakımdan, ön bilisel sahnelerin yararcı değeri ortada olmak gerektir; çünkü bunların, başkalarına yapılan edimleri, olağan yollarla gözlemleyemeyece ğimiz şeyleri açıkladıkları düşünülebilir.

Bunu izleyen hazırlık döneminde don Juan, bilgi adamıyla ilgili öbür tamamlayıcı temaları vurgulamıştır. Don Juan, uğraşımızı iki dostun yalnızca biri üzerinde, humito dostu

üzerinde yoğunlaştırmaya yöneltmişti. Ancak, Datura inoxianın içerdiği dostla yakın ilişkiye girebilmemi de olumlu olarak vurgulamayı sürdürüyordu. Çünkü bu sonraki dost, kullanım yönteminin uygulanmasında yaptığım bir hatadan ötürü, kuralların esnekliğine tanık olmama olanak sağlamıştı. Don

Juan' m Datura inoxianın içerdiği dostun kurallarını öğretmekten vazgeçeceğine ilişkin varsayımım, onun, deneyimimle ilgili anlattıklarımın hiçbir bölümünü, izleyen olağandışı gerçeklik durumlarındaki asal aşamaların yönetiminde kullanmak üzere ayırmamış olması sonucunda daha da pekişmişti.

Ardından, Psilocybe mexicananın içerdiği dostun kurallarının doğrulanması amacıyla üç olağandışı gerçeklik durunıunun uygulanmasına geçilmişti. Bunları burada tek bir birim olarak ele almaktayım. Bunlar arasında .oldukça uzun süreler geçmiş bulunmasına karşın, don Juan bu aralar boyunca, onların asal aşamalarını açıklayacak herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

Bu dizideki ilk durum oldukça belirsiz olarak ortaya çıkmıştı; birdenbire sonuçlanıvermiş ve öğeleri kesin biçimlerde algılanamamıştır. Gerçek bir olağandışı gerçeklik durumundan çok, bir geçiş dönemine benziyordu.

İkinci durumda daha bir derinlik vardı. Olağandışı ger

çekliğe geçiş dönemini ilk kez ayrı olarak sezgilemiştim. Bu

geçiş dönemi sırasında don Juan, benden doğrulanması beklenen kuralların belirli amacının, devinimin don Juan' ın yo-

ğun denetimini gerektiren bir başka yanıyla ilgili olduğunu

açıklamıştı. Ben buna "başka bir kılığa girerek devinim" demekteyim. Bunun sonunda ilk kez olarak, olağandışı gerçekliğin asal aşamasının iki yanı ortaya çıkmış oluyordu: Geçiş

dönemleri ve öğretmenin denetimi.

Don Juan ilk geçiş dönemi sırasındaki denetimiyle asal

aşamadaki üç yanın denetimini saptamış oluyordu. Çabalarını, en başta, benim bir karga biçimine girme duyusunu algılayabileceğim bir belirli toplam sonuca ulaşma üzerinde yo

ğunlaşmıştı.

Olağandışı gerçeklikte başka bir kılığa girebilme olasılı

ğı, öte yandan, bu tür devinimlerin yer alabildiği tek alan olan

bağımlı değerlendirme alanının yayılmasına yol açıyordu.

Olağandışı gerçekliğin yararcı kullanımı, don Juan'ın beni, devinim için gerekli veriler olarak kullanabilmem için, dikkatimi, bağımlı alanın kimi belli öğelerinde yoğunlaştırarak yönetmesi biçiminde olmaktaydı.

Dizinin ikinci durumunu izleyen hazırlık dönemi sırasında don Juan deneyimimin herhangi bir bölümü üzerinde konuşmamayı yeğlemiştir. İkinci durumu sanki salt bir uzun süreli geçiş dönemi gibi ele almıştır.

Ancak, dizideki üçüncü durum, öğretilerin en can alıcı

noktasını oluşturmuştu. Bu, asal aşamanın yönetimi sürecinin

şu sonuçlara ulaştığı bir durum olmuştu: özele doğru gidiş,

başka bir kılığa girme olarak ortaya çıkan rahat bir ·sezgilemeye yol açmış, ve bundaki başarım gözlerimi karga gözleri gibi odaklayabilmeme bile olanak sağlamıştı. Bu uyumlar sonucunda da, bağımlı değerlendirme alanının yepyeni "bir yanını algılayabilmiştim-öğeleri oluşturan birtakım ayrıntılar-, ve bu sezgilerim değerlendirme alanını "kesinlikle genişletmişti. Olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir biçimde kullanımına doğru ilerleme, bağımlı alanda da olağan gerçeklikteki kadar yararcı biçimde devinebileceğine ilişkin ayrımsayışımla en yüksek noktasına ulaşıyordu.

Son olağandışı gerçeklik durumunu izleyen hazırlık dö-

EK A

neminde don Juan değişik bir deneyim sonrası söyleşi türünü

başlatmıştı. Bu, daha anlatacaklarımı dinlemeden, anımsamam gereken bölümleri seçmesi biçimindeydi; yani, yalnızca olağandışı gerçekliğin yararcı kullanımı ve devinim üzerinde

konuşmamı istiyordu.

Don Juan, bu tür anlatılarımdan, karga biçimine nasıl girdiğimi açıklayan bölümünü olumlu olarak vurgulamış ve özete doğru gidiş sağlamıştır. Ne var ki, yalnızca o kılığa girmemden sonraki devinişim düşüncesini önemli bulmaktaydı.

Olumlu ve olumsuz vurgulamaları, anlattıklarımın içinden

yalnızca devinimle ilgili olanları üzerindeydi. Anlattığım bir

şey olağandışı gerçekliğin yararcı niteliğini artırıyorsa ya da

bağımlı değerlendirme alanında devinir gözükmelerine kar

şın kendimi yönlendirmede bana yardımcı olan öğelere değiniyorsa, bunu olumlu olarak vurguluyordu. Bu devinimlerimin niteliklerini ya da yönünü açıkça anımsayamayışımı da olumsuz olarak vurguluyordu.

Daha geniş bir değerlendirme alanına doğru gidişi yönetmede, don Juan, kurgusunu, bağımlı alan içindeki öğeleri oluşturan o birtakım ayrıntılara ilişkin yabansı- sezgilerim

üzerinde yoğunlaştırmıştı. Kurgusuyla, beni, eğer dünyayı bir

karganın gördüğü gibi görme olasılığı varsa, bağımlı değerlendirme alanının derinlemesine yayılması ve tüm olağan gerçeklik yayılgısını kapsar biçimde genişlemesi gerektiği

varsayımına ulaştırmıştı.

Olağandışı gerçekliğin daha yararcı bir kullanımına doğru gidişi yönetirken, don Juan, ona anlattığım bu yabansı bi

çimde algıladığım öğelerin, kargaların dünyayı görüş biçimi

olduğunu ileri sürmüştür. Ve mantıksal olarak o biçimde görmenin, olağan gerçeklikte rastlananların ötesinde bir görüngü alanına girmiş olmayı gerektirdiği ileri sürülebilir.

Araştırma notlarımdaki son deneyim, bir özel olağan ger

çeklik durumuydu; don Juan bu durumu, kendi davranışlarıyla ilgili gizli bir süreçte olağan gerçeklik öğelerini ayırarak elde etmişti.

Olağandışı gerçekliğin asal aşamasını yönetmede kulla-

nılan genel süreçler, bu ikinci özel olağan gerçeklik durumu

sırasında şu sonuçları doğurmuştur: özele doğru gidiş, olağan

gerçeklik öğelerinin kolayca ayırılması sonucunu yaratmıştır.

B irinci özel olağan gerçeklik durumunda, çevrenin gizli yönlendirilmesi süreciyle ayrılan çok az sayıdaki öğeler, aynı zamanda olağan fikir birliğinden yoksun düzensiz biçimlere dönüşüyordu; ancak, ikinci özel olağan gerçeklik durumundaki öğeler çok daha fazla sayıdaydılar, ve tanınabilen öğeler olma niteliklerini yitirmemiş olmalarına karşın, fikir birliği sağlamaz duruma dönüşmüşlerdi. B u türden öğeler, ola ki,

ayrımsayabildiğim tüm çevreyi kapsamaktaydı.

Don Juan bu ikinci özel durumu, olağan ve olağandışı

gerçeklikler arasındaki bağı pekiştirmek amacıyla ortaya çıkarmış olabilir. Ve bunu yaparken de, olağan gerçeklik öğelerinin hepsinin değilse de çoğunun, olağan fikir birliği sağlama yetilerini yitirmiş olabileceklerini göstermiştir denilebilir.

Ancak, kendi görüşüme göre, bu son özel olağan gerçeklik durumu, çömezliğimin son bir özeti olmaktadır. Apayrı bir bilinçlilik durumunda o denli yıldırıcı bir korkuya kapılmamın yarattığı şaşkınlık, gündelik yaşamın gerçekliğinin tartı

şılmaz olduğu konusunda beni kuşkuya düşürmüştü. Oysa,

ben olağan gerçekliğe ilişkin konularda, o tartışılmaz diye

bildiğim kesin gerçeklikten hep kendime fikir birliği sağlamada yararlanagelmiştim. O ana dek, çömezliğimin akışı, o kesinliğin çöküşüne doğru sürekli bir kurgulama olmuşa benzer. Don Juan'ın o son özel durumda kullandığı tüm çarpıcı yöntemler, hep, bu çöküşü gerçekleştirmeye yönelikti. Ve bu

olgunun amacı da, o kesinliğin şaşırtıcı çöküşünün amacı da,

beni bir başka gerçekliğin varlığını kabul etmekten alıkoyan son engelin ortadan kaldırılmasıydı: o başka gerçeklik de, özel oybirliğinin gerçekliğiydi.

EK B

YAPISAL ÇÖZÜMLEME TASLAGI

ÇALIŞMA DÜZENİ

BİRİNCİ BİRİM

BİLGİ ADAMI

Bilgi Adamı Olmak Bir Öğrenim İşidir

Açık seçik koşullar yoktur

Kimi örtülü koşullar vardır

Çömez, kişiselliği olmayan bir erk tarafından seçilir

Seçilen kişi (escogido)

Erkin kararları yoralarla anlaşılır

Bilgi Adamında Sarsılmaz Bir niyet Vardır

Yalınlık

Doğru yargılama

Yenilik yapma özgürlüğünün yokluğu

Bilgi Adamının Zihni Açık Olmalıdır

B ir yol arama özgürlüğü

Belirli amacın bilinmesi

Akıcılık

B ilgi Adamı Olmak İçin Yoğun Çalışma Gereklidir

Zorlu biçimde çaba harcayabilme

İstenen sonucu alabilme

Savaşımdan kaçmama

BiLGi ADAMI BIR SAVAŞÇIDIR

B ir bilgi adamının saygılı olması gerekir

Korku duyması gerekir

Son kerte uyanık olması gerekir

Niyetlerin farkındalığı

Beklenen değişmelerin farkındalığı

Öz-güveni olması gerekir

B ilgi Adamı Olmak Aralıksız B ir Süreçtir

B ilgi adamı olma arayışını sürekli yenilemesi gerekir

Geçiciliğinin bilincinde olması gerekir

Yürek taşıyan bir yol izlemesi gerekir

.

.

.

.

.

/KINCI BiRiM

Bilgi Adamının Bir Dostu Vardır

Bir Dostun Biçimi Yoktur

Bir Dost Bir Nitelik Olarak Algılanır

Datura inoxianın içerdiği dost

Kadın gibidir

Baskıcıdır

Yeğindir

Ne yapacağı kestirilemez

İzdeşleri üzerinde zararlı etkileri vardır

Gereksiz erklilik verir

Psylocybe mexicananın içerdiği dost

Erkek gibidir

EK B

Serinkanlıdır

Yumuşak huyludur.

Ne yapacağı kestirilebilir

İzdeşleri üzerinde yararlı etkileri vardır

İnsanı aşırı sevinçle kendinden geçirir

Bir Dost Uysallaştırılabilir

Bir dost bir araç yerine geçer

Datura inoxianın içerdiği dostun ne yapacağı

önceden kestirilemez

Psilocyhe mexicananın içerdiği dostun ne

yapacağı önceden kestirilebilir

B ir dost bir yardımcıdır

. .

. .

. .

.

.

UÇUNCU BiRiM

Bir Dostun Kuralları Vardır

Kurallar Katıdır

Dostun doğrudan doğruya işe karışarak

kuraldışı durum yaratması biçimindeki istisna

Kurallar A rtmaz

Kurallar Olağan Gerçeklik D urumlarında Doğrulanır/ar

Kurallar Olağandışı Gerçeklik Durumlarında Doğrulanır/ar

Olağandışı gerçeklik durumları

Olağandışı gerçeklikten yararlanılabilir

Olağandışı gerçekliğin bileşen öğeleri vardır

Öğelerde dengelilik vardır

Öğelerde benzersizlik vardır

Öğeler üzerinde fikir birliğine varılamaz

Kuralların belirli amaçları

B irinci belirli amaç, (Datura inoxia)nın sınanması

Kullanım yöntemi, yutma

İkinci belirli amaç, önbili (Datura inoxia)

Kullanım yöntemi, yutma-emdirme

Üçüncü belirli amaç; bedensel uçuş (Datura inoxia)

Kullanım yöntemi, yutma-emdirme

Dördüncü belirli amaç; (Psilocybe mexicana)nın sınanması

Kullanım yöntemi, yutma-içe çekme

Beşinci belirli amaç, başka bir kılığa girerek devinim

(Psilocybe mexicana)

Kullanım yöntemi, yutma-içe çekme

Altıncı belirli amaç, başka bir kılığa girerek devinim

(Psilocybe mexicana)

Kullanım yöntemi, yutma-içe çekme

..

..

.. . .

DORD UNCU BiRiM

Kurallar Özel Oybirliğiyle Doğrulanzrlar

Velinimet

Özel oybirliğinin hazırlanması

Başka olağandışı gerçeklik durumları

Mescalito'nun neden olduğu durumlar

Mescalito bitkinin içindedir.

Mescalito, bitkinin içindeki erkin kendisidir

Kuralları yoktur

Çömezliği gerektirmez

Bir koruyucudur

Bir öğretmendir

Belirli bir biçimi bulunur

Olağandışı gerçeklikten yararlanılabilir

Olağandışı gerçekliğin bileşen öğeleri vardır

Özel olağan gerçeklik durumları

Öğretmenin ortaya çıkardığı durumlardır

Çevrenin sağladığı ipuçlarının yönlendirilmesi

Davranışlardan kaynaklanan ipuçlarının

E K B

275

yönlendirilmesi

Deneyimlerin özetlenmesi

Olayların anımsanması

Bileşen öğelerinin betimlenmesi

Vurgulama

Olumlu vurgulama

Olumsuz vurgulama

Vurgulama yokluğu

Özel oybirliği sağlanması

Olağandışı gerçekliğin arızi aşaması

Hazırlık dönemi

Olağandışı gerçeklik durumu öncesi dönem

Olağandışı gerçeklik durumunu izleyen dönem

Geçiş dönemleri

Öğretmenin denetimi

Olağandışı gerçekliğin asal aşaması

Özele doğru gidiş

Belirli tek tek biçimler

Algılanan ayrıntıların giderek karmaşıklaşması

Bilinen biçimlerin giderek yabancı biçimlere

dönüşmesi

Belirli toplam sonuçlar

Daha geniş bir değerlendirme alanına doğru gidiş

B ağımlı alan

B ağımsız alan

Olağandışı gerçekliğin daha yararcı kullanımına doğru

gidiş

Özel olağan gerçeklik durumlarındaki özele doğru

gidiş.

•

D O N J U A N ' I N Ö G RE T İ L E R İ

KAVRAM DÜZENİ

ÇÖMEZ

Kavram düzeninin yanıltıcı biçimde benimsenmesi

Kavram düzeninin içtenlikle ve doğru biçimde benimsenmesı

Özel oybirliğinin gerçekliği

Özel oybirliğinin gerçekliğinin yararcı değerleri vardır.